

*Journal
Notitia regni
negotiorum.*

11

4

12.

Res 11929

JOHANNIS JONSTONI,
DOCTORIS MEDICI

NOTITIA
REGNI VEGETABILIS

Sen

Plantarum à veteribus
observatarum, cum Synony-
mis Græcis & Latinis, obscuriori-
busq; differentiis in suas classes
redacta series.

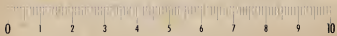
LIPSIÆ,

Sumptibus VITI JACOBI TRE-

SCHERI, Bibliop. Uratisl.

Typis CHRISTIANI MICHAELIS,

ANNO M. DC. LXI.

*Nobilissimis, & Excellentissimis Me-
dicina Doctõribus, Archiatri, &
Professoribus,*

JOHANNI MICHAELIS,
Celsissimi Principis Saxo-Altenburgici
Archiatro, Therapeutices P.P. Facult.
Med. Decano perpetuo, Utriusq; Prin-
cipum Collegii Collegiato, & Acad.
Lips. Decemviro.

JOHANNI SCHRODERO,
Practico felicissimo, Poliatro & Phy-
sico Francofurti ad Mœnum primario
meritissimoq;.

JOHANNI ANTONIDAE
van der LINDEN, in Acad. Lugdu-
no-Batava Professori.

LEONARDO URSINO, Phy-
siol. P. P. Collegii Med. Lips. & No-
rimb. Assessori, Acad. Lips. Botanico.

Amicis integerrimis

*Hoc quicquid est opella, amicitia tesse-
ram addicit, & in templo
Mnemosynes suspendit*

J. JONSTONIUS, Doctõr.

PROLEGOMENA.

NOtitia regni Vegetabilis, quæ titulum à *No- titia Utriusq; Imperii* ab Alciato primum edita, à Pancirolla notis illustrata, mutuati sumus, nihil aliud est quàm Plātarum seu stirpium, quæ à veteribus observatæ fuerunt, ἀποκριθῆναι, inventarium & rationarium. Quia verò istæ corpore & animā constant, corpus vero partibus etiam suis, tam solidis quàm liquidis, seu istæ simplices seu compositæ, instructū est, (proprias sub suis speciebus dedimus) & in diversas species abeunt: ideo & istorum enumeratio, ἀπολογούμεται locō præmittenda est, additis simul specibus.

PRÆFATIO.

I. *Partes solidæ simplices* quæ à partium in animalibus similitudine denominantur, sunt *Caro* in qua aliquando *pulpa*, *Nervus*, *Vena*, *Membrana*, *Cutis*

I. *Caro* in omnes dimēſiones dividi potest, totumq; ex hac corpus fico. 2. *Pulpa* quibus est, fissibilis illa, sine venis aliquādo, merò ſtamine & tenui cōſtat, *transverſim peētinata*, fago, 3. *Nervus* continuum & fiſtile quid in lōgitudinem ſine adnatis, nullasqve propagines edit. *Intus* in abietis & palmæ caudice conſpicitur; extra in plantagine extat. 4. *Vena* candidior, oblonga & cava, in ramulos ſinditur, humoremqve continet. 5. *Membranâ* ſeu cute caro tãqvã veſte integitur.

II. *Ex partibus ſolidis compoſitis* perpetuæ *Radix* & *Scapus*; an-

PRÆFATIO.

anniversariæ folia, flores; & fructus censentur.

1. *Radix* fundamentum stirpis & venter est, cortice, fibris & medullâ instructa. In quibusdam capitis, cervicis, lorice, ventris, caudæ, nuclei, bulci, tuberis, & tori occurrunt voces. *Geniculata* notis protuberantibus modicò intervallò distinguuntur. *Cirrata* brachia polyporū mētiūtur seu cirros. *ὄρχηδες* testiculos. *Vivaciores* quibusdam sui superficie. *Vetusta* se minui, falsum. *ἑκαπύλαι* per summa cespitum decurrunt, flexuosò vel rectè meatù. Sunc quæ ex parte quæ caulis emergit, eminent. *Cancellata* *καρφημίαι*, olex. *Admorse*, succisæ, *ὀδοιτοειδεις* dentariæ. *Ligno*, a, Nerio. *Squamosa* lilio; *φλοιώδης* cœpis. *Nulla* viiço.

PRÆFATIO.

2. *Scapus* à radice assurgit supra terram, alimentumque excipit: In arboribus & fruticibus dicitur *Caudex*; cum frondibus *stipes*; in herbis *caulis*, in frumentaceis *culmus* & *colliculus*; in aliis *ferula*, *surculi*, *virga*, *vincinis*, *sarmenti*, *thyrsi*, *stipula*, *straminis* venit titulis. In eo habes 1. *Truncum*, qui pars inferior, quæ validius fidit, ramisque exuitur. 2. *Corticem*, qui extrema crusta est, carnosus, membranosus &c. in senectâ rugosior; inter quem & lignum alimentum deferitur; quiqve si velut ambiens membrana cingat, *Tunica* dicitur, ut pars illa quæ pressius & interior ligno adhæret, *Liber*, at *Cerium* statum est quoddam crassius, cui & aliud subesse potest, nominatur à doctis 3. *Lignum*, fissile & durum arbo-

PRÆFATIO.

arboris corpus, quod in longitudinē fluctuatur, sicci9 illis, quæ fructus magis alternant, *carnosum* quæ minùs. Cujus fragmenta seu assulæ in quæ disilit *Schidia* vel *Schedia*, quod ferrâ deteritur, *Scobis*, *lanugo*, & *serrago*. 4. *Alburnum* seu *Adipes*, proxima ligno pars, à calore ita dicta, eaque mollis ac pessima, etiam in robore facile putrescens, & teredini obnoxia caro arga. 5. Subest huic *caro* cui *ossa* id est materiæ tortæ quandoque nodisque concisæ, optimum; in nonnullis *pulpæ* fissibiles, in quibus pectines seu linearum tractus in longū excurrentes, aliquando transversī, sine venis, meró stamine & tenui maximē fissilibus; in iis verò, quibus nec vena nec pulpa, quodam callô carnis in

PRÆFATIO.

se convoluto, *Tubera*, sicut sunt in carne glandia. 6. *Matrix* seu *Cor* in medio residet, ferrea nō. nullis, nulla illis quæ tota ossa, in fungosis *medulla* dicitur. 2. Foris sunt *Nodi* verrucarum instar, quia non germināt cœci. *Rami* arboris brachia, & unde exeunt *scamna*. Ab arbore dejectus *Ramale* dicitur, cum frōdib9 decerptus *Termes*, exiliorteneriorque, *furculus*, germen, *Turio*; novellus qui ad inferendum inspicatur, *insitum*, *calamus*, & *furculus*: palmæ unicum fructibus revulius, *Spadix*, cum foliis virens, *frons*, *Stolones* colliculorum sunt soboles, & inutilis è radibus fructificatio, qui juxta caudices erumpunt, & plantati vivunt. 8. Huc & ab humanis partibus denominata veniunt, *Vertex* quod & *fastigi-*

PRÆFATIO.

stigma & *cacumen*, quod à radice longissimè distat, ut *Cruce* quod proximum est pedi, *oculus* à quo inoculationis nomē, nemorosus, comosus: Coma enim quicquid hilari venustate crinium modò summum ramorum exornat. Cavus inter caulem & ramulos anfractus, *Alæ*, unde & sinuatim nova profilit soboles. Angulus in quem coïvere in utrumque complexu *Sinus*. Partes in nodos quasi extuberantes *Articuli* & *Genicula*: inter artus & genicula medium, *Internodium*. Partes crassiores nodis conglobatæ, in quæ internodiorum extrema coeūt, *Vertebrae*: Unde laterales funduntur rami aut utrinque in ordinem digesti prodeunt, *Latera*. Teretes & oblongæ inque capilli

PRÆFATIO.

modum extenuatæ partes, *Capillamenta* ; & si contorta crispentur, *Cirri*. Delicatiōres â prima pullulatione scaporum colliculos *Cymata*, radiatas in orbem *comas*, coactaq; in fasces cacumina, *Muscaria* vocant.

3. *Folia* ex crasfiore & crudiore succo proveniunt, plantasque vestiunt & ornant, decidua plerisq; , haud paucis æterni viroris, capillata, peltata, ensiformia, aculeata, maculosa, perforata, & in quibusdam labra, fascias, cymbas, galeros, rotas, sagittas, cristas, lunam &c. referentia. Observare in iis licet *lacinias*, *crenas*, seu *strias*, *dentes*, *pinnas*, *auriculas*, *costas*, *pediculos* denique seu *stylos* & *petiolos*, quibus insident. Rejēctamenta caducorum *quisquilia*.

4. *Flores* pleni veris judiciū, &
anni

PRÆFATIO.

anni renascentis, gaudiumque
 arborum. Tunc enim se alias
 quàm sunt ostendunt: tunc
 variis colorum picturis in cer-
 tamen usque luxuriant, illiq;
 galeati, calcariformes, lanugi-
 nei, foliati cucullati, tabulosi,
 acinosi, pileati, quique nolas,
 cyathos, tubas, favos, colum-
 bas, papiliones, oculos, arcus,
 culices, flagella, flabella expri-
 munt. Constañt *extra* pedicu-
 lis, calyce, quasi cavus, theca;
intra foliis; in quibus ungues,
 stamina, in quibus apices &
 styli: Dependet à pediculis.
Calyce primum continetur, &
 foetus clauditur. *Stamina* ex
 intimo floris sinu è calyce e-
 rumpunt. *Apices* staminum
 summo insident. In æ foliorū
 partes *Ungues* magna ex parte
 decolores. Pedamentum quā-
 doq;

PRÆFATIO.

doq; & ejus & feminis in plures digestum pediculos, *Umbella* est. Racemus orbicularis ex cauliculi summo se diffundēs, multis in orbem petiolis circumactis, in quorum extremo singuli flores, *Corymbus*. Circinatus florum ambitus, qui colliculos coronat *Verticillum*; rotundum in quo stipantur, ut in bellide videre est, *Discus*. Capituli simile cui insident, *Capitellum*.

5. *Fruētuum* nomine illud intelligo quod præter semen arbores & herbæ ferūt, in quo & ipsum semen quasi in domicilio suo habitat, siue hoc edule sit, siue nō, ut sūt *poma, nuces, nuci poma, glādes, baccae, aromarata, uva, grana, acini, corymbi*, & alia quæ effigiē calvariæ, dētiū, disci, bursæ, vesicæ, ollæ, am-

PRÆFATIO.

ampullæ, calathi, clavæ, locustæ, lucernæ, soleæ eqvinæ &c. reterunt.

6. *Semina* fructu obductum internâ ejus parte continentur ab eodemque suo cortice vel libro separari possunt, verè vegetantis animæ soboles, collecta in compendium plânta morientis fœtus & renascētis geni9, canaliculata, striata, echinata, cylindri effigie, ovalia sed depressa, alterâ parte rostrata, trigona in cuspidem acuminata, quadrata, & quæ cerebri medullâ, dentiũ congeriem, oculi pupillam, genitalis caput, testes, cimices, pulices, sagittas, secures &c. referunt. Quia verò ea parte, quâ plantis adhærent, cuncta sua principia habent, indeq; primum radix nascitur, ideo pars

ea

PRÆFATIO.

ea ὄμμα seu oculus & umbilicus vocatur. Omnia quæ id ambiunt *φεικάρια* Græcis, *folliculi, conceptacula, thecæ*; & hæ in leguminibus & quibusdã aliis herbis *Siliquæ*; in fabis *Volvuli* seu *valvuli*, in aliis *vascula* quæ si ea parvularum capsularum instar recludunt, *Loculamenta* dicuntur; si pecuniarii sacculi follicularem formam referunt, *Vulgæ*, Castanæ includitur *Echino*.

III. *Partes liquide* sunt *Humores* seu succi, qui vel *tenuiores*, *χύλοι, ὀποί*, quibus plantæ nutriuntur, & præmissâ expressione vel aliquâ aliâ convenienti præparatione eliciuntur, elici coloris superventu inspissantur; vel *crasiores*, qui aut *Lachrymæ*, *Gummata*, aut *Resinæ*, aut *Pix*.

PRÆFATIO.

I. *Succi* ergò *in*spissati sunt, *Ammoniacum*, *Galbanum*, *Opopanax*, *Sagapenum*, *Meconium*, *Opium*, *Aloe*, *Scammonium*, *Acacia*, *Manna*, *Elaterium*, *Euphorbium*, *Succus liquiritiæ*, & *Gummi Gote*.

1. *Ammoniacum* in *Lybiâ* prope *Jovis Ammonij* templum ex suâ arbore stillat; *θεῦσμα* seu *θεῦσος*, *fragmentum*, thuris masculi similitudine, castorei odore, nullâ forde spurcatum. *Phyranta* seu *miscella* calculorum & terræ particeps est.

2. *Galbanum*, *χαλβάν*, liquor ferulæ in *Syria* nascentis, quam nonnulli *Metopion* vocant, (*Plinio Stagonitis* falso) thuris effigie, flavus, odore gravi, & eum accenditur claram famā nutriens,

Ope

PRÆFATIO.

3. *Opopanax*, seu *Opopanacum* ex Panacis Heraceæ radice concisa, intus cãdidus aut subflavus, extus ad auri colorem inclinat, & dùm resolvitur, propius ad lacteum colorem accedit.

4. *Sagapenum*, *σαγάπηνον*, officinís *Serapinum* ex ferulacea herba quæ in Media nascitur, pellucidum foris, rufis, intus cùm frangitur flavis aut candicantibus guttis compingitur, medió inter Sylphium & Galbanum odore.

5. *Meconium* *μηκώνιον*, *μήκων* ὀπὸς ex papaveris nigri foliis & vasculis tufis exprimitur & exsiccat.

6. *Opium*, ὀπὸς τῆς *μήκων* ὀπὸς, liquor lacteus ex papaveris nigri scapo leniter inciso collectus.

Tur-

PRÆFATIO.

Turcæ ex albo depromunt, & *Maslach* vocant. *Album* ex *Ca-hira* adfertur, *Thebiacum* fortè. *Adenense* nigrum est & durum. *Cambiacū* & *Decanense* flavescens & mollius.

7. *Aloe* succus ex herba aloes apud Indos copiosissima. *Caballinâ* veterinarii utūtur, quia arenosa & sordibus conspurcata. *Hepatica* hepatis modò cogitur. *Succo citrina* dicta, quia ejus pulvis citrinus; *Soccorina* quia ex *Insula Soccototia*, olim *Dioscoridis* optima.

8. *Scammonium*, succus radicis scammoniae, plantæ lactariæ & volvulose. *Antiochenum* optimum, castigatum *Dacrydium* quasi lachrymulam, & corruptè *Diagrydium* vocant.

ACA-

PRÆFATIO.

9. *Acacia duplex. Aegyptiaca* ex fructu maturô *nigra*, ex immaturo *subfulva*. Elicitur & ex foliis, floribus, & siliquis. *Germanica* ex pruinis sylvestribus coctis exprimitur, insolatur & tesselatim dividitur.

10. *Manna octuplex* 1. Ἀερομήλι *qvæ & αερομήλι, mel roscidum, Thereniabim, Trugibin*, vapor terræ succosus, qui æstatis calore elevatur, & in aere in dulcem liqvozem excoctus, noctis frigore coactus, roris modo supra arborum & fruticum folia decidit. 2. *Liquida* seu *Mel Cedrium Hippocrati*, *Ros Libani* Græcis, in monte Sinai & Libano quotannis in plantas & folia ὁμογενὴς τοῖς δένδροις delabitur. 3. *Manna officinarum*, *qvæ vel Laricea*, *qvæ lary-*
ces

PRÆFATIO.

ces pruinæ instar investit. *Germanica* in Styria habetur, granis mastichinis. *Gallica* Brianfona in alpibus colligitur, albicans, pingvis dulcedine saccharina. *Brigantina* à Brigantio oppido nomen habet, dulcis, candida vel livescens: Vel *Calabrina Manna arboræa* quæ ex fraxino & Orno in Calabria colligitur, nec tamen omni, sub cane & antecanem. Emitteretur aliquando sponte, aliquando per incisionem corticis, quia Majo & Junio intra eum continetur, & quidem majore copiâ, & post collectam reliqua exsudare solet. *Frondeæa* quæ ex folijs dilutior & dulcior. *Stelechites*, quæ ex trunco, corpulentior est. *Terrestres* quæ ex terra, livescit, are-

PRÆFATIO.

arenulis permista, & insipida, *Granata* minorib9 granulis cōstat. *Mastichina* mastiches in morem lenta, & oblonga; vel *Apeninna* in monte Apeninno in quercu & salicibus Calabrienfi similis: nunc concreta, nunc mellī similis invenitur. 4. *Persica* tam *granis Coriandri* colore inter rufum & rubentem medio, quæ in spinoso frutice *Agul* habetur; quā *Calabriæ* similis, magnis glebis. *Bombycina* floccorum effigiem refert. 5. *Armeniaca* fusca, pugni magnitudine. 6. *Amynta* fingebatur in modum massæ ex caricis pingvibus factæ. 7. *Israelitarum* miraculosa, grano *coriandri*, colore *Bdellij Arabici*. 8. *Polonica* tenuissimorum & alborum granorum, ex foliis arborum

PRÆFATIO.

borum enasci videtur. Est & genus ruri prostratum, subtile & saccaro simile. 8. *Eleomeli Lobelii*, quod ex olea emanat, colore, sapore & duratione incorruptum.

11. *Elaterium* ex cucumere asinino inspissatur.

12. *Euphorbium* ex arbore est ferulacea, translucidum candidū vel fulvum, acerrimum.

13. *Succus Liquiritia* ex radice liquiritiæ condensatur.

14. *Gummi gotte*, aliis *gummi de Peru*, *Gummi de Goa*, *Chittagemou*, *Gutta Gambia*, *Gutta Gama-dra*, *gutta mundi*, *gutta Genu*, *gutta Cambodia*, ex specie quadam Tithymalli scandente, in vicina Chinæ Cambodia elicetur, coloreqve flavo tingit.

II. *Gummata* lachrymæ in arborum truncis concretæ & coa-

PRÆFATIO.

coagulatae, quæ facilius aqueis solvuntur, & in igne crepitant, ut *Gummi Arabicum*, *Tragacanthum*, *Sarcocolla*, *Cancamum*, *Lacca Officinarum*, *Anime*, *Sanguis Draconis Officinarum*, *Asa fætida Camphora Officinarum*, *Gummi Juniperi*, *Cerasorum* & *Ulm*i.

1. *Gummi Arabicum*, κόμμη ἐκ τῆς ἀκάνθης, *gummi ex spina Aegyptia*, *gummi Acanthium*, *Thebaicum*, *Babylonium*, funditur ab *Acaria*, & nonnunquam est μηλιώδες & ῥυπαρόν, quod inutile aliquando κωλυκροειδές, ὑαλίζον, λευγές, ἄξυλοι, quod optimum; aliquando album, quod illi proximum.

2. *Tragacanthum*, τραγάκανθα, ex radice plantæ spinosæ ejusdem nominis profluit, seu sponte seu vulnere inflictô, pellucens, læve & subdulce.

3. SAR-

PRÆFATIO.

cillis. *Lac Comberti* in glebis.
Trec dicta optima.

6. *Anime* & quidem *Orientalis* ex Æthiopia Arabiæ confini adfertur, vel *fulvescens* & *pellucidum*, vel *album* quod pellucet vitri instar, & mastichen cum odoletur redolet: vel *nigricans*, & *taurinoglutini* seu *Colophonias* ferè simile, quod unguibus nigricantibus respergitur: vel *pallidum*, *retorridum* & *resinaceum*, de quo nihil occurrit. *Occidentale* ex arbore *Jetaiba* colligitur, nunc albicās, nunc flavens, succino simile; prunis impositum suavissimum fundit odorem.

7. *Sanguis Draconis Officinarium*, *ῥιγάδαριον, ὀφθαλμικόν, Cānabaris Indica* ex arboribus in Insula *Dioscoride* olim colligebatur,
 nunc

PRÆFATIO.

nunc illis in locis, ubi Draco arbor provenit. *Unum* thuris magnitudine, flammam luculentam concipit, liqvescitqve. Alterum in offas ex rubricâ & pice colophonía formatur, nullô modô flammam concipiens.

8. *Asa fætida* ex *Laserpitiî* plantæ ferulaceæ radice & caulibus incisus elicitur: aliis à loco natali succus *Lybicus*, *Medicus*, *Syriacus*, *Cyrenaicus*. Ex caule profluentem *Καυλίαν*, & *Scaparium*; ex radice *ῥιζίαν*, *radicaceum* vocant.

9. *Camphora Officinarum*, *Caphur* & *Capur Arabum*, *Caphurâ*, vulgò *Alcanfor* gummi resina, in panes pellucidos & candidos totos, quæ pulsa tinnitum argutum reddunt, redacta,

PRÆFATIO.

flammam in mediis aquis retinens. Colligitur ex arbore, ex qua & aliquando per rimas exsudat. Evanescit in capsis, nisi in lini vel psillii semine sepe-liatur. De *Borneo*, magnitudi-ne milij, nec unquam drach-mâ major. *Rihach* coloris ru-bei, sublimatione dealbatur. *Fausen* bonitate proxima. *Car-sab* vilior. *Chinensis* in panes vel orbiculos redigitur, & si op-tima, crytalli instar splen-det.

10. *Gummi Juniperi*, aliis *San-darax*, *Vernix*, *Vernilago*, in stiri-as longas ex pallido flavesce-tes, succini colore & perspicu-itate densatur. Dentibus fri-catæ nunquam deinde coe-unt. *Græcorum* Sandaracha est fossitia. *Aristotelis* apum cibus.

11. *Gummi*

PRÆFATIO.

II. *Gummi Cerasorum*, notum omnibus, viscosum & mordacitatis expers.

12. *Gummi Ulmi*, humor in Vesicis ulmi, lentus initio, mox Solis vi in gummi concrefcēs. Dūm deficcatur, enipes, culices & muliones evolant.

III. *Resinae* oleosi sunt liquores, in oleosis & pingvibus dissolvi prompti; vel *liquida* vel *sicca*.

1. *Liquida* sunt, *Terebinthina vera*, *Resina laricea*, *Resina lentiscina*, seu *Mastiche*, *Thus*, *Resina cupressi*, *Resina Cedri* seu *Cedrina*, *Myrrha*, *Styrax*, *Liquidambar*, *Bdellium*, *Belzoinum Officinarum*, *Tacamahaca*, *Caranna*, *Gummi Elemi*.

1. *Terebinthina vera*, aliis *Gluten Albotin*, *Ferbentina*. *Terebin-*

PRÆFATIO.

bintina, *Trementina*, *Fermentina*, colligitur liquida, mox arefcit, cādida, vitrea, cœrulei affectans, odoris fœvavis & gravis dūm ardet. *Chia* inter laudatiffimas. *Cypria* coëcta in placētās congeritur. *Arabica* quia fuffimigii locō in templis, *Incensum* vocatur, & cum thure adfertur.

2. *Resina laricca*, alijs *Terebinthina* *Officinarum* *Germania*, *Italica* *Pargatum*, liquida femper, flava, nonnunquā vitrea & transparens, amarefcit, odorata. *Splendor* à juvenculis arboribus, *turbidior* ab annofis. *Pota* inebriat.

3. *Resina lentiscina* feu *Mastiche*, *Mastix*, *Gluten Romanum*, ex lentisco quotannis profluit. *Chia* alba, & fibrosa pellucida, friabilis. *Ægyptia* nigra, magis
q̄ve

PRÆFATIO.

quæ deficcat. *Pontica* viridis, bitumini similior. *Cretica* flava & amara. *Brasilensis* instar lapidis dura, instat vitri pellucida, incrustandis vasis adhibetur.

4. *Thus*, λίβανος, sive *Olibanum Officinarum*, thuriferæ arboris lachryma est, *Novellæ arboris* candidius & ἀσθμότατον. *Veterum* odoratius & ξειθότατον. *Palmeâ tegete exceptum* purius. *Arceâ circumparitâ*, ponderosius: *Coriicolum* ferrò de arbore depectitur. Candidum autumnò ex æstivo partu legitur, purissimum: quia festucacæ levitatis *Corpheoton* dicitur. *Rasum* ex secunda vindemia habetur: *Diathiaton* idem, quia incensum tædam olet. *Masculo* species testium. σαγονίας, rotundum & guttatim manans. *Indicum* subfulvum lividò colore.

PRÆFATIO.

Insulare Theophrasto. Dicitur & ἄτομος & σόαγρος. *Mammosum*, cui præcipua gratia cum hærente lachrymæ priori, consecuta alia miscuit se mammarum formâ. *Orobium*, ὀρόβιον, in Amelomonte nascitur, Ervo æquale, minus κηρότερον *Arabicum* & κόπιον quibusdam. *Manna thuris* est frictura immūdior ex grumorum attritu decussa.

5. *Resina Cupressi*, liquida & sapore acerrima, ex qua oleum *Caryinon*.

6. *Resina Cedri*, seu *Cedria*, ex Cedro conyfera labitur, resq; â carie & tineis conservat.

7. *Myrrha*, μύρρα, in Arabia ex arbore aliquo loco incisa profluit. Στακτὴν liquida est, qualis ex arbore fluxit; πλαστὴν fictitia & depravata. Πεδιάσιμος, campestris,
pin-

PRÆFATIO.

pingvis, ex qua recente expres-
sa *Stacte* etiam. *Gabiræa* λιπαρῶτάτη
ἐν ἰσχυροῖς καὶ λιπαροῖς τόποις provenit.
Troglodytica in Troglodytite
gignitur, ὑπόχλωρος, per mediū lu-
cida, *Sylvestrium* prima. Καύκαλις
exfoleta, nigra, expressæ for-
tè residuum. Ἐγκσίμη deterri-
ma, quia ψαφορὰ καὶ ἀλιπὴς squalore
obsita, acris ac minimè pin-
gvis. *Mineæ* cum Troglodyti-
ca eadem. *Amineæ* in pastillis
ad lichenas olim usurpata.
Est & *Atramitica*, *Ausatalis*, in
Gebanitarum regno, *Dianitis*,
Collatitia fortè, hinc & inde
collata, *Sembracena* à civitate
regni Sabæorum mari proxi-
ma, *Dusartis* & *Candida* unò tan-
tum locò quæ in Messalum
oppidum confertur. *Bæotica*
ex radice quadam incisa in

PRÆFATIO.

Bœotia elicitor. In optima reperitur sæpè *Opocalpasum*, quod exitiale.

8. *Styrax* seu *Storax Officina-
rum*, dum ex arbore destillat in
parvas micas concrefcit, in
longum ubi incaluit ductilis,
odoratus imprimis si prunis
imponatur. *Flavus* grumis
subalticantibus, melleam dum
mollitur humiditatem remit-
tit. *Niger* furfuri fimilis. *Pel-
lucidus* myrrham odore refert,
& paucus gignitur. *Pamphy-
lius* è Pamphylia in calamis
adfertur, aridior. *Syrum* ex
Syria revehunt, acris odore. *Ca-
lamita* cādicantes & rufescen-
tes grumi; idem cum Pamphy-
lio. *Liquidus* Arabibus per-
peram *Stacte*, duorum est ge-
nerum. *Oleosus* cum liquido
fit

fit. *Siccus* cortex ex arbore ipsa in rufo nigricans, *Thymiama* quibusdam, *Vermicularis* ex cera aromatis imbuta & Styra-
ce specie vermiculorū cōfit. Ex
Assato fuligo colligitur. *Chryma-
tias* rarus inventu, fortè cum
Calamita idem. *Rubens* maci-
as simulatur.

9. *Liquidambar* coloris est
melini, nonnihil sub obscuri,
odor Styracis liquidi, qui nul-
lò modò celari potest; Nova
Hispania patria.

10. *Bdellium* multiplex est.
Translucidum glutinis tauri in
modum, intus pingve, suffitu
odoratum, & ungui simile. *Sa-
racenicum* tale, quod circa Sa-
racam Arabiae urbem prodit.
Nigrum sordidum, uberioribus
glebis, *Scoticum* Galeno. *Petra-*

PRÆFATIO.

um à Petra Urbe defertur, sic-
cum, sublividum. *Peraticum*
ê Media crustosius. *Indicum*,
humidius & gummosum. *Ba-*
Etiano nidor ficcus, ungves
multi candidi. *Judaicum* cum
translucido idem, fulgore co-
ruscans. *Scythicum* laudatur
Galeno.

II. *Belzoinum Officinarum*, ali-
is Benzoinum, *Benzoi*, Afa-
dulcis, *Ben Judeum*, *Benivi*, *Bel-*
zoe, *Benivinum*, adfertur ad nos
expr sum, & in magnos pa-
stillos compactum, qui malleo
perculsi in grumos disiliunt.
Color aliàs rutilans, aliàs ad
albedinem vergens, creberri-
mis ceu ungvis aut amyg-
dalarum friatura. Odor ju-
cundus cum teritur. *Amygdaloi-*
des maculas candidas amygda-
larum

PRÆFATIO.

larum instar habet. *De Boninas* è novellis arborib9, nigrum & priori odoratius. *Amendoado* fragile & friabile.

12. *Tacamahaca* ex ungvibus veluti diversis compingitur resinæ strobilinæ concretione, bullati alicubi scorbiculi; color partim rutilus, partim flavus, pallidior, odor mastiches. Importatur ex nova Hispania, cucurbitinô cortice comprehensa.

13. *Caranna* duplex est, *Oleagiosa* una, *Tacamahacæ* colore, paulò limpidior, sed gravior: *Altera* purior & crySTALLI modô limpida, ex interiore continentis parte.

14 *Gummi Elemi Officinarum*, vel cedri vel Oleæ Æthiopicæ lachryma est; *Enhamen* quibus

PRÆFATIO.

busdam. Color ceræ flavæ; odor fœniculi, substantia uniformis, Flammam facilè concipit.

II. *Sicca* sunt quatuor. 1. *Colophonia*, quæ quia ex multis simul congestis in massam induruit, quæ igne liqvata, siccior evadit, *φρακτὴ*, & aliquando *συγκομιστὴ* vocatur. *Veterum* è Colophone advehebatur. *Recentiorum*, quibusdam *pix arida*, & *pix Græca*.

2. *Resina sicca*, quæ ex abietina, strobilina, pitiina absq̃ve ignis ope citò concrescit. Græcis *ξυρὴ* & *φόσημα πτυόνον*.

3. *Resina strobilina*, *στροβιλίνη*, quæ ex picea, pinu, vel strobilis.

4. *Abietina*, *ἐλατίνη*, quæ diu liquida permanet.

III. *Pix* è maximè resinosis pin-

PRÆFATIO.

pingvisfimisq; Pini Piceæque
 lignis vi ignis elicitur. *Liquida*
 ὁμὴ, καίτος, aquæ modo canali flu-
 it, aliū ignē non experta, quā
 cujus calore fluxit : in Syria
Cedrium vel *Cedria*, quia pinu
 & piceâ carentes, Cedros urūt:
 alijs *Coracina*, quia in Corijs as-
 servari solet. *Brutia* liquida a-
 cetō vel diuturnitate spissior,
 tusca & pingvior, à Brutijs Ita-
 liæ gente. Βοσκής viscosa per
 coctionem, conditur in pelli-
 bus τῶν βοσκημάτων, earundemque
 faniem sanat: *Navalis*, quia eâ
 naves picantur. *Lycia* in eadem
 regione paratur, refinæ picis-
 que naturam habens. *Idea*
 ab Ida Troadis monte nomen
 sumfit, quæ & *Pieria* à Piero
 Thessaliæ. *Naresia* à Naresiis
 Liburniæ populis. *Naricia*
 à Na-

PRÆFATIO.

à Nariciis Locrorum gente. *Nemeturica*, quæ liquida, Nemeturi Alpini nomen indiderunt: conficiebatur & in Liguria. *Corticata* in oculis ex arborum cortice factis advehebatur, Allobrogibus ad vini cōdituras; sicca & dura. *Rasilis*, quæ & *rasis*, *Radulana*, *Rabulana*, *Rasulana* & *Rhætica*, vetustate sic durata, ut contusa in pulverem redigatur, & radi possit. *Παλιμπίσσα* tam viscida, quam arida, quasi recocta & bis facta. *Zopissa* ex cera & resina conflatur. *Derafa* ex navibus, quæ & *Apochyra*, quod adjecto salis marini callo stimulata sit. *Ὀρροπίσσα* picis liquidæ serum, Gale-
no *πικροάνθη*, & *πικροέλατοι*, quod aliis ex pice & oleo componitur.

IV. *Species plantarum sunt*
Arbor, Frutex, Suffrutex, Herba.

1. *Ar-*

PRÆFATIO.

1. *Arbor*, δένδρον, altiùs assurgit, truncum crassum & lignosum à radice fundens. Sunt *Pomifera*; seu acinos ferāt, seu ossa; *Nucifera* quibus fructus putamine includitur, *Glandifera*, *Aromatica*, *Baccifera*, *Lachrymifera*, *Siliquata*, *Rhodoflora*, *Miscella*, quibus *Admirandas*, cum *Venenatis* adde.

2. *Frutex* θάμνος multis à radice caudicibus ramisq; constat, πολυσέληχος καὶ πολύκλαδοι: Facescit culturâ & locô in arborem.

3. *Suffrutex*, φρέγγωνι, minimæ inter lignosas altitudinis, caudice simplici, multiplici famentaceô, foliô minutô; cui par mutatio.

4. *Herba*, βοτάνη, πόα humilius subsidet, & statim à radice folia fundit, & aliquando ita excre-

' PRÆFATIO.

crescit, ut fruticem & arborem
altitudine æmuletur. Sunt
quoad radices *Bulbosæ* & *tube-
rosæ*, quoad caules & folia *Longi-
caules*, tam frumentaceo quam
ab his diverso ; quoad folia
tantum *Nervifolia*, quibus pro-
minentiores nervi, *Rotundi fo-
lia*, *Crasifolia*, *Asperifolia*, sub qui-
bus & *lanuginosa*, *Mollifolia*, seu
quibus folia lævia & moliia ; à
foliis & floribus *Stellatæ* ; à radi-
cibus & foliis *Capillares* ; à flo-
ribus *Discicorymbiferae*, *Corona-
riæ* ; *Umbelliferae*, *Capitatae* ; à fru-
ctu, *Siliquatae* ; à modo crescen-
di *Scandentes* ; à viribus *Noxiæ* ;
ab usu *Oleraceæ*. Hinc vides
nos omnes ad *Arbores* & *Her-
bas*, easque *maiores* vel *minores*
retulisse, & ita frutices & suf-
frutices ipsis inclusisse. De re-
liquis

PRÆFATIO.

liquis Arborum & Herbarum differentiis in *præfatione* ad Historiam Arborum dicendi nobis locus erit. Hoc opusculum Historiæ plantarum *Prodromi* Philologici instar esse volui, ut & seriem earum cum Græcis & Latinis Synonymis, quæ hoc studium difficillimum fecerunt, unoquoque pro lubitu plantis nomen imponente, differentiisque obscurioribus in promptu habeas, & eandem in classes suas distinctam, (quamvis id exactè fieri hucusque non potuerit) menti imprimere possis. Quem secutus fuerim? Tute met videbis, si Theatri *Batthini* Catalogum nosti: cui viro quantum in hac re debeamus? proluxius, DEO volente,

te,

PRÆFATIO.

te, in *Historia Arborum* exponam. Nunc *plantas* ipsas aggrediemur: In quibus si quid minus erratum est, Excellentissimo *Ursino*, Academiae Lipsensis Botanico, viro eruditionis eximiæ, & candoris rari, adscribes!

NOTITIÆ REGNI VEGE-

TABILIS

LIBER PRIMUS

in quo

ARBORUM SERIES.

CAPUT I.

ARBORES POM-ACINIFERÆ.

ARbores (sub quibus & frutices) in aliquot genera abeunt, *Pomiferas* nempe, (quarum *fructus* ad rotunditatem vergunt, & carne pulposa ac eduli, vel tali aliqua substantia, quamvis heterogenea, quæ tota, vel magna ex parte sit edendo, constant) sive hi *acinos* intra fructum gerant, sive *ossa*, quod *vitium fructus cingi* dicitur, *Nuciferas*, *Glandiferas*, *Aromaticas*, *Bacciferas*, *Lachrymiferas*, *Siliquatas*, *Rhodospiras*, & *Miscellas*. *Pomifera*, quæ poma cum *acinis* ferunt, in tres classes dispeſcuntur.

A

Ad

Ad primam Classem pertinent, *Pomus* seu *Malus*, *Malus Cydonia*, *Citria*, *Limonia*, *Arantia*, *Punica* & *Pyrus*. (1) *Pom*^o seu *Malus*, μηλιά 2quatione indiget & cura, Folia carnosæ, flores foliati, fructus ὑπέρφλοι (pomum, μήλοι, malum) callo se commendat, ἀγλῶκαρπ (semen, quod acinum, messibus redditur, tunica contentū, quam pericarpion cingit. Quæ *mustea* (μύλιον-λα, γλυκύμηλα) profert, tam citò fructura perficit, ut iterum se flore induat. *Orimalidibus* peculiare acerbitalis & improbitatis conviciū, & vis tanta, ut aciem gladii perstringat. *Dyonisiorum* in amoribus usus. *Dacica* prima adventu, & decerpi properantia. *Orithomasticis* à mammarum effigie, *Spadonis* à contritione castrati seminis, *Gemellis* (melophyllis) à foliis nomen. *Pannuceæ* celerrimè in rugas marcescunt, *Pulmoneæ* stolidè tument. *Melapia* cognationem cum pyris habent. *Syriceis* rutilus rubensq; color. *Appiana*, *Scandiana*, *Claudiana*, *Sceptriane*

ptiana, *Sestiana*, *Cestiana*, *Cestomela*, *Pezomela*, *Quiriniaca*, *Polusina*, *Ameriana*, *Epirotica*, *Mertiana* seu *Mattia*, *Delphica*, *Mordiana*, sui sunt generis; ut & *Scantiana*, *Petisia*, non longè ante Plinium adoptata, *Varina*, *Ograna* seu *Ogratia*, *Veriana*, *Setania*, & *Platanaria*. *Lapidosa* calculos int^o habent (2.) *Malo Cydoniæ* seu *Cotoneæ* à *Cydone*, *Catone* vel tomento nomen. *Mala*, (quæ *Cotonea*, *Cydonia*, *Hesperidum aurea*, ποδύμλα, λαξόμλα) tenui lanugine teguntur, & incurvatos trahunt ramos, prohibentq; crescere parentem; ἀλυσθὴ à parva & odorata; *struthia* (*struthiomela*) magna, odoratiùs q; vibrant, *nostratia* candidiora, *Chrysomela* incisuris distinguuntur, colore ad aurum inclinato. *Mulviana* *strutheis* infitorum genus. (3.) *Malus Citria*, quæ & *Assyria*, *Citrus*, μηλιά μηδικὴ & περσικὴ, in Media & Persia olim frequens, spinosis fastigiis hispida turgescit, & onere proventus semper gravatur. Nam protinùs arq;

poma deciderunt, maturitate alia protuberant; eaq; tantum est opimitatimora, foetus ut decidant antè nati: Fructui, (qui *malum Medicum*, *Persicum*, *Assyrium*, *Citrium*, κίτρου, κίτρου, μηλοκίτρου, παρ' ἰτζιον, καδρύμηλον) tristes succi, tardusq; sapor. Beneficium olim soli Medix datum, nec potuit, natura resistente, alia terra mutuari. (4) De *Limonia* nihil apud Veteres. Pomum aliquando verrucosum, digitatum, racemosum, scabiosum. Præstabili Limonis genus *Lumia* est. (5.) *Arantia* ignota priscis, hodiè *Aurantia*, *Aren-gia*, *Aurea*, *Anarantia*, *Nerantzia*, *Arangius* seu *Citreus* dicitur. In fructu, (qui *malum aureum*, *aurantium*, *arantium*, & *Rantium*,) aureus cortici color, nonnullis *malum Cestianum*. Est aliquando corniculatus, virgatus, striatus, nanus &c. (6.) *Malus Punica*, apud Pœnos circa Carthaginem plurima, *ρόσκα* seu *ρόα*, quia i hoi acinis, flore, pediculis, respōdet. Sanguineis & super fructum insidentibus se floribus

bus induit, qui mole corporis erumpentes, seriùs apparent, Fructus, (qui *malum Punicum* & *Granatum*, ab interiore granorum multitudine,) inter ἀγκύδευα, constatq; vasculis. Cortici *Malicorii* & σιδίω nomen, novit illo vulgus perficere coria; granis κοκκόων; flori adulto, *Cytini*; sylvestri, *balanstii*. Calyces, in quibus flos mox fœtus clauditur, Ampullagia, quia turgidi ampullarum instar, ἐλάχοι ἀνχερίοι, quia cervicem longam referunt. *Promeneis* à Promeno Cretensi vocabulum, Ἀπυρήνα circa Solos surgunt, candidioribus & b'adioribus à natura acinis. *Samia* & *Egyptia*, *Erythrocomis*, & *Leucocomis*, vel potius *Erythrococcus* & *Leucococcus* distinguuntur. In Ponto amplæ opacitatis. (7.) *Pyrus* Ἄπιος, in Apia regione primùm nata esse creditur. *Sylvestris*, Latinè *Pyrastrum*, ἔχνη seu ἔγκνη, quia fructus acerbitate sua serè suffocat: ἄχλας, quia in mandêdo strepitum quendam edit. Ἀχιᾶς genus quod tardè maturescit Ex Urbanis

Phoenicis, mutilatione melior. Fructus, *ἄπικα*, *Pyra*, pyramidis quasi similitudine. Ex his *Hordearia* hordei mesistempore maturantur, *Syria*, coloris nigri serisima omnium. *Onychina*, unguis instar candicant, *Volumæ*, voluminis manus implent. *Libralia* amplitudinem sibi ponderis nomine asserunt. *Μυρία* Galeni magna, *Regia* minimo pediculo sessilia. Authores nobilitavere, *Decimiana*, (decumana, decimana) *Dolabelliana* longissimi pediculi. *Pompejana*, *Lyceriana*, *Severiana*, *Tyranniana* seu *Turiniana*, *Lateriana*. Macrob. *Latresiana*, Colum. *Latertana*, *Anitiana*, *Tiberiana*, *Coriolana*. *Brutia*, *Tonsorina*, *Damejana*, *Ubertina* Patriæ nomina debent, *Crustumina*, *Tarentina*, quæ ad hyemem usq; ad matrem pendent gelu maturescentia, *Amerina*, *Picentina*, *Alexandrina*, *Numidiana*, *Græca*, *Bergomatica*, *Forensia*, *Certolina* & *Signina*. Tempori, *Favoniana*, *Post autumnalia*, *sementina*, à sementi-

nis feriis, *Juniola*, *Uvacea*, *Fœnaria*, *Margarithana*. Colori, *lacteæ*, *testaceæ*. Odori *myrapiæ*, *laureæ*, *rosatæ*, *Chyro-tecaliæ*, *Heroliniæ*. Saponi, *musteæ*, *faler-na*: Figuræ, *ampullaceæ*, & *cucurbitina*, *bicipitia*, *campanaceæ*, *κεκρυμμένη*, *brassi-cana*, *dorsalia*, *trochapia*. Cōstitutioni, *hydrapia*, *lardina*, *τεταμένη*. Præstantiæ, *Regalia*, *Leonina*, *Papalia*, *Bonchristia-na*, *Herilia*; Incertæ nominum causæ *Barbaricis*, *Venericis*, *Patriciis*, *Voco-niis*, *Superbis*, quæ parva, sed ocys-sima. De Macrobiani *Cerritis*, *Cervisis*, *Lollianis*, *Lanuvinis*, *Milesiis*, *Orbicu-latis*, *Præctanis*, *Rubellis*, *Fullianis*, *Ti-tianis*, *Rimosis*, *Mespilis*, *Sixtilianis*, *Valerianis* nihil. Ab insitione sunt *Mo-rapora*, *Pomapora*, *Pyropyhylla*. II. In classe secunda habemus *Ficum*, *Syco-morum*, *Morum*, *Arbutum*, *Mespilum*, *Sorbum*. (1) *Ficus* *σύν*, *συνία*, fructus ru-dimentum cum impetu repente ex-pellit, propter fœmineam molliem ad creiscendum prona; rami *κεφάλαι* la-cteum succum fundunt. Foliū *τεταμένον*

& quasi *τεπίταλο*, & *Σείαν*. Nullo flora exhilaratur, nec natales pomorum recursus annuos versicolore nuncio promittit. Pomi admirabilis festinatio, unius in cunctis ad maturitatem properantis arte naturæ. Immaturum ὄλυνθον & ἰελέον, grossum, ficulam vocant: falsam maturitatis speciem præferentem *φηλήκα*, *εἰκίδα*; novellum *συκάδα*; maturum *κόλυθρον* *συκόν*; maturum & siccatum *ιχάδα*; veterem sale conditum *κοπήν* & *Caricam*; nec recentem nec aridum *psytalliam*; interiora verò *πίον* seu pingve. Fundus pomi est ὀμφαλόν, hinc πόσις ὀμφαλόεσσα, succus *εἰκῆ*, semina *κεγχραμίδα*, frumenta & interiora grana, folliculi *γλυκτα* audiunt. Sylvestris est Dios. ἄγρια οὐκ ἔστιν *Athen* ἱερόν. Pignat *ἰερίον* Nicand. *κράδον*, Messeniis *τερόν*, quia caprorum instar lascivit, & quia parietes, maces & mamora scindit; *Caprificum*, fructus *coccyga*, quod simul cum cuculo verno tempore appareat. Maturatio ex culicibus, qui ex granis. Fraudati

dati alimento in matre, putri ejus
tabe, ad cognatam volant; & ubi avi-
diore pastu, coriis apertis penetrave-
re, intus solem primum secum indu-
cunt, aëralesq; auras immittunt for-
aminibus apertis: tum lacteum hu-
morem, hoc est, infantiam pomi ab-
sumunt. *Indicæ* superiores rami in ex-
celsum emicant, sylvosa multitudine,
vastò matris corpore, ut sexaginta
passus pleræq; orbe colligant, umbræ
bina stadia operiant. *Idecæ* lignum
contortum, *ἀράνης*, superiore parte in
orbem comosum. *Ficum* de cætero
domesticarum plurima sunt genera. A
Patria denominantur, *Laconica*, *Ti-
burtina*, *Lybica* quæ & *scissæ*, *Africana*,
Cortanæ (*Coctanæ*,) *Phibaleæ* seu *Myr-
rhina*, *Tarentina*, quæ & *Oma*, *Sagun-
tina*, *Tellana*, *Herculeæ*. *Chia* seni si-
niles Baccho. *Chalcidica* aliquando,
trifero proventu. *Caria* quæ place-
bant cute in Ægypto. *Caunæ*, quibus
patria, ubi mortui ambulāt. *Alexan-
drina* candicante rimâ cognomine

delicata. *Lydis* quæ & αἰμόνια pictum
tergum. *Phrygiæ* divinus cibus. *Hyr-*
cane ex arboribus, quæ modios
CCLXX. ferunt. *Ægilides* ex caricis
amplissimæ, *Marinis* nullum folium.

(2) Personis se debent *Liviana* seu *Li-*
via, *Pompejana*, *Augustæ*, *Calpurnicæ*.

(3.) Quæ tempestivè maturantur, præ-
coquæ, πρὸδρυμαί, πρωτελεγῆ & *Theriacæ*
audiunt. *Hybernarum* singularis ratio.

Hæ arbores hyeme fimo contactæ,
deprehensæque in his hyeme grossi,
quæ mitiore cœlo refossæ, cum arbo-
re, atq; in lucem remissæ soles novos,
quàm quibus vixere accipiunt (4.)

A coloribus nomen habet *Leucompha-*
lea, (umbilicalba, λευκόφαλα, leucopulla)

Porphyritis, *Chelidonia*, (hirundi-
naria Ἐρυθρομέλανα. Αἰμόνια, Arundi-

nea, arundinum foliis maculâ varia-
ta, *Albicerata* *Albula* λευκερέτα, *Co-*

turnicina pulla, cujus carica χύτρα, quia
instar ollarum nigræ. Athen. κοράκη
οὔκα. Hesych. κορω αἴα Svidæ corvina (5.)

Accidētia sibi vendicāt siccitas (cari-
cas

casixάδας) quæ senescunt in arbore, a-
 nusq; destillant gummi modò lacry-
 mam, panisq; simul & obsonii vicem
 implent, *Callistruthicas* (*passarias Cal-*
listruthas) quæ roseo semine rident.
Scissas quæ arundine & digitis in duas
 scindebantur partes. *Duplices* quæ
 interpretantiores, cum *Mariscis* ex-
 dem. *Mariscæ* autem (*βυσύραι* *Asininæ*,
Asinastræ) pingves & fatuæ. *Regia*,
 cum *ὀπωροβασιλίδης* & *Sycobasilicis* ex-
 dem. *Generosis* caro acini non pau-
 ca & solidior. *Toxeliæ* sagittæ instar
 palatum vulnerant. *Duricoriæ* (*κυδω-*
ταῖα κυδάντια) duro sunt corio. *Mam-*
millanæ quæ similitudinem *Lydiarum*
 habent. Taceo *Arateas* seu *Charitias*
Bringi darides, *Cucurbitinas*, *Ludias*.
 Apud *Athenæum* *κίτροκοιλιάδια* sunt fla-
 væ & tanquam excavatæ, *ύλκδια* syl-
 vestres; *σάρκε λάφια*, carne cuti cer-
 vorum similes. *δρακόντια* more draco-
 num contortæ; *κρηταῖα* fontanæ; *μούλα-*
κα molæ instar rotundæ; *λαπύεα*, *πί-*
κεία, *μελατοφία*, *ἀσκαλανικα*, *ἀράδια*, *νικύ-*

λια, κολάρη, μερμερίης, φιλικής, κικίεθεις apud
 Græcos invenies. (2.) *Sycomoro*, quæ
 συκομορξία similitudinem ad mori ar-
 borem & fici fructū habet, Celso *Mor-*
rosycis, Pandectis συκάμινος, *Ægyptia*
 nempe, aliis σύκη, quia fructus similis.
 Materia cæsa stagnis mergitur, cum
 diu in liquore defecerit, levior facta
 sustollitur, & (quod natura in alio li-
 gni genere nō recipit) fit humore sic-
 ca. Poma non ramis tantum gestitat,
 sed & caudice. Usq; adeò fœcundita-
 tis suæ augusta est, Septiesq; ea uni-
 co anno sufficit, ita ut si pomum de-
 cerpseris, alterum sine mora protube-
 ret. Affinis ficus *Cypria* in Creta, quæ
 poma quaterna in caudice fundit, to-
 ties & germinat (3.) *Morus* συκάμινος
 συκαμινέα, μορία Alexandrinis, συκή con-
 tractè Hippocrati sapiētissima arbo-
 rum, novissimis floret, nec nisi exacto
 frigore: Sed cum cæpit, in tantum u-
 niverſa germinatio erumpit, ut unā
 nocte peragat etiam cum strepitu (ca-
 lore phalangem quasi faciente,) flos
 fructui

fructui toti infidet, in mediis inculcatus, fallens interdum propter lanuginem, ut concerni nequeat. Rudimentum fructus ἂ θῆντα εἶχον Sophocles dixit, *Pomum* Plinij συκάμειον, vetustissimi Græcorum, μόρον recentiores, ab Archigenis ævo. Minimum in hac arbo-
re ingenia profecerūt. (4) *Arbuto* qui κοίναρⓈ, κόμαρⓈ *Epimelis* Galeni *Chamaecerasus* Myrleani, coma hyeme viridis fruct⁹ minutis corpusculis quasi paleaceis aut furfureis extat, fructui terræ similis οἶν. ζῶν quasi plus justo comestus, vini instar caput aggravat. Maturescit anno pariterq; floret subnascens, prior coquitur Phavor. ἄκυ-
λοι f. ἄκυλⓈ Polluc. μεμύκηλα. aliis μαμμήκωλον, μεμύκοιλον, ἀπομάκυλα, μαμμάκωλον, μεμύκηλον, rectè sive μεμάκωλοι, *Mistæcydon* Plin. *Unedo* similis *Adrachne* (quæ aliis ἀ. δρά-
χη, ἀ. δράχλη, ἄνδρακλα, *portulaca potulaca*, cortice hyeme circūtrūpi solito, & qui circumgelatus videri possit. (5) *Mespilus* (μεσπίλⓈ, μεσπιλη) fructu qui μέσπ. λον est molliore, pulpa sordidà, cristato

capite Regum imitatur coronas *Anthedon*, *Aronia* Dioscoridis trigrania est seu τριγρόνιον, quia tria intus ossicula continet. *Satanæa* seu *Satania*, quæ & ἐπιμήλις, quia juxta malos nascitur, iisdemq; feliciter inseritur, Pomum fert umbilico latiore, quod ἐπιμήλις & *Amamelis* audit. *Ανθηδοιοειδής* seu *Gallica* in orbem comatur ligno nullam putredinem sentiente, *Chamaemespilus* pumila est. Ejus generis *Oxyacantha* ὀξύακάνθη, pyraastro similis, spinosa, fructu myrto simili rubro. Dicitur & πυρεῖνη ab urentibus aculeis, πορράκάνθη seu rubra spina, quia lignum ad hunc calorem inclinat, *Pyxacantha*, *Tyracantha* sed malè, Spina acuta & spina appendix, cujus baccæ appendices vocantur. *Cratægus* κραταίγηρ materia versicolore fructu olivæ sylvestris magnitudine flavo & nigrescente, succo mespilaceo, & *Hypomelides* poma sorbo similia. (6) Sorbo comaconcinna & verticem nucis pineæ repræsentans: folia condita in versus alæ modo à lateribus emicant, laciniis

pennatim ad nervos deductis : fruct⁹ ramos circumdati ex omni parte ut varum modo, ovi forma, colore luteū referente, hinc ὄνη & ὄνη Græcis, degravant. Fert & *Cachryodem* germinationem olivæ instar. Ex generibus *Terminalis* remedio tantum probabile, assiduum proventu, minimumq; pomō; Andromacho ἰφελτικὸν vel ἰφέσιον.

α. β.

CAPUT II.

ARBORES POM- OSSIFERÆ

ARbores, quæ poma ferunt, quib. vitium fructu cingitur, sunt : *Malus Persica, Armeniaca, Persea Prunus, Myrobalanus, Sebestena, Ziziphus, Cornus, Lotus, Cerasus, Chamaecerasus, Oenoplia, Aria, Amamelis, Cotonaster*, i. *Malus Persica* antiquissimis περσικά, περσέμ πέρσα seu à Perside, seu à Persico, qui è Cephæi regno allatam Mycenis agris consēvit : ῥοδάχνη. quia rosei Floris est, & in Rhodo ad florem tantum pervenire, sed perperam creditur, quæ vox sequentibus temporibus in δαρδάνιον & δαρδάνιον

Περσικὰ fortè mutata. Pomis, quæ rara
 in ramis non alia fugacia, longissima
 decerptis bidui mora est, cogunt-
 que se venundari. Foris corpus intus
 lignum, vitiumq; cinctum fructu. cum
 alibi fructus muniatur vitio. Diosc.
Περσικὰ μῆλα alijs *Περσικὰ κοκκύμηλα*. Ma-
 crob. *Νηχ mollusca*. Nucleos Nicand.
κάρυα, quòd lignosum operimentum
 habeant, Dioscorid. *περσικῶν τὰ ὀσᾶ*
 vocat. *Duracinis*, quæ & *Adoptiva* Mar-
 tiali, quia ex arboribus insitis progig-
 nuntur, *ῥοδακνῆα* vel *ῥοδακνίνα* Nicandro,
 quia rosam olēt, durum adhæret cor-
 pus à lignoq; avelli nequit, triceni
 nummi singulis Romæ pretium; hinc
Cara Martiali. *Asiatica*, pigro fœtu
 frigoribus veniunt. *Præcocibus* (Præ-
 coquis) flores ante folia. Intra tri-
 ginta annos tempore Plinii repertâ,
 denariisq; primò venundata singula.
Superantia à Sabinis: *Popularia* un-
 diq; veniebant. (2.) *Armeniaca* quæ
 & Armenia, *Αρμενιακή*, ab externa na-
 tione & *προκόκκια*, proximè ab Amyg-
 dala

dala floret. Fructum qui inter pruna Columeliæ, Romani *Præcocia* & ut apud Græcos legitur *πρὺκόκκια, πρεκόκκια, πρικόκκια, περεκόκκια*, quo vocabulo Sethi usus, dixerunt. Peculiaris impudentia nucibus insitarum, quæ faciem Parentis, succumque adoptionis exhibent, appellata ab utroq; Nucipruna. (3.) *Persea*, Ægyptia nempe, arbor ad spectu formosa & ad pyrum accedens, folium lingvæ simile, fructus lōgioris pyri magnitudine, herbidus pōst rubescens, dulcis & innocuus, etiam largiorem mandentibus, inque eo *πριγκόλαπτα*, semper habet poma subnascentibus aliis, novus anniculum occupat. & Etesiarum flatu maturatur. Serò & cum difficultate transyt, nec in Rhodo quicquam tulit, quod primum ejus hospitium. (4) *Prunus*, *κοκκυμηλέα* parvo post malum tempore, florem foliatum, & qui fructui insidet, protrudit, ipsa ex radicibus pullulat sobole densa & pariente matre quas enecat: Ejus quippè mole turba

turba indigesta premitur. Sylvestris
 πεῦμα, ἀγριοκοκκυμήλια *Spinus & Spodia*
 dicitur, poma rotunditate & magni-
 tudine Cocci, quæ ἀγριοκοκκυμήλια. Pru-
 na quæ κοκκυμήλια quia citò maturan-
 tur ὀξύμαλα, ἄδεια, κύλται ex carne hujus
 dilutus humor, nucleo & semine con-
 stant. *Hordearia & Avenaria* à comi-
 tatu frugis dicuntur; *Asinina* à vi-
 litate. *Malina* malis sunt insita. *A-*
mygdalina amygdalis, quibus in ligno
 nucleus amygdalæ est; nec aliud po-
 mum ingeniosius geminatum. *Da-*
mascœa quæ & syriaca ἀκρόδρυς Athenæo
 latè sumto vocabulo, μέδρυα quasi μαλόν
 δρυς, βερέβυλα quasi alvum ducentia, à
 Syriæ Damasco cognominantur. *Ce-*
rina nomen ceræ colorem imitantur.
Onychina unguis, sub messem matu-
 rescencia. *Brignolensibus* à nata li
 appellatio, nucleus parvus. *Nanis &*
Decumanis à quantitate, *Tragorchi-*
dibus hircinorū testium forma, Portæ
Cogliopecora Nascétia in Italia nūquā
 in rugas siccabantur, quia sui soles de-
 fuere

fuere. (5) *Ex Myrobolanorum fructu Citrina*, si frangitur gummosa & osse exiguo. *Inda* (μύλανοι μυροβάλανοι χειλιεξι) exos est. (*Kebula*, *Chebule* κήβιυλε) subnigra carne multa, ut aqua mergatur. *Emblica*, ιαβλιξ ἱμβλιτζι, ἱμπιλυρίκι, ἄμβλιξ, ἱμπλήκι; pulvinatis divisionibus scinditur. *Bellirica* βελιλιξ & βελιλις multa & densa carne gravis. Affines, *Phœnicobalani Tralliani*, à quib. ex posca potis vomit & *Chrysobalanus Galeni* ab Asclepiade ad singultum commendatus. (6.) *Sebestena* (μύξ & μυχα) Damascenæ pruno popularis propè Sebasten Syriæ urbē nascitur, fert μύξας quæ μύξα, μυξάελα, ob mucosum pomi lentorem. *Nixā* μυχαῖτα, μυχαῖται *Sebastina* dicuntur Syriacæ sunt βάτα vel potius βατία Helychio μυξάελα, quæ post fluvii recessum colligebantur. (7) *Ziziphus* temporibus Augusti novissimis ex Syria in Italiam venit, aggeribus in quibus ferebatur, præcipuè decora quoniam tum & in tecta sylvæ scandebant, fructus ζίζυφα, ζιζιφα, *Zizipha jujuba*. *Ecdesiana*

desiana grandissima. *Affines* eis *Tuberes Plinii* de arboribus Nomentanis, *Syricum* (sericum) coloris Syrici puerorum eduliū, *Paliurg Africana*, cui fructus rotundus, ruber, cedri magnitudine, nucleo non mandendo, Cyrenaica patria, & *Connarius* seu *Paliurus Agathoclis*, cui bis quotannis dulcis olivæ phauliæ magnitudine fructus, qui siccat in farinam, quam pedibus calcant, molitur. (8.) *Corno* quæ *κεραία* & *κερία*, quod rami cornibus & calvariæ duricie sint similes, medulla nulla, mediale totū osseum, flos subeunte fructu deciduus, lignū ad radios rotarum utile; aut si quid in ligno cuneandum, vel clavis figendum est, fructus, qui olivæ similis, rufus seu ruber conditur cadis, ne quid non hominis ventri natum esse videatur. Agrescit cultu â. *Fœmina* quæ *θηλυκερία*, ligno est fœrgosa, inutilis baccasq; acerbis & ingustabiles cunctis animantibus profert. Similis *Corno* mari *Opulis Columelle*; fœminæ

virga sanguinea Plinii, cujus cortex interior cica rices quæ præsanavêre aperit. (9.) Lotus quadruplex est, *Lotophagitica*, quæ in Africa *Celtis*, Syrtica Plinio ἀλκακκαβία, ἡ ακακκαβία folio incisuræ crebriores & quæ ilices viderentur; tam dulci fructus, (cui fabæ magnitudo, color croci, sed antè maturitatem alius & ali⁹, sicut in uvis,) circa Syrtes cibo, ut nomen etiam genti terræq; dederit, nimis hospitali advenarum oblivione: *Italica* (quæ Romanis *Faba Græca*) materies cariem non sentit, & præcipuè domibus expetitur, ramorû petulâtia, brevi caudice, latissimâ expansantium umbra, & in vicinas domos sæpè transilientium. Nulli ramî largiores validioresq; , ut dixisse totidem arbores liceat: Fructus quibusdam Διόσκυρος Theophrasti. Ad quam Vestalium virginum capillus deferabatur, dicebatur *capillata*. *Cyrenaica*, coloris in ligno nigri, quod ad tibias expetitur, radice cultellis capulos brevesq; alios

alios usus excogitant. *Lybica Polybii*
 ex cujus baccis myrti similib⁹ vinum,
 sed ultra decimum diem non perdu-
 rat. (10.) *Cerasus* Cerasunti Pontico
 municipio nomen debet. Ante L.
 Lucullum in Italia non fuit; in Ægy-
 pto nullâ curâ olim potuit gigni. Ra-
 mosarum etiam XL. cubitorum tra-
 bes, æquali duorum cubitorum per
 totum longitudine. Ex fructu, quod
 Cerasum *κεράσιον*, & inter baccas ali-
 quâdo reponitur, *Aproniana* maxi-
 mè rubent, *Æstia* nigerrima, *Ceciliana*
 rotunda, *Julianis* gratus sapor,
 sed penè tantùm sub arbore sua, adeò
 teneris, ut gestatum non tolerant.
Duracinis seu *Campanis* principatus.
Macedonica inter prima gratiam
 annuam colono adferunt, siccantur
 solibus, condiunturq; cadis. *Milesia*
 magis rubent, & movèt lotium. *Lusi-
 tanica* in Belgica & ripis Rheni dice-
 bantur. *Laurea* non ingratae amari-
 tudinis, insita in lauro. *Imperialibus*
 callus carnis rotundior, ossibus op-
 pressus

pressus, pars soli obversa rubescit, a-
 versa candicat. Cognatæ *Lacatha*
Theophrasti auctu in Macedonia fa-
 cilima, *Vaccinium Plinii* Italiæ aucu-
 piis sata, Galliæ etiam purpurea, tin-
 gendi causa ad servitiorum vestes, &
Chamacerasus petrea seu *Petrocerasum*,
 aliàs Mahaleb (11.) *Chamacerasus* hu-
 milis est, qui fructu gemino rubro,
 ocellis aut pupillis duabus insignito
frangula dicitur; nullis punctis no-
 tata, fimbriati flores, baccæ testium
 instar gemellæ, quæ *Cerasa canina*,
 (12.) *Oenoplia* (*Nabeca*, *Nabea* &
Napeca Ægyptiis) non spinosa, fru-
 ctus verò ad nullam frugem pervenit,
 quia à vermibus corrumpitur: *Spino-
 sa* pomula corticis maturitatē ele-
 ganti rubore purpurant. *Coccymelea*
Theophrasti ejusdem generis, cujus
 fructus κοκκύμηλον, quia cuculo ad suas
 latebras redeunte floret, natura &
 magnitudine Mespilis similis. (13.)
 Aria ex toto lauro similis, lignum ro-
 boris instar durissimū, naturā perpe-
 tuam

tuum, & in opere *δύρεγον*, carbones optimi. Myrti effigie folio lanato majore *Oenaria* quibusdam; minore, *Pyrus Cervina*, & *Myrtomelis*. (14.) *Amamelides* seu *Amamallides* quas Aëtlius Samiorum *ἀμομηλίδας* vocat, genus fructus cuiusdam Saporis grati, qui in insula Coe provenit. (15.) *Cotonaſter*, qui folio oblongo serrato (forte *Agriomelea Bellonii*) in Cretæ montibus exiguum malorum pyris formâ similium ferax; flores in umbellam digeruntur: qui rotundo non serrato. Gesnero *Cydonago* audit. Affinis *Cyanus arborea Cretensis*, folio rotundo argenteo, flore Cyani.

CAPUT III.

ARBORES NUCIFERÆ.

ARbores Nuciferæ *νύκες καρύα* ferunt, quibus corium durius & lignosum, ut fructum cingi vitis dicere possis. Atticis *ἀκρόδρυα* & *ἄδρυα*. Creten;

Cretenſibus ἄχινυλα, quia ἐν ἄχινῳ ſeu gluma naſcuntur. Abeunt in tres claſſes.

1. *Prima claſſis* continet *Juglandem*, 2. *Avellanam*, & 3. *Caſtaneam*

(1) *Nuci juglandi* (quæ Διὸς βάλανος, ſeu quia Jovi ſacra, ſeu quia glandem jugulat; *Perſica*, quia è Perſide allata; *Baſilica*, quia à Regibus translata; καρύα ſeu à Caryatide Caryæ Dianæ fano, ſeu quia κόρυς caput lædit, appellatur,) nova acceſſione jam enatum germen protruditur. *Villus*, groſſis præciduis proportionẽ reſpondet. Peculiaris naturæ nucibus honor, geminò proteſtis operimentò, pulvinati primũ calycis, mox lignei putaminis, ſolumq; hoc pomum compaſſili operimentò natura clauſit; ſunt bifidæ putaminum carinæ, loculoſæ aliquibus, nucleorum illis quadripartita diſtinctio, ligne à intercurren-te membranâ. Spongioſa corpora ἑσκαμ, fungi fructũs externum operimentum, *Canleola*, interius *Nanci*,
B ipſe

ipse κάρυον. *Molluscæ* putamen rum-
punt, quæ fortè *Tarentina*, seu potiùs
Terentina à tereno, quod Sabinorum
lingva molle, & *Persicæ*, *Basilicæ* ex o-
ptimis, Alexandri primùm temporib-
us Græciæ, cum *Persicis* cognitæ.

(2) *Nucis avellane* (quæ patriô no-
mine ab Avellis oppido *Abellina*, ab
Heraclea Thracum, *Heracleotica*, à
Ponto, ubi copiosè nascitur, *Pontica*,
Sophocli κάρυον καρύσιον, *Athen.* & *Ni-*
candr. λεπτοκάρυον, διὸς βάλαν λύπευον,
Hesychio Ἀῦαρον, aliis *longa*, audit,) ar-
bor *Corylus*, cujus cortex maculis
albidis peculiariter variatur; fru-
ctum mollis protegit barba: Umbi-
licus intus in medio ventre. *Julus*
floris vice præludium quoddam, nu-
ci pineæ novellæ similis, qui crescit
hyeme, aperitur vere, callus totus.
Calva summo apice nuda est, κάρυον
πεφρυγμένον *Lexico*. *Prænestinis* à Cary-
tanis juxta Prænestinum agrum voca-
bulum, καρύσιον *Athenæo*, quia puta-
men valdè lignosum. *Hornotina* quæ
viri

viride & hujus anni. *Barbatæ* extremæ partes fimbriatæ barbæ instar: *Longæ* amictus longior.

(3) *Castaneæ* vel *Castalis* urbs Thes-
salix, vel *Castana* Magnesiæ, aut *Apu-*
liæ nomen dedit: Arbor roboribus
proxima, materia quæ pandatur, &
cujus solum pondus in cibis in vitio;
fructui armatum echinatô calyce val-
lum, triniq; quibusdam ex uno par-
tus, & mirum vilissima esse, quæ tanta
naturæ cura occupavit. Molitur &
præstat jejunio quândam imaginem
panis, Poëtis. Διός βάλανι, Nican. λάπιμα.
Gal. λάπιμοι à cortice, qui λέπ@, aliis καρύα
ἐνβείκα & ἐνβεία, quia ibi plurima, πλάτεια
Athen. quia lata; Agelocho μότα,
quia cortex interior linamenti instar
concerpi & vulneribus indi potest;
nisi malis ἄμοτα vel ἄμπα legere; quasi
proventus ejus messis instar sit inco-
lis. *Balanitis* oblongior, palmulis si-
milis, spontè profiliens, i. e. echino
suo prompta exai. *Coctiva* seu popula-
ris triangularis est & nigra. *Tarentina*
B 2 plana

plana, facilis nec operosa cibo. *Salariæ* à Salariensi colonia in Hispania nomen. *Sardiana*, à Sardib⁹. *Leucæna*, à loco Idæ montis. Μαλακὴς, mitis, echinô minùs asperiore vestitur. Γυμνάλικον aliis τιμόλικον, γυμνόλικον potiùs dicenda. Λακίνας quale genus sit? ignoratur.

II. In Classe Secunda sunt, *Amygdalus*, & *Styrax*.

I. *Amygdalus* ἀμυγδαλε (seu cum circumflexo cum acuto in penultima) & à Lycurgi Thracum Regis filia *Phyllis*; ex his quæ hyeme Aquilâ exoriente concipiunt, floret prima omnium mense januario, hinc Hebr. פִּשְׁתִּילִים vi. gilans, fructus Martiô maturatur, tenui ore, sed simili juglandium summo operimento, & secundo Putaminis, Latinis *Amygdala*, & *Amygdalum*, *Nux Thasia*, Varroni *Nux Græca*, quia ex Græcia in Italiam allata; Ἀμύγδαλον, ἀμυγδαλή, ἀμυγδαλὶς Græcis, Ἀθηναίοι μύκηρον, quò vocabulô μεγάλα κάρνα, *Lacones* vocant; Epicharmo

καρυοειδὲς γὰρ καλεῖται, quia putamē à vêtis
arrosūm. *Naxiæ* molles, & *Athenæus*
διαφόρεus vocat. *Cypriæ* oblongæ & fal-
cataæ. *Amaris* præmansis nulla à ni-
 mio potu noxa.

(2) *Styrax rubra officinarum*, quæ &
lignum aquilæ Thus judæorum, *Thymia-*
ma Dioscoridi fragmenta dicuntur
exsucca, corticosa, libro *Sycomori*
similia, quibus igni admotis vix ali-
 quid sudoris; *Flamma* nec clara nec
pertinax. Affinia, si non eadem;
Lacaphum Narihe sericatum, seu *Syr-*
richatum. *Narcaphon*, *Nascaphon*,
Maurocapnum.

III. Clasfis tertiæ sunt: *Pistaciæ*
 & *Glans unguentaria*.

(1) *Pistaciæ*, quæ *πισάκια*, *φισάκια*, *βισάκια*,
fructus dùm in ramis pendet *ἀμυγδα-*
λώδης, putamine quod nucleum ambit
rubrô, qui *Fisticum*, *Fisticorum gra-*
num, *Pistacium*, *ἄσάκιον*, *φισάκιον*, *βυσάκιον*
 ut *Cortices* *κρυκάλιδες* dicitur. Ipsa
Italiæ è *Syria* sub *Tiberio* illata. *Marô*
 sub corio longi ossei veluti testiculi:

Sylvestris *Staphylodendron* fortè
Plinii.

(2) Glandi ungventariæ (quæ βάλα-
μυρεψικὴ) illæsa fidelisque sed con-
torta materia: fructus nucis Ponticæ
magnitudine, odoratus, qui *Bala-*
num, *Myrobalanum* Plin. μυροβάλαν
Græcis Medicis, φοιτικοβάλαν Trallia-
no, *glans Egyptia* aliis. Est à natali
solo Syriaca, Thebaica, Troglodyti-
ca, Æthiopica, & Petrea. *Major*
triangularis est, & nucis avellanæ
magnitudine, medulla noxia. *Minor*
Ciceri similis magis.

IV. Classi quartæ debentur *Acer*,
& *Xylon*, seu *Gossypium*.

I. *Acer* Tilix amplitudinis, operum
elegantia & subtilitate cedro secun-
dum. Nervosum & album σφένδαμον
dicitur; flavum fissili lignò Platani
modo crispò macularum discursu
ζυγίας; crispius duriusve, *montanum*
& *Carpinus*; flavum & non crispum
κλινόταρχοι, lectirota, quia ex eò tornò
currente lecti fiunt; è viliori genere
Crassi

Crasavenium, laxum candidum & minùs crispum γλίσκ, γαλάττοι, *Campestre Gallicum*, è quo *Rumpotinum* fit. Affinis *Opulus*- de quo suprâ, Philox. κισσόφυλλοι arbor maritandis vitibus, fronderarâ.

(2) *Gossypium* seu *Xylon* (Theophrasto δίνδρον ἐεισοφορον, *Gossampinus* Plin.) lanigera est. Glomus laneus pomi magnitudine inter virescētem membranam colligitur, quâ denticulatis veluti segmentis hiscente, candidus eluctatur fœtus, *Lanugo*, *bombax* & *Coton* officinis.

V. *Quintam Classē Palma* sibi vendicat, quæ sola inter arbores unicam in quolibet exortu frondem germinat, ut duodecim frondibus annum expleat, & comam in cacumine circumtonsam, remosque in digitorum modum protensos habet. φοίνξ Græcis, quia quarundam fructus sanguineo colore tinguntur. *Medulla*, quæ in cacumine ἐγκεφάλιοι, κεφάλινο, κρότα Cerebrum. Folia quæ arundinacea,

Cultrato mucrone lateribus in se bifidatis, *Θαμνὸς* & *Θαμνία*; quia omnis in cacumine coma, *ἀκρόφυλλον* & *ἀκρόβλαστον* Theophrasto. Fructus quem sola in spathis racemis propendentem habet, & spicæ modo producit, cæsus à dorso pulvi natâ fissurâ, & in alvo medio plærisq; umbilicatus, *Daëtylus*, *πορνικόν*, *palmula*, *φοινίξ*, *ἐλάτη*, *βάλαν* & *βόρεας* vel potius *βήσας* vocatur. Siccatus *τεγγήματ* maturus *phœnicobalani*, immaturus *πώματ* nomine venit. Involucrum fructus florentium adhuc *palma elate* vel *Spatha*, *σεβίνιον* seu *σεβένιον*, *ἀμφίσωμα* *φλοιῶδες*, *μαχάλη*, *ελαῖον*, & *κωβάθιον* audit. *Sylvestres* foliis pedinatum compositis, incesta libidine etiam mitioribus se miscent. *Fructíferas fœminas* non sine maribus gignere editò nemore affirmant, circaq; singulos plures nutare in eum blandioribus comis. Illum erectis hispidum afflatu visuque ipso & pulvere etiam reliquas maritare *Babylonici* aërius stipes. Comarum
alix

aliæ hinc illinc circumflexæ, & duplici ramorum dispositu utrinque capillatæ, intuitum picturatum exhibent. Ex *Palmulis Caryotæ* globosæ, inter quæ eas *Nicolai* magnitudine admirabiles. *Adelphides* Caryotarum sapore sorores: *πάτηλοι*, calcatis similes nimio liquore abundant, rumpitque se pomi ipsius in sua matre ebrietas. Inter alias *Chydææ* (balani) à siccioribus turba. *Ethiopicæ* ex arbore *Cecas* dictæ, spissantur farinæ modò in panem. *Thebarcæ* assiduò vapore torrentes, crustam veriùs quàm cutim obducunt; celeriterque cum sui ardoris anima expirant, nisi extemplo in cados condiantur, marcescuntque non retostæ furnis. *Regiæ* Regibus tantùm servabantur. *Syagri* ferini saporis, quem fermè in apris novimus. *Margarides* seu *Margaritides* acinis quàm balanis similiore. *Sandalides* suavitate mirabiles. *Αδύφοι* nullò intus lignò. Sunt & *Nuciferae* inter quas *Naldivensis* summi æstimmii,

& quæ vinum conosque ferunt. *Nux vomica*, *Metel olculata*, *Cocculus officinarum*, & *Anacardium* huc pertinent.

CAPUT IV.

ARBORES AROMATICÆ.

ARbores Aromaticæ vocantur, quæ ἀρώματα ferunt. Ἀρώμα vero est, quod cibos aptat nec in suavi, quem efflat odore, fatiscit. *Suidæ* θυμιαμα ἐν δάμα μυρεφικόν. Arcadibus sunt ἄμηλα, ἀρωμάμαλα, aliis ἀρώματα. Hebræis pro aromate est עֲרֹמָה & עֲרֹמָה quorum illud LXX. eli ἄρωμα, ἡδύσμα, θυμιαμα, σόθροισ, μύρε; hoc σόθετο, λεπτόν, ἡδύσμα, ἡδυσμός, θυμιαμα, & ἄρωμα. Sunt vero decem; *Nux nempe myristica*, *Cassia*, *Cinnamomum*, *Malabathum*, *Betre* seu *Tembul*, *Cartophylium aromaticum*, *Piper*, *Cubeba*, *Amomum*, *Cordamomum*.

(1.) *Nux myristica* priscis ignota,
ab

ab odore moschi nomen sortitur. Operimentum interius *Macis*, à quo *Macer Abensinae*, *Talicasar* diversum quid. Affinia *Chrysobalanus* cui aureus color. *Comacum* quod probatissimis unguentis miscetur. *Cinnamon Caryopum* vicina à succo veri Cinnami gratiâ. (2) *Cassiae*. (quæ & *Canella*, *Cassia σάβινος* seu *fistula*, *Cassia ξυλική*, & *Cassia αὐλός* veterinariis) frutex ramis permultis & surculosis, sarmentô in montibus crassiore, foliis piperis, cortice tenui, cui color, primò cādīdus, mox rubescens, tandem niger, singulari artificio decorticatur, coriis patrescentibus à vermiculis eroditur lignum. Ex *prestantiore* Diosc. γιζες Galen. γιζι Neoph. γισίς, Græcis ξυλικασια, Aëtio ὄξιν, balsamodes fortè, brevi est tunicarum fistula: *Achi* quæ & *Adi* Plin. *Laëta* & *Isocinnamon*, aliis *Lada*, *Lada*, Alexandrinis *Daphnetis*, laurêô enim cortice βλαστὸς μοσουλitis, *Germen Mosyliticum*, documentum aliquod Cinnamomi præbet: Ex

viliore, Αφύσημον, quæ & *Asyphæmon*, Peripli Authori Ασύφη Ruell. ἀφήμων nigra, & quæ disruptô cortice inflari non potuit. κητὴ seu μοτὰ, & δακκὰρ, δάκκα & δορκὰ. *Pseudocassia* est latior fistula, πλατὺα εύειγξ.

(3.) *Cinnamomum*, (quod & *Cinnamum*, *Cinamum*, *Cimnomum*, κινάμωμον) frutex quatuor cubitorum, furculosus, foliô origani cæduæ naturæ, imbre sterilior. *Messis* nec ortum Solis anticipabat, nec egrediebatur occasum; lignum *Xylocinnamomum*, quod in fastidia. *Mesylyticum* ex vinoso in cinereum vergens, tenuium virgultorum, à Mesylo oppido, *Zingiber* dictum lignoso, vero odore inferius.

(4) *Malabathrum*, (quod & *folium Ovid. Petalium* Plauto, *Herba Paradisi*. Isidoro, φύλλον κατ' ἰσχλὺ Plutar. μαλαβάθερ φύλλον, Gal. φύλλον Ἰνδικόν, aliis.) arbor foliô convolutô, aridô colore, & odoratiore croco. Non renascitur, nisi aquâ per aestivos ardores exsiccata, cremis:

cremiis fomitibusq; aridis terra peruratur. Virgularum quibus trajicitur nervi, αἰγῆσι. Majore foliô *Hedrospharum* : minore *microspharum*, mediocri *mesospharum* audit.

(5) *Betre* (*Tembul, Betel*) arboribus aliis maritare quæstuosum, subsidit, nisi sæpiùs rigetur: *Folii* maximus usus, mulieribus etiam tum, cum de conservando genere humano cogitant.

(6) *Caryophyllus* (Græcis καρύφυλλος & καρύφυλλον, quasi *Nucifolium*, cum quo tamen nulla similitudo, Arabibus *Karunfel*) mediæ demum ætatis Scriptoribus nota arbor, formâ lauri, floribus initio candidis, cum in fructum efformantur, viridibus, uti maturuere rubentibus, qui siccati nigri evadunt. *Caryophyllorum* quarto liberior proventus triennio vacante vindemiâ. *Ventricosa antkophylla* sunt. *Dentata regia* dicitur. Affinis κυρτόγδο & seu κάρις. *Garyophyllon Plinii* in India est Piperis grano.

grano simile, grandius, fragiliusve.

(7) *Piper* (quod & πίπερι *Pepeli*) arbuscula foliis mali Assyrii, fructus racematim cohæret, semper virens, donec perfectè maturuerit: nec tamen vel baccæ vel pomi commendatio est, sola placet amaritudine, & ob hanc Indi petuntur. *Longum* fimbriis corylorum, qui primo eiumpunt antequam pandantur, comparet Androm. δολιχόν, Thophrasto ἀπυῆκες Charitoni μακροπίπερα. *Candidum* rotundum est, Diosc. ὀμφακίζον, Philoni apud Galen. πυξῶδες δρυϊνον, Androm. seniori ἀγλαῖν à colore. *Nigrum*, quod κοινόν, & nobis in usu. carbunculatur cœli temperie, fiuntque semina cassia & inania, βούσμα vocant.

(8) De *Cnbebus* nil apud veteres, arbor foliis piperis, sed angustioribus, simili modò in altum repens; fructus Aëtuatione κομβίβω. Affines iis *Myrtidanium*, Hippocratis, quod vicem piperis, præstabat. *Piper* Persis *Corsson* Strabonis, quòd fructus piperi similis, ali-

aliquantò tamen major. Piper Theophrasti, *Caryophyllum* Plinii, de quo *suprà* & *Carpesium* Aëuarii, Phu odore, sapore & viribus, virgultis vero Cinnamomi similia sarmenta.

(9) *Amomum* ~~ἀμμόν~~ Amoma, frutex in uvæ modum suo pte lignò in seipsum convolutus, flos albus, veluti violæ, folia bryoniæ; odor reprehendi nequit, ideò pro quolibet unguento odorato sumitur. Arrian² pro Cinnamomo accipit, Dyonisius Cinnamomum pro isto; adulteratur herba quæ *Amomis*, frictâ *pulvis amomi* dicitur.

(10) *Cardamomo* (quasi nasturtium suave ita vocatus) folliculi albi. Viridissimum pingve est acutis angulis, fricanti contumax.

CAPUT V.

ARBORES GLANDIFERÆ.

Glandiferarum fructus glandes, & quinque recensentur, *Quercus*, *Phellodrys*, *Suber*, *Ilex*, *Fagus*. (1) *Quer-*

(1) *Quercus* δῆς arbor non ignota, cui βέρον, papillis quæ veri fici faciem antecedunt proportionem respondet. Littora ipsa obtinent aviditate nascendi; Suffossaque fructibus, aut propulsæ flatibus, vastas complexu radicum insulas secum auferunt; atq; ita libratae stantes navigant ingentium ramorum armamentis. *Sylvestris* (quæ ἄγρια δῆς, & Robur) cui νελάιδρον, glans parva, fungi noxii, tota ossæ, ἡμείς. quæ Gazæ placida, aliis domestica, Macedonibus ἰθυμόθους, & cui novellæ φύλακον nomen, brevior & in orbem commosa; glans suam diffusam & gravidam facit. Αἰγίλα† veteribus libris *Aezops* vel *Æezops*, Plin. *Cerrus* Maced. *Aspris*, materiam habet rectissimam, glandem tristem & horridam, φάσκεν seu βέρον muscosō villō pannis arentibus simili, quod Hesych, σφακόν; Dioscor. σπλάγχνοι, aliis herba parasitica, δορκάδευ βοτάνη, Arab. *Ufnea*. Gazæ penis. πλατυφύλλα lati folia rectitudo & ex cellitas à precedente

dente secūda. Theocriti Schol. κίμεις.
Fagus seu *Esculus* (quæ Græcis φήγος,
 φηγίς, φάγος, Βασίλο γροανίτζα) minimè in
 rectum assurgit, nec ita πολυμήχαλος;
 glans dulcissima & quâ obsessi dura-
 vere minus morosa nascitur. ἀλίφλοιος,
 Vitell. *Crassicortex*, Gazæ malè *salsi-*
cortex, aliis ἐνδύφλοιος, caudice & cor-
 tice est crassissimò, sed plerumque
 cavò & fungosò, summâ & imâ parte
 in lapideam duritiem degenerat. Ha-
 bet excrementa, συκκμινῶδες nempe spe-
 cie mori κίδουῶδες colis effigiem repræ-
 sentans, ταυρεγκέφαλον, (quod tauri caput
 quodammodò æmulatur.) *Sphagnum*
 seu *bryon* de quo supra, gallas, & pillu-
 las. *Galla* noctu semper universa na-
 scitur. *Omphacitis* parva est & κοινδυλώδης;
 plana levis & perforata. *Pillulæ* sunt
 lanatæ, capillatæ, μαχαλιγγιῆς, quibus
 μύσκιον & nodos seu verrucas, coccos,
 μύαν quercinam, hypodryn &c. adde.
Viscum (quod ἱξία, ἱξός, Euboënsibus,
 hyphear Arcadibus) satum nullò mo-
 dò nascitur, nec nisi per alvum avium
 reddi-

redditum : Hæc est natura ut nisi maturatum, in ventre avium non prove-
niat.

(2) *Phellodrys* mediæ est inter quer-
cum & Ilicem naturæ, mollior & sub-
tilior istâ; durior ac Spissior illâ. de-
corticati ligni colore candidior ilice,
fulvior quercu, calyce glandis echi-
natô, verè *suberi quercus*. Est & *mu-
ricati folia*.

(3) *Suber* φειδῖς & ὕψος, quia aquis
supernatat & semper summum petit,
arbor caudicosa & auctu insignis;
caudex detractô cortice (cujus in hy-
berno fœminarum calceatu usus) in
aquis non fluitat, hocque in orbem
detractô juvatur. Crassescens stran-
gulat, repleturque intra triennium.

(4.) *Ilici* (quæ πεῖλον, quia ferrâ
propter duritiem secanda est, & in-
star quercûs astringit) aculeata folia;
fructus ἄκυλον. (quia serò maturescit)
novus cum annotino pendet, & ve-
terem occupat, granum puniceum &
à meridie *hypear*: Italica Arcadib.

Smilax

Smilax religione olim digna. *Provinciali*, quæ & *Aquisfolium* adhæret coccus ceu lens; *hyspen* aliis, & κόκκος & κεφιχή. Arabibus *Kermes*. Granum hoc primoque ceu scabies fruticis; aquisfoliæ ilicis *Coscylium* & *quisquilium* vocant.

(5.) *Fagus*, quæ ὀξύνη & ὀξύς. *Gazæ Scissima* (quia facillimè in laminas scinditur,) abieti est æqualis; folium celerrimè flavescens, & mediâ parte plerumque gignens supernè tuberculum duriusculum baccæ simile. Recenti cortice scribit ad Duces explorator, incisas literas tegente succo, prodente si ex aruerit. Ex foliis *Civica corona* militum virtutis in signe, & *Clementiæ Imperatorum*, Noluerunt cives saltem esse in pretio, c'arâ professione, *servari hominem nefas esse lucri causa*. *Glans*, (quæ nucleis similis,) triangulâ cute includitur, suam hilarem facit.

CAPUT VI.

ARBORES BACCI-
FERÆ.

ARbores bacciferæ, minores fructus, nec admodum confertos, molliore cortice, qui *bacca* vocantur, fundunt, suntque aliquot classium.

1. *Classis primæ* sunt *Tilia*, *Ostrya*, *Viburnum*, *Platanus*, *Ricinus*, *Sassafras*.

(1) *Tilia* *φίλον*, quia in tenues assulas dispescitur, suntq; inter corticem & lignum interiores veluti membranæ, omnium pomorum adulterium gestat, sole ad Aquilonem scandente folia vertuntur, & solstitium dicitur fieri. Ingeſſit hoc manibus ipsis agricolarum natura, ut confectu syderis signum habeatur. Ex cortice tuguriorum prætexta.

(2) *Ostryæ*, quæ & *Ostrya* *ὄστρον*, *ὄστρον*, cortice & ramis fago similis, materies dura, & qua domui illatâ difficiles partus fieri produnt, per folia tota incisuræ

incisuræ discurrunt: fructus uni in umbilicis foliaceis, alteri racemosus, lupulo similis.

(3) *Uiburno* (*Lantana*) foliâ pulvericulô albô infernè consperguntur.

(4) *Platanus* πλατανισὸς latè diffusis ramis & nemorosô vertice luxuriat. Hinc θειλεχὸς & εὐφιλαφὸς fructus βρώσιμῳ nullus, hinc ἄκαρπῳ ad Morinos usque pervecta, ad tributarium etiam pertinuit solum, ut gentes vestigal & pro umbra penderent. Tantum postea honoris increvit, ut merô infusô enutrientur, doceremusq; etiam arbores vina potare. Domicii modo in Lycia cara, & se vastis protegens ramis, in qua ne aliquid deesset speluncæ imagini, faxeâ intus crepidinis corona, muscatos complexa pumices. Coactæ brevitatis *Chamae platanus* est.

(5.) *Ricinus* κρίται καὶ, σήσαμοι ἄγριοι propter quandam similitudinem, *palma Christi*, & *pentadactylus*, quia folia palmam expansis digitis quodam-

dammodò æmulantur, *Seseli Cyprium* *σινδύριον*, *Granum Regium*, *Majus* *Mesus Kerva*, & *ficus infernalis* vocatur. Semina ricinum animalculum repræsentant, in triquetris muricatis vasculis, Thyrso muscosorum nucamentorum glomus, semini Cataputix nomen.

(6) *Sassafras* veteribus ignota, *lignum Sassepes floridum*, &c. audit, luis Venerex levamentum, pectines in materia tiliacea, sapor & odor anisi.

II. *Classis secunda* sunt *Berberis*, *Grossularia*, *Ribes*, *Sambucus*, *Laurus*, *Laureola*, *Chamelea*, *Thymelea*, *Cnecooron*.

(1) *Berberis* nemo inter antiquos meminit. Nec *Oxyacantha* est, nec *Colythea*. Quia trium spinarum ipsi ad singulos nodos perpetua series, ideò quasi trifurcato ordine prodire videntur.

(2) *Grossularia*, nec , nec *Canothus*

nothus spinosa, flos ex herbaceo albidus.

(3) *Ribes* est grossularia non spinosa. Est & acinò multiplici, *μοιόκαρπον* Nigro olet folium, bacca piper olitoribus Gallis.

(4) *Sambucus* Q. Sereno *Sabunca* metri causâ. Græcus ἀκτὴ à littore, vel quia flexibilis, *καφοξυλαία* Myrepso, quia lignum inane & leve, *δὲ δεικνύει* quia magis ad arborescens accedit quàm alia. Procerior sentis faciendis aptissima quorum plaga se contrahat protinùs, eludatque suum vulnus, & ob id contumaciùs admittat ferrum. Racemosa rubra *Cervina* dicitur, quia ejus foliis delectantur Cervi *Rosea* flores pilæ in modum conglobatos gerit. Humilior *Ebulus* est, qui & *Chamaele* & *βοτάνωδες* Galeno, quia non altè surgit, Nicomedi Jatrofoph. *ἐλεβορέιον*, Neophyto *ἐλεβορέϊς*, Glossis *ἐλεβορέϊς*, aliis *ἐλεβορέϊς*, quia purgandi facultate helleboro non cedit *Eliòν* vel potius *Helios* quia in palustribus nascitur,

nascitur, *Agria* & *Euboice* Actuario. Florem *καιόπον* Ægineta dixit. Ex affinibus *πυγόν* Theophrasti montibus propria, & *Θραύπαλα* ejusdem, *Επιπολοιότατα*, quæ radicibus multis constat, & umbrosis locis gaudet.

(5) *Laurus* olim *Laudea* & *Laurea*, Græcis *δάφνη*, quod inter urendum crepitum edat, *μαρτυρικὸν* φυτόν, quia à vaticinaturis admordebatur, *καμύς*, *κορυθαλάμη*, & *κορυθαλαμία*. quia οἱ κλάδοι κόρυς θάλαμοι, *καλλιπέταλα* seu pulchri folia. *Janitrix Caesarum* & *Pontificum* quia ante eorum fores excubabat, *ἀλιξίκακα* quia fulmine non tangitur. *Ramus* dicitur *ἄσκακα*, quem manu Deo canētes tenebant: folia, *καμμάτιδες*, quibus liba obvolvebantur; hinc *ἐπὶ ῥάβδῳ ἄδειν*; fructus *δακρυίδες* Theophr. *βότερυοι* vel *βοτρυίδιοι*. Plinio *πυα*; degenerat in *sata*. Ex *λεπτοφύλλῳ* igniaria remedia olim adversus tonitrua, quib9 vitiantur ova, pullique semiformes interimuntur antequam toti partibus suis consumantur. *Ἄκαρτα* fertaliquid vocæ

uvæ instar; *gigartum* vocant. Sylvestris est *Tinus*. *Mustaci* folium maximum, flaccidum. *Regia*, quæ & *Augusta* arbore & folio amplissima. *Baccaliam* appellant quæ baccarum fertilissima. *Triumphali*, quæ sterilis, Triumphantes utebantur, missa Divo Augusto è cælo scilicet. *Taxa* excrescit in medio parvulo folio veluti folii lacinia. *Spadonia* mira opacitatis patientia. De *Insana* siquid navibus inferebatur, jurgia fiebant.

(6.) *Laureola*, cui folia lauri similia, putatur esse veterum *Chamedaphne* quia laurum humilem mentitur; folia os adurunt, fructus rotundus niger, foliis annexus; ἐμπύραλον, (quia folia pulchra & splendentia) & *Daphnoides*, cui cortex viscosus valdè, folia lauri os accendunt, *peplium* ob vires similes.

(7.) *Chamelæa* (quæ χαμελαία quasi humilis olea, *oleago* & *Oleastella*) folia oleæ amara, quæ arteriam abradunt, Plinio *frutex saxosus*, quia in
C petris

petris reperitur, recentioribus *Tricoccum* à fructu qvitalis, al is *Thymelea*, *Cneorum Pyrosachne* seu ἔκκιστος, *Coccum*, *gnidium*, Mauris cum pracedente nomine *Mezereon*.

(8. *Thymelea*, θυμελαία, mixta qvafi ex *Tithymalo*, qvoad vires, & olea, qvoad folia facies, qvæ gummosa, si mordeantur, Appellatur & *Chamelea* ob affinitatem, πνεῦς ἄχιν, ignis *pa-lea* ab urente natura, κίτρεν, κήτρεν, κνίω-εγν & κνητὸν, quod de foliis sumendum, qvía tundenda erant ut fibræ tollerentur. Semen est *coccum gnidium* seu *Cnidium*, granum *gnidium*, granum *Cocci* κατ' ἐξοχὴν Plinio *linum* à similitudine Euboënsibus *Ætolion*, Græcis κνίδιον, κνίδιον, qvía urticæ instar urit, barbaris κόκκον, Hippocr. absolūtè κόκκον. Hūc *Alypum* & *Empetrum* refer, qvæ qvibusdam *Thymeleæ* generibus sunt imposita. Et *Empetrum* qvidem impetris nascitur; aut φακοειδὲς Dioscoridi, qvialentis speciem refert, aut περασοειδὲς ut quidam legere malunt,

malunt, quia Marrubio simile, ut Marcellus ait. Datur & quod σαρκίφρα-
γοι seu σαρκίφραγγον, quia in petrosis
provenit, & calculos comminuit, vo-
catur.

(9.) *Cneorum* si album, est foliō
δερματῶδες, figurâ oleæ, si nigrum, spe-
cie Tamaricis valdè odoratum. Ger-
minat floretque post æquinoctium
Autumni & diei. Dicitur & χῆρς
quia ad lædendum impellitur. Hy-
gino *casia*, quia juxta agricolarum
casas nascitur.

III. Classe tertia includuntur *Myr-
tus, Ruscus, viticidea, Buxus, olea, vi-
tex, ligustrum* & *Phylliræa*.

I. *Myrtus*, quæ & myrtea μυρτίνη, μυρ-
τήν præter baccas quæ recentes Myr-
rhæ odorem æmulum spargunt, pro-
fert & μυρτιάδατον excrescentiam, quæ
quasi manibus myrti caudicem am-
plectitur. Frutex olim Siculis ἀπερσίλα,
ob vim medicam insignem, recentio-
ribus Græcis modernis μυρτιά *Mater-
nis* Æneæ apud Virg. appellatur, quia

Veneri sacer, hinc ἀφροδίτης φυτόν in Plutarcho & παρθένια μύρτα apud Aristoph. Parthica, quia ej⁹ plura in Parthia genera. *Rami* dicuntur *floridi*, propter pulchritudinē, habebant olim inter delicias, ψαλιτὰς μυρτιῶνας consilia myrteta, & Lesbiis ὑποθυμιάδες, quibus se implexis coronabant, quòd cerebrū suā fragrantia refocillent. *Bacca* Latinis *myrti* & *murta*, officinis *myrtilla*, Gr. μύρτα. *Exotica* seu potiùs ἐξάσχητα senis foliorum versibus. *Conjugalis* Veneri Sacra; Sylvestris, *oxymyr sine*. In delubro *Quirini Patritia* exuberans & læta quamdiu senatus floruit; flaccescente Marficò bellò languida autoritas patrum facta est, ac paulatim in sterilitatē emarcuit majestas. *Plebeia* ibidem retorrída & squálida. Non invita in sepulchris nascitur.

2. *Rusco* folium λογχρείδης lanceæ simile, cauliculi νεοθαλεῖς λαχανευόμενοι asparagi vice comeduntur; ipsa nascitur ἐν ἐνίκμοις. Nomina varia: Romanis est *Ruscum*, quod à Castore sum-

fisse

fisse Plin. scribit, officinis & Medicis, *Bruscus*, Marcello Empirico *Scopa Regia* quia ex ea ruri scopæ, Plin. *chamamyr sine* seu *chamamyrus*, quia planta brevis; confunditur cum alia myrto Sylvestri, Myrepso *πρεσκός*, Diosc. *μυρσίνη ἄγρια*, quia folium myrto simile, *μυρσινάνθα*, quia arcendis murib⁹ aptissima, *κατεργμυρσίνη* Theophr. quod idem cum *ὀξύμυρσίνη*, & *Myrtacantha*, quia folia myrti acuta & spinosa, *ἄγριος ἄκορρος* à radicis similitudine, quæ geniculata serpit, & ejusdem est nominis, incultis quæ locis provenit, quidam *ἀκαεὶς* & *ἄκαρρος*, legunt, quia coronæ habet similitudinem.

3. *Vitis Idea*, *ἄμπελος παρὰ Ἰδης*, ex ea parte Idæ nascitur, quam vocant Phalacras; acini ad latera virgarum nigri, fabæ magnitudine, dulces; vocatur & *Myrtillus*, à forma baccarum, *vitis Alexandrina* Troadis, & *radix Idea*. Affines *ῥυκτοφύλλον*, *κνα* *Ursina* Gal. in Ponto foliô Arbuti, fru-

Aurubrô, austerô, & Samolus Plinii,
herba nascens in humidis.

4. *Buxus, πύξ*, quia lignô densô, *Berecynthia*, quia *Berecynthia* tractu plurimus nascitur. Facilis auctu, & ex Sylvestribus topiario operi arbor; radix aliquando crispans. Lenem quietem habere dixit Plinius, silentiô quodam duritie ac pallore commendabilem. *Gallicus* in motus emittitur. *Nostras* mitigatur satû, diffusior & densitate parietum, virens semper ac tonsilis.

5. *Olea, ἔλαια* Græcis, & quidem *ἱερὰ*, quia Sacra Minervæ, eâq; victores in festo Panathenæorum coronabantur, *vernicotha*, quia vere maximè suas comas spargit, radices cancro-rum modô flexuosæ, fimbriatæ. Ger-men θαλός Polluci; ramus lanâ obvolutus *ἑρεσιάνη*, flos βεύον, cùm floret βεύον dicitur: Nucleus πύρα & *εὐπασίον* Svidæ, κόκκον Hesychio; Nodi in arbore γόγγυρι. Concipit Vergiliarum exortu; hoc sydus illarum est. Fructus, qui *ολίβα*, lignoso putamini mo-

les carnea, tunicâ prætenui vestita incumbit; Succus, *oleum*, quod si siccanti imbres copiosi accessere, in amurcam vitatur: Media olivitas plerumqve medium mensis Decembris. Ex *olivis* *Drupe* seu *δρυπίτης* ante maturitatem decerpuntur, exque illis prima unda preli laudatissima, *δρυοπέπαις* ob maturitatem decidunt, *ισχάδης* & *γυργίμης* vocant. *Αλμάνδες* seu *κολυμβάνδες* & *μητρειδες* sine accersita commendatione puræ oleo suo innatant, & murâ condiuntur, hinc conditivæ, iisque veteres edendi cupiditatem redintegrabant. *Orchitis*, quæ *Orchita*, *Orchas*, *Archemora* testiculos refert nucis juglandis magnitudine; meliùs in escam, quàm liquorem stringitur. *Parisia* (quæ & *Regia*, fortè & *posca*) plurimum carnis, finditurque antequam molæ subjiciatur, quia vapores fert, optimè *περναδιδι* dicitur. *Radium* qui à longitudine ita vocatur, cum præcedentibus ocyssimè occupatum amurcæ cogit

decidere. *Θλάσαι*, *contusa*, quas apud Pollucem *πυρήνας* Poëtæ vocant, Athenienses *τίμφυλα*. *Callosæ* in Martium mensem differuntur: contra humores pugnant, ob idque minimæ. *Liciniana* & *Licina* ab inventore Licinio nomen accepit. *Cominia*, *Contia* quæ non ante Favonii afflatum nigrescit. *Phaulia*, quæ Sabinis *Regia*, aliis *Majorina*, grandissima & minimô succô. *Algiana* cum *Albiceri*, fortè & *Albigeri* eadem. *Navia*, *Culminia*, Catoni *Colmiana*, Plinio *Comina*, Columellæ *Culminia*. *Circites*, *Murtea*, *μυρτίμ*, à magnitudine myrti. *Picena*, quæ in Piceno nascitur, *Sidicina*, *Aquila*, *Salentina*, cujus Varro meminuit, & *Sergia*, seu *Sergiana*, quæ plurimum dat olei, & frigus fert. *καλλιτέφαι* & omnia folia reliquis contraria in Pantheo produxit. *Moria* Jupiter Morios custos: *Lychniæ* optimum lumen dant. *Eleostephylon*, *Ubolina*, *Uvolea*, olea-uva, uvas & olivas parit. *Sylvestris*, *κόστα* & *Oleaster*, *ἀγελ-*

ἄγριελαία Αἰθιοπικὴ, ἐλαία Diosc. ex fativæ nucleo nascitur. Insertæ κοτινάδες ἐλαίαι, quarum fructus Pherecrates τεραμβήλας vocat; μικρόκαρποι, quia parum proferunt olei. Proferunt ἐλαόμελι.

6. *Agnus castus*, frutex qui culturâ in arborem assurgit, nodi geminati, virgulta fractu contumacia, folia olivæ, flos supra fructum sedet. Dicitur & *vitex*, quia ex eo corbes viminei, *pentaphyllum*, propter quinque folia uni pediculo annexa. Græcis ἄγριος quasi ἅγιος, id est *castus*, quia etiam substrata folia castitatem conservât; hinc θερμοφορεῖσθαις lectus. Λυγὸς, *vitmen*, propter invictam virgarum flexibilitatem. ὄζον ut Eustathius sæpè exponit. πολυανθὴς, *multiflora* Nicandro, quia flores verticillatim spicatō ordine virgularum fastigia circumdatos fert. Semen à similitudine *pipper* agreste apud Romanos.

7. *Ligustrum*, arbor foliis olivæ sed mollioribus, quia cum lacte multo florem muscosum fert *jasione* aliquibus;

bus: Eadem cum illa quæ in Oriente
Cyprus. Flos Ægyptiis *Alcanna*, Græ-
 cis recentioribus *κινύα*, inter coro-
 narias.

8. *Phillyrea* Cyprî magnitudine,
 folia oleacea, sed nigriora; flores ex
 herbaceo candicantes, racematim
 nascentes: Fructus lentisci quasi ra-
 cematus.

V. *Classem quintam* sibi vendicant
Philyca, *Celastrus*, *Rhamnus*, *Lycium*,
Rub⁹, & *Capparis*, omnes ferè aculeatę

1. *Philyca*, *φιλύκη* semper fronde
 insignis, *Alaternus* Plinii, cui nec se-
 men quidem. Affines *apharca*, *ἀφάρκη*
 Theophrasto, quæ fructum primum
 uvâ nigrescere incipiente maturat,
 alterum cùm vitis floret.

2. *Celastrus* *κηλάρης* & *κηλάρην*, geli-
 dissimorum incola, nec ullius cultûs
 patiens. Quia tardissimè floret, ideo
 nec fructum propter ingruentem
 hyemem perficit: Bacca hîc magni-
 tudine myrti baccis similis.

3. *Rhamnus*, *ῥάμνος* frutex circa se-
 pes

pes spinis aculeatis, & fructu ὡς θυ-
 λακῶδης, rami januis & fenestris op-
 positi contra veneficia. Vocatur
 Rhamnus, quia spinis quæ κῶμαι Pha-
 vorino, non secus ac gladius pungit.
Spina alba, λευκκάνθα contra noxia,
Virga Janalis, quia à Jano Cronæ
 Nymphæ pro amuleto cōtra Stryges
 data. περσεφόιον, quia eâ suspensâ gen-
 tiles numen infernum pellebant,
 πῖνα κερβάλης, *spina cervicalis*, quia spi-
 nas cervi cornu ramalia præ se fe ren-
 tes gerit, φιλέταις apud Nicandrum
 à Lydis & Myfis. ἔρσομένη seu rore ma-
 dens eidem, propter mollia & sub-
 pingvia folia. Ex cognatis *Paliurus*,
 cui semina lini vel λιγνώδη, in duro of-
 ficulo, vis movendi urinam. Ἀρραχθῆ
 Nicandro, quia sepibus convenit.

4. *Lycium*, arbor spinosa simili-
 tudinem ferens piperis. Liqvore ex
 ea mellis crassitudine excoctus, *Ly-
 cium* etiam audit. Quod colore cro-
 ceo est, igni accenditur. & restinctum
 rubentem fumum edit, optimum.

Fit ex *Lonchite*. Appellatur *Lycium*, λύκιον quia in *Lycia* plurimum. πυξάκαιθε, seu *buxus aculeatus*, à similitudine foliorum cum *buxo* & *spina*. *Indicum* apud *Myrepsum*, κροκολύκη, & κροκολύκιον, à succo croceo, quò tingeant capillos fœminæ.

ς. *Rubus vulgaris* notitiæ, folium spinosum, fructus racemosus, serò & particulatim maturefcit, qui erectus Græcis βάτ@ est quia ἄβατ@, Latinis *Rubus*, quia fructus primò rubent: *Sentis*, quia acuta, & *vepres*. *Fructus* βάτνα, μῶρα, μῶρα βατώδη, μῶρα τῆς βάτν, & μῶρα βάτνα, mora rubi, σφιγρία. Qui propè à terra deorsum versus defigit capita radicatur, & ex se nascitur, χαμαιβάτ@: Qui rarioribus hamis innocentioribusq; *Rubus Idæus*, quia ibi plurimus. Cui fructus olivæ instar, intus τειώδης, *cynosbatia*, quem *Pythia* in oraculo ξυλίνην κύα, *Didym° Gram.* κύαροι ἄκαθα, *Hesych.* κυιάδα, alii *cynospastum*, *oxyacantham*, *canirubum*, *sentem canis*, & *rubum caninum* vocant; folium

folium vestigio hominis simile.

6. *Capparis*, κάππαρις, & *Cappar*, spinas gerit aduncas, lignum firminus, & per terram in orbem sternitur. Fructus ut olea, cum dehiscit, album florem promit: Delapso quiddam glandis oblongæ figurâ prorumpit, in eoqve grana tanquam Punica rubentia, Arabica pestilens, *ophaostaphyllon* quibusdam.

VI. *Sextâ classe* continentur *Sabina*, *Cedrus*, *Juniperus*, *Thuja*, *Bruta*, & *Asparagus cum Corruca*.

1. *Sabina* coactæ brevitatis, & in latum magis se fundit, graviore; in Sabinorum regione copiosa; quia tardè in altum crescit βεγάβυς, βεγάβυξ & βεγάβυ, vocatur. Σεσίς θυομένη, quia ara dabat fumos herbis contenta Sabinis. Sunt qui βεγάβυς, βεγάβυς & βεγάβυ vocant.

2. *Cedrus baccifera*, κίδεος, arbor parva, spinosa juniperi modò, fructibus (qui *cedrides*) magnitudo myrti. Duræ acutò & spinosò folio, ramosam

mosam & nodis infestam *oxycedrum* dices.

3. *Juniper*9, quæ ἄρκευθος, & δρύνθις, quia ejus odorem animalia averfantur, sola foetus suos (ἄρκευθιδας) in biennium prorogat. Unum περυσινός, alterum πρεπύσσινος, qui jam maturus & edulis, tertium νέον. Major κυπαρίσος ἄρκεία, μικρὸς ἰδός, ἀκέρεια.

4. *Thuja*, seu *Thuja*m, Atlantica *Citrus* seu *Cedrus* est; enodis ipsi nitor, lanugo tenuis. & mensarum infantia debetur, quas foeminae viris contra margaritas regerebant. Græcis θύον & θείον, ἄμωξ Si LXX. Interpretibus standum; quibusdam *arbor vite*.

5. *Bruta* (seu arbori vitæ) sinuosus est caudex, materies indiluti ruboris, qui in nigredinem degenerat; baccam perpetuò singulixami suam ferunt, deceduntq; anniculæ, cum alix ad maturitatem jam pervenere.

6. *Asparago* cauliculi qui primâ germinatione è terra prodeunt præcipui.

cipui. Ipse Græcis ἀσπέρυγος, & ἀσφά-
 ερυγος, quia ex asperis virgulis nascitur,
 & sapore asperitatem gutturis lenit.
 Rami spinosi *Scorpiones*, quorum o-
 lim in tormentis usus. *Silvestrem*,
 qui (quia in Saxosis nascitur) πετράϊος,
corrudam nuncupant: Quia in Lybia
 frequens, *Lybicum*, quia Venerem
 excitat, *horminium*, quia tam tenui-
 um & spissarum spinarum, ut mures
 arceat, *Myacanthos*. Talem natura
 fecerat, ut quisque demeteret pas-
 sim. Citiùs quàm asparagi coquuntur,
 de re properata Augustus.

VII. *Septima Classe Taxum & Dra-*
conem includemus.

I. *Taxus* quæ Græcis μίλον, σμίλον,
 σμίλαξ, μίλαξ, μίλιον, & quia abieti simi-
 lis, ἰλατῆς, sinuata alis est, minus vi-
 rens, tristis, & ex omnibus sola bac-
 cifera, nullô succô. Arcus, & Sagittæ
 ex ea, indè Latinis nomen. Tàm pe-
 stilentis in Arcadia veneni credita,
 ut, qui obdormiant sub ea, cibumve
 adsumant, moriantur.

2. Ex *Draconis* trunco, qui vehementer scaber, & multis ramis dehiscit, humor per Caniculæ æst9 funditur, qui in rubram lachrymā densatur; sed *Sanguinis Draconis* nomine venit. Candelæ admotus, flammam concipit, liquefcitque resinarum instar.

VIII. *Oftava Classi Fraxinus, Rhus, Cocconileca, & Azedarach* relinqvuntur.

1. *Fraxinus*, μελία, quia ex ea hastæ quibus homines truncabantur, fiebant, non ignota arbor est, *Bumelia*, longa, & enodis, fert βεύα, singula per se in orbem circumacta, Platani Pilularum specie. Materies sub pondere non habet rigorem, sed pandit celeriter, & vetustate emortuò stante liquore fit durior, & in commissuris ac coagmentationibus à lentitudine firmas recipit concatenationes. Floret priùs quàm serpentes prodeunt, nec ante conditos dimittit folia;

folia: Fructus *lingua avis* à similitudine, ἰερὸν δόγμασιν.

2. *Rhois*, quæ ῥοῖς, *Gazæ fluida* quia fluxiones compescit, Arabib⁹ *Sumak* à rubore, paribus internodiis conjugatim adhærent ramis folia, quorum nervus medius rubet, & planè è lateribus ordo versus conspicitur. *Coriaria*, ad *βυρσοδεψία*, ramis & foliis inservit: *μαγειρικάς*, quæ Syriaca, & obsoniorū semine ad obsonia. *Rubens* semen immaturum.

3. *Cocconilea*, (*Coccygia*, *Cotinus*,) in Apennino visitur, ad lineamenta modò Conchilii colore in signis. Cortex densat coria; fructus in lanuginem abit.

4. *Azedaraeth*, (*Azedarath*, *Azadarach*) semine est adeò venenato, ut nec ab avibus quidem attingatur, at tacta canes exanimet. Folia cubitò longiora; nuclei in baccis pentagoni, hexagoni sæpè, ex quibus precatarii globuli. Huc *Tuber* Plinii fortè spectat.

CAPUT VII.

ARBORES LACHRY-
MIFERÆ.

Arbores Lachrymifera, gum-
mata, resinas, Olea & succos
hisce similes fundunt, simulq;
vel baccas, vel Conos.

1. Baccas cum lacrymis largiuntur
Lentiscus, *arbor thurifera*, *Terebinth*,
Balsamum, *Myrrhis* & *Bdellis*.

1. *Lentiscus* est ramis vimineis & ob-
sequentibus, folia cœtona, ab uno
pediculo cohærent, contrariis inter
se pediculis, tribus distinctis tempo-
ribus fructum (qui *χῖνος*,) perficit,
hinc plebi rusticæ arandi auspicia. Si
gravida egregios acervos profert,
largas sperabis ab omine messes. Sic
dicitur quia folia lentore quodam
lentescent: Græcis *χῖνος*, q. *χῖνός*, quòd
in dentiscalpia facilè findatur.

2. *Arbor Thurifera*, nullis præter
Arabiam data, ac ne huic quidem
uni-

universæ. Folium lentisci: Matrem enodi fruticare truncô proditum.

3. *Terebintho*, qui τέριυνθος, & τέρεβινθος, materies nigra, morique nescia; præter fructum καρκαίθη, quædam κοῖλα, in quibus culicum instar bestiolæ & aliquod resinofum. Mas sterilis.

4. *Balsami*, (quod βάλσαμοι,) folia rutæ proxima, sed candidiora; ramî *Xylobalsamum*, fructus *Carpobalsamum*, & κασάμοι, lacryma, quæ lapide vel osseis cultris elicitur *Opobalsamum*. Quod in ramis tenue & τερχῶδες, θερειδὸν seu quasi demesile, dicitur: Ferrô lædi vitalia odit, & moritur protinus, super vacua amputari patiens; succus è plaga manat ploratu, sed tenui guttâ, lanis colligitur in cornua. Tenui & capillaceâ comâ *Eutheriston* Plinio scabrum adspectu, *Traby*. *Sagadinum* Ægyptiorum præstantius.

5. *Myrrhifera*, folium extremo spinâ horridulum, caudex à radice quàm

quàm reliquâ sui parte intortus, illasque refrigerata melior.

6. *Bdellifera*, foliô roboris, fructu caprifici naturaque. De *Cancamifera*, *sarcocolla*, *benjuifera*, in Historia, & humoribus.

II. *Lacrymas* & *Conos* seu fructus hisce æmulos ferunt *Cedrus Conifera*, *Pevce*, seu *Pinus*, *Larix*, *Pitys*, seu *Picea*, *Abies* & *Cupressus*.

1. *Cedrus*, in genti proceritate materie æterna inde *δεῖδρῳλίβατος*, & *Cedrelate*, in altum abietis instar adsurgit, non sentit cariem. vetustatemq; nec spontè rimam, fissuramque concipit. *Lacryma Cedria*, vitam aufert spirantibus, defunctis pro vita est. *Coni* in cœlum tendunt turbinati, compactili squammarum congerie.

2. *Pevce* seu *Pino* quæ Græcis *πεύκη* Arcadibus *πίρως*, folium capillamenti modô prætenue, seu pinnatum, longum, & mucrone aculeatum, fructus *Strobilus* & *Pomum Cybeles*; *τέλειστος* quia ternâ germinatione genitalem succo

succo turgescit. Sæpè ubertate largissimâ strangulatur. Alii κόρυς, κοκκά-
λυσ, & κοιάρια vocant. Nux altissimè
suspensa intur exiles nucleos lacu-
natis includit oris, vestitos aliâ fer-
ruginis tunicâ, mirâ naturæ curâ
molliter semina collocandi. *Taren-*
tine digitis fragilia sunt putamina.
Nulla arborum avidius se promittit,
quò mense ex ea nux decerpitur, eò-
dem maturescit alia, & sic dispensa-
tur, ut nullo non mense maturescât:
Quæ se in arbore ipsa divisere *Zamiæ*
dicuntur. *Pinaster*, pinus silvestris
est, è medio ramosus, nuces *pityides*.
Quadriflvia τετραφόζα ex altero me-
dullæ latere contrariis ex partibus
bini venarum cursus: *biflvia* διοζα
unam tantùm in utramque medullæ
partem κτήδονα gerit; *Moroζα* unam.
Affinis *Tibulus*, nisi in Plinio men-
dum.

3. *Larix* (cujus nomen Gallo-Græ-
cum fortè à pingvedine) materie
emori contumax, interiusque rube-
fcit:

scit : In Macedonia oritur mascula ;
fœminæ radices tantum. Visa ex ea
trabs CCXX. pedes longa, bipedali
longitudine. Sub conis nuclei folia-
ti, alata intùs semina. Caudici ad-
nascitur *agaricus* & vetustissimæ me-
dullæ vice album corio persimile.

4. *Pityiscu picea* crebrum folio-
rum agmen, locò floris *cyttarus* nu-
camentum gradatum & squammo-
sum, grossis proportionem respon-
dens. Aduſtis radicibus regerminat,
decisò cacumine sterileſcit. *Φθειρόποιος*,
quia pityocampas alit. Sativa si cæ-
fare pullulat, *Sapinus* piceâ feritate
paulum ſatu mitigata. Juli pallescen-
te farina turgent. Nux Sapinea cujus
nuclei *πινύδες*,

5. *Abieti* (quæ ob celsitudinem
ελάτη, & *ὑρανομήκης*, & à foliorum forma
σπάτη) lignum ad intestina opera, (pe-
ctabile ramentorum crinibus, pam-
pinatò semper orbe se volvens, ad
incitandos runcinarum actus. Nodi
qui in cœlum tendunt, non ad latera;
folium

folium pectinaum modò insectum & pungens. Profert *cachryn* seu βλάστησι illam quæ pilulæ ferè formâ ad urendum efficax, *alburnum* (λύσσοι dictum) & *agidem*; Quod si præcisa vel demutilata fuerit ἄμφανξι, seu ἀμφιφύων. Imma pars (quia enodis ut Sapius) *Sapinia* vocatur, superior *fusterna*, quia nodosa, ut baculi solent. Ipsa arbor πολύλοποι, quia cortex tunicis multiplex. Vulnere φοριδα & πολυφόροι reddi dicunt. Elegantior ascendit si detonderis. *Infernias* in Apennini ad mare Thuscum, *supernas* ad Adriaticum cæditur. Fœminæ folia pinnarum modò & quæ versus cacumen, θολασιδῆ testudinem referunt, Bæotorum καμάρας similia, adeò densa, ut nec imbrem nec nivem admittant, In conis *coccali*. Morbus *tæda dēs* omnibus πιτυοφίροις communis, cū in succum & materiam resinofam vertuntur. Unde δάδες fiunt.

6. *Cupressi* seu *cyparyssi* (quæ odore violenta) fructus bacca, pillula, gal-

galbulus, juglandi nuci pulvinato calyce tectæ æqualis, qui confragosus rimas agit, in clavata tubera dehiscens. In Creta etiam *non appellato solo, & spontè*, seu non requisita terra naturali, sed quocunq̃ue in loco plurima, quamvis semper difficillima nascentium fuit, & verè natu morosa. Sacra in Arcadia, *παρθένος* ideò & ferrò intacta. Mas fructu supervacuum; fœmina *metâ in fastigium* convolutâ, spreta diu, metæ demùm aspectu non repudiata. Semina tam parva, ut vix perspici possint, non omittendô naturæ miraculô, è tam parvo gigni arbores. Trahitur & in picturas operis topiarii, venatus, classèsq̃ue & imagines rerum, tenui foliô breviq̃ue semper vestiens. Quæstuosissima in satus ratione sylva, vulgoq̃ue *dotem filia plantari*
 Antiqui appella-
 bant.

CAPUT IIX.

ARBORES SILI-
QUATÆ.

Siliquatæ siliquarum varii generis feraces sunt, falcatarum, teretium, compressarum, &c. continenturq; tribus clasibus.

I. *Classis primæ* sunt *Cytisus*, *Anagyris*, *Laburnum*, *Acacia*, *Genista*, *Spartium*, *Scorpius*, *Genista non spinosa*, *Chamaegenista*, *Spartium*, *Colythea*, *Sena*, *Jovis barba*.

i. *Cytisus* (quem Græci τηλόνη, ξίας, τρύφερον, quidam λατὸν μέγαν, τριφύλλον, à foliorum numero, παρικήνη, quia eò inventò pecus victoriam quasi canit, ἀγρόφυλλον (quia ab agnis & capris vehementer appetitur) magnò casei proventu in Græcia colitur. Non æstuum, non grandinum aut nivis injuriam expavescit; imò ne hostem quidem, propter nullam ligni gratiam; Adeò reliquis infestus, ut sub-

D

rapto

raptô alimentô ferè omnes enecet.
Est & fativus & suæ spontis.

2. *Anagyridi* (quam & *Anagyron* à loco, & ἄκοποι appellat, propter gravitatem odoris) folia βάρυνσμα, parturientibus periapton, flos brassicæ, semen in corniculis, renibus simile, quod per menses durefcit.

3. *Laburno* cum aquis odium; floris cubitalem longitudinem apes non attingunt.

4. *Acaciæ* *Ægyptiæ* (quæ ἄκακία & ἄκαιθα Ἀιγύπτια, quia spinosa, & in *Ægypto* nascitur) flos coronarius, fructui pressio ἰγχύλισμα. *Cappadocica*, quæ & *Galatica*, *Pontica*, χαμᾶζηλα, frequentior spina, semen in convexis folliculis, quarundam siliquæ angustô & fragili isthmô intercipiuntur. Eadem cum illa *Theophrasti* *acanthos*, tota, truncô exceptô, aculeis horrens, tecto idonea, & quæ tertiô annô renascitur. *Nigræ* navium costis utilis, quia in aquis non corrumpitur.

5. *Genista*

5. *Genista spartium*, modò foliatū, ex
cuj^o in ramis tuberculis crocei colo-
ris animalia emergunt, flores in rigi-
dioribus spinis; modò *aphyllon*, quod
chenopoda & *echinopoda* vocatur.

6. *Scorpio* (*genistæ spinosæ*) fo-
lium nullum præter spinam, flos post
autumnale æquinoctium, siliquæ ci-
lindræ. Species *Ulex Plinii*. Da-
tur & purgans.

7. *Genistæ*, si *Scoparia*, turbinati
subnigricantibus squamis, pulpâ
subluteâ, ad radicem tuberes, qui
Orobanche, rapum *genistæ*, *hypospartium*
dicti: Si tinctoria, in Hispania
gerit *Hemodorum*, brachialis ali-
quando longitudinis, floribus ma-
gnis & luteis, totum pingvi & oleosâ
materiâ turgens; feruntur in tauros
vaccæ si comedunt. Quæ in Ger-
mania crescit *Lutea* fortè *Plinii*,
quam ad *Luteolam* reduximus.

8. *Chamagenistæ*, si *Sagittalis*, fo-
lium unum obtusum sine pediculo;
pleræq; humi repunt.

9. *Spartium*, σπάρτιον, foliò carere dicitur, quia dùm primò germinare incipit exile hoc, & mox decidit. Virgæ fractu contumaces, quibus vi-
tes alligantur: Theophrasto λινόσπαρ-
τον, Gazæ *Linogenista*. Est & *monosper-*
mon, & *triphyllon*.

10. *Coluthea*, (quæ arbor Judæ non-
nullis) Liparæ olim propria credita,
foliò fœnu græci, fructu in siliqua
magnitudine lentis: Seritur, cùm
Arcturus occidit. *Cercis* fortè spe-
cies; fert *Cachryn* clavatam, gem-
masq₃ circa folia, amentaceâ facie.
Vesicaria folliculi membranei spiri-
tû velut turgidi. *Siliquata* scorpioi-
des est.

11. *Senæ* (nonnullis hæc *Cercis* Theo-
phraſti, Dioscoridis *Delphinium*, *Pel-*
lecinum, *Empetrum*, *Peplium*, *Aly-*
pon) *Alexandrinæ* siliquæ falcata, fo-
lia ex viridi in flavum declinant. In
Septentrione vix trimestre vivit, nec
flores nec siliquas promens aut ma-
turans.

12. *Jovis*

12. *Jovis barba* odit aquas, argenteo foliò, in opere topiario tonsilis, & in rotunditatem spissa.

II. *Classi secundæ* dicantur *Siliquea* seu *Ceratia*, *Cassia fistularis*, *Tamarindus*.

1. *Siliquea* (quæ à corniculorum similitudine *κεράτια*, *κεκράτνια*, recentioribus Græcis *Xylocerata*) plantigera imis partibus, & ideò superficie flavescent, succum auferente sobole. Pomò antecedentis anni intra Canis ortus detractio statim alterum parit, florem per Arcturum, hyeme flores enutrient. In siliquis semen, quod nec corpus, nec lignum, nec cartilago dici potest, nec aliud nomen inveniat. *Κεράτια* expressa porcorum pabulo servabantur, scrupulosâ quoque corticis inter nucleos ruminatione. Sylvestris vulgaris, *Siliqueastrum*, *Fabago*, *Arbor judæ*, & *Arbor amoris* nonnullis. Similis huic *Aca-calis Dioscoridis*. Affinis *Ceratonia*.

2. *Cassia fistulosa* & *nigræ* (quæ *Cassia fistula*, κασσία μέλαινα Actuário, *cassia purgans*, *faba Aristobuli*, & *siliqua Egyptia* quibusdam audit) flores foliorum proventum anticipant: In medio capillamenta, quæ successu temporis in crassiores fistulas mutantur, cubitorum tandem duorum longitudine, crassitudine cannæ. Pulpa intùs membranulis intercipitur nigricans; maturitas spadiceas facit.

3. *Tamarindus*, quasi *Dactylus Indicus*, & *Siliqua Arabica*, quia ibidem provenit. Ex florum itaminibus corniculorum instar siliquæ, in arcûs figuram, cui massa nigra & acidissima. Folia Occidente Sole siliquas arctissimè involvunt, Oriente panduntur. Habetur & in America.

III. *Clasfis tertia* complectitur *Evonymon* & *Nerion*.

1. *Evonymi* (quæ mali Punici est magnitudine, flore violæ albæ odore, & infesto) folium pecus enecat, si gustetur

gustetur, capras in primis, nisi præcipiti alvi inanitione purgentur. Siliqua in *versus quaternos* dividitur: Quæ granis rubet, *Tetragonia* fortè Theophrasti, seu *Quadratoria* Gazzæ.

2. *Nerii* (quod ἡέλιον, ῥοδόδανδρον, & ῥοδόδάφνη à flore rosæ, & foliis laurinis) siliqua adulta lanuginosis tantùm villis turget: Radix falsuginosa, flos roseus; vires ad noxia. Dicitur & *Oleander*.

CAPUT IX.

ARBORES RHODOFLORE.

Rhodofloræ roseô flore coronantur, suntque ipsa *Rosa*, *Cistus*, *Chamæcistus*, *Cistus*, *ledum*, & *Ledum Alpinum*.

1. *Rosa* (quæ ῥόδον, ὠφείλεται αὐτῷ, αὐτῷ per excellentiam, ἕνεκεν μέλημα Anacreonti, Arcadibus εὐόμφαλον, Homero θεόν) spinâ veriùs quàm frutice nascitur: Et germinat omnis primò

inclusa granosô cortice, quô mox intumefcente, & in virides *alabastrus* fastigiatô, paulatim rubescens dehisceat, ac sese pandit, in calycis medio sui stantes complexa luteos apices. Partes ejus sunt *Calix* (*alabastrus*) globus nondum explicitus, sed connivens. *Caput* globulus inferior lanugine refertus. *Capillamentum* tenuia & lutea stamina in medio, quæ ex intimo sinu profiliunt. Quod capillamentis insidet *flos* & *anthera*: Pars infima folii albida *unguis* seu *fortex*. Ex sylvestribus est *Cynorrhodus*, in cujus mediis spinis spongiola bedeguar. *Prænestina* novissimè definit. *Alabandica* albicaet folia. *Milesia*, quæ fera, color ardentissimus, nec duodena folia excedit. *Græca*, seu *Lychnis* violæ magnitudine, odore nullô. *Græcula* convolutis foliorum panniculis, semper nascenti similis. *Moscheutos* è caule malvaceo funditur, & plantatur furculis avulsis. *Coroneola* seu *autumnalis*, *Moschetta*

schetta fortè, à moschi odore, quem mangoniô acquisivit. His adde *Centifoliam*, *Spircolam* (*Spermoniam*) foliis minutissimis & plurimis, *Hierichuntinam*, *Memphiticam*, *Sinensem*. Apud recentiores ultra quadraginta sunt genera.

2. *Cisto* (quem *κιστόν*, & quidam *κιστάριον*, & *κισσαριον* vocant) folia hirsuta, rotunda, acerba. *Mari* flos roseus; *Fæminæ* albus: Et in eo color tantùm oblectat, odor abest. Ad radices quiddam malil'unicæ cytino simile, quod *Hypocistis*, nonnullis *ὑποκίστις*, ἢ *κίστις*, succus ex eo si exprimatur, Kermesinum sericum dices, ubi primùm emergit. Huc *Hydrophyllon* Athenæi, & *Tuberariam* refer.

3. *Chamæcistus* multiplex, vulgari flos luteus longô thyrô dispositus, tripartitis folliculis circumsepitur. Sunt aliis vascula bifidè mucronata, semine paleaceô; aliis lucida in tres scutellas triquetras dehiscencia; aliis

capitula trigona, pentagona, in quinque capsellæ in tres carinas, abeuntia. Calyces hirsuti, folliculi turbinati & striati: Sunt & quibus semine deciduò rami exsiccantur. Affinis *Heliacantha* Plinii, quæ & *Helyocallis*, *Panax Chironium*, & *Helenium Egyptianum* *Cratæa*.

4. *Cistyledum* tert *ladanum*, quò & Arabia gloriabatur: Fortè casuq; hoc, & injuriâ fieri odoris plures tradidere. *Fæbicium* ex villis hircorum carpitur. Maleficum hoc frondibus animal, tanquam intelligat precia, germina caulium prædulcè liquore turgentium carpit, destillantemque succum improbò barbarum villò abstergit. *Stabalon* vocatur, à *Strobo* arbore ad suffitus diversum. Quod nervis in arcum circumdatis trahebatur, adhærescente roscidâ lanugine. *Toxicum*. Habet & *hypocistidem* sobole fragosâ, ex luteo in puniceum granati bicoloris gemmante.

5. *Ledum Alpinum* vel habet folia in ambitu villosa & hirsuta, cum floribus campanulæ modò concavis; vel ferreâ rubigine nigricantia: Nascenturque illis & ramis *tubercula*, nucis vel pisi magnitudine, quibus fungosa pulpa.

CAPUT X.

ARBORES MISCELLÆ.

ARbores *miscellas* ad sex redeigimus classes.

I. In prima est *Ebenus* & *Guajacum*.

1. *Ebeni* natura perpetua, lignum grave, arefactum etiam, ideò petit fundum, & nigrum; tota ossea. *Æthiopica* venarum pectinumque expers, cornu elaborato lævore similis, redditurque subfulva, si ad cotem teratur.

2. *Guajacum* veteribus ignotum,

apertô novô orbe nobis innotuit.
Est & magnâ matrice, & nullâ.

II. *Clasfis secundæ sunt Jasminum
& Syringæ.*

1. *Jasminum* (*Gelseminum*) sub
nomine *Zambach* & *Sambach* Arabi-
bus notum est. Erigitur ad orna-
menta pergularum, pedamentis ad
fornices. *Flores* vulgatori veluti in
umbella, ex oblongo & gracili tu-
bulô in calathum quinque partitum
explicantur. An *Pothon* Theophra-
sti? quod circa sepulchra ferebatur,
ut ejus vagâ fronde & deciduis flori-
bus tegerentur.

2. *Syringæ cæruleæ* (*Lillach*, *ligu-
strum Orientale*) flores ex furculo im-
bricato, & foliorum stipatû obval-
lato in jubæ formam disponuntur:
Sine foliis est, & frustrâ ei *Ostriam*.
seu *Ostryn* Theophrasti, vel *Philadel-
phum* Athenæi (cujus retis in morem
compositi rami) jungas. *Arabica*
sarmentis serpendo altiùs se erigit.
Albæ capitula è numerosis quasi val-
vulis

vulgis compinguntur; semen elapsum novellas plantas procreat.

III. *Clasfis tertia* habet *Ulmum*, *Betulum* *Alnum*. & *Populum*.

1. Ex *Ulmis* (quæ *πτελίας* quibusq; gummi ἐν κωρύκοις, & animalia κονωποειδῆ, Cachrysque autumnò multa, minuta, nigra) *Atinix* seu Gallicæ excelsissimæ olim Italis: Nec ferebant vel rarò semen, quod Samara. *Siccianas* præselebant, si non essent riguæ. Quæ campestris, *Nostrates* & *vernacula* dicuntur, densiore foliò. *Ὄρεο-πτελέα* Montiulmus est, præcedente auctior.

2. *Betula* mirabili candore atque tenuitate. Cortex in subtiles phyllas ductilis, intimus membranæ instar pellucescit. Julii ineunte vere locò seminis. Ex trunci substantia fungi subflavi, ex inciso caudice limpidissimus humor. Terribilis eadem Magistratum virgis, flexilis circulis corbiumque spartis, bitumenque ex ea Gallia excoquebant. Plaga ligni
con-

contrahit se protinus, eluditq; suum vulnus, & ob id contumaciùs transmittit ferrum.

3. *Alno* (quæ καλὴ θέρη, & amne alitur) cortex intùs tubens, quò coriatiungunt, suum quoque semen, sed inutile, ideò ἄκαρπον. Lignum in palustribus locis infra fundamenta ædificiorum palationibus crebrò fixa, permanet immortale ad æternitatem, & sustinet immania structura pondera. Quæ baccas fert *frangula*, & fortè *Siler* Plinii, cortice purgante.

4. *Populo* orbiculantur nova folia, vetera γυμνοειδῆ evadunt. Lignum dùm uritur fumidum. *Alba* λευκὴ ætate dicitur εξαγχεῖσθαι, seu similis nigræ evadere. Circumaguntur ei folia post solstitium, nec aliò argumentò certius intelligitur sydus confectum. Crispum *annosa* lignum, fluviorumq; cursus & fluxus mentitur. *Nigra* (ἄγχερος hæc) in foliis gutta, ex qua propolis apibus, primumque resinosum

sum germen, quod Ægine *ἄσπιδμα*. Græcis *κίχκοι*. *Lybica* (*κέρκισ, κρίκισ*) nigerrima, fungis evanescentibus. Folia in cacumen instar radii textoris seu cunei exeunt. *Tremula* tremunt etiam sudô cœlô.

IV. Clasfis quarta exhibet *Salicem* & *Spiræam*.

I. *Salix irén*, citò in altum excre-
scit, inter primas germinans, frugi-
perda est; sed & in hoc provida na-
tura facilè nascenti & depacto surcu-
lo incuriosius semen dedit, in *ARA-*
NEAM seu spumam albicantem facef-
cens. Lignum ictum contrahit pla-
gam. Arbori cædua fertilitas, densior
tonsura ex brevi pugno (junco aliis)
quàm ramo: Ideò nullius tutior est
reditus, minorisqve impendii, aut
tempestatum securior. *Virgæ* cuidam
seqvacis ad vincula lætitia, aliàs spe-
ctabilis viminib9 texendis subtilita-
tis. Quibusdam foliosa capitula,
tubercula subrubentia, nucamen-
tum excrementum rosæ æmulum, &
bom-

bombycinum, *pilula*q₃ scabra. *Amerina* quæ & *Sabina* haud paulò flexibilior: *Græca* flavi coloris est. *Gallica* obsoleti, purpurei, & tenuissimi viminis. *Helice*, ἑλικὴ brevisissima: *Nitelina* rufa. Est & *perticalis*, *viminalis*, capillaris, vitrix, quòd vitri modò fragatur. *Caprea* foriè *Siler* Plinii: *Marina* quæ ost earum testis innascitur. Affinis ἐλεάγιν Theophrasti ἐπὶ τῶν πλοῦδων ἦσαν, cui αἰθ τοῦ αἶθος.

2. *Spiræa* fructum cacumine fundit, & inter coronamenta censetur.

V. Classe quinta continentur *Tamariscus*, *Erica*, & *Camphorata*, *Scopariæ* omnes.

1. *Tamarisco* (quæ μυρίκη, *Tamarix*, *Myrica*) folia non decidua: Lignum in Arabiæ Tylo validum. *Sylvestris* flos muscosus; hinc βρύα: *Sativa* fructus lignosus, gallâ major. *Germanica* semen in pappis minutissimum, coloris rari.

2. *Erica* (ἐρέκη, Atheniensibus *Tetralix*, Eubœæ *Sisera*) fert fructum cacu-

cacumine. Sola post primos autumnii imbres floret in silvis; ad æquinoctium plurima. Congener *Coris*, foliis *Ericæ*, sed pingvioribus: Quid si & *Piræa* Theophrasti;

3. *Camphoratæ* ab odore ipso nomen: Nonnullis *Selago* Plinii.

VI- Classe *sextâ* includuntur *Aspalathus*, *Santalum*, *Agallochum*.

I. *Aspalathus*, ἀσπάλαθος (aliis *Erysiscæptum*, vel potius *ἰερίσκηπιον*, & *Eriscepton*, *Sceptrum*, διαδοον ab acumine spinarum, διαξυρον, & σφέαγαλον) spinosa est & lignosa, percussosq; cæceruos mori scribunt: In purpurâ si vergit, & odoratus, optim⁹. Tradunt in quocûq; frutice curvetur arc⁹ cœlestis, eandem quæ fit aspalatho svavitatem existere: Sed si in aspalatho, inenarrabilem quandam.

2. *Santalum* Arabibus primò cognitum. *Albo* ex cœruleo niger flos. *Pallidi* lignum fundum petit, & moschum redolet. Cortex cæsus virosi quid

quid & cerebro inimici spirat. *Rubri* materies lapideâ duritie.

3. *Agallochum* fortè *Tari*, punctis maculisque distingvitur; si accendatur odoratum: Cute vestitur magis quàm cortice.

NOTITIÆ REGNI VEGETABILIS

LIBER SECUNDUS.

in quo

HERBARUM SERIES.

CAPUT I.

HERBÆ BULBOSÆ.

Herbae Bulbosæ bulbum vel tuber pro radice habent: Folia & caules in longitudinem plerisque protenduntur. Sex inclusæ classibus.

I. Prima debetur *Iris bulbosa*, *Iris tuberosa*, *Sisyrinchium*, *Gladiolus*, *Hyacinthus*, *Bulbus eriophorus*.

I. Iridi

1. *Iridi Bulbosa* caulis aliquando nullus; foliū sæpè argenteis bullis respersum: Flores ex vaginulis ut plurimum novem. Capitulum plerumque triangulum, in quo semen.

2. In *Sisyrinchio* mirum imas partes hyeme crescere, vernò tempore contrahi & minui, tùm deinde pingvescere & mandi.

3. *Gladiolo* (ξίφιον & φασγάνιον) folium in mucronem desinens; radix gemina, gracilis inferior, uberior superna.

4. *Hyacintho*, flos ejusdem coloris. Radix in vino dulci illita pubertatem cohercet, nec patitur erumpere; ideò mancipiis olim satus. Est *Medicus*, *Poëticus*, qvi & *Vaccinium*, *comosus*, *racemosus*, *Stellaris*, &c. Inter cognata *Pericarpus bulbosus* Plinii, qvi vomitum ciet, & *Bulbine* vulneribus recentibus mirè utilis.

5. *Bulbo Eriophoro* inter corticem summum, eamqve partem quâ vescuntur

scuntur, lancea natura, ex qua impilia
& quædam vestes.

II. *Secunda* classis continet *Narcissum*, *Leucojum bulbosum*, *Lilionarcissum*, seu *Tulipam*, & *Fritillariam*.

1. *Narcissus* torporem nervis incutit. Flores membranâ quasi vasculo inclusi, orbe medio helifaceo vel purpureo, qui primis imbribus τοῖς πρώτοις ὕδασι funduntur. *Bulbocodium*, seu *Codiaminum*, *Codanium*, affinis.

2. *Leucojum bulbosum* (*viola alba*, *Opitilion Theophrasti*) florum prima vernunciantium, ubi cælum clementius, cujus vita longissima est trimatus, . Μονοφύλλον, Βολβίον fortè Theophrasti: Multiflorum *Acrocorion Plinii* quibusdam.

3. *Tulipa* (*Narcissolilium*, λευκώνα vel πυθὼν Theophrasti) florem Dalmatico pileo similem gerit; AlNoomani Arabum apud Hirense Regis deliciæ: Primus enim communes esse voluit; ideò flores variegati *Alnoomani* dicti. Miranda varietas; nec
ita

ita pridem bulbus bis mille florenis in Belgio vendebatur. Præcox purpurea putatur esse *Cosmosandalos* veterum.

4. *Fritillaria* seu *Meleagris* fritillum in ludo scacchiæ, & *Meleagris* avis plumas varietate, dispositione, & maculis refert. At quia fritillus non tabula erat quadratis hujusmodi areolis interpuncta, sed vasculum quoddam, in quod primùm indabantur tesserae, ubi aliquandiu agitatae mittebantur in alveolum; quia Gaviarum cinerearum ova punctis suis lucidis flores istos exprimunt: Ideò G. Laurembergius *florem Gavianum* vocavit. Dicitur & *Narcissus Capperonius*, à Natali Capperonio, primò ejus authore.

III. In *tertia* Classe est *Crocus*, *Colchicum*, & *Ornithogalon*.

1. *Crocus* & *Crocum* foliò penè in capillamenti modum; hoc florem expellit, pereundoque provenit melius: Lutea fila (*νεοκίδες*, spicæ, spica *Cilissa*,

Cilissa, κλωχίται) in medio. *Sativum* nitidius, sed tenius & denegans ubique: Ejus genus *Dialeucon*, blandissimum & mediocre. *Degenerans* translatum in Lycia renovatur. *Syncerum* impositâ manu crepat veluti fragile.

2. *Colchicum* plurimum in Colchide nascitur. *Ephemerum* quia eadem die quâ sumptum interficit.

3. *Ornithogalum* flore lactei coloris, qui in ovis aut alis gallinarum nitet. *Bulbine* fortè *Athenai*.

IV. In quarta Classe est *Capa*, *Porrum*, *Allium*, *Scilla*, & *Moly*.

1. *Capis* (quæ κέχυμνα) omnibus radicum corpus tectum pingvi cartilagine: Interiores tunicæ tallæ. Omnibus odor lachrymosus. *Setania* minima, sed admodum dulcis. *Non fissiles* seu *Ascaloniae* velut à radice steriles; idcò deponuntur. *Schistæ* (*Cepola*) si folia vere detraxeris, alia iisdem divisuris subnascuntur. *Condimentoria* (*gethyum*, *tallacana*) penè
sine

sine capite est, cervicis tantum longæ. Ex *Capitatis* optima, quæ rotundissima: Horum & κάρτεον. Μονοκόκκον (μονοκέφαλον, *Marsica simplex*, unio) quæ nondum fruticavit, & simplici nucleô constat.

2. *Porrum*, (porrus,) πέρσσει longè lateq; grassatur, coloris sui. *Scetile*, (tonfile) κάρτοι, τμήλοι, sæpiùs ad jussula culinaria tondetur. *Capitatum* (κεφαλάτοι) voci splendorem adfert. Αμπιλόπερσσει Sylvestre est, & in vinetis nascitur.

3. *Allium*, (σκόρδον, θύμον) exiliendo crescit. Bulbus (κεφαλή) ex tenuissimis sticis seu membranis, mox pluribus nucleis separatim vestitis (ράγα, ἀγλίθες, κόκκοι, συνήθεια, σκελίδες, ὄνυχες) constat. *Ulpicum* quod & *antischorodon*, *aphroscorodum*, *Punicum*, celebratum inter pulmentaria ruris, grandius alliô. *Alum* seu *Ophioscorodon* in arvis spontè nascitur, adversus improbitatem alitum. *Ursinum* sylvestre est, odore molli, capite præ-

prætenui. Μαλύζα seu μανύζα in nucleos non dividitur. *Elaphoscorodon* seu *cervinum* simile angvino, sed cui vis acris. *Scorodopraso* media allii & porri qualitas.

4. *Scille* (quæ σκίλλα, σκῖν⊕ seu σκῖν⊕) in Sole retorridi ortus: Pericardium *είας καὶ μυξῶδες* cautis prior intelligitur quàm folium. Flos ἀνθελικός, vīrgæ specie, tresque ἀνθήσεις facit, tria satio-
num tempora ostendens. Theophrastus κατὰ μέρος ἀνθῆσιν ποιῆν dixit, ita ut ab ima caulis parte primùm in-
cipiat. *Epimenideia* cibis grata. Par-
va & rufa *Pancratiū* quibusdam.

5. *Moly* morbos sedare creditum; effoditur aliquot diebus inter diffi-
cultates faxeas; radices triginta pe-
des longæ, ac ne sic quidem solidæ,
sed abruptæ. Est *serpentinum*, *mo-*
schatum, *chamamoly*.

V. *Quinta* Classis sunt *Lilium*,
Martagon, *Corona Imperialis*.

1. *Lilii* (quod κείνοι, λείελοι *Rosa Juno-*
nis, *Ambrosia Nicandri*), flore nulli
excel-

excelsitas major; candor eximius, & ab angustis in latitudinem sese laxantis effigie calathi, resupinatis per ambitum labris, tenuique filô & stamine, stantibus in medio crocis. Ὅπλοι βρωμετάο Athen. l. XV. *armamentum rudentis asini*, de clavo in medio luteorum apicum assurgente, pudendo asini utcunque simili, dixit.

2. *Martagon* quibusdam *Hemerocallis*.

2. *Corona Imperialis* lilii etiam species.

VI. *Sexta* Classe continentur, *Orchis*, *Satyrion*, *Dens canis*, *Ophris*, *Orobanche*.

1. *Orchidi* testiculorum figurâ, caulis cum florum nucamento acantho similis. *Cynosorchis* testiculum canis imitatur, sub qua *Ornithophora*, *Morio*, *Anthropophora*, flore hominis nudi effigiem repræsentans. *Tragorchis* seu tætida: *Serapias* insecta fæcunda & lasciva refert. *Hermaphroditica*, *batrachites*, *melittias*, *myodes*,
E
andra-

andrachnites, sphagodes, monorchis, triorchis, chamaorchis.

2. *Satyrium* à Satyris libidinis concitandæ ergò inventa est. *Basilico* (quod *orchis palmata, digitus citrinus* Ibensinæ) duæ radices palmarum instar junctæ, cum *αἰδοῖς* muliebris nota. *Τειφύλλω* ut plurimum terna folia, flos lili candidus, *Ερβεργίνω* seu *ερβεργίνω* radicis est cortice rubrô, semine lini majore, splendente.

3. *Ophris* flore orchidum æmulô, duobus foliis assurgit; quibusdam *Alisma*.

4. *Dens canis* purpureus maculis rubris; albus albis insignitur.

5. *Orobanche, Ervagina*, quia crum strangulat: Quæ canini genitalis similitudine est *Cynomorion* dicitur, *leo herba, limodoron*; quæ radice dentata, *Ægoletros* Plinii, caret foliis.

CAPUT II.

HERBAE LONGI-
CAULIFOLIAE FRUMEN-
TACEAE.

HErbae longicaulifoliae caules longos & proluxa folia ostentant, præterque bulbosas (de quibus jam actum) Frumentaceas & Alterius generis exhibent.

I. *Frumentaceae* geniculatō culmō, & foliis harundinaceis constant, semenq; panificio aut pultibus aptum in spicis aut jubis ferunt, tam hybernae quam aestivae seu vernae, ut *Triticum*, *Zea*, *Hordeum*, *Secale*, *Avena*, *Vstilago*, *Oryza*, *Frumentum Indicum*, *Milium*, *Panicum*, *Sesamum*, *Erysimum Cereale*, & *Phalaris*.

I. *Tritico* (quod *πυρός*, quasi *σπυρός*, pro *σπός*, Homero *τέβυν*, aliis *σίτρος* per excellentiam) genicula quaternaria grana in stipula crinitō textū spicantur, tot quot flosculi fuere. Partes

E 2

culmus

culmus, *vagina*, *spica*, in qua *arista*,
vruncus, *frit*, *granum* & *gluma*. *Culmus*
 est calamus seu stipula: *Vagina* hu-
 jus exordium; *Spica* quod culmus
 extulit. *Arista* apex quasi spicae, acus
 exilis & longa. *Vruncus* quod in infima,
 ad culmum stramenti summum, mi-
 nus quàm granum est. *Frit* quod in
 summa jam matura, minus est quàm
 granum. *Granum* intimum & soli-
 dum. *Gluma* grani theca, & utricu-
 lus. Ex generibus *Robum* seu *Robus*
 pondere & nitore præstat. *Siligi-
 neum* (*siligo*) Tritici vitium, spicam
 sine arista fundit, & pondere in pane
 deficit. *σπυρίαι* vel *nodos plures*, vel
granum in spica inordinatum habet.
Καρυκείδιαι crassioris calami hordeo
 decorticato simile. *δρακοντίαι* draco-
 nis fortè in modum convolutum est.
Selinusium humoris avidum. *Cama-
 rias* in Thessalia admissò pecore nihil
 patitur etiam bis derosum. *Bimestre*
 quod quadragesimò die quàm satum
 est maturescit, & furfuribus caret:

In

In Thraciæ Æno & Moscovia tale. *Semestre* quod ante hyemem feritur. *Setanium* (*trimestre*, *unicalamum*, *hor-notinum*) tertiô ferè à satu mense metitur, ob nimia frigora inventum, detinentibus terras nivibus; præsidium agricolis: Hesychio *σπινάριος* sunt *κάλαροι πύρεϊς*, pura tritica. *Ramosæ* multiplex & in alias fissâ spica, & grana sæpè centum; unde & *Centigranii* nomen. *Loculare* pluribus folliculis veluti oculis involvitur. *Hexastichum* (*sexangulum*) rufum, cuius spica rigidissima sex ordinibus distingvitur. Ejusdem generis *Far*, sive *Adoreum*, quod vel *Clasinum* candoris nitidi, vel *vennuculum* rutilam. *Halicastrum* semen trimestre dicitur;

2. *Zæ* culmus numerosus, granum multiplici veste tectum, idcò minùs offenditur, potestq; in lolium transire. *Dicocco* vulgò *Speltæ* (*far*, *semen*) grana geminis utriculis duo simul juncta: Multiplici folliculô nonnisi molâ evolvuntur. In *Mono-*

cocci (*Zea hæc Mnesithei*) singulis utriculis singula semina : Spicarum duplex ordo, aristæ cum armis. *Affines*, si non ejusdem generis, *Olyra*, *Arinca*, *Typha*, *Zeopyrum*, & *Briza* Galeni. *Olyra* spissior quàm far, & minor spica, ponderosior tamen & alba, daturq; juvencis. *Arinca* cum præcedente eadem Plinio Galliarum propria, Italiæ copiosa. *Typha* (cerealibus nempe) simplici culmò assurgit, omnium levissima, & triticò flavior. *Zeopyrum* (γυμνόκελον) naturam hordei & tritici gerit. *Briza* Galeni, Macedonum, & Thracum, *Typhæ* Græcorum quæ in Asia nascitur simillima.

3. *Hordeum* (κερὴ ὕλαι) nascitur & ex tritico, multilaboris glumâ liberare, omnium frugum mollissimum, & minimè calamitosum, antiquissimumque in cibis. Seritur seculo seu sacculò, & à prima statim maturitate rapitur festinantius. *Bosporon* seu *Bosporon* silvestre est, & excussum areis protinus torretur, ne feratur alibi.

alibi. πολύσικον pluribus versibus spicatur. ἑξάσικον sex complectitur. *Cantherinum* quia folliculô castratum nascitur, cum Zeopyro idem. Δύσικον (*Galaticum*) binorum est angulorum. *Achilleum* (Ἀχιλλεύς Hippocr. Ἀχιλλεύς Theophr.) magnum & plenum, spicamqve erectam gerit, rubigini maximè obnoxium. Επτόκιστον incurvum nascitur. *Causticum* semine lini neurtiquam majus cauterii locô.

4. *Secale* (*Rogga*, *Farrago*) panis in his oris materia. *Luxurians* (φουλομανής) onerata fertilitate procremit. *Farrago* Plinii ex recrémento farris prædenso seritur, ad mistâ aliquandô & viciâ.

5. *Avene* (quæ βρόμιον, βρόμιον, ἀχρόσμελον) panicula jubæ instar tremulis staminibus explicata, fructus in cuminibus velut locustæ bipedes, in quibus semen exqve eo puls Germaniæ populis. *Nuda* glumæ paleaccæ, nec pertinaciter hæret granum. *Vo-*

sca vulgaris est. *Pilosa* ægilops recurvis aristis quibusdam.

6. *Ustilago* (ἰσχυρίων, *Rubigo*, *Ærugo*) non frumentum, sed cerealium spicatorum morbus est, secales inprimis & avenæ, à rore sole acri inusto procedens. *Frequentior* in tritico & hordeo. *Nulla* vel *minor* in expositis vento segetibus, locis περὶ κρήνης καὶ μεταίεγας.

7. *Oryza* folia in juba ramulatim divisa, semen utrinque impari exortu alternatim provenit; cortex villosus, ovi figurâ, aristæ horribiles: Rehdet in aquis magnâ parte temporis. *Bosmora* cum hordeo *Bosmoro* eadem. *Pliniane* folia carnosâ, porracea, radix gemmæ rotunditatis.

8. *Frumentum Indicum* triplex est.

1. *Mulum Indicum* granulis semen cannabis æmulantibus.
2. *Mavigette* semine avellanæ magnitudine in Guinea nascens.
3. *Mays*, cui caulis arundinis saccharinæ instar factus;

etus, paniculæ in triginta sæpè spicas conicas procumbentes dividuntur. Aliâ parte flos, aliâ fructus, & is à latere ex culmorum geniculis.

9. *Milium* (κέγχρος Diosc. κέγχροισ Straboni, κέτπαλ⊙ vel πασπάλη Hippoc. πισόν Setho) tantæ feracitatis est, ut singula grana ternos sextarios quandoque reddant. Comæ seu jubæ (φόβαι) è vagina graminea prorepentes, granum complexa fimbriatô capillô curvantur: Delectatur teporibus, & quadraginta à flore diebus maturatur. *Aureo* luteum vel album semen: *Nigro* nigrum & deterius, caulis glaber. *Sabæo* regnum Sabo in Guinea patria: panisque exinde. *Arundinaceo* seu *Indico* Plinii (*Melita*, *Sorgum Insubrum*) arundinis facies, granum amplum, prægrandes culmi, lobas vocant; ex uno grano terni sextarii gignuntur.

10. *Panico* (quod ἔλου⊙ & μέλιθ Diosc. μέλιθ Theophr: *Mel frugum* Diocli) cacumen languidè nutat, pau-

latim extenuatus culmus penè in surculum, prædensis acervatur granis, cum longissima pedali *phoba*. Est & *Mammosum* è pano parvis racemato paniculis, cacumine geminò. *Panus* est φόβη juba panici seu tota illa ἀπόφυσις, panò similis, fucò nimirum & lanugineò subtegmine obvolutò. *Panicula* sunt parvæ παραφυάδες quæ in glomeròsi panici pano sunt, ut in uva racemi.

11. *Sesamum* (σήσαμη, *Sesama* Plin. *Sesima* Varr. *Sisamum* Pallad.) congestitiâ humò provenit: Flos cucullatus, siliquæ villosæ, triquetrae, præsepiolis distinctæ, gradatim exeunt, in quibus semen pingve flavescens. Inspergebatur panibus.

12. *Erysimum Cereale* in Asia & Græcia Sesamo simile. Quod hederaceum folium rubescensque gerit, & granum suis *apudis* explicitum; triquetrum, & glandem fagineam refe-

rens, τρυγόπυργι & φηγόπυργι, & frumen-

tum Saracenicum vocatur. Veteribus vel ignotum, vel neglectum.

13. *Phalaris* (Galeno *φαλῆις*) unicuique culmo spicæ singulæ insident turbinatæ, foliaceis glumis, squamatis scandularum ritu compactiles, è quarum sinu [tremula] flosculorum pallidulorum filamenta promuntur.

CAPUT III.

HERBÆ LONGICAULIFOLIÆ, DIVERSI à FRUMENTACEIS GENERIS.

Herbæ longicaulifoliæ, diversi à frumentaceis generis, quinque continentur classibus.

I. In prima est *Gramen*, idque tam sui generis, quàm quod *multorum*.

Sui generis est multiplex. 1. *Caninum*, (*Cynagrostis*, *Dens canis*, *Gramen officinarum*) quò sibi canes fastidium deducunt. 2. *Nodosum*, à tuberosis

rosis radicum nodis. 3. *Tremulum*,
 à propendentibus tremulis laminu-
 lis: cujus species *Panis Leporinus*.
 4. *Paniculatum*, à panicula culmis in-
 sidente, aliquando pendula, crispa,
 arundinacea, ad quod *Hippagrostis*
Gesneri albicans & lanuginosa, &
~~πρόα~~ Theophrasti refertur. 5. *Spica-*
tum, aquaticum gramen anatum est,
 & fluitat; spica est nunc *cristata*,
 quæ galli cristas imitatur, nunc *squa-*
mata, nunc *varia*, nunc *ex utriculo*
progressa, nunc *clavæ* imaginem ge-
 rens, hinc *typhoides*, nunc *phalaris*,
 nunc *phalaroides*, quò fortè *Stelephu-*
ros & *Cynops*, referenda), nunc *caudæ*
vulpinæ similis, hirsuta & lanugino-
 sa in se, hinc ἀλαπίκερ. 6. *Spartenum*
 (λιόσπεκρον Theophr.) spontè nascens,
 & quod non queat feri, juncusque
 est propriè aridi soli, uni terræ (*Hi-*
spania) dato vitio. Evellitur ocreatis
 crurib⁹, manibusque tectis manicis,
 convolutum ossibus ligneisque cona-
 mentis. *Vulsum* & *examinatum* in
 accervo

acervo biduo, tertio resolutum, spargitur in sole. *Persusum* in folio ac *siccatum*, stans compendium opere fatetur. *Demersum* alitur etiam, veluti natalium sitim pensans. 7. *Juncum* (ζουινάγγελος) enodes cauliculos juncorum instar profert. 8. *Cyperoides* foliis vel culmis, vel spicâ, vel radicibus Cypero respondet. 9. *Arundinaceum* (καλαμάγγελος) Camelos in regione Babylonis necat. 10. *Dactylon* (ἰχθυόειρον) digitis medetur, & sangvinem sistit. Cui *crus galli* Apuley, cacumine instar pedis galli diviso, junge. Taceo *Nemorosum*, *Echinatum* &c.

2. Gramen *Frugum vitium* est quoque diversum. 1. *Lolium* (ἄροσι καὶ θύκαρ) Diosc. ζιζάνιον Constant. *Era* Plin.) quod ex tritico etiam per imbres provenit, & pabulum subtrahendo fruges enecat. Ab elato in crebrum, vjni modô temulentia. 2. *Phœnix* (hordeum murinum, Phœnicea herba Plin.) hordeaceô est foliô,

seminibus, quæ phœnicea, mures inter tegulas nascuntur. 3. *Holcus*, aristis in cacumine tenuibus, culmō quale hordeum restibili, & in faxis siccis nascitur. 4. *Panicum sylvestre*, cui spica nunc simplex, nunc aspera, nunc divisa, ipsum aliquando aristis armatur, aliquando non. Affines *Miliaria herba* Plinii, quæ milium necat; & *Herba alba* ejusdem, quæ arva occupat, pecori mortifera. 5. *Herba Bromos* Dioscoridis (*festuca*, *festucago*, *Avena Græca* & *murium*, avenæ similis, semine in glumis ferè vacuis evanidō, inter hordeum & Zeam frequens. 6. *Ægilops* Dioscoridis hordei præcipuè vitium est (σιτόσπελον, σιφών, βεῶν, *festuca* *Ægilops* vocata Plin.) juba avenæ, utriculi lanugine sericâ flavescentes, qui in capillaceas aristas abeunt: Semen iisdem armatur.

II. Classe secunda sunt *Juncus*, *Nardus*, *Cyperus*, *Sparganium*, *Uva maritima*, & *Equisetum*.

v. *Juncus*

1. *Juncus*, (ζώνη, ζώνιον) ad juncturas utilis est. *Aromaticus* (μυροειδής, *Odoratus* Plin. ζώνιον, *Actuar.* *Squinanthum* Varroni, *Palea de Mecha*, & *pastus Camelorum* aliis) suaviter roseâ fragrantia olet, in unguenta ideò receptus, & à pecore consumitur: Flos spicatim hæret deciduus, inque eo papposi flosculi. *Tenchites* ex Nabathæa vasis affertur, laudatissimus. *Oxyschanos* Dioscoridis pungens est, infestò acumine. *Oxys* acutus, sed sterilis, *Carex* aliis. *Holoschanos* crassior multò & carnosior aliis. *Mariscæ* ad texendas segetes usus. *Scirpus* fortè Plinii fragilis palustrisque ad tegulum & tegetes, mapalium etiam apud Mauros, è quibus detractò cortice candelæ luminibus & funeribus serviunt. *Μελανκράνις atriceps* levis, cui semen nigrum.

2. *Nardus* (νάρδος, νάρδος ἄχνη, *Nardem*, *Nardispica*) à Naardo urbe Syriaca Euphrati conterminâ nomen sumit. *Indica* Officinarum spica est.

Gan.

Gangitis, quæ ad fluvium Gangem in locis aquaticis provenit, spicis sibi invicem circumvolutis. *Syriaca* (*Indica* Plinio) in monte quodam partim Syriam partim Indiam spectante nascitur. *Sampharitica* (*Hirculus*, *Ozenitis*, fortè *Pseudonardus* Plinii) admodum pusilla, sed magnis spicis, & hircum olens natali, solo nomen debet.

3. *Cyperus* (Diosc. κύπερος, Theophr. κύπερος, Aegin. κυπερίς, Helych. ἐρυσισκεπτέρη) radice quæ olivaris poculum pusillum imitatur; angulosus est, cacumine niger & pingvis. *Esculenti* radicibus exigui bulbuli, & in his Mespili coronæ æmulatio. Fortè *Μαλιναβάκη* Theophr. *Anthaliu*m Plinii, *Mamiras* Aegin. *Margarita Egyptia* Arist. ὀλοκωίτις Hippocr. βελβοκάσανον Tralliani. Aliis χοινοκάρυον, *Dulcichinum*, *Trasi*, & *Tragi*.

4. *Sparganio* (ξιφίδιον, βάλος Diosc. βέταμ Theophr. *Platanaria* Gesn.) caulibus medulla in tenuissima fila deduci

duci potest, capitula multorum seminum congestio, pillulis Platani æmula. Folia pro fasciis olim nutritibus. Valdè carpentium digitos secant, & libenter à bobus præciditur.

5. *Uva marina* (*Hippuris* Dioscor. *Laucon*, *Ephedra*, *Anabasis* Plinio *Polygonatū* aliis) ventoso tractu juxta arbores nascitur, & scandens eas dependet comis seu cirris junceis nigris geniculatis. *Oreon* vel potius *ῥεῖνον* aut *ὄρεον* aliis *seminalis* & *linnopeuce*. *μαροκλότον* est, sanguinemq; maximè sistit, hinc *sanguinaria*. Affinia 1. *Tragon Dioscoridis* (*τρίγων* & eid. *Scorpio*, *Traganon*, *Tragion* Plin. *Tragoriganum* Oribas.) quod Asia fert, in maritimis, sine foliis, racemis rubentibus, aculeato cacumine, ad cibi & medicinæ usum. 2. *Osteocollon Hieroclis*, & *Absyrti*, (*Tulcuition*) cui raumli pensiles cirrosi, folium nullum, flos in acervum spicatum congestus, è fusco nigricans, vis ossa fer-

rumi-

ruminandi, De coctō salinantur veterina.

6. *Equisetum* (ἰππῶν Democr. ἰφάδρον, ἀνάβασις, χιρὲδρον, χεινόςροφον, ἰτιάδενδρον aliis σαλπύγγιον Constant. *Equiselis*, & *Equisetis* Plin. *Equiseta*, *Equinialis*, *Herba Caballina*, *Colus Columbina*, *Hipposeta*, *Equicauda* nonnullis) capillus asper equinae setae similis, dolores lienis cursorum extingues. Capitulum ante germinationem primō vere, colo in torulos tornato æmulum, ceu penso involutum: Hinc in acutum fastigiatur, capillamenta que profert. Σκώτιον arvense est longioribus setis, caules pyxidatim inserti.

III. In Classe tertia, reponuntur, *Arundo Inodora*, *Aromatica* & *Indica*, *Papyrus*, & *Typha*.

I. *Arundo inodora* (κάλαμος, γίγγυρις; *Harundo*, cortex αἰκαλαμίτις; paniculas phragmitides, florem ἀνθήλην vocant) inter aquaticos frutices princeps, fundosior nostratibus subest natura,

natura, cartilagine bibulâ, quæ cavô corpore intus, supernè tenui inarescit lignô, fissilis. Gracilitas nodis distincta, levi fastigiô tenuatur in cacumina crassiore paniculæ comâ: Recisa fœcundiùs resurgit. *Syringa* tota cava, cui nihil cartilaginis vel carnis, chartis inservit. *πλόκισμα* (textilis) floreis, tegetibus & spiris tæxendis. *πλότιμα*, *Plotia*, subtilior, in Insulis fluitantib. nascitur. *Characias* (*Vallatoria*, *Vallaris*,) crassior firmiorqve, pali vicem præstat. *Phragmites*, (*βαλνεῖς, κομῆτης ἀρωπὰ σέπιαρια*) gracilior, flexilis & candicans, in comithydibus nascitur, tegulis domorum & sepimentis: durantqve ævis tecta. *Auletica* seu *Tibialis*, & *Tibiaris* in Orchomenio lacu crescit, tibis apta: Parte quæ Pelicania vocatur, quâ etiam in paludem influit *Cephisus*, optima, Biennio permanente lacus inundatione, fit *Zengitis* (*au-cupatoria*, Plin. *armamentaria* Her-mol, *jugalis* Dalech.) ad ζόγη seu la-qveos

queos pro avibus captandis idonea. Maturius eodem reciproco, *Bombycia*, ex qua genus tibiæ bombyx. *Spadonia* seu *ἰνέχια* gracilior fœminarum nullâ lanugine, aliis modicâ. *Δόναξ* seu *κύπερι* ⊕, piscatorius calamus, fruticosissima crassa & concava, nonnisi in aquaticis nascitur. *Laconica* versicolor est. *Epigea* seu *Chamacalamus*, *χαμακλινής*, obliqua & juxta terram graminis modô se spargens, suavissima in teneritate animalibus. *Νάσις* farcta *νασοκάλαμ* ⊕, *μεσοκάλαμ* ⊕, ex cujus exiliioribus stolonibus sagittæ. *Sagittalis* ergò *βελίτητόξικ* ⊕, cui plurima medulla pondusq; volucre, & contra flatus pervicax libra. *Cretico* longissima internodia, obsequiumq; quo libeat calefacto.

2. *Arūdo* aromatica est *Calam* aromaticus, qui *Indicus*, *Erythraeus*, *Arabicus*, *Alexandrinus*, *μυρσιπικὸς*, *ἐνώδης ἐνώδμ* ⊕, & *Syriacus* dicitur caulis fistulosus, crebris geniculis, qui assulosè frangitur, inest fistulæ araneū seu spongia; odor

odor nonnisi è terra evulso. *Matthioli* dubius.

3. *Arundo Indica* diversorum generum est, ex quibus, *Tabaxifera* (*Mambu*, *Spodium*) tam crassa aliquando, ut fissis internodiis lembi vice vectitet navigātes. Liquor inter singula internodia dulcis, & crassus, albus aliquando, nonnunquam nigricans & cinereus, qui *Tabaxir* & *Saccar Mambu*. *Saccarifera*, quæ medullâ fungosâ, candidâ, & melleæ dulcedinis farcitur: Cui in sal dulcissimum coctione coactæ *Sacchari* (*Saccaron*, σάκχαρον, σάκταρον, σάχαρι) nomen. *Nativum* gummi modò candidum, ex arundinis oculis dùm turgent, vel Solis aspectu elicitur; dentibus, ubi concrevit fragile, & magnitudine nucis avellanæ amplissimum. *Fælitium* ex arundinum cannis & radicibus exprimitur. *Maderense* ex Madera in panes quasi reductum adfertur. *Canarium* ex Canariis candidum. *Finum* è Canario despu-

despumato cum lixivio fortissimo decoquitur, purissimum. *Melissum* (*Mallanum, Meliseum, Cibarium*) ex insula Melita suppeditat, in cibis vulgare. *Thomaeum* insula S. Thomæ foris in flavum vergens, ideò ignobilissimum. *Miscellaneum* partim pulveratū, partim in grumos crassiores redactum. *Candum* (*Candidum, Cantium, κένδιον, καντόν, κέντι, καντιντόν, lucidum, crystallinum*) è cannis aliquando tale nunc arte paratur album, subrufum, vel violaceum. Angulosum est, & fractum in partes tales dissilit.

4. *Papyrus & Papyrus* res Arundini cognata. *Nilotica* seu *Ægyptiaca* in quiescentibus Nili aquis ubi evagatæ stagnant nascitur. Caules qui papyri, & bibli triquetri, coma ex multis confarctis capillamentis, thyrsi modo fastigiatur: Paraturq; ex illis charta, texuntur navigia, vela, tegetesque, nec non & vestis, etiam stragula, & funes. *Syriaca* seu *Sicili-
liane*

Liane (*Sari* Theophr. Piperum) in cacumine coma ex numerosis juncis triangulis constans; in summis floccis rufi. Ex radice *Saria*. Chartæ olim varia genera. *Hieratica* religiosis tantum voluminib⁹ dicabatur. *Augustæ* in epistolis authoritas: Martiali *salutatrix*. *Liviana* à coniuge Augusti suum quoque precium tenuit. *Fanniana* à sagace Fannii officina tenuabatur curiosâ interpolatione. *Amphitheatrica* in Amphitheatris Ægypti à concursu populi vacuis conficiebatur. *Saitica* ab oppido Sai nomen, malleo non sufficit. *Tanica* seu *Teniotica* à loco, pondere non bonitate venalis. *Emporetica* inutilis scribendo involucris chartarum sagestriumq; in mercibus usum præbet. *Claudia* Augustæ prælata. *Vitia*, scabrities, rebellis contumacia, lentigo, tænia.

5. *Typhapalustris* (τύφη) ἰσχυρά. θησ est; flos ipse extenui spica muscosus, quâ decidente, panicula compactæ lanuginis,

lanuginis, & tornatæ clavæ similis exoritur, in pappum tandem evanescens.

IV. *Classis quarta Asphodelum & Phalangium continet.*

1. *Asphodelus* (*Hastula regia*, *Albucum* seu *Albucus*, *Heroion*, *Eri-
neon*, *Halymum*, Ἀνθερίκῆς) de claris-
simis herbarum est: Radix napis mo-
dicis similis, neque alia numerosior,
octoginta acervatis sæpè bulbis.
Regii sceptri effigies dùm floret; &
olim in tumulis serebatur.

2. *Phalangio* (φαλαγγίτιον, λευκάκανθα,
κηλιάγρωσις, *Phalangites*) flores candidi
liliacei, semen ad dimidiatæ lentis
figuram, sed longè gracilius, radix
colorem mutat. Vis contra phalan-
giorum morsus.

V. *Quinta Classe* reponuntur, *Xy-
ris*, *Iris*, *Acorns*, *Galangæ*, *Zingiber*,
Zedoaria, *Costus*, *Curcuma*, & *Crocus
Indicus*.

1. *Xyridi*, (quæ ξήρις Aegin. ἰς ἄγρια The-
ophr. κακὸς & κακτὸς Dioscor. aliis *Gla-
diolus*

Diolus, Iris sylvestris, spatula foetida officinarum) folia cultri rasorii similitudine, mucrone acutissimô : Semen in folliculis fabis simile, rotundum & rubens.

2. *Iris* Theophr. *ἰεὺς & ἰεὺς*, Dioscor. *καθαῖρα*, & *ὑγιῖα*, aliis *θαυμαστὸς*, *radix consecratrix*, *lilium cœleste*, *radix Marica* vel *Naronica*, & *violacea*: Folia gladiolo similia; floret diversi coloris specie, sicut arcus cœlestis. Nocturni, solis contactu contrahitur: Radici siccae commendatio, cruda foetescit. *Chamaeiris* minor est.

3. *Acorus* (qui Gr. *ἄκωρον*, Plin. *Acoros*, aliis *Aphrodisia*, *Venerca*, *Piper apium*, *Radix nautica*, *Singentiana* vocatur) *Τῆς κώρης*, sive aciei pupillarum medetur. Radix obliqua & in summo terræ cespice: Iridis folia angustiora, & longiore pediculô. Primæ in Colchide, juxta Phasin amnem: Recentibus vis major quàm vetustis; siccantur utribus, digitalibus frustis. In Chio subrubens,

venis intrinsecus nervosis & candidis. *Adulterinus* seu *Pseudoacorum*, *Acorus officinarum* est.

4. *Galanga* radice nobis nota. *Minor* intorquetur in nodos non-nihil, adnatis in transversum & obliquum brachiata intus flava, foris rufa à foliorum vestigiis cinctura, odor cyperi, sapor piperis. Nasctur in China. *Majori* substantia alba venosa, cirri graciles & nervosi; foliorum vestigia candicant. Patria Java.

5. *Zingiber* (Diosc. *zryyipseas*, Aegin, *zryyipseas*, Aet. *zryyipseas*, Gal. *zryyipseas*, quibusdam *zryyipseas*, Plin. *Zingiberi*, & *Zingiberi*) radix nota: Folia arundinacea, sed in breviorē exilitatem fastigiata bis terve annō funduntur. *Copiosum* in maritimis & India; *rarum* in mediterraneis & Arabia: *Minus mordicans* viride & in humidis. *Fusum* immaturius alterō: *Recens* panis modō editur.

6. *Zedoaria*, Græc. ζάδιον, ζάδιον
 Aet. *Zadura*, *Zaduar*, *Zadena*, *Zadar*,
Zaduaria, *Zingiber sylvestre*, quia id
 foliis, sapore, & facie æmulatur.
Longa, Arab. *Zurumbet*, radice est
 candidâ, intus ex cinereo in fuscum
 vergente, pingui, & mediocriter
 acri. *Tuberosa* foris nigricat. *Geid-
 vvar* Sinensium interius flavet, &
 quia rara & non nisi à circulatori-
 bus emitur, cara.

7. *Costus* (*Costum*, *Costarium* (si *A-
 rabicus*, candidus est, tuberibus
 aspersus, intus pallescens, odore exi-
 miô, gustû acri: Si *Indus Dioscoridis*,
 crassus, levis, niger ceu ferula. Si
modernus violam redolet: Si *Syriacus*,
 gravis est, colore buxi, odore feriens,
 in frustra transversim dissectus ex O-
 riente venit. Est & *lignosus, corticosus*
officinarum, tam *Amarus* ex Coma-
 gena, radice Helenio per omnia si-
 mili, & si vetus est livente vel fuscâ,
 lineis in cortice transversis quàm

Dulcis, qui *centaurio* magno cognatus est.

8. *Curcuma*, Diosc. *κνάρεις* I. δ. κή, *Crocus Indicus*, in India Orientali nascitur, Zingiberis effigie, commenducatumq; croci vim reddit.

CAPUT IV.

HERBÆ NERVIFOLIAE ET SIMILES.

Herbæ *nervifoliae*, nervis quasi per foliorum longitudinem seu liratim exarantur; suntque quatuor classium.

I. *Prima Classis* continet *Helleborum*, & *Helleborinem*.

1. *Helleborus*, (qui & *ἐμβόρεος*, *Elleborus*) *veratrum* mentem vertere, & cibum corpori eripere creditur. *Niger* (radice nempe) quem *Melampodium*, *Ελεονιον*, *Polyrhizon* vocant, foliis platani, sed minoribus nigrioribusque, & pluribus divisuris scissis; ubique nascitur: Est flore & viridi, & roseo. *Albus*, *λευκός* (quem quidam

δάμ ἀσκίδα, ἄτομοι, πικυιτόξαρι, ἡρακλήον, πολύειδον, ἀνιάφυτοι, ἀκτιὶν nuncupant) folia gerit betæ silvestris, aut plantagininis: Non facilè colligitur, caput gravans, nisi alium præsumatur. *Eleticus* inter vites nascitur; vinum id mirè provocat urinas. *Parnassius* & *Ætolicus* duri, & summæ difficultatis: *Oetens* optimus. Cognata, *Enneaphyllon Plinii*, cui longa folia novem, causticæ naturæ; *Polyrhizos* ejusdem, de quo nihil: *Consiligo Plinii*, cujus radix suum & pecoris omnis remedium, præsens pulmonum vitiis, vel trajecta auricula; effoditur Iavâ ante Solis ortum.

2. *Helleborine* flores foliacei, albicantes; filiquæ oblongæ striatæ. Eadem fortè *Epipactis Plinii*, exiguis foliis, jecinoris vitiis utilissima.

II. Classe secundâ reposuimus *Gentianam*, *Plantaginem*, *Holostemon*, *Coronopum*, & *Psyllium*.

1. *Gentiana* Genty Illyriorum Regis inventum, foliô Fraxini, sed ma-

gnitudine lactucæ, caule tenero, inani, ex intervallis foliato, radice lentâ, aquosâ, montibus sub Alpinis plurimâ. In nothis Dioscoridis *Centauriam radicem*, *Alöen Gallicam*, *Narcen*, *Chironium*, *Aloitin*, *Cimnalem*, *Cicendiam* appellant. Est & *Cru-ciata*, fullonibus inserviens.

2. *Plantago* (quæ & ἀγρίογλωσσον, ἄγριον, περβάτιον, *Cynoglossum*, *lanceolata* à spica, *Cauda ichneumonis*, σιλίφουρ Theophrasti tempore, πολόνευρ, ἰπτέ-πλευρ spicata Themisoni Medico debetur. *Minori* folia lingvæ agninx similia, caulisin terram inclinatus. *Major* septenis foliis laterum modo includitur. Est & *trinervia*, *lanuginosa*, *bulbosa*, *stellata*.

3. *Holostenum* (quod & ὀλόσιον, ὀλέσιον, tenuis usque in capillamenti speciem herba, longitudine quatuor digitorum, foliis angustis, adstringens gustû: Usus ad rupta, in vino. Affinis *Myosuros*, seu *Cauda muris*, cui flosculi in cacumine colliculi muscosi

cofi herbacei, clava mucronata, ex granulis multis compactilis, instar caudæ muris.

4. *Coronopus*, κορωνόπης, *Cornu cervinum* (*Ammonos*, *Astrium*, *Aphris*, *Atirsipite*, κακιατεική, τιλάγο, σαγγινάεια in nothis Dioscoridis) foliis est ita fissis, ut cornicis pedem referat; Radix celiacis præclarè facit.

5. *Psyllium*, ψύλλιον (aliis *Cynoides*, *Crystallium*, *Sicelion*, *Cynomyia*, seu *musca canina*, *Cynops*, *oculus canis*, *Canaria*, κατέφους, κυριοκεφάλιον, ψύλλαιος, κυνίδης, *Pulicaria*) *Plinianum majus* samentosum est; folia canino capiti non dissimilia: Radix perennis. *Dioscorideum χορτῶδες* folia coronopo non dissimilia, hirsuta; Semen pulicibus simile in capitulis gerit.

III. Classem tertiam occupant *Polygonatum*, *Lilium convallium*, *Monophyllum*, & *Hippoglossum*.

I. *Polygonatum*, πολυγόνατον, vulgò *sigillum Salomonis* appellatur, multinode est; radix crebrò geniculata,

imprefsis pluribus sigilli inftar veftigiis: Flores ad fingulorum foliorum exortus, fed iis numerosiores. Est & *latifolium*, & *angustifolium*; *ramofum*, vel non.

2. *Lilium convallium* vulgare, (aliis *vernum*, *Oenanthe Athenæi* Dalechamp. πύλλιον Theophrasti Anguil. *Callyonymum* Ges.) folia ferè plantaginis, fed minùs friata, bina aut terna: Flores parvæ nolæ effigie, oris in sex lacinias diffeâis, ftaminibus ex herbido luteis; femen in globosis conceptaculis. Est & flore ex albo rubente.

3. *Monophyllum* (*Henophyllum*, *Unifolium*) cùm prodit unum habet; acquifitò cauliculò bina, tria rariùs.

4. *Hippoglosson* folia habet figurâ fylveftris myrti, concava, fpinofa, & in his ceu lingvas, foliò parvò exeunte de foliis, feu (ut *Actium*) propagines parvarum lingvarum fub fummis corymbis producit. Fructus

vel

vel pediculo, vel folio infidet. Dicitur & *Laurus Alexandrea*, seu *Ἀλεξάνδρεια*, *σίφα* Alexandri, quia eâ incertaminibus Paris Alexander coronabatur, *Idea*, à monte *Ida*, *Danæe*, *Chamedaphne*, seu *laurus humilis*, *Hypoglottion*, *Daphnitis*, *Carpophyllos*, *Hypelate*, *ξυλαία*, quia in ultimis *Idæ* radicibus nascebatur, *Stephane*, *ἐπιφύλλια*, quia folia sunt myrti, in extremo acutiora, *ἐπιφύλλια*, quia fructum in folii dorso gerit.

CAPUT V.

HERBÆ ROTUNDIFOLIÆ CUM COGNATIS.

Herbæ rotundifoliæ vel folia rotunda habent, vel ad rotunditatem accedentia, vel aliud quid simile: Duplicisque sunt classis.

I. In prima Classe est *Pyrola*, *Bistoria*, *Limonium*, *Potamogeton*, *Nymphaea*,
F s

phæa, *Dracontium*, *Arum*, *Colocasia*,
Arisarum, *Asarum*, *Tussilago*, *Peta-*
sites, *Cacalia*, *Lappa*, *Tribulus aqua-*
ticus, *Sagitta*.

1. *Pyrolæ arboris pyri folia*, flor.
 ποταφύλλω thyrsus; capitula angulosa,
 in quibus minutus pulvisculus: *Æ-*
ternô virore, penè atrô, adversum
 brumæ rigores perstat.

2. *Bistorta* (quæ aliis *Colubrina*)
 convoluta serpentis instar in se ra-
 dix. Affines *Dracunculus* Plinii ra-
 dice subrutilâ, & draconis convoluti
 modô; & *Molybdæna* seu *plumbago*
 ejusdem, quòd plumbum oculi vi-
 tium tollat, foliis lapathi, radice
 hispida.

3. *Limonium* (λεμόσιον, λευγαίδης, *betæ*
silvestris) in prætis, ἐν λεμῶσι, & palu-
 stribus provenit; semine austerô.

4. *Potamogeton* (ποταμογέιτον, *fonta-*
lis, & *fontinalis*) palustria & aquosa
 incolit; caulis floribus & semine spi-
 catus, hinc σαχύντης: Pediculi longi,
 & ad

& ad exortum membranâ digitum longâ; variat foliô.

5. *Nymphaea* (νυμφαία, *Heracleon*, *Nenuphar* officinis, Bœotis *Madon*) nascitur in aquosis, foliis magnis in summa aqua, flore lilio simili, & cùm defloruit, capiti papaveris: Radix clavæ similis, hinc *rhopalon* vocant. Est & *tenui* foliô, veluti equinis fetis, thyrsô longô, *Myriophyllon*, dicta.

6. *Dracontium*, δρακόντιον, foliis est rumicis: Cauli versicolore dracorum maculæ, sed purpureæ eminent.

7. *Arum*, Συρίς λέφα, foliis Dracunculi: *Vulgatum* communiter nullis maculis notatur, aliquando lituris nigricantibus vel purpureis.

8. *Colocasia* (κόλασις Ἀιγύπτου Strab. *saba Egyptia* veterum, *saba Pontica*, *Culcas*, *Arum Egyptium*, Herod. κείνον, *lilium*. Diod. Sicul. κισσώριον) in Ægypto & alibi magnâ copiâ provenit palustribus locis. Longitudo scapo quatuor cubitorum amplissima, ni genicula abessent, molli cala-

mo similis; folia latissima etiam si
arbores comparentur: Caput (quod
κωδεία Theophr. κιβώριον Nicand. φύ-
ρον Diosc. & κιβάτιον, ut loculi capitis
κύπτερι) papaveri, colore roseo; in eo
fabæ non supra tricenæ. Radix, quæ
κολοκάσια, perquam lauta cibus: Cau-
lis, qui Theophr. κύαμιν, Straboni
ράβδον, cum coctus est, araneosus in
mandendo.

9. *Arisarum*, herba similis Aro,
minor tantum, minoribusq; foliis,
& utique radice, quæ tamen olivæ
grandis magnitudinem implet. *Al-
ba* geminum caulem; *altera* unum
tantum emittit.

10. *Asarum* (ἄσαρον, *Nardus silve-
stris* sanguis *Maris*, *Cercera*, *Perpen-
sa*, θίσαν, βάσχαρον, σάκκινον) ex coronariis
est: Radix odorata; folia circinata
rotunditatis pubescentia; flores hir-
suti sexanguli, hyoscyami cytini; se-
men acinosum.

11. *Tessilago* (quæ βίχιον, *farfara*,
farfagiura, *ungula caballina*, & *asi-
nina*,

nina, lactuca ustularia, & chamaleuce dicitur) folia habet majuscula quàm hederæ, sine caule, sine flore, sine semine, quia ista quàm primum amittuntur. Ubi nascitur, subesse aquas credunt: Hocque signum aquilegis. *Usus* in tussi vetere. Appellant & Petrinen, Pithion, παγόνατον, πρύχεταιον, ἀκροφυτον, πήγανον; Ægyptiis est σααρθά, Bessis ἀσά, aliis populago potius quàm pustulago.

12. *Petasites* seu *Galerita* foliis est galeri formâ, quæ marcescente caule floribus in pappos abeuntibus succedunt: Radix præsentaneum in pestilentibus remedium.

13. *Cacalia* (quæ & λεωιτική, & Galieno *Cacannus*) folia candida & prægrandia: Flos bryoniæ similis, semen margaritis minutis, quod in florum umbilico prominet, excussisque nudum nitidumque dependet.

14. *Arcii* seu *Lappæ* genera duo; unum verbasco simile, quod ἄρκτιον καὶ ἄρκτιον vocant: Alterum foliis cucurbitarum

curbitæ, quibus nullum latius, & grandes lappas fert, quod Diosc. ἀρκύριον, Plin. *Personata*, *Persolata*, seu πρὸς ὤπιον, & πρὸς ὤπιον *Minor* ξάιδιον est, quia capillos flavos reddit; & quia strumarum est pernicies, χαίρα δόλεθρον, & *strumaria*, nominatur.

15. *Tribulo aquatico*, qui Diosc. τεῖβρολ. ἑνὸς, fructus triplici & quadruplici cuspidē armatur, & non nisi in palustribus nascitur. Thraces foliis equos saginant, ipsi nucleō vivunt, panem facientes prædulcem, & qui contrahat ventrem. Vicina *Butomos Damocratis*.

16. *Sagittæ foliorum* forma tri-cuspis, superneque in unam, infernè in duas desinunt; natales inter ulvas: *Magopistana* Græcis. Cognata *Phleum Theophrasti*, & *Pistana Plinii*, quæ fortè minor.

II. *Classi secundæ* debentur *Cymbalaria*, *Nasturtium Indicum*, *Balsamina*, *Aristolochia*, *Cyclamen*, *Gra-*
men,

nomen Parnassi, Saxifraga, Chelidonia minor, Nummularia.

1. *Cymbalaria* (officinis *Umbilicus Veneris*) in antiquis atque uliginosis maceris & saxis prodit: Folia cum angulis, floribus calcar breve, rictus pallidus; semina in capitulo globoso crispa. Affinis *Capnos prima Plinii*, seu *pedes gallinacei*, nascens in parietinis, ramis tenuissimis sparsisque, flore purpureo: Succo caliginem discutit.

2. *Nasturtium Indicum*, saporem nasturtii nostri habet.

3. *Balsamine* poma oleo injecta & insolata vulnera mirifice consolidant. Rotundifolia repens *Momordica* est; lutea *Noli me tangere*, aliis *Herba impatiens, Catanance, Chrysea*: Siliquæ maturæ levissimò contactu dissiliunt. Non multum abluunt *cucurbita Somphos, Eschinomene Plinii*, & *Pseudoapocynon*:

4. *Aristolochia* nomen puerperæ depresso videntur. Rotunda tubera radi-

radicum rotunda, floribus tubulis in palam desinens, utriculi turbinati: Ipsa *Melocarpon*, *Chamamelon*, *Opelis*, *Ephesia*, *Adrariza* dicitur. Longae radices longæ, folia falcata, fructus pyriformis, vocaturq; *Touxinon*, *Dactylitis*, *Jontitis*, &c. *Clematitis* longissimæ tenuitatis, vitis novellæ, flos palæ effigiaturâ, canali intus lanuginosô, capitulum orbiculatum pro basi: Radium spissandis uingventis præbet; *Sarmentitia* aliàs, *Pixionos*, *Dardanos*. Quæ *Polyrhizos* & *Pistolochia*, densis est radicis capilamentis, junci plenioris crassitudine, fructû turgidô, & qui dum maturuit, eâ (quâ pediculo insidet) parte dehiscit. Effodere omnes messibus tempestivum; ita desquamata terreno servantur.

5. *Cyclamen* (κυκλάμεν & κυκλάμιον, tuber terra, umbilicus, rapum terra, panis porcini, ἰχθυόθηρον, κάταμον & κάσσιμον, officinis *arthanita* & *archanita*) est & rotundô foliô, & hederaceô, in quo maculæ albicant: Flos colofinus

finus in coronas admittitur. Æstivum, *Spharitis* Bononiensibus: Autumnale, *Petilium* fortè *Plinii*, circa vepres nascens, & tantum colore commendatum, qui est rosæ sylvestris, mirumque in eo inflecti cacumen, & non nisi retorto folia nasci, versicolore calyce.

6. *Gramen Parnassi* in Parnasso monte provenit foliò hederaceò, sed non angulosò: Quod in *Cilicia*, *αίμας* incolæ appellant, cujus virentis esù boves inflammantur. Quod albò & simplici flore, vocatur *Enneadynamis Polonorum*, & *unifolium palustre*.

7. *Saxifragam* sunt qui *σαξίφαγος*, *σαξίφορρον*, *εμπετρον*, & *σαξίφορρον* dicunt, quòd calculos renales & frangere & pellere credatur. Est quæ bulbos ad folia gerit. Rotundifolia aurea nomen *Chrysosplenii* sortita est.

8. *Chelidonia minori* (quæ *πυρίαιρος*, *triticum sylvestre*, & *Scrofularia minor*) folia hederæ rotundiora & subpingvia: Radices in granorum tritici

tritici modum, acervatim strumarum instar congestæ.

9. *Nummularia* folia nummi speciem referunt, ipsa hirundinis instar terræ affixa hæret: In medendis vuneribus mirifica, sed ovibus noxia; degustatâ eâ, ulceribus pulmonis tabidæ intereunt. Hinc *Hirundinaria*, *Centum morbie*, & *Serpentaria* nomen. Affines fortè *Mimulus* *Plinii*, quam vix boves comedunt, nedum equi; & *ergostedatos* *Theophrasti*, *Rubia* *Gazzæ*.

CAPUT VI.

HERBÆ CRASSIFOLIÆ.

Herbæ *Crassifoliæ* à foliorum constitutione tales dicuntur; duabusque includuntur classibus.

I. *Prime Classi* assignata *Sedum*, *Umbilicus Veneris*, & *Alœ*.

I. *Sedi*

1. *Sodi* folia semper virent, nec unquam intermoriuntur; idque in tegulis mos ferri, quod vulgus tales domos fulmine non feriri credat: Hinc vocatur ἀειζωον, *sempervivum*, Apul. *vitalis*, Macro *Acidula*, vulgo *Jovis barba*, Opil. *Sesuvium*, quod in tegulis feritur, aliis *Sadum*. Quod majus est, alias *Bupthalthmon*, *Zoophthalmon*, Apul. *Semperflorium*, *Sterge-thron*, quia amatoribus convenit, *Hypogeson*, quia in suggrundiis ferè nascitur, *Ambrosia*, *Amerimnon*, *Oculus*, *Digitellus*, *Anastasia* dicitur: Folia carnosâ, pingvia, largò succò, alia in terram convexa. alia stantia, ita ut in ambitu effigiem imitentur oculi; conservari in vaporario cupit. *Minusculum* ter floret, & vocatur *Erithales*, *Erisithales*, *Trithales*, *Chrysothales*, *Isotes*; visque ei (ut priori) refrigerandi. Est & *mascosum*, *serratatum*, *tridaetylites*, &c. Affinis ἀδελφὴν ἀγροία, Romanis ἰκκίνηρος, *Illecebra*; cujus vis excalefactoria.

2. *Cotyledon* (*acetabulum*, *Umbilicum Veneris* Plin. *Herba coxendicum*, Manl. *Siatum cœli*, *Scatellum*, & *Scatuncellus*, σκυτάλιον, κυμβάλιον, κῆπⓄ Αφροδίτης, γῆς ὀμφαλⓄ, σίχλις, τέγγηθρον) nascitur plerumque in faxis, & vetustis ædificiorum parietibus. Cava folii capacitas acetabulum refert: Flores herbacei, comosi, concavi. Est & aliud foliis pinguibus, lingulas velut referentibus, & circa radicem velut oculum cingentibus. Affinis *Onobletum* Hippocratis.

3. *Alœ* (aliàs *Αμφίβιον*, *sempervivum marinum*, *sedum amarum* Columellæ, *Gentiana*) foliô est scillæ similitudine, pingvi, crassô, retrorsum pandô; *spinulæ* parvis intervallis prominent: Vivit & in *aëre* suspensa, & semper durat; gaudet maritimis; *succus* amarus. Emisit quædam cum *strepitu* caulem: *Americana* muricata est, ex eaque vinum, acetum, oleum, mel, carbatinæ, filæ, æcus, &c. parantur.

II. Classi *secunda* assignatur *Radix Rhodia*, *Telephium*, *Scorpioides*, *Portulaca*, *Cepaea*, *Crithmum*, *Kali*, & *Tragum*. Alia, ut *sanicula saxifraga*, *ophioglossum*, *lunaria*, (quibus etiam folia talia) *alibi* occurrunt.

1. *Rhodia Radix* tuberosa est, & fracta roseum odorem habet; virgis numerosum foliorum agmen, colore glaucô: Flores in umbella; siliquæ reflexæ & rubentes; rupes saxosæ & præcipites solum.

2. *Telephium*, *τελέφιον*, & foliis, & caule portulacæ simile est; ulceraq; telephia sanat. Foliis cum faba similitudo, undè *fabaria* nomen, ut *fabariæ inversæ vulgari*; quia radix ima innumeris tuberibus, fabarum magnitudine, scatet; & herba *S. Johannis*, à superstitione, quæ eô die committitur: Dicitur & *Anacam-pseros*.

3. *Scorpioidi* seu *scorpio* semen caudæ scorpionis similitudine est, & præsentissimum hujus veneno remedium.

medium, Affinis *Clymenum* Dioscoridis.

4. *Portulaca* foliis portulas imitatur, & porcis accommoda est, hinc χοιροβίτανον, Græcis etiam ἐκλυσεῖς, τζιζινίκια, & ταγούλη, quia vulneribus syderationem minantibus subvenit: Duorum est generum. *Hortensis* teneritudine quadam in ortu luxuriat, ramulique & folia subacida, spumosa quadam fuligine, & aurâ spumæ albicant; inde ἀνδροχίνης & ἀδρόχνης nomen: Flosculi stellati; semen in pericarpis pullum. *Agresti* folia unguis digiti minimi ferè paria, atrovirentia; flores muscosi.

5. *Cepaea*, κηπάια in hortis non nascitur; portulacæ similis est: Flosculis albis ex purpureo candicantibus, vel luteis

6. *Crithmo*, seu κριτάμη folia portulacæ albicantia, crassiora, longiora, salsoque gustu: Flores candidi, servantur in muria. Plinio videtur esse *Batis* & *Batis marina*.

7. *Kalè*

7. *Kali* multiplex est; *vulgari*, *Majori* semen cochleatum, sapor falsus & ingratus, ex eoque *sal Alkali*; vocatur & *Soda*. *Minori*, quod *Borda*, semen splendens. Datur & *villosum*, & *geniculatum*, quibusdam *Salicornia*.

8. *Tragum* (quod *τράγος*, *σχοεινός*, & *τράγας*) foliis carere scribunt.

CAPUT VII.

HERBÆ ASPERIFOLIAE CUM AFFINIS.

Herba asperifolia asperum, lanuginosum, vel hirsutum foliis habent, & ad duas Classes reducuntur.

I. In prima Classe est *Heliotropium*, *Auricula muris*, *Echium*, *Onosma*, *Anchusa*, *Lycopsis*, *Buglossa*, *Borrago*, *Cynoglossum*, *Cerinthe*, *Lithospermon*, *Symphytum*, *Pulmonaria*, *Consolida media*, *Brunella*, & *Bellis*.

1. *Helio-*

1. *Heliotropii seu solaris herbæ* folia cum Sole se circumagunt, etiam nubilô die; tantus sideris amor est: Ramuli cum floribus scorpionum caudæ modô inflectuntur; hinc *ἡλιοσκοπία* dicitur. *Majori* (Plinio *Helioscopium*, vel *Heliostraphium*) flos albus, & subfulvus; prohibet alligatum conceptum. *Minus* semine verrucarum (hinc *verrucaria*) pensili. *Tricocco* siliquæ tricoccæ superficie verrucosâ, in quibus semen cinereum: *Herba Clytiæ* Camerario.

2. *Auricula muris* (*μυρίς ὠτίς*, & *μυρίς ὠρίδα* vocant) foliis auriculas animalculi hujus repræsentat; & succô contra aurium dolores valet: Ramuli floribus onusti caudarum scorpionum instar contorquentur; hinc *echium scordioides*.

3. *Echium*, alii *Dorida*, Paul. *ἄλκιον* Rom. *Alcibiacon*, *Alcibiadion*, vel *Alcibion* appellant, spinosâ in foliis pinnatis distinguitur lanugine; semen

men viperæ capitulo simile, contra-
que viperarum ictus valet; Alcibias
inventor.

4. *Onosma*, quidam ὄνυαδα & φλω-
μίτι vocant, Hippocrati ἐρίζα; lon-
ga & in terra jacentia folia tria, ad si-
militudinem Anchusæ, sine caule,
sine flore, sine semine: Prægnans si
vel supergradiatur, abortum facere
dicitur.

5. *Anchusa* radici, quæ papyri
modò finditur, unde Hippocr. χι-
δίας, succus sanguineus & quò manus
inficiuntur; Generat tria: Οἰόκλεια seu
κάλυξ foliis est lactucæ hirsutis & spi-
nosus; χειροσπίλιθος Paulo, i. e. iuge-
rum porcinum. Οἰοχειλές, quæ & Ἀλκι-
βιάδιον, priore minor est; In nothis
Dioscoridis alii *Catanchusam*, *Li-
bycam*, *Archibellion*, *Arcebion*, *Rhe-
xiam*, *Euchrisam*, *Onophyllon*, alii
Porphyrida, *Mydusam*, *Salycem* &
Noneam nuncupant: Radix contra
viperarum morsus. Tertia huic si-
G milis

milis flore rubrô seu puniceô, & ipsa ad eodẽm usus.

6. *Lycopsidi* radix etiam rubra, à caulis foliorum, quæ lactucæ similia, sed longiora, crassiora, aspera, & florum, qui purpurascens, implexa hirsutie, pedem lupinum imitante, fortè nomen. caret aliquando caule.

7. *Buglossa*, βύγλωσσι foliis asperis linguam bubulam imitatur; Εὐφροσύνη, quia vino indita animi lætitiã augere creditur. Est & sativum latô vel angustô foliô, sinuatô aliquando.

8. *Borrago* est fortè *Buglossa* veterum. Officinarum quidem latifolia: ut earundem *Buglossa* est angustifolia. Quidam *Cirsium* esse volunt.

9. *Cynoglossum* seu linguam canis; alii *Phrygiam*, *Pyrgiam*, *Hemionion*, *Splenion*, *Caballion*, alii *Scolimon*, *Pygrin*, *Leucrion*, nisi malis *Teucrion*, *Linguam Macedonicam*, *Sublabium*, *Phyton*, *Cabakiatium*, appellant. Imitatur foliis lanuginosis caninas linguas,

lingvas, ad instarq̃ve canum f̃xtet. Caulis aliquando nullus, post tertium annum aliquis: Gratissimato-
piariis operibus. Est & κοτυλάδες seu
fructu umbilicatô, & alia lappas mi-
nutas ferens.

10. *Cerinthe* seu *Cynoglossum mon-
tanum*, Plinii fortè λευκογραφὶς est, fo-
lium incanum, albis maculis inscri-
ptum, etiam subviride; locum cui
affricatur de albat: Caput conca-
vum, mellis succum habens; floris
avidissimæ apes.

11. *Lithospermum*, quod aliàs *Ar-
gonychos*, *Diospyros*, *Heracleos* seu
Heracium, *Leontion*, seu *Leontica*,
Tantalitis, *Gonoleta*, *Columba*, & *Mi-
lium Solis* audit, foliis est oleæ, sed
longioribus & mollioribus. Singulæ
juxta folia veluti barbulæ, & earum
in cacuminibus lapilli, candore &
rotunditate margaritarum, magni-
tudine ciceris, duritie lapideâ, nec
quicquam inter herbas majore mi-
raculô aspicitur. Datur arundina-

ceum, erectum, repens, Germanicum, quod *Passerina*, lingua *Passerina*, & *Passerina linaria* vocatur.

*12. *Symphytum* seu *Consolida* singulari conglutinandi facultate pollet, ita, ut & carnes dum coquuntur, injectum compingat. Πικρὸν foliis est buglossi, in caule ad nationes secundum genicula. Omnibus præter florem lanugo, quæ pruritus excitat. Πικρὰν, *petraeum*, quod & *Alum Gallicum*, & *Inula rustica*, in petris nascitur, ramulis origano similibus, cacuminibus thymi, surculosum, salivam ciens, radice longâ rutilâ. *Tuberosum* à radice tali vocatur.

13. *Pulmonaria*, seu *Symphytum maculosum*, foliis est ut plurimum maculis albis latis adspersis, quæ primùm molli lanugine pubescunt, adultô vere insignem magnitudinem acquirunt, infima imprimis, & hispida, lanugine rigescente redduntur: flosculi aliquando reflexi, caudam scorpionis æmulantur; medetur

detur pulmonibus. Fortè *Calla Plinii* alterum Genus.

14. *Consolida media*, verticillata, est quibusdam *Chamaecissos Plinii spicata*, tritici modò, ramulis quinis ferè foliosa; aliis *Anonymos ejudenz*, quæ non inveniendò nomen invenit. Affertur è Scythia, in vulneribus præclara, ex aquâ tusa & imposita. *Pratensis cærulea* quibusdam est *Bugula*, vel *Arthetica Pandectarii*.

15. *Brunella* ex consolidæ speciebus faucium & lingvæ ardoribus confert: *Polycnemon* fortè Dioscoridis. *Vulgari*, quæ major, folium non dissectum: Flores verticillati & cucullati, spicam deformant.

16. *Bellis* seu *Bellium* indicta Græcis planta & disciflora; quæque ad consolidam mediam refertur; in pratis nascitur, flore albò, rubente, coeruleò, luteò, & pastillicantibus; sæpè quinquagenis quinis barbulis coronatur. Diutiùs in nimis humidis detenta in viridem colorem de-

generat. Fortè *Anthemidis foliaceæ* species Theophrasti, quæ & *Nigella foliosa*.

II. *Secundâ Classe* habentur *Pilosella*, *Gnaphalium*, *Leontopodium*, quæ & inter *Corymbiferas* referri possent.

1. *Pilosella* copiosis pilis vestitur; quidam ad *Myosotydem*, alii ad *Holostium* referunt: Est hispida, repens, erecta, μακρόκυνλ, montana, saxatilis. *Phlomis* ipsô foliorum exortû holoserico vellere vestitur.

2. *Gnaphalium*, γναφάλιοι, & *Chama-zelon* folia pro tomentô præbet. *Maritimi*, quod vulgi *Cottonaria*, seu *Bombax humilis*, folia concerpta in floccos xylinæ lanæ abeunt, olei in lucernis bibûla, capitella in umbellæ ferè formam villosa. *Vulgare*, aliis *Filago* & *Tomentum*, putatur esse. *Impia Plinii*, quæ à nullô animalium attingitur, incana roris marini aspectû, thyrsi modô vestita atque capitata, unde alii ramuli, sua capitella gerentes, assurgunt: & *Italorum*.

Centun-

Centunculus, seu *Centuncularis*, jacens in arvis, rostratis foliis, ad capitis penularum similitudinem. Vicinum, *Lagopiron Hippocratis*, & *Baccharis Dioscoridis*.

3. *Leontopodio*, quod & *Cemon* seu *Eccemon* vocant, foliola arcta, & ad radicem lanatiora; capitula in summis caulibus quasi perforata: Semen spissâ lanugine, ut vix reperiri possit, obducitur; Radix ad amatoria amuletum. A Plinio descriptum *Leuceoron*, *Doriipetron*, & *Thorybetrora* dicitur; Semen potum Lymphatica somnia facit.

CAPUT IIX.

HERBÆ MOLLI-
FOLIÆ, ET HIS CON-
GENES.

Herbæ mollifolia duabus constant clasibus.

I. Classe primâ continentur *Malva*, *Althæa*, *Alcea*,

G 4

Cor-

Corchorus, Geranium, Sanicula, Pes Leonis, seu Alchimilla, Cannabis, Eupatorium, Potentilla, Herba Moluccana, Caryophyllata, Dentaria, Epimedium, Pæonia, Leontopetalon, Chrysogonum, & Staphis agria. Haud paucas & inter olera habes.

1. *Malva*, καλάχη, vulgaris est χρεσμία & lentore naturali alvum solvit, foliis substratis celerius parturientes solvuntur; Venerique nasci creditur. *Malopen* Plinius vocat, quæ septimò mense arborescit, & speculigratiâ in hortis feritur Rosca; sequiturque pronò vertice solem.

2. *Althea*, ἄλθαία, ἰβίσκος, δειδερμαλάχη, ἀνιδειδερμαλάχη, *Aristalthea* & *Bismalva*, ex sylvestrium malvarum genere est; foliū grande, sinuosum, incanum, radix alba, quæ aquæ injecta eam sub dio addensari facit: Cui Cytini flos, *Sida* vulgò. Est & arborescens, & vesicaria, & hirsuta, Theophrasti flore luteò *Abutilon* nonnullis.

3. *Alcea*,

3. *Alcea*; ἀλκία, ejusdem quoque generis est; radices dysentericis & ruptis auxilio. *Vulgaris* quibusdam *Herba Simeonis*; *Cannabina* pentaphylli folium: Est & *hirsuta*, & *vesicaria*.

4. *Corchorus* (*Melochia*, olim *Judaicum*) Alexandrinorum cibus, convolutis foliis ad similitudinem mori; siliquæ longæ striatæ: Edunt & *Judaicum* carne cocta.

5. *Geranium*, seu *rostrum Ciconiæ*, & grui capitis & rostri ciconiæ imaginem summò capitulò exhibet, *Malvaceū* imprimis, quod alii *Oxyphyllon*, *Meriyiga* vel *Merithriida*, seu potiùs *Myrrhida*, *Cardamonon*, *Origanon*, *Hierobricas*, *Pulmoniam* &c. nomināt: Est & *Anemones* foliò, quod *Pelonitin*, *Trican*, *Geranogerontem*, & *Echinastrum*. Inter ea quæ *Myrrhidis* vel *Cicutariæ* folium gerunt, est & *Moschatum* seu σκινδιβρυμοι, & *Rupertianum*.

6. *Sanicula*, quæ & *Diapensia*, *Sanicula*, *Ferraria*, *Pelium*, &c. aliquibus; folia quinque partita, rigidula rotunda ferè; flores in umbellis albi conferti quinquefolii, quos lappæ excipiunt. Vis in sanandis vulneribus.

7. *Pes leonis* à foliorum forma dicitur; Quia Alchimistarum præconiis celebrata est, *Alchimilla* audit; Quia ros foliis insidet, *Drosera*, *Drosium*, & ψιάδειον; quia flores (qui racematim congeruntur) stellati, *Stellaria*: Folia malvæ, incisa, rotunda, & antequam erumpunt farsæta & convoluta, infrà hirsuta.

8. *Cannabis* in sylvis primùm nata est, nigrior foliò & asperiore, *Hydrastine* & *Terminalis* cognomentò. Ex sativâ, quæ κάναβις, κανάβιον, ἀσίγιον & χαϊνάρεσφι, quia funium materia, unò eòdemque semine & fœcunda & sterilis nascitur, quarum illa floret nullò post se relicto semine, hæc sine flore:

flore semen oleaginosum fundit.
Cortex in fila ductilis:

9. *Eupatorium*, *Ευπατόριον*, *ἑπατόριον*, *ἑπατίτις*; *Agrimonia* Græcorum intellige, quod *Eupatoria* Plinii, & *Argemone* in pratis virens, Mithridatis Eupatoris inventum, caulis lignosi, nigricantis, hirsuti, foliis per intervalla quinque folii aut cannabis, serræ modò incisis, nigris & ipsis plumosisque, semen subhirsutum, & vestibus adhærens. Barbari *Ferrariam*, *Concordiam*, *Marmorellam*, *Scellam*, *Involucrum majus*, *Olibardam* &c. vocant. *Cannabinum* seu *Abensinz*, S. Kunigundis herba est. *Aquaticum* foliò tripartitò divisò, pilosò & serratò, floribus cum squamis striatis purpurantibus. *Verbesina* & *Hydropiper* quibusdam.

10. *Potentilla* (quæ & *Agrimonia sylvestris*, *Argentina*, & *Argentilla*, *Anserina*, *Argemone*, *Ingvinaria* Plinii, *Stephanomelis* ejusdem, *Taliëtrum* quorundam) ad eò agrimonix simi-

lis, ut non nisi reptatu viticulorum discernatur. Folia splendoris argentei, hirsuta inferius: Herba anserum deliciae, & vis in medicando nobilis.

11. *Herba Moluccana*, pauperum remedium, chirurgorum iactura, quia insignis vulneraria; nasciturque in Moluccis.

12. *Caryophyllatae* radix, quæ rufa, vere eruta caryophyllum aromaticum olet: Folia hirsuta Agrimoniae similia; echinata post flores glomerataque capitula, longis aristis horrescunt. A viribus, *Herba benedictæ* & *Sanamundæ* nomina. Affines *Lagopus Dioscoridis*, *Geum Plinii*, cui radiculae nigrae tenues benè olentes; & *Argemonia* cujus, radix thus redolet.

13. *Dentariae* radix quæ candidissima ex pluribus squamis quasi dentibus componitur; *Coralloides* exindè, & *Alabastrites*; semen in siliquis. Est *Heptaphyllos* tam siliqvata quam bac-

cifera;

cifera; *Pentaphyllos*, cui folia vel scabra, & tactu aspera, vel molliora: *Enneaphyllos*, cum corniculis oblongis torosis & mucronatis; *Triphyllos*: Affinis *Ceratia Plinii*, quæ unô foliô, radice nodosâ & magnâ;

4. *Epimedium* & *Epimenidium*, caulis non magnus, hederæ foliis densis atqve duodenis, nunquam florens, radice tenui nigrâ, gravi odore. Cognatum & *Epipetron* seu *Epimetrum*, quod nunquam floret.

15. *Pæonia*, quæ & γλυκυίδη, vetustissima inventu est, nomenqve authoris retinet. Siliquæ summô caule, seu cornicula villosa lucente lanugine pubescentia, & cristâ sanguineâ incurvâ supernè donata, in quibus granorum utrinque series; hinc *Πεντοροβον*. Mas vocatur 'Ορυβίλιον, ὀρυβάξ, *Hemagogos*, παυσάιδη, *Aglaophotis*, quòd grana nocte luceant; *Baaras* fortè Josephi, *Theodonion*, *Selenion*, *Prophetis Selenogonum*, *Phtisis*, *Castæ*: *Fæmine* radicibus balani circiter o-

et aut sex adherent. Est & *Leucanthemos* Bellon. *Psiphetida*, Bello *Ψιφαιδα*, & *Ochranthemus*, & *Polyanthos*.

16. *Leontopetalon* (aliis *Rhapeion*, *Leucetion*, *Leontium*, *Doris*, *Lychnis agrestis*, *Pardalum*, *Thorybetrum*, *Papaver cornutum*, *Papaverculum*, *semen leoninum* & *Doricteri*) foliô est brassicæ, alis in caule multis, semine in cacumine in siliquis ciceris modô, radice nodosâ.

17. *Chrysogonum* præcedenti in multis simile; cauliculi in terram repandi, ab origine filii modô tenues: Foliâ figuram crucis positu efficiunt; *Jacobæa maritima* quibusdam, *Tormentilla* aliis.

18. *Staphis agria*, σταφίς ἀγρία, τεῖφυλλοι, τήσιοι, ἀσταφίς, φθειρόχοιτοι, φθίεροι, ἀκαίθρεπον, πολυειδής, ψευδοπικρίς, ὀρεσιότης, φθειρόχοκοι, *Astaphis agria*, *Staphis*, *Herbapedicularis*, *Peduncularia*, *Pivitararia* vocatur. Folia vitiginea, divisurâ digitatâ, pilosâ; floribus cœruleis foliola hirsuta quinque; semen

rugosum urens: Vis contra pediculos.

II. Classis secunda habet *Quinquefolium*, *Heptaphyllum* seu *Tormentillam*, *Fragariam*, *Trifolium*, *Medicam*, *Lotum*, & *Melilotum*.

1. *Quinquefolium*, (παντάφυλλοι, *Quinquereta*, *Pentapetes*, sive *Chamaezelen*, πεντάτομοι, πενταδάκτυλοι, ψευδοσίλινοι, καλλιπίταλοι, ξυλοπίτηλοι, ξυλόλωτοι, πεντάκοινοι, ἀσφάλτιον, Ουκιατίτις, πεντάπτερι, *Psyllitrum*, *Solota*, *Thebeotis*, *Troerumbros*, *Theonestron*, *Serpentina*, & *Herba Mercurii*) nulli ferè ignotum est. Ramuli sarmentitii; folia in singulis pediculis quinque serrata & dura: Radix cum effoditur rubra, inarescens nigrescit.

2. *Heptaphyllum* seu *Tormentilla* septena, quandoque quina habet folia; radicis (quæ intus rubet) pulvis dentium tormentum sedat. Ramuli surculosi seni vel octoni; sternit macilentiora prata.

3. *Fragaria* (quæ & *Fragula*, & τριφυλλοι μοιριστὲς) folia tria hirsuta, venosa; nosa; j

nosa; fructus, qui *fraga*, & *mora* *terrestria*, modò ruber, modò albus, modò inter rubrum & album medius, herbaceus, luteus, parvi aliquando pruni magnitudine. Est & non fragifera.

4. *Trifolium* τριφυλλον singulis germinationibus tria profert folia. *Minnyanthes*, seu *Asphaltion*, majore est foliò, & bitumen olet. *Oxytriphyllon* (quod & *Oxys*, *Panis Cuculi*, *Luzula*, *Alleluja*, *Alimonia* vulgi, *Trifolium acidem*, *Acetosella*, *Oxalis minima*) satis magnò cordatò hirsutò, & ex viridi flavescente; in folliculò pentagonò semen rufum. Copiosi flores crebras anni pluvias portant. *Hepatico*, (quod *Herba Trinitatis*, *Triada*, *Taura*, *Trinitas*, *Hepatica Nobilis*, *Epimedium*, *Balaris*, *Trifolium aureum*) folia triquetra, superius albis maculis respersa, flos stellatus, coeruleus. *Siliquatium*, ut dixi Dioscoridis est, externa olim Græciæ, à Medis advecta per bella Persarum.

Persarum; similis trifolio in pratis nascenti: Folia progressu contrahuntur; semen lentis magnitudine siliquulæ modò intortum. Unò satu amplius quàm tricenis annis durat. Est & *peltatum*, *scutellatum*, *cochleatum*, *turbinatum*, *hispidum*, *echinatum*, *spinosum*, &c.

5. *Lotus*, λωτός, (*Sativa*, urbana, τειφυλλον & τειπόδιον, aliquibus μέλι σίται dicta) nascitur in hortis; flores glomerati odoris pertinacissimi, quem septies mutare creduntur: Folia terria pingviuscula, in capitulis oblongis echinatis; semen tempestatum prænuncia. *Sylvestris* (λύβιον) alis multis, semine fœnugræci, at multò minore, gustu medicatò. *Egyptia* caulis in palustrium genere *Lotometra* audit. ἰσχυρίζεται est pentaphyllos, siliquâ cornutâ, & *lotopisos*. Affinis *Vulneraria rustica*.

6. *Melilotus* ubique nascitur, laudatissima olim in Attica, placet maximè foliis pingvissimis; flosculi
in

in spica, odore mellitô : Coronas ex eo factitatas indicio est nomen *Ser-tula Campana*, quod occupavit.

CAPUT IX.

HERBÆ STELLATÆ

CUM AFFINIBUS.

Herbæ stellatæ vel folia vel etiam flores in crucis modum gerunt, duabusque classibus comprehuntur.

I. *Primæ Classis* sunt *Rubia*, *Apa-rine*, *Asperula*, *Mollugo*, *Gallium*, *Cruciata*.

I. *Rubia*, (quæ & *ισυθρόδαρον*, seu *ισυθρόδαρον*, *τίυθρον δαγκάριον*, *δάψον*, *βοτάνη χεν-ζόσα*, *κμάβαρις*, *ἔρβα ῥώβια*, *Sophobi manus piceans*, *Rubia tinctorum*, *Roxa*, *Fal-ma*, *Ena* & *Crocum vasicum*) sarmen-ta uncinulis crebris hamata: Folia circa articulos in orbem quina & aspera, cum hispidis crenulis; flores stellati pentaphylli; radices miniatæ. Cognata *Alyssum Plinii*, & foliis tantum.

tantum ramisque minoribus distat,
 fortè & *Lappago* ejusdem.

2. *Aparine* (quæ & *Asperuge*, ἀμπελόκαρπον, ὀμφαλόκαρποι, φιλάθραποι, φιλατίριοι, seu φιλαγτίριοι, φιλίςιοι, φιλέδελφοι, ἰξῶν, *Spargula*) inter Lappagines numeratur, viticulæ asperæ, quibus scandit; folia radiata, quæ vestibis ad hærent, post flosculis quadrifoliis lappulæ didymæ.

3. *Mollugo* similis aparines, foliis mollioribus; florum exilium speciosâ faturâ.

4. *Gallium* (quod & γαλλίεριοι, γαλάριον,) ramulô & foliô aparine simillimô, ipsoque rectô; flosculum, in racemos digestus, stellatim disponitur: Cogit lac vice coaguli. Cognata *Juncaria* cui folia lini, flores copiosi, paleacei, candicantes; & *Arenaria*, vix palmaris, cui folia tenuissima verticillos imitantur, hirsuties per coliculum.

5. *Cruciata* tam hirsuta est quàm glabra, foliorum in crucis forma sita,

tu, *Inguinaria* Plinii nonnullis in vepribus nascens, quæ, ut profit inguinibus, in manu tantum habenda est.

II. *Classis secunda* habet *Rutam* & *Thalictrum*.

1. *Ruta*, ῥύγανος & ῥύτη Græcis. *Sativa* folia terna, subcærulea, virofi odoris. *flores* stellati quinque carinatis foliis, umbone pyramidatō, calyce quadripartitō, in quo semina. *Sylvestri* folia longiora & tenuiora, flores candidi, seu lactosi: *Harmala* & *Moly* nomen; semini *Besasa* horrida ad effectum, & ad omnia acrior. Est & quæ *pedicularis*, *capraria*, *muraria*, &c. dicitur. *Rutula* folia carnosæ, sed caro in latitudinem distenditur, non in rotunditatem crassatur.

2. *Thalictrum*, θάλικτρον, θαλίστρον, egregiè viret, dum germina protrudit; Cauliculus rutæ crassitudine, in quo folia Coriandri, sed pingviora.

CAPUT X.

HERBÆ CAPIL-
LARES.

Herbæ capillares radicibus plerumq³ sunt numerosis & capilla-
ceis, foliis sæpè tenui, multiplici,
& capillorum aliquando in modum
formato, ex quæ trium classium.

1. Primâ classe habetur *Phyllitis*,
Hemionitis, *Ophioglosson*, *Asplenium*,
sive *Ceterach*, *Lunaria minor*, *Adian-
tum*, seu *Capillus Veneris*, *Trichomanes*,
sive *Polytrichum*, *Ruta muraria*, sive
Salvia vita, *Polytrichum aureum*, &
Ros solis.

1. *Phyllitis* (quæ & σκολοπένδερον, *Lin-
gua cervina*) non nisi foliosus cespes
est; caule, flore, semineq^{ue} destitui-
tur: Folia oblonga sena vel octona,
linguæ exertæ instar, quæ in a parte
falcatæ Lunæ modò corniculantur,
infernè pulverulentis areolis (luteis
ceulumbriticis) virgata. Est & *polyschi-
des*, & *crispa*.

2. *Hemio-*

2. *Hemionitis* (quæ & ἡμιόνιος, σπληνίος, *Mula*, *Mularia*) foliis Medicorum splenia imitatur, quæ curvatæ in cornua Lunæ modò sinuantur: Caule, floribus & semine vacua.

3. *Ophioglossum* (aliis *lingua serpentina*, *Vulneraria*, *Enophyllum*, *Lancea Christi*, *Luciola*, *Echioglossum*, *Monophyllum* vocatur) folium unicum, pingvius & carnosum, sinuatum aliquando: Ligula bifurcata ex sinu in argutam cuspidem desinens, limæ aurifabrorum effigiaturâ; seminis locò pollex, in lingvæ infectionibus. Cognatæ, Plinii *Ceratia*, unicò foliò assurgēs, radice nodosâ: *Lingua*, seu *Lingulaca*, quæ circa fontes solùm nascitur.

4. *Asplenion* (quod & σπληνιον, ἡμιόνιον, σκολοπένδριον, *Pteryga*, *Pterim*, *Lonchitim*, *Aturium*, *Teucrium*, *Phrygiam*, *Phrygitim*, *Philtrodotem*, nonnulli nuncupant, Officinæ *Ceterach*) nascitur in parietibus è calculis filicibusqve confectis, sine caule, flore & semine:

semine : Folia polypodii modò incisa, supernè hirsuta & flavescentia, infernè viridia.

5. *Lunaria* folia Lunæ modò falcata. *Vulgari* (quæ & *petrea*, *Taura*, *Ruta Lunatica*, *Jecoraria*, *Clavis Diaboli*, ἡμιονίτις, *Lunaria botrytis*) nullus flos ; seminis locò pulvis impalpabilis , ex quò sato fortè nulla herba. Vicinæ, si non eadem, *Tragum* secundum *Dioscoridis*, foliò scolopendrii, in montibus. Σελήντις, cui plurimi racemuli, utrinque thyrsulo hærentes. Επιμήδιον foliis hederæ denis aut duodenis ; radicibus gravi odore, gustû fatuò, sine semine & floribus. *Acinos*, quæ & *Epipetron*, quæ nunquam floret ; & *Epimetrum*, quæ fortè cum superiore eadem.

6. *Adianto*, (quod & *Polytrichum*, *Callitrichon*, *Ebenotrichon*, *Argion*, κόριον ἑνάρχον, *Calliphytum*, *Saxifragum*, *Cinnamalis*, *Capillus Veneris*, *Terræ capillus*, *Terræ Supercilium*, *Crinita*, *Philophytetela*, appellatur) foliola corian-

Coriandro similia, in summô fissâ; æstate viret, brumâ non marcescit, aquas respuit, perfusummersumve sicco simile est: Tanta dissociatio deprehenditur in frutice aliàs topiario.

7. *Trichoman*i (quod & *Polytrichum* *Officinarum*, *Capillaris*, *Pterion*, *Eapteron*, *Pinnula*, *Filicula*, radix capillata) folia, quæ largissimè & furiosè quasi effundit, lenticulæ palustris, rudimentum pennæ satis exprimunt, infernè rufô pulvisculô adpersa; explet rarâ cute fluentem capillum, renascique facit.

8. *Ruta muraria* (quæ & *salvia vite*, *herba Cinnamalis*, *Coriandrum putei*, *Capillus porcini* & *Empetron*) inter saxifragas numeratur. Occupat rimosas parietinas; folia rutæ, sed minora striata, pulvisculô infrâ rufô aut fuscô adpersa, incisuris tamen coriandri instar divisis; sine flore & semine quibusdam. Miraculum ad Enterocelas. Est & *ramosum*.

6. *Poly-*

9. *Polytrichum aureum* ramulos habet capillorum instar tenues; color aureus: *Majus* cubitale sæpè & instar cirrorum inflexum, agyrtarum præstigiæ. Ex *scoparii* radicibus, quæ versus terræ superficiem foliosis squamis vel pilis rutilis comantur, purgandis vestibus scopæ.

10. *Rori solis*, (quæ & *Rorella*, *Rorida*, *salsirora*, & *Sponsa Solis*, *Lunaria* quibusdam, & *Artemilla*) folia vel oblonga, vel circinnata, modicè auriscalpii instar concava, & tenuissimorum staminum corollâ, velut ciliô fimbriata. Acc tabula, sole etiam fervidô, rore semper madent, qui extremis digitis, dùm adhuc natali solo adfixa hæret, aut inde confestim evulsa solis radiis feritur, attactus, mox vult in exigua filamenta sericea vel candidiuscula deducitur, quæ confestim concreta, ita postea semper perdurant.

II. *Classi Secunde* debentur *Filix*, *Lonchitis*, & *Polypodium*.

H

1. Filici

1. *Filici* (quæ πτέρις, πτέριον Græcis, aliis *Avia*) folia lateribus pennata; bienniō moritur, si frondem agere non patiaris, Circa solstitium non renasci fama est. Mas qui πτέρις simpliciter, βλήχιον, seu βλήχρον, nisi βλήθρον velis, πολύρριζον, foliō est sine caule, sine flore, sine semine, odor subgravis; Theophrasto floret sub solstitium. *Fœmina* quæ θηλυπτέρις, νυμφαία πτέρις, folia non singulari (ut mari) pediculō hærent, sed è numerosis altioribusq; propaginibus exeunt. Est pinnulis dentatis & non dentatis, ramosa vel nō, saxatilis corniculata, nigris maculis punctata: Est & florida. *Dryopteris*, quæ & *Osmundula* & βρυοπτεις filici similis in quercubus muscosis nascitur, tenui foliorum incisurâ, radice subdulci & hirsutâ, Psilothrum cum radicibus tusa. Quæ à Dalechampio describitur, sessiles & pensiles in adversa foliorum parte quasi vermiculos habet, qui fortè flores.

2. *Lonchitis duplex*: *Mari* (qui & *Xiphion*, & *Phasganion*) folia porri rubentia ad radicem, capitula personis Comicis similia, parvam exerentibus linguam; semen triangulum lanceæ cuspidi simile, inde nomen. *Aspera* τῇ τετρακείᾳ, folia lanceæ in acutum desinunt. *Struthiopteris* aspectû & crispô foliorum habitû *Struthio-cameli* pennas imitatur: *Longina* & *Calabrina* quibusdam.

3. *Polypodium* (quod aliis *Filicula*, *Scolopendron*, *Filicularis Herba*) filici est simile, & in quercubus, salicibus, muscosisque petris post imbres erumpit: Radix pilosa, acetabulis cavernosa, quæ ceu polyporum cirri. *Sylvatica* quæ in antiquis & cædis quercubus, gustû amarior.

III. *Tertiæ Classi* conceditur *Muscus*, *Lichen*, & *lenticula palustris*.

I. *Muscus* (qui βρύον σπλάχιον, Atticis *Splagnum*, & *Hypnon*, Plinio *Sphagnos* seu *Sphacos*, Aegin. δορεκάδια) villosâ substantiâ est, caudicibus annosis,

saxis madidis aut aquis palustribus innascens. *Terrestris* est, vel *repens*, isque pennatus, denticulatus, clavatus, quò similis Sabinæ herba *Scilago* spectat; vel *ramosus*, isque scoparius, spicatus, polytrichoides, stellaris, pygiodes; vel *Coralloides*, qui cornutus ut plurimum. Sub *arboreo* continentur *Usnea* Officinarum, capillaceus cum orbiculis, cum capitulis cavis, nodosus, pulmonaceus & cristæ modò adnascens.

2. *Lichen* λεγόν, *Musci* saxatilis, βρύον, in lichenis remediis omnibus præfertur, inde nomine inventò; nascitur in saxosis, foliò unò ad radicem latò, caule unò parvò, longis foliis dependentibus. *Latifolius* est *Hepatica fontana*: Est & *stellatus*, *umbellatus*, *cauliculò calceatò*, &c.

3. *Lenticula palustris*, φακὶς ὁ ἐπὶ τῶν εὐδαίμωνι, muscus est lenticulæ folio similis, qui in aquis pigris stagnantibus reperitur. *Quadrifolia* fortè Theophrasti λίμνη altiùs aquis immer-

mergitur. *Aegyptiaca*, τεχτιώτης, seu ποτάμιος τεχτιώτης Dioscoridi in Ægypto tantum & inundatione Nili nascitur, aizoo similis, nî majora haberet folia.

IV. In quartam classem reposita, *Muscus marinus*, *Fucus* sive *Alga*; *Androsace* & *Alcyonium*.

1. *Muscus marinus*, βέβον θαλάσσιον, in faxis tectisque ad mare nascitur, capillaceus, gracilis, sine caule. *Coralloides* est *Corallina Officinatum*.

2. *Fuci marini* (qui *Alga*, & φυκὸς θαλάσσιος) quinque Theophrastus posuit Genera: *Zostera* seu *Prasos* foliis latis, colore viridi; *Capillaceum* fasciculi modò, quod super ostrearum tectis provenit; *Pelagicum* seu tinctorium spongiariorum, quod in Creta Insula juxta terram crescit; *Gramineum* foliò simili, caule calamaceò; & *Lactucaceum* foliò herbidò, lactucæ non dissimili.

3. *Androsaces* herba est alba tenuibus cirris amara, sine foliis, folli-

culos in cacumine habens, & in his semen: Nascitur in maritimis, maxime Syriæ.

4. *Alcyonium* fit in mari, seu ex Alcyonum nidis, seu ex sordibus spumarum crassescantibus; seu ex limo, vel quadam maris lanugine. Unum est *Cinereum* odoris asperi; Alterum molle, odore Algæ: Tertium candidioris vermiculi; Quartum *Milesium* penè purpureum, putricosius, spongiæ putri simile.

CAPUT XI.

HERBÆ DISCICORYMBIFERÆ CUM AFFINIBUS.

ET sic herbas à foliis denominationem sortitas pertexuimus; sequuntur à floribus sumptæ, inter quas primæ *Discicorymbiferae*, quæ florem majorem vel minorem, in *Discum*, capitulum vel umbilicum aggestum, seu ike minutissimis

simis straminibus stipetur, seu non-
ferunt, suntq; trium classium.

I. In primâ classe sunt *Tanacetum*,
Parthenium, *Chrysanthemum*, *Bu-
phthalmum*, *Chamamelum*, *Cotyla*, &
Bellis, quæ inter asperifolia repo-
sita est.

1. *Tanacetum*, fortè *Parthenium*
μικροφύλλον Hippocratis, *Artemisia*
λεπτόφυλλον Dioscoridis, & *Athanasia*
quibusdam. Caules hirsuti cum me-
dulla fungosa; folia ex viridi in fla-
vum, pennata, odoris vehementis;
Est & odore Camphoræ & inodo-
rum. *Africanum* quod & *Flos*
Africanus, & fortè *Argemone* Dio-
scoridis, *Argemonia* Plin. *Oibonna*
utriusque, aliis *Lycopersicum* Galeni,
Petilius Flos, & *Caltha* Plinii, ex A-
fricâ in Germaniam delatum est:
nec ita ignobile.

2. *Parthenium*, vulgare puta, παρ-
θέμιον, quasi *Virginalis*, *Matricaria*,
ματάρικα Galeni, τραγάνθη, λευκῆπις, ὀι-
κάνθη, ἰναιδέμιον Græcis, *Matronaria*,

Amarelia, Amarusca, Taigetes, Oculi Solis, Matronella Botanicis: Quidam *Anthemida, Leucanthemon, Chrysocalida, Malobathron, Florem campestem* &c. appellant. Folia artemisiae laciniosa ex viridi luteola, odore gravi; flores in medio melini, exterioribus candidis: Locus rudrata.

4. *Chrysanthemo*, quod & ὀφθαλμὸς, flores lutei aureo fulgore splendentes, oculique imitantur orbem.

4. *Buphrthalmum*, βέφθαλμοι cum Parthenio ferè idem, nisi quòd flos major, & boum oculis similis: Folia fœniculi.

5. *Chamaemelum*, χαμαίμελοι, αἰθεμόν, αἰθεμὶς, *Chamomilla*, mali odorem habet; λευκαῖθεμο cui flores in medio aurei, orbiculatò ambitù candidi: χρυσαῖθεμο, cui melini; ἡρώθεμο cui purpurei. *Vulgarè*, quod primum Dioscoridis, folia tenuia, odore suavi; flores in ambitu albi; umbo apicellis luteis constat. Dicitur Græcis

Αἰθεμὶς

Αἰθέρις, μελάιθερος, καλλιὰς, διακωλία, Δοικαλία, τρεχίσκος ἡλίακος, Ἀπώρις, Αἰθέριοι, Εὐαίθεροι, Αντερίστοι, *Rotula Solis*, *Herba Superba*, *Proserpina herba*, *Ovalida*, *Amolacia*, *Aulitica herba*, *Malium*.

6. *Cotula*, est *Chamamelum inodorum*; si foetet, foetidum, & *Parthenion leptophyllum Hippocratis*; κυριαίμης & κυιοβοταίη quibusdam.

II. In secundâ classe sunt *Abrotanum*, *Artemisia*, *Ambrosia*, *Botrys*, *Absynthium*.

I. *Abrotanum*, sunt qui *Abrotanon*, *Absynthium*, *Heracium*, *Cholopeon*, *Procampylon*, *Cynanchiten*, *Thelitamnon*, *Dulcem Ancona*, appellant. Odore jucundè gravi, æstate floret; flos seu corymbus aurei coloris: Vacuis spontè provenit, Alsiosum admodum; sole tamen nimio læditur: Ubi convaluit ritu vitis fruticat. *Mas* farmentosus, gracilibus ramulis: *Fœmina* arboris specie caudicans, *Siculum* aliàs. Quæ foliis teretibus,

178 HERBAE DISCI-CORYMBI-
bus, *Chama cyparissus* Plinii est, *Cen-*
tonia aliis.

2. *Artemisia*, Ἀρτημισία, *Artemisia*
inventum πολύκλων, τοξίτisia, ἐφισίας,
σόζυστα, αἰακτόρεον, λήκη, λυκοφρυξ αἶμα ἀνθρώπων,
βασιλικοὶ λάχαιοι, χαλσιελοχία, τοξότις, λύσας
καὶ λύσις, ξαθεσίη, Θείιτις, γόνι ήφάσθ, τοξά-
βολοι, αἶμα κρήν, ὑπύσθ, & παρθέις à Γρα-
cis; à Latinis *Canaparua*, *Olim Re-*
gium, *Herba regia*, *Rapium*, *Sirium*,
Pythagora Pexasis, aliis *Valentia*, *Bri-*
cium, *Bemastum*, *Amarantium*,
Amantina, *Armosia* &c. vocatur.
Absynthii modò fruticosa est, ma-
joribus foliis pingvibusque: Flores
candidi; graveolentes. Est πολύκλων,
& Μονόκλων, & πολυπέρις.

3. *Ambrosia*, Deorum quasi βεῶμα,
eximia fragrantia gratiâ; *Hippocra-*
tis Conyza quibusdam. *Maritima*
virgulta subhirsuta rubentia: folia
lanuginosa albicant, & suave olent;
spica ex corymbis; echini post hos
parvi muricati.

4. *Botrys*, βότευς, *Cappadocibus*
Am-

Ambrosia, aliis *Artemisia*, semen ramulis racematim adnatum habet. *Vulgari* flosculi numerosissimi vitium botros æmulantes, qui expansi ex minutissimis ochreis fibris compositi conspiciuntur.

5. *Absynthium*, ἀψίνθιον, βαθὺ vel βαρύπικρον, intensæ amaritudinis est. *Pontico* seu *Romano* folium & flos minora, odor ferè aromaticus. *Marino* seu *Seriphio* sarmenta exigua, semina pauca, natales in Tapholiri Ægypti. *Santonicum* in Santonibus provenit; semen sanctum, Zine, & Zedcarie, se-mentina vocatur. Est & insipidum & inodorum.

III. Classi tertia debentur *Helichrysum*, *Gonyza*, *Aster Atticus*, *Tri-
polium*, & *Alisma*, seu *Damassoniū*.

1. *Helichrysum* (quod ἐλίχρεσσον, ἡλέ-
χερσος, ἡλείοχερσος, χρυσάνθειος, αὐράριος,
Heliochrysum, *Elichrysum*, *Aurelia*,
Coma aurea, *flos aureus*) provenit in
palustribus; folia ferè Abrótani. Ad
Solis percussum aureæ lucis in or-

bem veluti dependentes corymbi, qui nunquam marcescunt; qua de causa Deos coronant illò. Orientale est fortè *Chrysocome* Dioscor. & Plinii, cui & *Chrysitis*, quæ palmi altitudine est, comantibus fulgore auri corymbis; in petrosis opacisque nascens: Sunt qui *Chrysospermum*, *Dapsin*, *Jovis barbam*, & *Arcophthalmum*, quasi urfi oculum vocent.

2. *Coryza* (κορύζα, κρύζω, Plinio aliquando *Cunila*, & *Cunilago*, aliis *Pulicaria*, vel potius *Culinaria*) pulveris quasi glutine obseritur; caninus odor, inde κοινόζηματίτις. *Mari*, quæ *Baccharis*, μεγάλη, πλατύφυλλον, & ramosior, folium imbricatum seu crispum, flos quoque magis splendet; stramenta imbricum vice adfecta. *Fœmina*, quæ λεπτότεροι, tenuius, constrictius, & angustius, hinc ἄφυλλον, odor acutior: Affinis *Amellus* Virgilii.

3. *Aster Atticus*, ἄσπερ Ἀττικός, quibusdam *Bubonium*, *Asteriscum*, ἄλριβιον, *herba*

herba inguinalis, *Hyophthalmon* vocatur: Cauliculus foliolis duobus aut tribus oblongis; in cacumine, capitula stellæ modò radiata. *Luteus* foliolis ad florem rigidis, *Oculus Christi* dicitur.

4. *Tripolium*, *τεπάλιον*, ter de die florem mutare in colore dicitur, ita ut manè candidus, meridie purpureus, serò puniceus conspiciatur: Sed revera purpurei cætuleive sunt, & in pappos evanescunt; tres unò die occurrere posse, vix dubium.

5. *Alisma*, nonnulli *Αλκίαν*, *Δαμασκόων*, *Ἀκνεγι*, & *λύγγι* vocant: capitula thyrsi specie: Flores tenues, subpallidi; folium unū laciniolosum & angustum, alteri majus.

6. *Virga aurea*, quibusdam *Solidago*, & *Consolida*, *Panax Chironium* Theophrasti & Plinii, *Panax Pharnacium*, & *Panax Chironium* foliò lappathi, *Cuniculago* Plinii *Panaces* dictum, *Leucographis* deniqve ejusdem audit. Folia aliquando maculata,

formâ virgæ; flos coloris lutei. Vi-
res consolidare vulnera. Majoris
nomen *Doria*.

IV. Classē quartâ sunt *Anemone*,
Pulsatilla, *Adonis*, quibus *Ranunculos*
addemus.

1. *Anemones*, seu *Herba venti* (cu-
jus flos se nunquam nisi flante ventô
aperit) duo genera: *Sylvestris* pri-
ma, altera in cultis nascens; utraq;
sabulosis, pluresque hujus species.
Aut enim puniceum florem habet,
aut purpureum, aut lacteum: Pa-
paveris hic, & in medio capitula. In-
ter Coronarias olim.

2. *Pulsatilla* (quæ *anemones* alte-
rum genus, *Limonia*, & *Leimonion*,
Plinio, *Phenion*, *Fremium* Gazz) se-
minum tremuli pappi, levissimô fla-
tû huc atque illuc agitantur; hinc
& *βερβοκων*. *Purpureæ* flos foris hirsu-
tus, intus glaber, in medio rotun-
dum capitulum, apicibus & fibris
luteis cirratum; cui delapso, como-
sum.

sum flaminum holoseri corum mol-
litie, argentei coloris succedit.

3. *Adonidis flos*, ratione capituli
cum Ranunculis convenit; & quia
flammei igneiq̃ue est coloris, φλώξ
Græcis dicitur. *Hortensis*, flore mi-
nore atro rubente, quibusdam *Eran-*
themum, & *Adonium*.

4. *Ranunculo* (qui βατράχιος, σέλινοι
ἄγριοι, seu *Apium* agreste, & in limiti-
bus humidis opacisq̃ue nascitur ho-
spes ranarum), quatuor genera.
Unum pingvioribus, quàm coriandri
foliis, ad latitudinem Malvæ acce-
dentibus, caule albô gracili. *Alte-*
rum foliosius, pluribus incisuris.
Tertium minimum, flore aureô, gra-
vi odore. *Quartum* simile huic, flore
luteô. Omnibus vis caustica.

CAPUT XII.

HERBÆ CORONA- RIÆ, ET SIMILES.

Herbas *Coronarias* vocamus, qua-
rum vel olim vel nunc in coro-
nis

nis usus, quanquam & superius quorundam meminimus cum similibus; tam odoratas; quàm inodoras; siue illæ sint galeatæ, spicatae, calcæiformes, verticillatæ, campaniformes, siue alterius speciei; continenturque sex Classibus. *Consolidant* regalem cum sociis ad filiquatas retulimus.

I. Primâ Classe reponitur *Viola Martia*, *Leucojum non bulbosum*, *Viola matronalis*, *Viola lunaria*, *Lychnis*, & *Saponaria*.

1. *Viola Martia* (ἡ πορφύρεα, ἡ μέλαινα, μελάνιον, & inter Dioscoridis spuria δασυπόδιοι, πελασπήιοι ἄγριοι, κυβέλιοι, τετιάλις) nigricantis est purpuræ, latioreque & carnosô foliô statim à radice exit. *Tricolor* φλὸξ fortè, καὶ φλέγιον Theophrasti; aliis *Pensee*, *Jacea tricolor*, & *Herba Trinitatis* vocatur: Floret Martiô; Januariô mense nonnunquam.

2. *Leucojum non bulbosum* Diosc. *Viola alba*, florum prima ver nuncian-

ciantium; tepidioribus verò locis etiam hyeme emicat: Cinericia & cana folia ostendit; Florem cœruleum, album, purpureum, luteum, quod *μύλαι*, *Keiri*, & *Cheiri*. *Tusculana*, quæ & marina, minùs odorata est. *Calathiana*, quæ autumnî munus, folium minutum, forma calathi.

3. *Viola Matronalis*, Plin. *Hesperis*, à Matronis in hortis colitur, noctuq; magis olet; folia acra & calida: In flore albedo cum maculis purpureis nonnunquam confunditur.

4. *Viola lunaria* siliquæ latæ, planæ, & propemodum rotundæ, lunam plenam adumbrant, & per siccitatem splendent. Major siliquâ longâ nonnullis *Bulbonaca* & *Raphanitis* audit: Folium latum, asperum & crenatum.

5. *Lychnis*, *λύχης*, *ἀράιας*, *ἀκυλῶνος*, *βαλάνου*, *lucerna*, *genicularis*, & *vallaria* dicitur. *Coronaria* flos violæ albæ, sed purpureus. *Sylvestris* sativæ omni

ex parte similis. *Segetum* major quæ est *Nigellastrum*: Quæ rubra foliis perfoliatæ, *Thamecnemon*, *Vaccaria*, *Glastum*, & *Myagrum* audit. Viscosa rubra, *Muscipula*; cui calix ventricosus, flore muscoso $\kappa\epsilon\phi\alpha\lambda\omicron\phi\iota\lambda\omicron\iota$ & *Orites*. Sociæ fortè $\pi\acute{o}\delta\theta$, *Silene*, *Jovis flos*, & $\lambda\acute{\omicron}\theta\epsilon\mu\omicron\iota$ $\phi\upsilon\lambda\lambda\acute{\omicron}\delta\epsilon\varsigma$ Theophrasti, *Melandryum* & *Condurdum* Plinii; quarum hæc herba solstitialis flore rubrô, illa in segete ac pratis, flore albô, odorata.

6. *Saponaria* (quæ $\tau\epsilon\acute{\epsilon}\theta\iota\omicron\iota$, *Lanaria* & *Radicula*) floret æstate grata aspectu, verum sine odore, spinosa, & caule lanuginosô: Succus saponis vicem lavandis pannis præbet fullo-nibus, multum candore mollitieque conferens.

II. *Secunda Classis* continet *Caryophylleos flores*, (*Armerios* Galli appellant) quibus à *Caryophyllorum* odore nomen; hi que varii coloris, ætates silvestres, simplices, plenô flore, proliferi & barbati, laciniati, saxatiles, &c.

les. &c. Fortè Διὸς ἄνθος Theophrasti. Abblandiuntur iis *Cantabrica*, à Cantabris in Hispania inventa, caule junceò pedali, in quo flosculi oblongi velut calathi: Nascitur ubique. *Betonica*, seu *Vetonica* altera Dioscoridis, *Herba Tunica*, & *Saxifraga* Galeni.

III. Classe tertiâ dabimus *Antirrhinum*, *Linariam*, *Linum*, *Polygalam*, *Onobrychin*, *Glaucen*, *Stachadem Arabicam*, *Lavendulam*, & *Rorem marinum*.

I. *Antirrhinum*, ἀντίρρινον, (quod & ἀντίρριζον, ἀντίρριον, βυκράριον, λυχνίς ἄγρια, ἀμύθυσον, πιθήκιον, κυτοκεφάλιον, *Canis cerebrum*, herba *Siminima*, *Venusta minor*, *Opatis*, *Osyritis* quibusdam vocatur) foliò est Leucoji lutei: Flos rictum leonis exprimit, foliò surrectò bifidò, labellò antequam in lacinias dividatur trifidò, fimbriâ villosâ; pericarpia fimix aut vituli calvariam mentiuntur. Cognata *Leo herba* *Columellæ* inter flores: *Phyteuma* Dioscoridis.

scoridis, seu *Orontium* Archigénis, quod icterum levat.

2. *Linariae* folia lini, in thyrsum digesti flores, quibus corniculum in postica parte, in antica Antirrhini tictus. *Scoparia*; Plinii fortè *Osyris* est, ex cujus semine (quod nigtum primò, pòst rubescit) seu smegmata; seu *scopæ*, seu *κόσμηθος*, καὶ κατωπίσματα fiunt.

3. *Linum*, *λίον*; nota herba omnibus, & insignis inter mortales usùs, tamque parvò semine nascitur, quod orbem terrarum ultrò citroque portat, & ventos optat in mari. *Subtile* provenit, si spissum macrò solò feveris. *Grossiore* stupâ, si pingvi & soluto. Degenerans in lolium mutatur. *Carbasus* miræ tenuitatis genus est. *Ωμόλιον* crudum & nondum maceratum. *Λευκόλιον* aquâ dealbatum.

4. *Polygala*, seu *πολύγαλον* lactis abundantiam facere creditur: Flos galeatus. *Vulgaris*, quæ & flos *Ambarvalis*, & *Crucis*; circa festa ambarvalia seu

lia seu Rogationum viget. Affinis
Chamaemysine quorundam.

5. *Onobrychis*, οὐβρυχίς, quasi asini
 palmes, οὐβρυχίλιον, folia habet lentis
 ferè longiora: flos puniceus. *Arven-*
sis vocatur etiam *Avicularia* Sylvii,
 & *Speculum Veneris*.

6. *Glauco* (quod & ἐυγάλακτος) fo-
 lium lenticulae, flores violae albae
 purpurei: Nascitur juxta mare, &
 intermissam lactis ubertatem re-
 stituit.

7. *Stachys Arabica*, σταχὴς, & σταχὰς,
 in Insulis Stachadibus copiosè pro-
 venit; in spicas pilosis squamulis
 imbricatas fastigiatur: Flosculi pur-
 purei, ex quorum cacumine folia
 purpureo violacea. *Cretica* habi-
 tior.

8. *Lavendula*, fortè Theophrasti
 ἴφρον, seu ἴφρον, & *Pseudonardus* Plinii,
 quibusdam *Cneorum*, sive *Cassia alba*
 illius, non ignota planta est. Quia
 spicata, *Stachys* dici posset.

9. *Rosmarinus*, λιβατωθὺς τεφατοματικὴ, λιβατωτὶς, *Zea*, *Campsanema*, herba in viridariis obvia, thuris odore: Albedine aliquando asperguntur folia, quæ rorem mentiri videtur. Non facilè fert hyemem cui rugosiora folia: Faciliùs resistit, si sæpiùs summos ramulos decerpseris.

IV. Ad quartam Classẽ spectant, *Hyssopus*, *Satureja*, seu *Thymbra*, *Thymum*, *Epithymum*, & *Cuscuta*, *Serpillum*, *Polium*, *Ageratum*, *Pulegium*, *Dictamnus*, *Origanum*, *Tragoriganum*, *Sampsuchus*, sive *Amaracus*, *Marum*, sive *Majorana*, *Clinopodium*, & *Acinos*, *Erinus*, *Ocimum*, sive *Basilicum*.

1. *Hyssopo* (qui Græcis ὕσσωπος, aliis *Laver*, & *Cassiala*) virgæ subhirsutæ in his folia lavêdulæ similia verticillatim posita: flores sæpiùs cœrulei, spicati cum labello, semen in vasculis oblongis, odor gratus. Veterum in notabilem magnitudinem excresebat.

2. *Satureja*

2. *Satureja*, Diosc. θύμβρα, Theophr. θύμβρος, aliis *Cunila* dicitur. *Virgulta* rubescentia geniculata, subhirsuta; folia foraminulis non per viis erosa: Flosculi in quatuor lacinias divisi, ex albo purpurascens; fragrat, hyemis impatiens: condimenti locô adhibetur, & coitus marcescentes stimulat. *Montana* adnascitur *Cuscuta*, inde *Epithymum*. *Creticam* moderni Græci τέρεβι & θύμβρι vocant.

3. *Thymus* θύμϑ, θρύμβη, θρύμβρον, in sacris olim, quæ accensô igne fiebant, primum in usu, nec non contra animi deliquia. *Capitatus*, κεφαλωτός (qui & κετζυκόθυμβϑ, & θύρσιον) caput instar massucæ seu clavæ in summo capitatæ habet, hocque purpurascens. *Vulgaris* foliô tenuiore, *Pepolina* nonnullis.

4. *Epithymum*, ἐπίθυμον, thymo in-
nascitur, nullâ evidente radice, cui capitula, seu corymbi, & palliola,
id est

id est pileoli, qualibus Romani in
in valetudine utebantur, à quibus
ἡερῆσι καὶ τείχεσσι, seu capilli filaque ex-
eunt.

5. *Cuscuta* (quæ modernis Græcis
κίσκουτα, nonnullis *Androsace* Diosco-
ridis, *Cadyta* Plinii, seu herba in Sy-
ria, non tantum arboribus, sed &
spinis se circumvolvens, *Podagra*
lini, *ἀπόδυσμα*) flores per capreolorum
mæandros, nullò ordine, glomerati,
rubescences albicantesve. Quia sta-
mineis claviculis herbas circumple-
ctitur, geniò quoque suò eas defrau-
dat, alienæ quadræ asseda.

6. *Serpyllum* (*ἑρπύλλον*, *Polium*, *Me-
ronopum* quibusdam) serpit & radi-
catur quacunq̃ sui parte terram
attigerit, cauliculis novas statim fi-
bras facientibus, quod de *sativo* Di-
oscoridis & *Sylvestri* Theophrasti su-
mendum est. *Sylvestre* Dioscoridis
(quod & *ἑρῆσι καὶ τείχεσσι*, *Cicer erraticum*,
seu rusticum) stat, & Ciceris modò
ramulos erigit, illosq̃ conjugatos.

7. *Polio*

7. *Polio* (πόλιος Græcis) canescens lanugo: Reddit culices ubi multum fruticat; folium pulposum. *Montano* (quod & θύττειος) capitulum in cacumine corymborum specie parvum, canis hominis simile.

8. *Ageratum*, ἀγέρον, & herba *Julia* ferulacea est, origano similis, flore bullis aureis, qui diutissimè non marcescit; indè nomen.

9. *Pulegium* (quod γλήχαν, γλίχαν, βλήχαν ἢ βλάχεον, & πλέχαν, *Galiopsis*, *Pantagathon*, *Dimoron*, *Pulejū* & *Pulleū*) pulices incēsō flore fugat, balāti pectori tempore ejus pascuosa; demissis cauliū fibris radicatū luxuriat: Folia origani minora, sapore fervidō; florū verticili purpurascētes spicatâ serie. Masculo *Leucāthi* & *Albiflori* nomina.

10. *Dictamnium* (quæ nonnullis γλήχωι ἄγεια, *Emballon*, *Belotoce*, *Dorcidion*, *Ustilago rustica*, *Labrum Veneris*, *Artemidesium*, *Eubolion*, &c.) extrahendis sagittis cervi vel capræ monstravere, percussi eo telo, pa-

I

circinata,

fluq; herbæ ejecto. *Cretico* folia ferè circinata, & tomentum canescens, odor validus, flores purpurascens tubuli formâ. *Pseudodictamnus* non ejusdem efficaciar, qui verticillatus est & inodorus, καλικομάθεια dicitur Angvillaræ. Cognatæ, *Fraxinella*, *Natrix* Plinii, & *Tragium* Dioscoridis. *Fraxinelle* seu *Dictamno albo vulgi* folia undena ad costam ligata Fraxini more; florum ex albo purpurascens thyrso odor gravis, & granula atropurpurea. *Natricis* Plinii radix evulsa, virus hirci redolet. *Tragio* Dioscoridis folia, rami & fructus lentisco similia, odor gravis.

II. *Origanum* (ὀρίανον, ἀρίστων He-
sych. ὀρίγιον Archig.) montibus gau-
det, & visum exacuit. *Vulgari* folia
hirsuta, aromatica; flosculi quasi in
umbella carnei, partim reflexi, par-
tim ceu labellum dimissi. *Heracleo-
ticum* primæ dignationis, *Cunila
gallinacea* Plinio: Cujus umbella
veluti divisa; semine galli gallinacei
delectantur. *Oxitis*, seu *Onopetalium*,

& ἰσόφυλλοι foliō asinis in pabulo gratum, hyssopo simile: Semen velut corymbi cohærentes.

12. *Tragoriganum*, seu τραγοριγανὸν caprarum deliciæ, foliō & ramulis origano aut sylvestri serpyllo simile est. Speciosius latioribus foliis; gracilius exilioribus, quod πρᾶσιον vocant, pro locorum varietate.

13. *Sampsuchum*, σάμψυχον à Cyzicenis & Siculis ἀμάρακος, à modernis Græcis ματιτζουράνα vocatur. Herbaramosa, vehementer odorata, per terram repens, foliis hirsutis, quæ coronis nexilibus inseritur.

14. *Marum*, seu ὑρόβειον, surculosa, flore origani, sed odoratiore; foliis multò candidioribus: *Majoranam* esse volunt.

15. *Clinopodium*, κλειπόδιον (quod & *Cleonicium*, Ζοπύρον, *Ocymoides*) serpyllo similis, orbiculatō florum ambitū speciem pedum lecti præbet, ex intervallis Marrubii modō dispositis.

16. *Acinus*, ἄκινος, & ἄκονος furculis est tenuibus, Ocimo similis, hirsutior tamen, & benè olens. Diversa ab hac *Aconos*, quam *Acinöen*, *Acineam*, *Epipetron*, nunquam florentem, *Achinen* & *Ghenopum* appellant, spinosa, brevis & lata, quæ spontè æquinoctiö nascitur.

17. *Erinur*, quæ Græcis *Erinëos*, ocimi est similitudine cauliculis quinis; flos candidus, semen nigrum.

18. *Ocimum*, ὄκιμον, ὄξιμον, βασιλικόν, *herbaregia*, *pabulum* celerrimè provenit, & lætiùs si cum maledictis & probris seratur; soli expositum, in serpyllum transit: Flos vel candidus, vel purpurascens, odore caryophyllorum, vel citri. Cognatum *Pycnocomon*, cui à foliorum conferta densitate nomen, ; flos ocimi.

V. Classe quinta habentur *Mentha*, *Sisymbrium*, *Calamintha*, *Melissa*, *Marrubium*, *Galeopsis*, *Urtica*, *Alysson*, *Sideritis*, *Euphrasia*, *Melampyrum*,

pyrum, Betonica, Serratula, Behen, Scrophularia, & Stachys.

1. *Mentha* (quæ κακὴ βοτάνη, *herba mala* Oppian. Schol.) nomen svavitas odoris in ἡδυοσμὸν apud Græcos mutavit, cū alioqui *Mintha*, μίνθη diceretur; fœminarum purgationes μούθη: Semel sata diutinâ ætate durat. Æstate viret, hyeme flavescit; nec expedit tangi ferrô: Creditur conceptum impedire, quia genitaram densari non patitur. *Sativa* sorymbifera, *Ovaria* Gesnero. *Crispæ* verticillata est, ut pleræque. Sylvestri *Menthæstri* & *Calaminthæ* nomen; odor magis virosus. Procerissima *Balsamita* est, aliis *Costum*. *Cattariam*, quâ catti delectantur, *Nepetam* appellant.

2. *Sisymbrium*, σισυμβέριον, *Mentha aquatica*, ἑπιμασί ἄνθος, *Serpillum sylvestre*, quasi σισυμβέριον, quia radice est fibris capillatâ, menthæ hortensis similitudine, sed latioribus foliis. Flos verticillatus dilutâ purpurâ rubescit,

bescit, quadrifidum calathum imitatus. Sylvestre quibusdam *Thymbraum*, & *Cardamine*.

3. *Calamintha*, καλαμίνθη, seu *utilis mentha*, nidore serpentes substrata fugat. Quæ pulegii odore est, *Nepeta* Romanis. *Montana* flores purpurascences, patulô hiatû, ex calice longo.

4. *Melissa* (quæ μελισσόφυλλοι, seu *Apiastrum*, μελισσοβότανοι, μελιτταίνα, *Melitis*, *Melittæum*, *Meliphylon*, *Eritbra Temele*, *Citrago*) flore adeò gaudent apes, ut scopis ejus examina facillimè contineantur, nec fugiant, si perungantur alvearia: Redolet malum Citri vulgaris.

5. *Marrubium* amari succi, & inter primas herbas commendatum. *Albura* quidam περάσιον, nonnulli *Linosstrophon*, *Philopæda*, alii *Philochares*, ιουπατάριον, τριπήδιλοι, καμηλοπόδιον, κυισοπεράσιον, *Asterion*, *Ulcerariam*, *Labeoniam*, *Athyrbesiam* vocant; folia ex viridi albicantia & hirsuta: Flores bifidam

bifidam cristam furrigunt, labello utrinq̃ue demissò. *Nigro* (quod *Cardiaca*, *Lycopus*, βαλάνη, & μέγα πλάσιον) folia *Melissæ* atrovirentia, rugosa, foetida: Flores *Lamii* rubri. *Palmstre* glabrum, Gesnero *Lancea Christi*.

6. *Galeopsidi* (quæ & γαλιόψις, γαλιόβδολον, *Galephos*, *Lanium*, *Urtica mortua*, *Urtica labeo*) flores purpurascens galeati, mustelæque faciem & rictum exprimunt: Tota caule & foliis urticæ similis; innoxia tamen illa, & dùm teruntur, gravem odorem reddunt. Albâ lineâ notata, *Milzadekka* vulgò, fortè *Leucas* Dioscoridis. *Peregrina* *Scutellariae* & *Cassidæ* nomine venit.

7. *Urtica*, ἀκαλύφη, κνίδη, herba nota, acetabulis in flore purpuream lanuginem fundentibus, quæ pruritum & pustulas igni similes excitat. Quæ acrior, in sylvestri, *Canina*, caule mordaci, fimbriatis foliis: Quæ odorem fundit, *Herulanea*. Aculeata quæ fatua.

8. *Alysson*, ἄλυσσον, herba Marrubio similis, orbes in surculorum summmitatibus spinosos habens: Flos ad cœruleum vergit; demorosos à canerabido juvat. *Dioscoridis* foliis est rotundis. & fructû duplicium scutulorum effigie.

9. *Sideritis*, σιδεῖτις, ferruminatrix, vulnera (imprimis quæ ferrô facta) conglutinat. *Heraclea* foliis est Marrubii, & in locis, sub quibus petræ, nascitur. *Crateva* Coriandro similibus. Hirsuta procumbens, *Herba Judaica* dicitur: *Erecta*, *Tetrahit*. Affinis, *Ladanum segetum* Plinii,

10. *Euphrasia*, (quæ & ὑπεργρίνη, *Ocularis*, *Ocularia*, *Ophthalmica*, *Oculorum lumen*, ὀφθαλμοδουλία, *Luminella*) à duobus plus minùs seculis inventa, oculos, caliginem discutiendo, deletat: Flosculi lactei, purpurantibus striis picti, aspersâ flavedine, labellô in tres lacinias divisô. *Pratenfis rubra* *Odontites* vocatur.

11. *Melampyrum*, μελάμπυρον, *Triticum nigrum*, ex tritici mutatione nasci creditur: Est & purpurascens comâ, & cœruleâ. *Bæoticum* lanugine aspergitur.

12. *Betonica* (quæ κίερον, à remediis. cōpia & varietate, ψυχότροπον, quia frigidis locis & vallibus gaudet, ψευδοβότανον, κερχολύκειον, ἰερὰ βοτάνη, *Vettonia*, *Rosmarinum*, *Serratula*). *Vettones* in Hispania invenerunt: Folia quercus cujusdam similia, crebris & tortuosis venis in rugas contracta; comâ ex floribus in rufo modicè purpurascentibus. Laudatissima ante cunctas, tantumque gloriæ habet, ut domus (in qua sata sit) tutâ existimetur à piaculis omnibus.

13. *Serratula* folia argutô spinularû mitium agmine serrata, extremis futeulis, capitula crebra, squamosa, atrorubentia insident, è quibus flores carnei vel purpurei coloris, VAN.

I. 5.

14. *Behen*

14. *Behen* tam album quam rubrum, affinis est & capitulô squamosô luteô & flore ferratulæ.

15. *Scrophulariæ* (quæ & *Mille-morbia*, *Ficaria*, *Ferraria*, sive *Castangula*) radix est nodosa, foetida, & scrophulis remedium. Est & non foetida, & quæ *ruta canina* dicitur. Affinis *Climenos* Plinii, à Rege appellata, hederæ foliis, ramosa, articulis præcincta, odore gravi. *Chrysippea* ejusdem, ab inventore nomen habens.

16. *Stachys*, σέχys, verticillatô florum ambitû, & orbiculis spicarum caules eingentibus coronatur; *Marrubii* similitudinem habet, longioribus foliis pluribusque & odoris jucundi, colorisque in luteum inclinati: Pellit menstrua.

VI. Classe sextâ habentur, *Salvia*, *Horminum*, *Verbascum*, *Blattaria*, *Æthiopis*, *Verbasculum*, seu *Primula Veris*, *Sanicula Alpina*, seu *Auricula Ursti*, *Digitalis*, *Ephemerum*,

1. *Salvia* (aliis *Corsalvium*, σαλβία) multis, sed fecunditati imprimis salutaris, hinc *herba sacra* Agrippæ. *Majori* (quæ fortè Theophrasti σφικὸς) folia ex arenti & cinereo squalore semper retorrída, quæque attritorum ex lana vestimentorum scabritiem referunt, à Cisti foliis non abludentia; inde ἐλελίσφακον, κρόστιον, & *Cission* vel *Cisthion* vocatur: Quia tusfientibus prodest, βήχιον; quia cervis placet, ἐλαφόβοσκον. Flores in spicam digeruntur cucullô hirsutô Est & *auriculata*, & *Absinthites*, flore rubente, & *Baccifera*, quæ Græca, Cretica, & φλασκομηλία.

2. *Horminum* (ὄρμιον, *Gazz Geminalis*, Æg. ὄρμιον) Venerem stimulat. *Sativum* folium marrubii hirsutum, circa caulem eminentiæ siliquis similes; semen cuminaceum. *Sclarea*, & *Gallitrichum* dictum (aliis Plinii *scopa regia*, *Alectrophos*, *scordium* alterum ejusdem, *Baccharis* Dioscoridis) vehementer olet: Semina ex

striatis & glutinosis pyxidulis quaternaria, alterâ facie gibbosa, angulosa alterâ, lubrici lævoris. Luteum glutinosum, *Colus Jovis* quibusdam.

3. *Verbascum*, φλόμιον, φλόμις, φλομίτις, si sylvestre virgas habet ξυλώδεις, folia salviæ similia, flos luteus, verticillatô circa virgas ambitû, χευσοειδής: Est & *Angerasti* dictum. *Mas latifolium luteum*, quia densâ lanugine obtegitur, vocatur *Thapsus barbatus*, & *Lanaria*: Quia funalibus caule inservit, *Candelaria*, & *Candela regia*. *Lychnitis*, seu *Thryallis* foliis ad lucernarum lumina aptum est. Creticum laciniatum Bellus *Arcturum* Creticum appellat. Datur & crispum, sinuatum, ramosum, pulcherrimum, &c.

4. *Blattaria* similis *verbascum*, quæ sæpè fallit pro ea capta, foliis minùs candidis, cauliculis pluribus, flore luteo; undè *Chrysogonum* dixeris: Abiecta blattas in se contrahit. At

Chry-

Chrysogono Dioscoridis folia quercus, flos verbasco coronario par.

5. *Æthiopa*, *αἰθιοπία*, ex Æthiopia eximia venit; fuliginosa, & velut cinere aspersa: Folia verbasco similia, multa, hirsuta; radice sicca cornu durities. Amnes & stagna ejus contactu siccare, tactu clausa omnia aperiri, somnium.

6. *Verbasculum*, seu *Primula Veris*, *φλοκίδης*, primò vere floret. *Prætenensis* odorata quæ est, flores simplices septenos ad summum duodenos ex oblongis calycibus gerit: *Dodecatheon* Plinii. Est & flore multiplici, tam hortensis, quàm silvestris.

7. *Sanieula Alpina* seu *Auricula Urfi* vis sanandi vulnera: Folia auriculæ Urfi figurâ. *Columna Alpinam luteam* *Alisma* seu *Damaſonium* Dioscoridis & Plinii facit, *Alceamque* nuncupari: Floret in Alpium jugis, etiam sub ipsa nive, & concamerata ejusdem indurata crusta. *Montana latifolia*, cui in cacumine calyx, ex

quo plures pediculi, singulis flos unus, *Cortuse* nomen: *Montana* flore calcari donatô, *Pingvicula*, vel *Liparis*, *Cucullata*, *Crias* *Apuley*, *Ionocyti*, seu *viola humida* aut palustris.

8. *Digitalis* floribus digitale refert. *Purpurea* foliô asperô: flos nigris punctulis insignitur, ruber, incarnatus, intûs punctatus: Aliquando flores in rotundam spicam, in gyrum colî effigie, in summo dispositi rufescunt, ex luteo intûs guttis purpureis asperis.

9. *Ephemero*, quæ *ἔφης ἀνία*, caulis & folia lilii, flos cœruleus, amarus; semen supervacuum: Unô die aut non multô plus durat.

CAPUT XIII.

HERBÆ UMBELLIFERÆ, CUM CONGENERIBUS.

Herbæ *Umbelliferae* ferunt flores umbellatim, seu quasi in umbellis;

lis; folia plerisque ferulacea: Suntque quatuor Classium.

I. Prima Classe continentur *Cuminum*, *Feniculum*, *Anethum*, *Meum*, *Pyrethrum*, *Ferula*, *Thapsia*, *Turpethum*, *Peucedanum*, *Daucus*, *Pastinaca angustifolia*, *Gingidium*, *Chæresolium*, *Scandix*, *Cancalis*, *Apium*, *Sison*, & *Sion*.

1. *Cumino* (κύμινον) semen nudum & γερμινώδη, canaliculatū; domesticum intellige, quod fecundū sub arboris umbra libentiùs acquiescit, nec effodi sed evelli optat: Sylvestri pusillum & acerosum; ejusque alterum genus, quod (*Rusticum* vocatur) è singulis floribus erecta sursum cornicula promit. *Æthiopicum* (quod Hippocrati *regium*, Cassio *Basso Carnabadium*, quibusdam *Ammi*) dulce est: *Galaticum* acre ac vilius. Est & capitulis globosis in insula Lemno; *Lago Chimeni*, seu leporis cubile incolis.

2. *Fœniculum* (μάραθρον, μάραθος, μάλαθρον, μαλατρόςπερμον, ἵηρα) nobilitare serpentes, gustatu senectam exuendo, oculorumque aciem succo ejus reficiendo; unde intellectum est hominum quoque caliginem præcipuè relevari: Reddit satum magnum cum fœnore semen. *Hippomarathrum*, *Gaza Equifolium*, à magnitudine ita dicitur, & silvestre est, ut quod duorum generum. *Myrrhineum*, quia myrrham olet, & *Hipposelinum* *Theophrasti* *Nicandri* scholiastæ, quia hujus radix lachrymam myrrhæ similem fundit. Dulce rotundius *Romanum* est, & *Florentinum*, quod tertio anno in commune transit: In rotunditate oblongum *Bononiense*, & dulcissimum; laudatissimum in *Iberia* è lachrymis.

3. *Anethum* (*Anicetum*, *Polgidon*, *Ægin*, *Enemion*, *Herba Tolosana*) fœniculo persimile est, caule fistulosostriato, flores lutei in umbella: Citò crescit,

crescit, & appetentiam excitat; caules ἀνιθόξυλα.

4. *Meum* (Μεν, μέν) Anetho compar, & non nisi à Medicis olim in Italia, & iis admodum paucis, se-rebatur. *Athamanticum* nobilius ab Athamante Rege inventum, vel quod in monte Phtiotidis Thessaliæ Athamanthe crescit. Quod foliis anethi est, *Tordylium* Cordo, aliis *Radix Ursina*.

5. *Pyrethro* (quod πύρεθρον, Romanis *Salivaris*) radix fervoris ignei, um-bella τερχοειδής: Elicit salivam man-sum. *Officinarum*, flore est Bellidis.

6. *Ferula* calidis nascitur locis, atque trans maria, geniculatis no-data scapis: Nulli fruticum levitas major; ob id gestatu facilior, baculorum usum senectuti præbet. Ger-men olim in Italia cibus: Conditur quippe, duratque in urceis vel anni spatiô. Νάρθηξ dicta assurgit in altitu-dinem. *Narthecia* (ναρθήκιον, *ferulago*) semper humilis est. Ex his *Corymbia*, quæ

quæ in caulem assurgere permiffa, ut corymbi, racemi, feu umbellæ nascentes condituræ infervirent.

7. *Thapsia* (Θάψια) in Thapfo infula primùm inventa est; naturâ ferulæ similis, inani caule, nec excedente baculi longitudinem, foliis fœniculi: Radix incisa lacte madet, fodientibusque etiam nocet; si minima aura aspirat, intumescunt corpora, faciemque invadunt ignes sacri. Quidam *Hypopion*, *Pancranon*, *Scammonion*, *Thelypterida*, & ferulam sylvestrem vocant. Foliis libanotidis foetidissima, Clusio est *Tuero*.

8. *Turpetum* (vulgò *Turbith*) turbat violenter corpus. *Arabicum* radix est herbæ folia, ferulæ minora ferentis, & quæ succo lacteo turgēt: Hinc alii *Pityusæ*, alii *Alypi*, quidam *Tripolii*, radicem voluere. *Indico* folia & flores *Althææ* similia; caulis juxta radicem gummosus. *Pseudo-turpetum* ex Gargano Apuliæ adfertur.

9. *Pen-*

9. *Peucedanum* (πευκέδανον, *Pinastellum*, *Sataria herba*, *Agriophyllum*) folia pino similia gerit. Caulis tenuis, longus, fœniculo similis, juxta terram foliosus: Radix succosa, & gravis odoris. Laudatissimum in Arcadia, mox Samothrace. Germanicum, fœniculum porcinum seu *suarium*, & cauda porcina vocatur.

10. *Daucus* (δαῦκος, δαῦζος, *Daucum*, & *Daucium*) flatus discutiendo tormina sedat. *Cretensi* fœniculi similitudo, folia candidiora, minora & hirsuta. *Alteri* folia coriandri, capita rotunda. *Tertium* genus *staphylino* simile, quod *pastinacam erraticam* appellant. Omnia hyeme & æstate intacta quadrupedi, nisi post abortus. Est & *Tiburtinus*, *petraeus glaucifolius*, *coriophyllus*, *cyaneus*, *coniophyllus*, &c.

11. *Pastinaca*, σαφύλιον, ab uvæ nigricantis colore nomen sortitur; pastinum unicâ furcâ refert. *Sylvestri* (quæ nonnullis Theophrasti δαῦκος, aliis

aliis καρῶτα, ἀσφυλῖν, κίρας, seu cornu
 fingens, *phyltron*, *Cera* seu *Cara*) cau-
 les & folia hirsuta, in umbellæ can-
 didæ medio, exiguum quid purpurei
 coloris. Tenuis Dioscoridis est *Dau-*
cus officinarum: Hirsuta fructû echi-
 natô λευσιόκαυλον *Thalii*. Tenuifolia
 sativa radice luteâ vel alba, *Daucus*
domesticus Galeni: Radice atro ru-
 bente, acetariis dicata.

12. *Gingidium* (aliis *Lepidium*, *Vis-*
naga, *Hippuris*, *Turicta*, *Visacutum*)
 staphylino simillimum, sed tenuius
 & amarius: Syria in hortis opero-
 sissima olim ferebat. Crudum, co-
 ctum, & sale asservatum editur.

13. *Cherephylo* (quod & *Cherefo-*
lium, Plinii fortè *Carephyllum*, quod
Paderota vocant, vel *Anthriscus*,
 Theophrasti ἰθασικόν, Dioscoridis
 ὀρεοσίλιον, folia aversâ parte hirsuta,
 nonnihil subindè rubentia: Flores
 in umbella quinque foliis cordatis
 constant. Affinis *Perchepiere*, seu
Saxifragia Anglorum.

14. *Scam-*

14. *Scandix* olus silvestre, plebis
cibus & quotidianum pulmentum.
Cui semen rostratum, vocatur *Pecten*
Veneris, herba *Scanaria*, *Acus pastoris*,
Acula, (quia semen magnæ acui si-
mile) ἀγριοκάντζικα, flores albi, emican-
tes, summam ab eodem capitello
complures, acuminatis rostellis, in-
ter se disjunctis, quæ pectines (qui-
bus linum mulieres concinnant) re-
ferunt. Τζιλιμοιῖδια, *Anisomarathrum*
Apulum, κάντζικα, σκακιδικί, est *scandix*
Cretica minor, purgamentum vulvæ,
quia Venerem excitat.

15. *Caucalis*, καυκαλῖς, *Pes gallinaceus*
seu *pulli*, est inter spontè nascentia,
quibus pleræque gentium utuntur
in cibis, maximeque Ægyptus: fo-
lium fœniculi, hirsutum, flos candi-
dus, cordi utilis: Est & cui semen
nodosum, echinatum. Arvensis echi-
nata magnô flore quibusdam *Lap-
pula Canaria Plinii*: *Daucus* ἀκανθό-
καρπῶ, *Echinophora* πυρρόκαρπῶ: lappæ
sunt

214 HERBAE UMBELLIFERAE,
sunt longæ, magnæ, echinata & sul-
cata.

16. *Apium*, τέλειον, varium est. *Hortense* κηπεύον, *Petroselinum* vulgò, *mac* Plinio, cui proprium quod colorem mutat, rami largis portionibus per jura innatant, & in condimentis peculiarem habent gratiam, *Crispum* culturâ evadit: acervatim satum melius provenit. *Helioselinon*, Ελειοσέλειον (quod & *paludarium*, *pedinon*, *hydroselinum*, *apium rusticum*, *apium Officinarum*) sativò grandius, molli foliò, nascitur in lacunis, vis privata contra araneas. *Όρειοσέλειον* in montosis provenit, capitula (κλωτάρια, κηφέλια) in summò papaveri similia, semen acre, cumino: foliò cicutæ, nonnullis *Μυτιβονα*, *Μacedonicū* (*Petroselinum Macedonicum* & *Estreaticum*) in Macedonia prodit, præruptis locis, semine acris & aromaticò, quod tomentò albicante obductum est. *Hipposelinum* (ἵπποσέλειον, ἄγριοσέλειον, aliis γείοφοι σμύρνοι, οἷον αἶγρον) majus

& candidius sativô, caulis scripturis veluti notatus, coma ceu libanotidis florum plena, in corymbos cogitur antequam deflorescat. *Petroselinum Cilicium*, plurimum in Amanô monte gignitur, odore Myrrhæ. Hinc σμύριον, & quidem κατ' ἐξοχήν, σμυροβοτάριον, σμύρια τραγῳδίαις, dicitur. Lacteo succo turgens *Olsenichium* Cordo; *Thysselinum* fortè Plinii. *Buselinum* differt brevitate caulis sativo, & & radicis colore rufo. *Macero* est *Petroselinum Alexandrinum*, antiquorum *Hipposelinum*.

17. *Sison*, (σίσιον, *Sinnus*, *Sinnon*, *Sinon*, *Amomum Officinarum*) exiguum, fuscum, & striatum semen est, & in Syriâ nascitur, apio simile, ferventis gustûs.

18. *Sion Dioscoridis* est frutex rectus, pingvis, foliis hipposelino similibus, sed minoribus & aromatici odoris. Nascitur in aquis ab iisque præterlabentibus succutitur, quod ῥήριον est, *Grateva Sio* folia rotunda; multò

multò quam mentæ majora, nigra, & ad erucam accedentia, foliis oblongis, *Laver* vocant.

I I. *Classi secunda assignantur, Elaphoboscum, Sisarum, Angelica, Imperatoria, Laserpitium, Panax, Spondylium, Libanotis, Carvi, Coriandrum, Anisum, Ammi, Pimpinella, Myrrhis, Cicutia, Cicutaria, Seseli, Ligusticum, Bulbocastanum, Oenanthe seu Filipendula, Pedicularis seu Fistularia, & Barba Capra.*

1. *Elaphoboscò* (quod & *Pastinaca latifolia*) pascuntur cervi, & serpentes resistunt. *Sativæ* flores lutei, qui quinque foliolis reflexis umbilicum medium viridantem circumambientibus constant, semen foliaceum. *Sylvestris, Baucia Officinarum, aliis Branea leonina.*

2. *Sisarum, (Siser, nonnullis Pastinacalatifolia)* Tiberius Princeps nobilitavit, flagitans omnibus annis à Germaniâ, cui ad Geldaibam generositas præcipua. Inest longitudo

dine nervus, qui decoctis extrahitur, amaritudinis tamen magnâ parte relictâ.

3. *Angelicam*, (quæ & *Spiritus Sancti radix*) ad Smyrnum quidam, alii ad Laserpitium referunt. Folia è vulgis prodeunt, convoluta in pilam quasi, ubi se explicaverunt, multô gibbô extuberant. Umbellæ antequam enascantur instar utriculi tumidæ; ruptô, erumpunt, quandâ conferti racemi speciem referentes. Ex radice quæ odorata & acris, flavus liquor. *Bohemica* minor & nigricans tardiùs corrumpitur. *Erratica* dicta (vocata etiam *Angelica vitium*, *Herba Gerardi*, *Corchorus* & *Egopodium*) semel plantata restibili proventu luxuriat. Aquaticæ *Archangelica* nomen.

4. *Imperatorie* ob raras facultates vocabulum, & media quasi inter *Panax* & *Laserpitium* natura. *Majori* (quæ, *Syrthium*, *Ostrutium*, *Astrantia*,

& *Magistrantia*) radix carne albâ, linguam vehementer vellicans.

5. *Laserpitium*, σίλφιον, καυλός, autoritate clarissimum in Cyrenaica regione repertum. Radix multa & crassa, σίλφιον vocant, aliis μαγύδαρις. Caulis (qui nonnullis μάσπετον) ferulaceus, folia apio maximè similia, Haud paucis *Maspetum*, semen foliaceum, φύλλον dictum. Succus (qui *Lasar*, λάσαρ, λάσαρον, λασάριον) duobus modis capiebatur, è radice atque caule, & hæc duo erāt nomina ῥιζίας & καυλίας, vilior ille ac putrescens. *Medicus* deterior & virosi odoris. *Cyrenaicus* blandissimī, & qui madorem totō corpore ciet.

6. *Panax* (πάναξ, πανάκη, πάντακι) ipsō nomine omnium morborum remediā promittit. *Syriacum* cui flos ferior, fundit succum, qui *Oporanax*, & ex semine in eo invento nata planta, ab Heracleo diversa. *Chironium* (*Chironia* schol. Nicandri *Centaureum*) ab inventore nomen accepit; folium

folium in *Theophrasti* Lapatho simile, majus tamen & hirsutius. Fortè *Helenium* in *Dioscoridis*, amaraco; Flos utrinque aureus. *Æsculapio* quod Ἀσκληπιοίον, folia fœniculi sed hirsutiora, odorata; flores aurei, odoris anethini; radici cortex salsus. *Herculeum*, ἡγάκληιον, ab Hercule inventum, Herculeum morbum debellat, folia ficûs vel cucumeris. Succus *Opopanax* excisô caule melsibus radice in autumno excipitur. Est apud Plinium & *Bucolicum*, quod è Macedonia affertur, armentariis spontè erumpentem succum excipientibus.

7. *Spondylium*, σπονδύλιον, foliis est platani, semen candidum, acerosum & grave olens. Vulgare hirsutum, nonnullis *Branca ursina*; sæpè in caulibus summo folia breviora.

8. *Libanotis*, λιβανώτης radice thuris refert odorem. *Fruetifera* (quæ nonnullis ζία & καμψάιωμα) semen incisuras inter angulos habet; hinc *Cachrys*. *Sterilis Dioscoridis* neque se-

men neque florem profert, in saxo-
sis emergens. *Theophrasti* cum erica
nascitur foliis lactucæ sylvestris ama-
ræ: Radix infernè superneq; purgat.

9. *Carui* (κάριον, κάριον, κάριον, κάριον) *Cuminum* *Ethiopicum* & *praten-*
se) gentis suæ nomine appellatur,
culinis principale, in quacunq;
terra feri vult, ratione eadem, quâ
olusatrum, laudatissimum tamen
in Cariâ, proximum in Phrygiâ.

10. *Coriandri*, (quod κόριον, κοριαν-
δρον, *Coliandrum*) folia & caules cimi-
ces redolent. *Minus testiculatum*
inodorum est. *Sylvestri*, quod foeti-
dissimû, semen in singulis pediculis
duplex, atq; unum alterijunctum.

11. *Anisum*, (ἄνισον, ἄνισον, γλυκάνι-
σον, *Anesum*, *Anicetum*, *Absynthium*
dulce, *Fœniculum Romanum*, *Cumi-*
num dulce) majore & minore semi-
ne apud Bohemos habetur.

12. *Ammi* (quod & ἄμι, ἄμμιον, &
ἄμμιον, *Ammi* *Alexandrinum*, *Syria-*
cum, *Cuminella*, *Cymine*, *Muriola*)

κρύμνον αἰθισπικόν καὶ βασιλικόν quibusdam. Plerique alterius naturæ in totum putant, quoniam sit exilius & candidius origani odore: Nostrium nigrescit. *Majus* cui lata folia, semen minus odoratum, *Bubonium Hippocratis* nonnullis, *Bupleuron Plinii*, (quod in sponte nascentium olerum numero Græcis, capite anethi, laudatum in cibis) aliis.

13. *Pimpinella* (quæ & *Bipinella*) veteribus indicta, apud recentiores, nomen, à foliorum binis ordinibus, pennatim sive plumatim digestis, quæ etiam *Bipennula* & *Pampinella* vocantur, sortita est. *Saxifraga major* umbellâ candidâ, aliis *hircina*, & *Petrafindula*, grana ad radicem rubra quibusdam in locis profert, ad Carmesini tincturam. *Sanguisorba*, seu *Sorbastrælla*, *Myrepso* περυσία, quibusdam *Sideritis*. 2^a *Dioscoridis* fluxus sanguineos sistit. *Ex Minoribus* *hirsuta*, fortè *Sisfitieteris* Plinii, à convictu in Perside nominata, quia

hilarantur illâ. Eandē *Protomdiã*, qui primatum apud Reges obtineant; *Acaſigneterm*, quoniam ſecum ipſa naſcitur, nec cum ullis aliis herbis, & *Dionyſonymphaden*, quoniam vino in rēconveniat, vocant.

13. *Myrrhis* *μύρρις* (quam alii *Smyrrizem*, alii *Smyrniſum* & *Cicutariam* vocant) ſimillima eſt *Cicutæ* caule, foliô & flore, minor tantum & exilior, cibo non inſuavis. *Majori* folia albis maculis reſperſa; ſemen magnum, longum, anguloſum, ſulcatum.

14. *Cicuta*, *κάνησις*, vocatur & *Angyon*, *Ethusa*, *Dolia*, *Apoleguſa*, *Amanroſis*, *Paralyſis*, *Aphron*, *Creidion*, *Catechomenion*, *Abioton*, *Apsendes*, *Ageomoron*, *Timoron*, *πολυαιώδιον*, *Dardanis*, & *κατάπυξις*, à noxa nempè; venenum enim eſt, & publica Athenienſium pœna inviſa, ad multa tamen uſus non omittendi. Caulis levis & geniculatus ut calami, nigricans, in cacuminibus ramoſus, folia coriandri,

cri, teneriora, gravi odoratu: floribus murium foetor, & inde capitis gravitas. *Minor petroselino similis*, est, fatua, quia minùs foetida. Huc & *Cicutaria* spectat, ex cujus generibus latifolia foetidissima est. *Palustri tenuifolia* affine videtur Plinii *Phellandrium*, quod in palustribus foliò apii nascitur; & *Silans*, qui cubitalis, glareosis & perennibus rivis nascitur; coquiturque ut olus acidum, seu oxylapathum.

15. *Seseli*, σίσελι Plinio aliquando *Sil*, quò cervæ ante partum purgantur, faciliore ita utentes uterò, quadruplex est: *Massiliense*, μασσικόν; foliis fœniculi, sed crassioribus. Ferulæ foliò est *siler montanum* Officinarum: *Aethiopicum* hederæ, sed minoribus & oblongis. *Peloponnesiacum* cicutæ, sed latioribus. *Tordylium* est Creticum; Plinio semen Silis, aliis herba per se, quam est *Syreon* vocarunt.

16. *Ligusticum*, λυβίστικον Galeno, in monte Apennino Liguriæ provenit; in colis *Panace*. Ubique suavius sativum. Radix & caulis Heracleotico Panaci similia. Officinæ *Seseli* appellant.

17. *Bulbocastanum*, βυλβοκασάτιον, ἀγελοκάστανον, ἀγελιοκασάνις, *Chamaëbalanos*, *Nucula terrestris*, *Nux Opilionum*, quia iis in cibō; radicem gerit bulbosam, Castanearum sapore. Sunt qui *Bunium*, βένιον Dioscoridis (quod nonnullis *Aton*, *Adine*, *Anemosphoron*, Galeno *Arctium*) faciunt, cui folia Apio similia, sed tenuiora, flos anethi, semen odoratum. *Pseudobunium* bunii foliis est, fruticans palmi altitudine, laudatissimum in creta.

18. *Oenanthe*, ὀυάνθη, quasi flos vinosus, vel quia odore & colore non multum à vite abit, vel quia cum ea floret: quia verò idem candidus, λεύκα θη audit. Radix in multa rotunda capitula exit, quæ velut ex filō quōdam pendent: hinc *Filipendula* nomen:

nomen: Folia staphylini. Cognatum *Plinii Molon* scapô strictô, foliis mollibus parvis, in extremâ radice caput allii: Quibusdam *Syroñ*.

19. *Pedicularis* φθίειν devorata ingentem pediculorum copiam pecoribus creat; quia fistulis & sinuosis ulceribus proficua, *Fistulariam* vocant. *Pratenfis lutea*, ἀλεκτρολόφου seu *Crista* *Plinii* censetur, folia gallinaeae cristæ similia, ejusdemque multiplicis & densæ modô, florum congeries fastigiatur. Hæc & *Mimulus* *Plinii* nonnullis, herba in pratis pessima.

20. *Barba capra* à floribus quæ eam æmulantur dicitur. *Prima*, *Plinii Melandryon* censetur. Nascitur in pratis & segete, flore albô odoratô. Altera *Rhodera* *Gallis*, caule virgæ ficulneæ modô geniculato, foliis urticæ in mediô exalbidis, flore argenteô.

III. *Classis tertia* continet *Valerianum* & *Nardum*.

K 5

1. *Valer-*

1. *Valeriana* à facultatibus inditum nomen, ideò etiam *Theriaca*, Paracel. *Terdina*, dicitur. Dioscoridi est $\phi\tilde{\nu}$, $\kappa\alpha\iota\ \rho\acute{\alpha}\rho\delta\omicron\ \alpha\gamma\epsilon\iota\alpha$, Plinio *Cretica*, quia radices odore Nardum æmulantur, cum quâdam gravitate virosâ, caulis geniculatus in purpura albicans, in medio cavus. *Hortensi*, quæ *Phu* Dioscoridis olusatri foliô, affine *Carpesium* aromaticum quiddam plus spirans; *Ponticum* melius, post *Laërtium*. *Rubrum* sunt qui volunt esse *Narcissum* Virgilii & *Columellæ*, vel *Condurum* Plinii, herba solstitialis, flore rubro, quæ suspensa in collô comprimere dicitur strumas. *Campestris inodora major*, vel fortè est *Bupleurum Hippocratis*, apud Plinium, foliis multis longisque, capite anethi, laudatum in cibis ab Hippocrate; vel *Chalceum* Plinii à foliorum colore, *Polypremon Cassiani*, *Locusta* quibusdam, & *Lactuca agnina*.

2. *Nardus*:

2. *Nardus montana*, *ναρδος ὄρηνη*, *Θυλακίτις*, & *ἰήρις* (Galenus *πυρίτις* legit) in Cilicia & Syriâ provenit, foliis Eryngii, sed non aculeatis; radice aliquando olivari, aliquando oblongâ. *Celtica*, *κελτικὴ*, *Gallica* Plinio, quæ & *ἐλιόγγια*, *Saliunca*, & *σεείνη* cum radicibus in manuales fasciculos colligitur. Similis huic *Hirculus*, ab odoris gravitate nuncupatus, candidior & sine caule. Angvil. *Nardus Samphoritica*.

IV. *Classis quarta* exhibet *Millefolium* *χιλιόφυλλον*, cui à multitudine foliorum nomen. *Majori*, quod *ἀχίλλειον*, *ἀχίλλειον*, *εἰδιεῖτις* Dioscoridis, & ab inventore *Achillea*, umbella floribus candidis & aurum æmulantibus, odore multo, fortè *Tanacetum minus*. *Minori* (quod *στρατιώτης* aut *χιλιόφυλλον* *Millefolium stratiotes*) flores parvi & candidi. *Aquaticò* (quod *ρυφίόφυλλον*) folia plurima fœniculo similia. *Lenticulatum* (quod *Lenticularia* & *Meon aquaticum*) vesicas in

exteriore foliorum parte habet subvirides, florem luteum galericulatum.

CAPUT XIV.

HERBÆ CAPITATÆ CUM SIMILIBUS.

Herbæ capitatæ flores in capitielli modum ferunt, suntq; non spinosæ vel spinosæ.

1. Non spinosæ sunt Succisa seu Morsus Diaboli, Scabiosa, Jacea, Stæbe, Cyanus, Tragopogon, Scorzone-ra, Calcha, Helemium, & Verbena. Reliquas ut Deronicum, Behen album, Centaurium majus, Bellidem &c. suis locis invenies.

1. Succise seu Morsus Diaboli radix præmorsa apparet, quâ crassiores & plures fibræ coëunt, bubonibus & carbunculis imposita mordicat. Folia extremis marginibus ruboris cujusdam vestigiô tinguntur. Est glabra, & hirsuta. Cognatæ
Pycno-

Pycnocomon Dioscoridis, & *Nigina Plinii*, quæ tribus foliis longis intubaccis, illita cicatrices ad colorem reducit.

2. *Scabiosa*, quæ Aëtii *ψόρα*; vel *ψόρα* quibusdam, scaber habitus, si vulgata, scabiei quæ & apostematibus medetur. Est *pratensis*, *arvensis*, tam hirsuta, flore niveo globoso, capite gemino prolifera, quam squamatis capitulis; *montana*, *capitulò globoso*, *stellata*, *arborescens* &c.

3. *Jacea* scabiosæ est simillima, adeo ut nomen ejus aliquando fortitur. Capitula variant. Sunt cum squamis, vel ciliis instar propendentibus, vel pennatis, vel fibrosis vel argentea. Est & cum capite magno strobili. Affinis fortè *Hyosiris Plinii*, intubo similis, sed minor & tactu asperior.

4. *Stabe*, *σάβη*, vulgaris notitiæ Dioscoridi herba: quod ipsi inna-scitur *ιννασκη* vocant; usus in tomētis, semen & folia astringunt.

5. *Cyano*, flos cœruleus communiter, rarò albus; si in hortos transferas, purpureus, violaceus, imò plenus. Quia in Segetibus plerumq; nascitur, *Lychnis agria*, & *Flos frumenti* vocatur: quia folia antequam excaulescat, pedibus avicularum admodum similia, *Gruis pes*. Dioscorides *Baptiseculam*, *Athanaton*, *Acylo-nium*, *Ballarjon*, *Corymbion*, *Taurion*, *Sceptrum*, *Malojon*, *Apocathemenes*, *Genicularem*, & *Bellariam*, cognóminat. Columna *Papaver Heracleum* esse statuit.

6. *Tragopogoni*, quod τετραπύλον, τετραπύλον, κόμη, *Barbula hirci*, è magni super caulem calycis summo proluxa erumpit lanugo; aruncos spirillos caprarum imitans; flos quãdòq; purpureus, aureus non rarò, cœlò oriète fatiscit, meridie recluditur, pluviam ingruente contrahitur, tandem perit & in canescentem pap-pum abit. Turget tota succo lacteo qui post horam in lateum mutatur.

7. *Scor-*

7. *Scorzonera* ab Hispanis nomen; quasi *Viperariam* aut *Serpentariam* dicas, quia contra viperarum & serpentum ictus valida. Est *latifolia* & *angustifolia*; Ultraque *Tragopogonis* genus.

8. *Caltha aureus flos*, sive simplex, sive plenus, inde *Cérinthe* & *Chrysanthemum* dicitur. Intortum & in circulum actum semen, inde *flos annuli*; Singulis ferè mensium Calendis florere conspicitur, inde *Calendula*. *Palustris* flore simplici, quibusdam *Farfugium*, & *Populago*. Affinis *Gromphana Plinii*, quæ ætèrnis viridibus roseisque per caulem foliis in posca sanguinem resicientibus medetur.

9. *Helenium*, ἡλένιον, ab Helena contra serpentes inventum, in Insula Helena laudatissimum, ἡλεῖ pulchritudine suâ multos: *Panax* fortè *Chironium* Theophrasti; Dicitur & *Enula* vel *Inula Campana*, quia quæ in campis lætis provenit, hortensi præ-

præfertur. *Symphytum* ab adnatis illis, quæ in radice liliorum more *συμφύτοιαι*; *Medica* à regione; *Nectararia* à dulcedine; *Orestion* ab Oreste; *Rubus* & *Verbascus Idæus*, ob similitudinem: *Terminalium* & *Cleonium* incertas ob causas. *Vulgaris* folia verbasci lanuginosa, flos Buphtalmi effigie, autcus, cui squarosum capitulum subest. *Indicum maximum*, dicitur *Flos solis Peruvianus*, *Herba* & *Corona solis*.

10. *Verbena* imprimis *Vulgaris*, (quæ *Verbenaca recta*) cui folia quercus similia, infernis quibus incisuris profundioribus, flos cœruleus, plurimas sortitur appellationes. Nuncupatur itaq; *Βοτάνη*, *Sacra herba*, quod in expiationibus ad amuleta sit perutilis. *Πεγυράτωρ* seu *Columbaria*, & *τρυγάνος* seu *Turturina*, quia columbis & turturibus familiaris, & quidem *ἡ 9. α. recta*. *Sagminalis* quia inter sagmina primum locum habuit; *Κοχλάτης* & *ἡ γιγθεύων*, quia vulnera conglutinat

tinat & firmat. *Demetrias* seu *Cerealis*, quia juxta fruges lubens nascitur. *Licina*, quia virgæ ejus virides in calathos & alia texi & implicari possunt. *Lustrago*, quia lustrationibus adhibebatur. *Militaris*, quia eâ coronati fœciales ad hostes mittebantur. *Vertipedium*, quia eâ pavimenta verrebantur. *Crista Galinacea*, quia folia ceu cristatus Galli apex incisuris divisa. *Chamelygos*, quia virgas in terram dejicit, & ad ligandum præbet. *Sideritis* seu *Ferraria*, quia ei foliorum formâ similis. *Curitis* seu *Hastaris*, quia ut hasta plurimum nobilitatis Romanæ habet. *Persephonion*, quia contra maleficia veneficiorum facit. *Philrodotes*, quia philtro amolitur. *Petonomon* à volucrum pastu. *Tenuifolia*, $\pi\epsilon\tau\epsilon\sigma\epsilon\gamma\epsilon\mu\iota\ \delta\acute{\alpha}\tau\iota\sigma\iota$.

II. *Capitatae spinosæ* cum similibus sunt *Carduus*, *Carduus Cirsium* dictus, *Cnicus*, *Attractylis*, *Acarua*, sive *Acornia*, *Chamaleon* seu *Carlina*, *Acan-*
nu,

nus, Silybum seu Carduus lacteus, Carduus Spherocephalus, Acanthion, Acantha seu Branca Ursina, Scolymus & Cinara, Carduus spinosissimus, Dipfaccus, Eryngium, Carduus stellatus, Euphorbium & Ant euphorbium, Tragacantha, Poterion, Drypis, Anonis seu Resta bovis.

1. *Carduorum* nomine herbæ aculeatæ veniunt. Carduum generatim Latini interpretantur, quod Græcis est σκόλιον. Sunt autem tam pratenses & palustres, quam arvenses seu avenarii & vinearum. Sunt & molles lappæ vel Cirsii capitulô. Huc spectant, λειμῶνια Theophrasti, Gazæ, Beta Sylvestris perperam aculeatis foliis. *Erisithales Plinii*, flore luteô, foliis acanthi; & *Ceanothus* Theophrasti, spina cui radix nec arundinosa, nec geniculata.

2. *Carduo* qui *Cirsium* (κίρσιον) dicitur, cauliculus tener duorum cubitorû in imo triangulo similis: Folia bovis lingvæ, in extremô aculeata,
in

in cacumine capitula purpurea, quæ in lanugines solvuntur.

3. *Cnicus* (qui & κνίκου, κνήκου) *Cnicon* à flore Croceô, vel quia mordet ac pungit. *Sativus* Officinarum *Carthamus* est à purgando; cui folia brevibus spinulis crenata, angustâ cervicè ramis adhærent, capita inter folia squamata, flos croceus, rariùs albidus, cujus usus *ἱς τὰ πρὸς σφύματα*, qui Græcis κρόκου & κνημάνθιον, aliis *Crocus Campestris*, & *Crocus Saracenicus*. *Sylvestris* hirsutior est sub *Cardui Benedicti* nomine, cui folia lacinjata, hirsuta, spinulis armantur, flos luteus spinulis rubentibus ramosis, quas multa lanugo intercedit, obvallatur, semen in capitulis floccis appensum. *Sylvestris* spinosior *Hieracantha* nonnullis. Plinius in *Cnici* historia, & Cnicum cum κνίκου seu ricino, & cnicum utrumque confundere videtur.

4. *Attractylis* Ἀτρεκτύλις & *Arda-tylis*, nomen invenit, quòd ex ejus scapo

scapo longô & lævi, ἀτράκτες fusos rusticæ mulieres cōficerent: Vel quòd non secus ac colus capitata & villosa esset. Sunt qui *Cnicum primum Sylvestrem* Dioscoridis esse volunt; sunt qui contradicunt. Et erat certè *Attractylis*, nisi candidior esset, & nisi sanguineum funderet succum, quâ de causa *Phonos*, φόνος (sed & ἀδύσταμον, ἄμυρον ob humoris copiam, & ἀφειδρὸν) vocatur à quibusdam, odore etiam gravis, serò maturescente semine, nec ante autumnum.

5. *Acarua* (ἀκάρια seu *Acorna*) aspectu Cnico urbano similis est, si totam plantæ formam spectes, colore flavicante & pingviore succo. Minor caule non folioso *Leo*, *Phœnix*, & *Carduus ferox* appellatur. Sunt qui ἀκάριον laurum esse, & ideò ab *Acorna* diversam, scribunt.

6. *Chameleon*. χαμαιλέον à foliorum varietate, eò quòd cum terrâ colorem mutat. hîc viridia, illic albicantia, alicubi cœrulea, nonnunquam rubra,

rubra inveniantur, & *Carlina* seu
Carolina, quia ab Angelo contra Pe-
 stem Carolo M. commendatâ, di-
 citur; quanquam non omnibus
 hæc appellatio placeat. *Albus* seu
Candidior serpit in terrâ nullô caule
 echini modo spinas erigens, flori-
 bus capillorum figurâ, qui in pap-
 pose evanescunt. Dioscoridi *iēia*, quia
 quibusdam in locis viscum, seu ad
 radices, seu sub alis foliorum gignit,
 maximè circa canis ortum, quomo-
 do thura nasci dicuntur. Theophrasto
iēim, Plinio per errorem *Helxine*, ra-
 ra visu, cujus Lachryma *Massiche*
Acanthiæ appellatur. *ῥιζόφυλλον* quia
 radice est foliosa, ex qua velut ma-
 lum extuberat contextum suâ fron-
 de: Gazæ *Carduus Pineæ*, sed malè. Di-
 versa ab *iēia* Nicandri, cujus in l. 6.
 præfatione mentio, quia hæc radix
 venenata: Sed fortè & *Ixine Colum-*
ne à *Carlina*. *Niger* umbellam ge-
 rit, floribus spinosis tenuibus hya-
 cinthi æmulis, & versicoloribus.
 Quia

Quia jumenta anginae modò necat, ἰλόφοιτοι; quia caninum refert odorem, *Cynosoron* (malè *Cynozolon* & apud Auctuar. κυνόξυλον) appellant. Sed & *Carlinae apris radicis* vocabulum, quia radix sues cum polenta necat.

7. *Asani* inter φυλακάνθη recensetur à Theophrasto, undè reliqua spinarum genera, ἄκανάθη seu *Asanacea*, fortè quòd τό κίνημα seu conceptus id cui flos inhæret, aut etiam fructus ἄκανθῶς sit vel ἄκανθώδες, spina vel spinaceum quid, ut Spigelius explicat.

8. *Silybum* seu *Carduus lacteus* est spina lata, Chamæleonti albo similis. Vulgaris albis maculis notatus *Leucographis Plinii* quibusdam.

9. *Carduus Spherocephalus*, à rotunditate capitis, seu fructu pilæ modò rotundò, ita dicitur! Cui affines (si non iidem) 1. κερχοδύλιον, quod chamæleontis nigri figuram habet, radicem odore nasturtii acris. 2. χάλκη, *Gazz Acyria*, cui nulli in foliis aculei.

lei. 3. Τετράλιξ aculeata , quæ æstate
 floret , à Tetralice Atheniensium ,
 quæ Erica , distinguenda. 4. Ἀκανθα
 λευκή sive *spina alba* foliis Chamæle-
 ontis albi, aliquantulum hirsutis &
 aculeatis; capitulô spinosô, echini
 marini æmulo. 5. Ἀκανθα Ἀργεϊκή, Spi-
 næ albæ similis, nonnullis *Sylvestris*
Cinara, *Donacitis*, *Spinaregia*, & *Car-*
dus ramptarius.. 6. Πόρρεθ, quæ su-
 pernè cacumine tantum ramos spar-
 git. 7. *Onopordon*, quod si come-
 deriat asini, crepitus reddere so-
 lent.

10. *Acanthion*, Ἀκάνθιον folia gerit
 albæ spinæ similia, aculeata per ex-
 tremitates, & araneosâ lanugine ob-
 ducta, è qua collecta etiam vestes
 bombycinis similes in Oriente fiunt.
 Tomentosum latifolium *Onogyros*
 fortè Nicandri.

II. *Acanthus* topiaria herba, latô
 longoque foliô, crepidines margi-
 num, assurgentesque pulvinorum
 toros vestiens. Caulem prope verti-
 cem

cem ex intervallis foliola quædam
 ceu alveoli circumdant, oblonga
 hyacinthina, quæ quia Columnarum
 Corinthiarum capitulis inculpe-
 bantur, herba ipsa non *καμολάμα* sed
καρμυρίσια; quia similitudinem cum
 anterioribus urforum pedibus ha-
 bent, *Branca Ursina* vocata; quia
 mitræ Phrygiæ aut pileolo incurvo
 similia, *κισιάσια*: Caput thyrsi specie,
 in gracilitatem coni instar fastigiati.
Levis propter nigricantia folia *Mel-*
ampyllum: ab Acantho puero in
 florem hujus herbæ converso *παίδισω-*
τα nuncupavere.

12. *Scolymus*, *κίλκω*, quia famem
 arcet, duplex est: 1. *Dioscoridis* foliis
 inter *Chamæleontem* & *Leucacanth-*
tham, sed nigrioribus & crassiori-
 bus. Caulis foliis obsitus, in quo
 capitulum spinosum, Plinio *Carduus*,
 quales apud Carthaginem Magnam
 Cordubamq; præcipuè, sestertia sena
 millia reddebant; Tralliano *Ἀγρυγιον*,
 unde *Articoca*. Galeno *κίρκω* seu
 à Cinere

à cinere quò stercoreari amat, seu à
 nocumentò. Capitellum quò veſci-
 mur *ὑγίφαλοι & σπρίδαλοι*. Galenò;
 quia id verticilli figurâ, quæ in colu-
 mnis ornamenti locò conſpicitur
 Sylveſtris fortè Theophràſti *καύτοι*.
 Sicilia propria, cujus caules ejuſdē
 nominis, deſquamati cibò *ἡνωμένοι*
τοι, μαριὰ conditi edebantur. Rectus,
 quem *pternica* dicebant, ejuſdem
 ſuavitatis, ſed vetuſtatis impatiens.
Pomum palmæ cerebro ſimile, *Aſca-*
liam vocabant; Ignotus hucusquē
 quibusdam. 2. Theophràſti, *Gazz*
Carduus, aliis *Limonium*, qui floret
 ſerò & diu. Radix veſcenda, decocta,
 optimaquē poſtquam deſloruit, ſic-
 ceſcens lacteum emittit ſuccum,
 carnoſa & in cibo grata, *ἢ τῷ ὀγκυ καὶ*
αὐτῷ ἀκατάσθης. Pappi in quos flos
 abit, *τὸ γείμα* Nicandro. Non multū
 à Cinara abludit, cujus quoquē radi-
 ces eſui idoneæ; ſed nec ab *Aſcolym-*
bro Bellonii, qui *Scombreuſi*, ſeu

Scombri Carduus Cretenſibus, Italis *ſpina borda*.

13. *Carduus ſpinofiffimus* eſt διόρυξ Theophraſti, Gazz *Buxus aſininus*, quia aſinis in cibo gratiſſimus. Eſt *ſphærocephalus* latifolius, ſegetum, ſeu *avenarius*, lanceolatus, vertice corticoſo, &c.

14. *Dipsaco* (διψακός *ſitibundus*) folia lactucæ, bullæ ſpinofæ in dorſi medio, caulis ſpinis horridus, cujus genicula bina folia amplectuntur, concavô alarum ſinû, in quo aquæ ex rore & imbribus colliguntur, unde nomen traxit. Vocatur & *Labrum* ſeu *Carduus Veneris*, à carinato foliorum poſitu, quæ pelvis vel lavacri ſpecie: *Virga paſtoris*, quia virgis longis paſtores aculeis detractis utuntur; *Carduus Fullonius* ſeu *Fullo-nium*, quia eô rudes pannos velut echinô poliunt. Affinis *Galedragon Xenocratis*, paluſtris & ſpinofa, capite ovo ſimili, in quo creſcente æſtate vermiculos naſci tradunt.

15. *Eryn-*

15. *Eryngium* seu *Iryngus* *Officinarium*, Græcis ἐρύγγιον & ἐρύγη, Plinio *Erynge*, quia multis capitibus dotata est, dicitur. Folia circa caulium eminentias in spinas aculeantur, in cacumine globosa capitula, spinarum acutissimarum ambitum stellatim circumvallantur. Ex cognatis περονίτης Tralliani.

16. *Carduo stellato* nomen à spinis acutis & durissimis, quæ folia in modum radiantis stellæ ambiunt. Luteus foliis Cyani, *spina solstitialis* haud paucis.

17. *Euphorbiam* Rex Iuba Medici sui nomine & fratris Musæ appellavit, cum invenisset; spectatur foliis acanthinis. Vis tanta est, ut è longinquo succus, qui *Euphorbium*, excipiat. Incisæ conto subditur excipulus, ventriculo hædino: Humor lactis videtur effluere; siccatus cum coit, thuris effigiem habet. *Anteuphorbiam* acrimoniam ejus retundit.

18. *Tragacantha*, τραγάκανθα, *Hirci spina*, radice supra terram eminent, inter folia numerosa aculei recti, candidi, quos ipsa occulunt. Succus sponte consistit, spissaturq; lachrymæ modò.

19. *Poterium*, ποτήριον, quia potrix herbariguum solum postulat, totum spinis horrescit, & tenui lanosâ lanugine obducitur, rami lori modò lenti & flexiles, radices recisæ propè terram lachrymam fundunt, gummi similem. Jones τρυγιάδα vocant, quia nervis inimica est: alii *Phryni-
on*.

20. *Dracis*, δρακίς, spina umbella est, foliis vidua, vulnerat aculeis atrectantes, inde nomen.

21. *Anonis æranis*, quòd nullam utilitatem præbeat, ita dicitur. Spinæ in ramis, annuò foliò rutæ simili, totò caule foliatus, in modum coronæ. Muriâ conditur antequam spinas producat. Vocatur & οἰανίς seu οἰρανίς quòd asinis opituletur. *Rest
bevis*

bovis & Remora aratri, quia aratorum & radicum implexū arantes boves in opere sistit. Πολύγονον, quia fecunda & vivax, γλαυκίζουσα, quia revera Sole splendente talis. Aculei σκολοποειδής, quia pali spiculi instar solidi sunt.

CAPUT XV.

HERBÆ SILIQVATÆ
ET HIS SIMILES.

Herbæ à fructu denominatæ siliqvatae sunt, quia siliqvas ferunt, ex quæ vel legumina, quæ manu leguntur, ὅσπρη & χέδρη Græcis, seu hæc capreolis sint donata, seu illis careant; vel Olera & Oleracea, de quibus alibi; seu Aliæ herbæ. Apocynon & Asclepiadem vide inter scandentes.

I. Legumina capreolis donata sunt Faba, Smilax hortensis, seu Phaseolus, Ochrus seu Ervilia, Lathyrus seu Ci-

cercula, Vicia, Aphaca, Arachus sive *Cracca, Arachidna, & Lentesc.*

1. *Faba*, *φύαμ* ⊙, à feracitate notū & maximo olim in honore legumē, sola ex iisdem unicaulis, quadraginta diebus floret, alternisq; diebus siliquatur, & sola frugum etiam exesa, repletur crescente Lunâ. In Fabariis spontè nascitur, quod de vulgari sumendum, quæ Dioscoridi *φύαμ* ⊙ ἐλαηνικὸς, aliis *πύαμ* ⊙, unde Atheniensium Festum *φουανέψια*, Festo *Fabulum*. Fabæ tunica Scribon. *fabæ concha, Valvulus*, à valvis simili operculaturâ, *operculamentum Columellæ*, Græcis *λέμμα, πίσκ* ⊙, *θάκη, λόβ* ⊙ *αἰβηεις, κερυκίς*. *Umbilicus fabæ*, ubi bifores fabarum valvæ committuntur. *Scapus*, fabalis stipula Ovidio, Culmus, *ala*. *Fabæhilum*, nigrum quod in summo est. *Fabaginum acus*, *κυσθήριον*, quisquilia & purgamenta. Lomentum farina fabacea, quâ erugantur corpora, aggravaturq; pondus illâ ex omni legumine. Quæ cōfracta

fracta est, *fabafresa* vocatur, ἱερὸν γὰρ
cum corticibus suis elixa, *Conchis*.
Auspicioꝝ causâ adhibita, *Resri-*
na. Incoctilis ἀτίεσται. *Egyptia* spi-
nosus caulis, caput papaveri simile,
colore roseo, fabæ non supra trice-
næ.

2. *Smilax hortensis*, σμίλαξ κηπούσα,
hederæ est foliis, cauliculis clavicu-
larum instar, propinquis fruticibus
se se implicans, ut operis topiarii at-
teguas opacent. In siliquulis, quæ
λόβια, semina renibus similia. Appel-
latur & δόλιχος, & φασήλος, ab effigie
siliquarum & fructus, qui linternam ex-
primit. Alii λόβον & λόβιον vocavere; ἱξα-
ρίως, quia ex omni siliquarum indu-
mento testarum genere, hæ solæ
unâ cum siliquis manduntur.

3. *Pisum* quod à Pisa (locô in
quo olim copiosissimè provenie-
bat) nomen sumsit, legumen notis-
simum, semina siliquis inclusa, nullô
septô interdistingvuntur, sed se quasi
contingunt, flos papilionaceus.

248 HERBAE SILIQUATAE,
Græcis ὀπίσσω, τὰ πίσω, & λίουθον im-
propriè. Nam ex farinâ leguminû,
pulmentarium λίουθον dicitur. Est &
Umbellatum, cui flores copiosi, co-
ronæ instar in superficie nectuntur;
& *quadratum*, cujus fructus, dùm vi-
rent, rotundi, exsiccati, angulosi e-
vadunt: *Vesicarium* fructu nigrò, al-
bâ maculâ notato, *Caput Monachi*,
& *Pisum Cordatum* quibusdam.

4. *Ochru* (ὄχρεον seu *Ervilia*) à lu-
teò ochræ colore, quem interior
fructûs medulla refert, ita appella-
tur. *Pisum minus* audit, quia caule,
foliò, capreolò, & siliquâ pisum re-
fert.

5. *Lathyrus*, λάθυρος quasi λάτρεσθαι
dicitur, tanquam ἀρεσθαιστικός, quia Ve-
nerem excitat; *Columellæ Cicercula*.
Piso est similis quoad fructum, post
flores candidòs siliquæ latæ ac com-
pressæ, fructus angulosi, quod de sa-
tivo sumendum est.

6. *Vicia* à vinciendo denomina-
tur, quia capreolis vitis modò serpit,
ad

ad scapum lupini aliumve calamū,
quem vincere solet. Asianis βίνιον, At-
ticis σέγαρον, aut κένανον vocari scribit
Galenus.

7. *Aphaca*, ἀφάκη, in arvis nasci-
tur, lente altior, siliquis lentium ma-
joribus, in quibus semina terna qua-
ternave nigra, lente minora.

8. *Arachus*, ἄραχος, five *Cracca*,
frugum & frumentorum vitium,
dum humidiores statu segetes præoc-
cupat, ac tenellas pertinaci vincit,
crebrisque circumvolutionibus de-
orsum trahit. Semine à præcedenti-
bus differt: Exquiritè arachi rotun-
da nigra; Aphaces & vicix aliquando
latiora.

9. *Arachyda*, ἀραχίδα, Cicerculæ
species, radice squamis contecta,
ex minusculis aliquot constante.
Nec folium nec quicquam aliud su-
pra terram habet, quia in vasculis
parvis, postquam defloruit, semen
continetur.

10. *Lens* quasi lenis dicta, vescenti-
bus

tibus æquanimittatem adferre creditur. Caulis in latus spectat, siliquæ in latitudinem funduntur, Græcis φακὶς & φακὴ, seu quòd oculorum aciē hebetet; seu quòd semen ideam maculæ faciei vel oculi referat; seu quasi ἄσπερος, quòd siliqua granulis compressis lanegulam efformare videatur. *Tragica* Archagato, quia feralibus & defunctis apponitur. *Quia pauperum cibus*, dives haud lente gaudet amplius.

II. *Legumina capreolis carentia* sunt, *Orobus*, *Cicer*, *Lupinus*, *Fænũ græcum*.

1. *Orobus*, ὄροβος, quia boves saginat. Latinis *Ervum*, frutex exiguus, foliò angustò in siliquâ cylindracea, seu quæ volvi potest; semina ejusdē figuræ, seipsa invicem contingentia. Est *pallidus*, *candidus*, *rusus*, &c. Tral-
liani καδαγίνης vocabant, quia ejus maximus in expiationibus & lustrationibus usus.

2. *Cicer* caule est omnium leguminum

minum lignosissimò, ἐγείρειτο Græcis, seu quia semina in vasculo quasi flatu distento bina fert, testiculorum ad instar; seu quia Venerem excitat. Viri αἰδοῖται apud Suidam dicitur ἐγείρειτο. Neptuni ἑνεργου, quia non nihil falsus in ramis, foliis & fructu sapor, & juxta mare satum melius. Columbinum candidum est; Venericum rubrum, quod & Orobinū Arietinum, capiti arietino simile, nigrum & cæteris majus. Plinius columbinum & Venericum pro eodem sumit.

3. Lupino siliqua circumsepta, principium, quo siliquis semen adhæret, concavum. Tellurem adeò amat, ut quamvis frutescosò solo conjectum inter folia vepresque, ad terram tamen radice perveniat. Circumagitur cum sole quotidie, horasque agricolis etiam nubilò demonstrat. Dicitur Lupinus, quia sicut lupus terram in fame appetit, ita lupinus terram amat. Græcis λείγου, seu quia omnium leguminū

calidissimus; seu quia multo calore ad germinandum indiget: Athenæo *βεροκώμω*, & *λυπηάριον*, Lacones *λυσιδάιδας*, *λυσιδάς* vocant; *Tristis* Virgilio, quia amara. *Lupinum*, *aurum* est apud Plautum Comicum: Nam in scena nummis ex lupino factis pro aureis utebantur. *Virides* à nullo animali læduntur: *Maceratis* amaro-rem deponunt.

4. *Fœnum Græcum* foliis est coluthæ; viride inodorum, siccatur eleganter olet: *Columellæ Siliqua*, *Plinio Silicula* & *Silicia*; *Nicandri* schol. *βένκεα*, & *βένκεα*, aliis *κατάκαρα*, *αργύρεα*, à siliquarum figura, *κερύντις* quasi cornuta herba, & *κόλιν*, quòd cornua ejus in longum extendantur.

III. *Aliis ab his herbis triplex classis.*

1. *Primâ classe* continentur *Hedysarum* seu *Securidaca*, *Ferrum equinum*, *Polygala*, *Ornithopodium*, & *Tribulum*.

1. *Hedysarum* ob suaveolentiam ita vocatur, frutex minutis foliis ciceri similibus, siliquæ corniculorum modô aduncæ, in quibus semen fulvum ancipitem securim referens: Hinc *παρακίς*, *Securidaca*, seu ut Turnebus vult, *Securiculata* & *Securina* nomen. Nas citur inter triticum & hordeum. Est & *Siliquis planis* utrinquæ dentatis, & *siliquis articulatis*, flore variô.

2. *Ferrum equinum*, vel à soleæ equi forma, vel quia equi, si diu hanc plantam calcaverint, soleas excutere credantur: Siliqua aliquando simplex, aliquando multiplex. Est & *enneaphyllum*.

3. *Polygala*, *πολύγαλον*, palmi altitudinem perit, in caule summo foliis lenticulæ gustû adstrictô; quæ pota lactis abundantiam facit, inde nomen. Altera Bauhini *Coronilla* Lobelio.

4. *Ornithopodium* ignotum veteribus; dicitur ita, quia siliquæ aduncæ

unce parvæ aviculæ pedem referunt. Affinis *Stella leguminosa*, à fructu stellato.

5. *Tribulus terrestris* , terrestris nempe, foliô est ciceris, viticulis gracilibus, cubitalibus, & frequentibus nodis distinctis; integumentô fructûs aculeatô, hinc appellatio, & *ῥαβδανόβιον* Theophrastus vocat.

II. Classe secundâ continentur *Onobrychis*, *Astragalus*, *Galega*, *Glycyrrhiza*.

1. *Onobrychis*, *ὀνόβρυχις*, vel quia affini eâ depastâ rugiunt, & fremunt, vel quia sursum, unâ cum scaturiginibus erumpit, *ἄνω βρύχεται*: Foliis est lenti similibus, flore phœniceô, radice parvâ. Est & *spicata*, & semine *clypeatô*: Fructum echinatum quæ habet, *Caput gallinaceum Belgarum* vocatur.

2. *Astragalo*, qui etiam Græcis *ἄστρογάλλος*, propter sequentē causam, folia & ramuli Ciceri similia, flores purpurei; radix balani instar, cum
ad-

adnatis appendicibus præduris, & cornuum instar inter se implicitis, (quam glandulam, pinum trivium, fenum terræ, talum, & nonariam vocât) semen est ἀστραγαλοειδές, talo simile.

3. *Galega* folia pinnata, cum molli in extremitate spinula; flores ex albo violacei jubam efficiunt: Siliquæ teretes oblongæ. Vocatur & *Ruta Capraria*, *Fœnum græcum silvestre*, *Fracastor*. *Gallica*, *Cœsalp. Caprargo* & *Galega*, aliis *Regallicum*, *Galen* herba: Sunt qui *Onobrychin*, *Polemonium*, *Glaucen*, & *Polygalam* esse volunt.

4. *Glycyrrhiza* frutex exiguus, folia lentisci pingvia, flos hyacinthi, fructus platani pilularum magnitudine, asperior; siliquæ lentium modô rufæ, radix longa buxei coloris, dulcis: Et ab hac γλυκύρριζα, quasi γλυκῆια ῥίζα, γλυκῆια, γλυκύφυτοι, γλυκύρριζοι in neutro, & γλυκύμη nominatur. Dicitur & Σκυθικὴ ῥίζα, σκύθιοι, seu (ut alii) σκύθικοι, σκυθάριοι, quia in Scythia ad paludem Mœotim plurima; ἔδιψεν, quia famen

famen sitimq; sedat, *Thapsus* forte, qui & σκυθικὸν ξόλον, Cratino *Hipponicū*, Theocriti schol. χρυσόξολον, seu *aureum lignum*, quod lanas & capillos luteo imbuebat colore: Hodiè elicitur succus ex ea, sed tingere non in usu.

III. Classis tertia sibi vindicat *Consolidam regalem*, *Fumariam*, *Chelidonium*, *Aquilejam*, & *Nigellam*.

1. *Consolida regalis* (quæ & flos regius) non ita ignota herba est; flores spicati & ordine digesti, cū calcariformi corniculo à tergo, hinc *Equitis calcar* & flos equestris: Siliquæ subnigræ, rotundæ. *Delphinium* fortè Dioscoridis quia non folia (quod mendum est) sed flores, imprimis antequam completi, speciem quandã delphinorum incurvâ & repandâ figurâ (ut olim pingebantur) referunt. Est in iis & folium quoddam implicatum eum occultis in albo characteribus, qui ex virgulis cœruleas litteras A, vel AJA exprimunt. Altera *Delphinii species Romanum*, & *Buccinum* dicitur.

2. *Fumaria*, Græcis κάπνιον, κάπνιον, καπνίτης, καπνιογόριον, *fumus terra*, quia succus oculis inspersus lacrymas summi instar movet, duplex: *Non bulbosa*, quæ fruticosa, prætenera, foliis coriandri, hinc κόριον, κορυδάλιον, cinericii coloris, flore purpureo, valvulis rotundis minutulis; nascitur in segetibus hordeaceis. Est quæ viticulis plantis aliis adhæret: *Corydalis* quibusdam *Split* lutea est. *Bulbosa*, vulgo *Capnos fabacea*, *Capnos* prima Plinii, quam pedes gallinaceos vocant, in parietinis & sepibus provenit, radice cavâ, vel non. Radice cava major, *Aetio phragmites*, & *Capnium*, *Capnos Chelidonia*, & *Leontopetali* genus nonnullis.

3. *Chelidonium*, χελιδόνιον, *Gazæ Hirundinaria*, officinis *Chelidonia* & *Celidonia* visui saluberrimam *hirundines* (χελιδόνες) monstravere, vexatis pullorum oculis eâ medentes, & quæ hirundinum adventû floret, discessû marcescit, ut Plinius prodidit. *Mao*

jus dicitur *Pandionis radix*, à Rege Atheniensium Pandione, cujus filia Progne in hirundinem mutata; *Pæonia*, propter pares vires; *Philomedion*, vel potius *Philomelion*, à Philomela Prognæ sorore; *Othoniū*, ob Othona, quā succū Chelidonii quidā credidere: Recentioribꝯ *ελόδιον*, Chymicis verò *Celidonium*, ob quintam essentiam, quam vehementer deprædicant. *Minus* quidam *sylvestre triticum* nuncuparunt; Siliquatum utrumque.

4. *Aquilegia* flos ex corniculis quinq; campanarum instar dependet, intūs flavis pilis instruitur; dicitur & *Aquilina*, ob aduncos mucronum flores, aquilinorum ungvium instar; *columbina*, à forma florum, quorum quina folia in Stellæ modū radiant, quina alia ex inferiori parte, corniculis cavis sursum reflexis, gracilitate cervicem & rostellam columbarum referunt: *Isopyrum Dioscoridis*, à flore ita congestos apices ha.

habente, ut ignis speciem repræsentet, Aniso simile; aliqui *phaseolum* vocāt, quoniam folium floris in phaseoli pampinos torquetur. An sit *Pothos*? dubium.

5. *Nigella*, μελάθιον, *Melanspermon*, nigri seminis ferax est, quod & angulosum, acre & odoratum: Capitulum in cacumine ceu papaveris oblongum, in quo loculamenta. *Hispanica* capitula habet pentagona; *Citrina* capitata est, flos triplici aut quadruplici novem aut decem foliorum serie constat: *Arvensis* cornuta est; non est *Anthemium*.

CAPUT XVI.

HERBÆ LACTA-

RIÆ.

L *Actariis* nomen à succo inditum, Lac enim ex foliis fundunt, & sunt, præter *Oleraceas* quasdam, *Tithymallus*, *Pityusa*, seu *Esula*, *Apios*, seu *Tithymallus tuberosus*, *Peplus*, seu *Esula rotunda*,
Peplus,

Peplis, Chamæsyce, Lathyris, & Hippophaës.

I. *Tithymallus*, τιθύμαλλον & τιθύμαλλον
 à lacteo succo quò turget nomen ac-
 cepit; ideò omnes species vetus Ni-
 candri schol. ἐν γάλακτι lactiferas dixit:
Vocatur & lactuca caprina, quia ex
 eo non minus lac ac ex lactuca, & ca-
 pris in delitiis; & *lactuca marina*, quia
 locis mari vicinis feliciter provenit.
Paralius, qui & *Tithymalis*, ad mare
 nascitur, & quia caput orbiculatum
 in cacumine habet, κόκκον vocāt, ζιθομα-
 λίδα μήκωντα. *Καρκαίας*, qui & *Mas*, vallis &
 septis muniendis aptus est, inde *balth-
 reus* dictus: *Amygdaloides* quibus-
 dam, quia folia oleæ longiora amyg-
 dalum referunt, aliis καρμής, καρδίας
 ὀξύπερον, & radix γαλάκτις. *Myrtites*, μυρ-
 τίτης seu μυρσινίτης, folia fert myrto simi-
 lia, sed summa parte aculeata: Idem
 & καρυνίτης à fructu, qui non pariter
 maturescit, sed pars annò sequente,
 & *Nux* seu κάρυν vocatur; Romani
Mutilaginem caprariam dixere He-
 liosco-

lioscopi coma cum Sole circumagitur; folia portulacæ, caput anethi. *Cyparissias* à foliorum similitudine, caulē gemino aut triplici; nascitur in campestribus: Positu, ortu, effigie æquabili, circinatoque habitu cupressum refert. *Dendroides*, seu *Dēdritis* arboris naturam imitatur; comosissimus ex omnibus, in petris nascens: *Cobion* & *leptophyllum* quidam nominant. *Platiphyllum* alii *Corymbitem*, alii *Amygdalitem* à similitudine vocant, ut Plinius ait; nec ullius sunt latiora folia: Pisces necat usus, ipse verbasco similis.

2. *Pityusa*, *πιτύσσα*, *πιτύσσα*, quasi *πιτυοίσα*, quia folia piceæ sunt similia, aliis *Esula* vocabulo duabus syllabis sublatis ex præterito luxato, ex *tythymallorum* genere est: Semen latum instar lenticulæ; radix lactaria, quæ recentioribus *τρύπη*. Plantam *κλήμα*, *κράμβισ*, *παράλιον*, *καλοπικόν* vocari, scribit *Dioscorides*.

3. *Apios* juncos duos vel tres in
terra

terra spargit, rubentes, foliis rutæ, quæ oblongiora, angustiora, herba- cea: Radix exsiccata ficum imitatur, hinc *ῥαχας*; extremum in pyrum turbinatur, hinc *ἄπις*. Apii dimidium id, teste *Aetio*, quod ad radicem est, & si edatur, *supernè* purgat, *Chama-raphanus*, seu *Raphanus ἄγριος* silvestris (alii *Chamaebalanon* legunt) dicitur: Intus habet mammam candidam, plenam succi lactei; dicitur & *Tithymallus tuberosus*, & *λιόζωσις*, Græci recentes *χαμαιπόδια* vocant.

4. *Peplus*, quæ & *Esula rotunda*, ex una radice tenui fruticat, foliis parvis ceu rutæ, sed latiore: Quia ramulorum rotundis quasi amictum velum efformat, ac tellurem operit, *Peplus* dicitur; nisi velis à *Xerampelina* seu purpurea foliorum superficie (hujus coloris *peplum*) derivare; hinc & *συκή*. Quia semen papavere candidum minus, & succum emittit, Hippocrates *μηκώνει ἄφραδες* dixit.

5. *Peplus*, quæ Hippocrati *πίπλις*, & nomi-

nomine & effigie peplum refert;
 αἰδοράχνη ἀγρία, seu *Portulaca silvestris*,
 quia foliis hortensis portulacæ ro-
 tundis & internè rubētibus vestitur:
 ὅαμι & ἀμφιλαφὴς *Dioscoridi*, quia ube-
 riore, & undecunq; comosâ concin-
 naqve, & in speciem pepli collectâ
 sobole fruticat; semen ferventis gu-
 stûs. *Montana* est folio *Numulariæ*.

6. *Chamaesyce*, χαμαισύκη, seu σόκη, len-
 tis folia habet nihil se attollentia, in
 aridis petrosisq; nascens: Neq; flo-
 rem neqve caulem promit.

7. *Lathyrus*, λαθύρις, nonnullis, τιβύ-
 μαλ, fructum triplici loculamentô
 distinctum habet, rotûdum ceu cap-
 parum, in quo tria minuta semina in-
 tercurfantibus tuniculis distincta:
 Hinc *Lathyridis* nomen; nisi mavis à
 foliis duobus, quæ summam caulis
 partem amplectuntur, & cavitatem
 satis magnam ostendunt, deducere.
 Vulgò *Cataputia*, seu quia in pillulis,
 & quasi catapotiis semen; seu quia
 grana in catapotiis sumta purgant:
 Indè

Inde & χαλκίους grani, & χαλκοναίους fruticis appellatio.

8. *Hippophæes*, ἵπποφαῖς, in labulosis maritimisqve nascitur, foliis oleagineis, inter quæ spinæ candicantes, siccæ, angulosæ: Flores hederæ modô racemosi, candidi, & ex parte rubentes; radix succô madet, quî aut per se conditur, aut pistillis farinæ.

CAPUT XVII.

HERBÆ SCANDENTES, CONVULVULI,
ET SIMILES.

HERBAS scandentes vocamus, quas ἀνακλιτάς, & προσκαλύπτας Græci dixerunt, quæ non nisi alterius ope ac fulcrô sustinere se commodè possunt: Sunt verò vel *Non Pomifera*, vel *Pomifera*.

I. *Non Pomifera* in tres classes abeunt.

1. *Prima Classe* exhibentur *Scammonium*, *Convulvulus* seu *Smilax*, *Soldanella*,

danella, Smilax aspera, China, Bryonia, Lupulus, & Vitis vinifera.

1. *Scammonia*, quod Græcis *σκამμόνια* & *σκαμμόνια*, rami pingves, crassi & densi, folia triangula, flores in modum calathorum concavi; radix succi plena, gravis odoris, ex qua lachryma de qua postea. Venenatum evadit, si juxta Tithymallos proveniat.

2. *Convulvulo* nomen, quia viticulosus & sarmentosis cauliculis, sursum & deorsum arboribus, fruticibus, vicinisque sepimentis obvolvitur: Putatur esse *Smilax levis* Dioscoridis. Est maior, cujus flos omnium plantarum flores albedine vincit, minor, albus, cœruleus, argenteus &c. Ad eum referendæ

1. Ελξίον Dioscoridis foliis hederæ sed minoribus, quæ in segetibus nascitur; multis *Hedera Cissampelos*, a' iis *Orobanche Theophrasti*, nonnullis *Scammonea tenuis* Plinii. 2. *Jasione*, cujus flos Theophrasto calathi fi-

gurâ , in angustum adeò termina-
tur , ut exiguô quô contineatur spa-
tiô indigeat : Unum in flore folium,
sed ira implicatum, ut plura videan-
tur. 3. Μαλακόνισσος & *Damocratis* apud
Cassianum Bassum, cui molliora fo-
lia, cauliculus quô se implicat, & na-
tale inter arundineta solum 4. *Cen-
tunculus* Plinii, qui Græcis *Clematis*,
rostratis foliis, ad similitudinem ca-
pitis penularum in arvis jacet : Do-
donæns impiæ herbæ genus cense-
re. 5. *Granum Nil Serapionis & Arabum*,
quod Bauhinus *convolvolum cœru-
leum* hederaceô angulosô foliô vo-
cat ; quidam *Ligustrum nigrum* Co-
lumellæ , *Pothon cœruleû* Theophra-
sti, vel *volubilem lanuginosam* Mesa-
xi credunt.

3. *Soldanella* ex *sinilacum lævium*
genere est, *Soldan* aliis, *Discoridi*
κράμβη θαλάσσια, brassica marina, quia
intra primas maris aquas provenit;
folia rotunda lacteô succô madent,
sapor eis asper, & medicamenti in-
star

star ad eliciendas alvos : Putatur esse illa quam Theophrastus *Bresfice* (ῥαφάνη) tertiæ agrestis nomine, Plinius *Raphani* genus sylvestre dixit; Belgis *Convolvulus marinus*.

4. *Smilax aspera*, σμίλαξ τραχὴν, Theophrasto σμίλαξ sine addito, sarmenta rubi modò aculeata gerit; *Gazzæ Hedera Cilicia*, quia primùm è Cilicia profecta sed in Græcia frequentior, *Nicophoros* Plinio. Cui fructus rubent, frequentibus spinis horridula est; folia aliquando albis maculis asperguntur : Cui nigrescunt, paucioribus armatur aculeis, folia nullis. Alterum inquit *Plinius*, immortalitati proximum in convallibus opacis scandit arbores comantibus acinorum corymbis; contra venenata omnium efficacissimum. Huc *Salsaparilla*, seu *Rubus viticula* referatur.

5. *China* in China copiosè nascitur, sarmentis smilaci asperæ haud absimilis, multa hæc, tenuia, spino-

sa, quibus arbores scandit. In Occidentali India provenit alba.

6. *Bryonia* etiam à scandendo nomen, folia hederacea hirsuta, viridantia, aut arcis candidis discurrentibus undulata, ut in Cretica; radix alba. grandis, Raphano similis initio; acini sambucinis pares, quibus saccus croceus. Dicitur & ἀμπελὶς λευκή *Vitis alba*, quia sarmenta, folia & tortiles pampini sativæ viti similia; *Chelidonium*, à similitudine quadam foliorum; *Melothron*, μήλωθρον, à coriorum concinnatione; Ἀχιζώσις *princeps cingulum*, quia pro pinquos frutices cingit; ὄφις ἀφύλον, ἰκμενα *angvina*, quia in sepibus (ubi angves plerumq. latent) provenit; *Dentaria*, quia dentes imposita extrahit; ψιλωθρον, quia ejus acinis pelles confici possunt; *Colubrina*, quia per dumeta serpit. Fructus sub *Cerasorum Diaboli* nomine venit, & *Uva taminea*. Nigra racemosa, quibusdā *vitis sylvestris Dioscoridi*, cui flos capil-

pillaceus & muscosus; vel *salicastrū* *Plinii*, quod potius *Amaræ* dulci convenit, censente *Bauhino*. *Indica* alba, est *Mechoacanna*; nigra, *Jalapa*. Potest & radix *Quymbaja* (*Khabarbari* instar purgans) à provincia ita dicta hîc reponi; ut & radix *Mattahista*.

7. *Lupulus* haud ignota hæten^{us} herba, cujus tantus in conficienda cerevisia usus; *Salictarium* vocant, quia salices subit; *Reptitum*, quia scandendo reptat; *Bruscandula*, quasi bryon scanfile; modernis *Græcis* *ῥεβέντιον*. Affinis *Radix Carolæ Sæceti*.

8. Sed nec *Vitis vinifera* quemquam latet; quæ & *cultiva* Latinis, *Græcis* *ἀμπέλινος οἶνόςφορος*, ἡ ἡμερὶς vocatur. Quæ arboribus maritatur *Aræbustiva* est, & *ἀναδεδραῖς*; quæ nec maritata ur, nec associatur, *vidua*; quæ in t. æt. modum longè lateq̃ve fornicatur, *compluviana*; quæ pedamentis canterisq̃ue transceffa jugatur,

Jugata & Canteriata; quæ palis per-
 ticiſque firmatur, *Pedata*, & *statu-*
minata; quæ in quincuncem dispo-
 nitur, *ordinaria*: Adde *pergulanam*,
luxuriantem, ὀλυναιή, *lachrymantem*,
 seu δακρυόεντα, & *ſyderatã*, quæ ἀστρίπληξ.
 Cum radice quæ pangitur, dicitur
Viviradix, νόχτομα, vetula humi de-
 preſſa, quò ex una plures emergât,
Propago, κληματίς. Ex partibus ſunt
Palmes ſeu *ſarmentum*, κλημα, ἀγκυλίσ, *præ-*
longa luxuriantis virgã; qui in
bifurco medius proſilit, *focaneus*
audit; qui nihil parit, *Orbus*; qui ali-
 quid proferit, *fructuarius*, *racemarius*;
 qui primò annò frondem ſine fructu
 fundit, *pampinarius*: *Sarmento-*
annotino, quòd putatur ad fructifi-
 candum, *reſecis*, *palmitis ſubſidiarii*,
preſidiarii, *vinarii*, & *custodis* appel-
 latio. *Malleolus*, novus *palmes* eſt,
 plâtationi idoneus, qui & *malleolaris*
virga. *Sagitta*, noviffima ſurculi
 pars, cacumine telî hujus ſpeciem
 gerens. *Spadones*, ſurculi qui nihil
 ferunt. *Soboles*, virgæ quæ è radi-
 cibus

cibus aut caudicis lateribus prodeunt. quasi nepotum partū gravidis; rustici *suffragines* vocant. *Flagellum*, summa palmitis pars, & *Cyma*. *Capreolus*, qui & *crinis*, *clavicula*, *viticula*, annulus vitis, ἑλῖξ, coliculus viteus cincinni in modum contortus, quo locum serpendo capit. *Pampinūs*, ὄσπερον, folium quō vitis vestitur. *Gemma*, à qua ineunte vere oriens uva sese ostendit. *Ἰνὰ σφυλὴ*, scapō & acinis constat, cujus semen *vinaceum*, *vinaceum*, nucleus, γιγάρεσι, καὶ ὄσπερον. Ramus unde acini dependunt, βότρυς, βότρυλον, *botrus* & *botryo*. Στίμφολες membranosi acinorum colliculi, & vinacea cum scapis. Ex uvis, *Druacina* crassius collum acinique duri. *Escaria* ex his albæ nigræqve. Tument mammarum modō *Bumastis*. Prælongis *dactyli* seu *dactylites* porriguntur acinis. Est & illa naturæ lascivia, ut prægrandibus adhæreant parvi, mites & suavitate certantes; *leptoragas* vocant. *Fabrilibus* fu-

mus fabrilis gratiam affert. *Passa*, quæ ad solem expanduntur. Vitium genera innumera atque infinita. 1. *Amineis* principatus propter firmitatem senioque proficientem vini ejus ubique vitam. Ex his *Germana* minor acinô melior deflorescit. *Gemellis* uvæ semper geminæ nomen dedere; sapor asperimus, sed vires præcipuæ. *Lanata* lanugo vestit; quæ prima ex *Amineis* maturescit. 2. *Nomentanis* proxima dignitas, rubente materiâ; hinc *rubellina*, & *rubella*, quia plus fæcis adferunt, quàm reliquæ *Fecenie* dicuntur. 3. *Apianis* apes dedere cognomen, præcipuè earum avidæ. 4. *Græcula* prætenerô acinô, uvâ parvâ. 5. *Eugeniam* Taurominitani colles cû generositatis cognomine misere Albano agro. 6. *Picata*, quæ & *Allobrogica*, per se in vino picem resipit. 7. *Biturica* acino rarior, densô uvarû partu, contra venorem unum algoris altusque constans. 8. *Helvola* colo-

re

re sunt inter purpureas nigrasque mediô: quia sæpius varian. 9. *Variane* à quibusdam appellantur. 10. *Precis* materies plurima, uvaque olis utilissima. 11. *Balicham*, quæ aliis *Basilica*. Dyrrachini celebrant, Hispani *Cocolobum*, seu *Cocolubum*. 12. *Albuelis* summis arboribus fertilior est, *Vifula* imis. 13. *Inerticula* è nigris. iustius *sobria*, & *amethystos*. temulentiam sola non facit. 14. *Helvenacum* fertilitas commendat, ex quibus *longa* maior. minor *Arcum* & *Emarcum* vocatur, foliô circinatô. 15. *Spionia*; aliis *spinea*. imbribus autumnisque pingvescit. 16. *Venicula* seu *Venucula* inter optimè deflorescentes: Campani *Sirculam*, alii *Staculam* vocare malebant. 17. *Talpana* nigra candidum facit mustum; à colore talpæ. 18. *Oleagina* oleæ similitudo; novissima uvarum. 19. *Orthampelos* indiget arbore ant palis ipsa se sustinens. 20. *Colambina* racemolusima, & magis purpu-

rea, cognomine *Bimammia*, quando non racemos, sed uvas alias gerunt. 21. *Tripedaneis* nomen à mensura. 22. *Sarpula* à passo acino. 23. *Unciali* ab acini pondere. 24. *Pucina*, vel potius *Picina* nigerrima. 25. *Stephanitis* coronariò naturæ luxû, acinos foliis intercurfantibus. 26. *Forenses* celeres proventur, vendibiles: aspectu, portatu faciles. 27. *Alopécis* caudas vulpium imitatur. 28. *Asiniscæ* ab asini colore denominatio. 29. *Narbonica* vitis unò die deflorescens.

2. *Secundæ Classi* dicantur *Clematitis*, *Clematitis Indica*, *Clematitis depheoides*, *Periclymenum*, *Apocynum*, & *Asclepias*.

1. *Clematitis altera* *Dioscoridis*, κληματίτης seu *Sarmentaria*, κλήματα subrubicunda vitigineis flagellis similia emittit, quibus per arbores repit; folium acre in gustu & exulcerans. *Theophrasto* *Απογύνη*, ex qua igniarium optimum; aliis *ἰπογύνης*; quibusdam

dam *vitis sylvestris Plinii*, quæ uvas rubentes cocci modò fert, cutem in facie mulierum purgantes: Sarmenta aliquando brachiorum crassitudine. *Flammula repens* dicta, confusa & applicata vesicas flammæ instar excitat.

2. *Clematitis Indica*, vulgò *lignum colubrinum*, adversus animalium virus & morsus efficax: Adfertur ex India.

3. *Clematitis prima veterum* appellatur *daphnoides*, quia folium lauro figurâ & colore simile exhibet; *πολυγονοειδής* à multitudine nodorum seu geniculorum, & *σμιρνοειδής* *μυρσινοειδής* nothâ appellatione: Sarmenta parva junci crassitudine; nascitur pingui solò: Affines, si non eadem, *Clematis Egyptia Plinii*, quam *Aegyptus* maximè gignit; Sarmenta longa, ut nomine ejus veniant quibus statura procera; Et *Vinca pervinca*, quæ semper viret, in modum lineæ, (*linea* Plinio virgæ præterque) nisi

mavis laurilegere; dicitur & *Viola mortuorum* quia eâ nonnullis in locis virgines ad sepulturam coronantur.

4. *Periclymenum*, περικλύμενον, (quod alii *Eginen*, nomenclaturâ à capris factâ *Clymenon*. *Carpathum*. *Splenium*, *Hepatitis*, *Myrsinen*, *Calycanthemon*, vocant) advolvitur se in arvis & sepi- bus vicinis fruticibus; folia hederacea inter hæc germina, super quæ fructus hederæ similis, semen durum avelli difficile, ut Dioscorides describit. Nostrium est *perfoliatum*, & non *perfoliatum*: Sed an nostrum potius sit κυκλάμινος ἐπίγειος (quam κισσόφυλλον & κισσόφυλλος vocant) Dioscoridis & *Cyclamenos* Plinii? ambigitur. Cateùm *Clymenum* Dioscoridæ caule est quadrangulô, supra quem foliuli in se invicem propendentes, & cum semine implexi, velut in poly- perum cirris; foliis plantagini similibus: Quia sterilitatem inducit, ἀγχοίται.

5. *Apocynum* inter filiquas etiam poni poterat, ut & sequen; ἀπόκυνος vocant, quia canes interimit, hinc & κυτ'ήχον, κυτ'άγχιον, κυτόμαρπον, κυτόκταπον, κυτοκράμβη, seu *brassicam caninam* & *rusticam*, quia filiquas profert similes fortè brassicæ marinæ, & similiter succo eôq, luteo turget: παραδαιαγχίς dicitur, quia pantheras necat; herba est valdè graveolens, virgulta fractu invicta. folia hederæ. fructus filiquâ digiti longitudine; vocatur & αείωλοκα.

6. *Asclepias*, folia hederæ habet, ramos longos, radices numerosas, tenues, odoratas; floris virus grave; semen securidacæ: Nasceitur in montibus. Quæ albô & muscosô flore est; foliis laurô acutioribus; corniculis tenuibus oblongis; *Vim etoxicam*, *Hirundinaria*, & *Hederalis* nominatur.

3. Tertiâ Classe habemus *Hederam*, & *Heoeram terrestrem*; reliquas quæ in Bauhino, ad Rotundâ folias retulimus.

1. *Hedera*, κισσός, & κισλός, seu à Cisso Liberi patris pusione, seu à Cuculione, seu ab edendo, quia importuna laborum amara & veluti assentatix cortice rimoso impacta, materiae vetustiores demolitur, & radicatis propagationibus arbores amplexa creca & exedit: ἵψος eadem, quia semper altum petit; κλισίος, seu planta Onridis. *Lasciva*, propter arcuissimos amplexus; *Comans*, quia eam in Anthesteriis Athenienses coronabantur: ποιητικὴ quia eam insigniti Poetae. *Corymbia*, Atheniensibus. *Acharnica*, in riguis nascitur. Densus acinus & grandior, racemis in orbem circumactis, qui *Corymbi* vocantur. *Rigens* sine adminiculo stat, sola omnium generum ob id vocata *Cissos*. *Helix*, quae & *Gazæ clavicula*, secundum sarmentosos funes, claviculas, capreolosque viticeos exerit, qui humi panguntur. Si herbacea plurima est, & facillimè augetur; si versicolor, *Thraciam* nominant,

nant; si candida, tantâ crassitudine augetur, ut ipsa arbor fiat. *Dionysæ*, quæ *Nysia* & *Bacchica*, maximi inter nigras corymbi: Bacchus ex India in Græciam primus attulisse dicitur. *Erythranus*, vel potius *Erythrocarpus* & *Chrysocarpus* semina ab acinorum colore differunt: Aurei huius coloris grana, quæ *Mamma* Plinio, quia hisce similia, cum parvo ἀκρογυρίῳ quod papillam refert.

2. *Hedera terrestris*, χαμάκισσος Dioscoridi, Plinio *Hedera à terra se non attollens*: Geoponicis μαλακόκισσος quasi mollis hedera; aliis *Chamaelema*, quasi Clematis humilis repens. Est *Vulgaris*, *Montana*, & *Saxatilis* magnô flore Lobel, *Asarina*.

II. *Pomifera scandentes*, fructum pomorum instar ferunt, ut sunt *Cucumis*, *Melo*, *Pepo*, *Anguria*, *Cucurbita*, *Colocynthis*, & *Cucumis asininus*.

I. *Cucumis*, qui & *Cucumer*, à curvure Varroni quasi *Curvimer*; Græcis σίκυς, ἡμυρ nempe, σίκυ, νείκυς, & apud

apud Phrynichum *σικύδιον*, quia ad spargendos diffundendosque caules & ramos validè incitatur. Maroni *Terra filius*, Heraclidi Tarentino *ἡδύνας*, quia *ἁετὸ τοιοῦτον* provenit; Recentioribus Græcis *ἀγγύρια*, & vulgari sermone *τετράγγυρα*. Cartilaginei generis est ex aqua & terram, crescit qua cogitur formâ, & vivit haustus in stomacho in posterum diem: In fistula flore demissô, mirâ longitudine crescit. Tria Græci genera fecerunt, *Laconicum*, quod aquâ gaudet, *Sicyticum* fortè quia sarmenta loris similia & *Bæoticum*. Habetur & totus albus, flexuosus seu tortilis, *angvinus* dicitur, & *erraticus*.

2. *Melo* Cucumeris genus est, à malorum figura dict⁹. Theophrasto *Sycion*, Plinio *Cucumis mali* coco-nei effigie Galeno *Melopepo*, ut Matthiolo videtur. Fructus omnis ventricosus nonnihil pilosus, canaliculatus & torosus diversæ figuræ & magnitudinis. *Hybernus* laquearibus

ribus appensus maturefcit: *Gymnoſpermo* qui Neapoli habetur, adeò tenuis in ſemine cruſtula, ut excorticatum videatur; *Reticulati* caro facilè putreſcit, ſi pluviâ tangatur.

3. Cucumis vocatur *Pepo*, *πίπυρ*, cùm magnitudine exceſſit, quaſi mollis, à ſole excoctus & maturitate: Radix in farinam tuſa in ſmegmata adjicitur. Eſt vel oblongus, vel cōpreſſus, rotūdus, clypeatus, & anguloſus. Athenæus *σικύρα σπεραιά* vocat, quam appellationem Heſychius *Melopepon* tribuit. Abſtinebatur, tēpore Galeni à carne incima in peponib. in *Melopeponibus* mādēbatur.

4. *Angurie* voce primus Aetius uſus creditor: *Citrulli* à citro colore obtinuit nomen, *Pepo* Dioſcoridis, Plinii & Galeni haud paucis, ſed variatis. Sunt virides, ſunt & maculis albis aſperſi, caro aliis rubet, & dulcior aliis candida, nonnullis lignoſa: Semen nigrū, fulvum, rubrū, aliquando nullum.

5. *Cucurbita* à concurvatu, quòd fa-

facile (si quid obstitit, quò minùs extendatur) incurvescat: Dioscoridi *κολόκυνθιδάδιμα*, *escaria* & *fativa*, ad differentiam *Colocynthidis*, de qua pòst. Crescit quâ cogitur formâ, plerumque & draconis intorti figurâ: Libertate verò pensili concessâ jam visa est novem pedum lōgitudinis. Semina quæ proxima collo, *proceras* pariunt, quæ in medio, *rotundas*, quæ in lateribus, *crassas* brevioresque. Cibus in muria servatur, usque ad alios ferè provenus. *Cameraria* cameras, testudines, topiarias hortorum scenas scandit & operit; libraturque mirè tenui pediculò pondus immobile auræ. *Plebeja* humi repit. Est & *Lagenaria*, & *Capitata*, atque *verrucosa*: In India *Calabas* vocantur. Menodoro Indica *σικύα* est, Hellepontiis longa, ut *κολόκυνθα* globosa. Megapolitæ habuere quam *Sicyoniam* cucurbitam dicebant.

6. *Colocynthidi* striata & aspera flagella, folia hirsuta, & albicantib'

inferiore parte punctis notata: Fructus, poma pugno æqualia. Græcis *κολοκυθίς*, aut *κολόκυθα αἰγὸς, σικυώη, σικύη, σικυώη σπογγὴς*, ob pulpam fungosam, *σικύα πικρά* ob ingentem pulpæ amaritudinem; hinc *fel terræ*, & *nex plātārum* Mesuæo: *Colocynthis Alexandrina* à solo natali. In Germania sata, rarissimè perfectionem attingit, *Thymbræ αὐτογενὴς Tutrastra, Cucurbita sylvestris, Cucumerulus* Latinis, &c. Est qui *Officinis* usitatam *Somphon* esse putat.

7. *Cucumis asininus*, *σίκυς ἄγριος*, solò fructû, qvi multò minor, oblongis glandibus similis, differt, *Dioscoride* prodente: *Theophrasto* sativo penitùs incomparabilis est. Succus virosus cum lubrico semine: levisimò etiam attractû extruditur.

Caput XIX.

HERBÆ NOXIÆ, ET

HIS SIMILES.

HErbas *Noxias* voco, quæ vel soporẽ inducunt, vel stuporẽ; & *Narcotica* dicuntur: Vel, tãquam

quam cordi infestæ, vitam adimunt;
& Deleterie audiunt. Suntqve dua-
rum *Classium*.

1. Classe primâ exhibentur *Solanum*, *Mandragora*, *Hyoscyamus*, *Nicotiana*, *Papaver*, *Hypecoum*, & *Argemone*; quò & plures aliæ (ut *Ricinus*, *Staphis agria*, *Helleborus*, &c.) referri possent, quas alibi vide.

1. *Solanum*, quod vulgo *Solatrium*, à nigredine fortè florum, & secundùm Macrum, *Maurella*, hinc & Germanis *Nachtschatten* / noctis umbra, *Gazæ vesicaria*; specie pro genere sumprâ. Græcis $\sigma\epsilon\acute{\upsilon}\chi\omicron$ & $\tau\epsilon\acute{\upsilon}\chi\omicron$, quia dolores à calida causâ contractos, refrigerat; scholiastæ Theophrasti *Αγελουερίτταν*, quadruplex est. 1. *Hortense*, quod $\sigma\epsilon\acute{\upsilon}\chi\omicron$ $\kappa\alpha\tau\alpha\acute{\upsilon}$, Anguil. *Caculus* & *Cacubalum* Plinii, fructum mitem & acinosum, seu uvæ similem fert, inde bacciferum: Est & scandens, $\gamma\lambda\upsilon\kappa\acute{\upsilon}\pi\iota\kappa\omicron\gamma$, *Dulcamara* dictum, quibusdam *Salicastrum* Pinnii, & *Melotron* Theophrasti.

2. *Vesicarium*, quod *φυσαλίδα*, quia acinos cocci granô in folliculis orbiculatis, & vesicis similibus gerit, calculisq; prodest: Peculiari nomine *ἀλικάκαβοι*, & *Callion* (à pulchritudine fructûs, qui cerasum mentitur) vocant. 3. *Somniferum*, cuius radicis cortex somnum infert, sed mitius quàm opium; Apulejo *Hypnotice*. Est & *verticillatum*, cui acini in folliculis hirsutis, per maturitatē nunc rubri, nunc ex rubro crocei. 4. *Maniacum seu furiosum*, quod pomiferum: Radicis drachma, lusu & jocos; duæ, species vanas spectraqve; tres, legitimam & perpetuam insāniam gignunt; quatuor, repræsentant mortem. Vocant etiā *θεόν* (malè *θερόοργ* vel *θεύοργ*) quod pigmentum, pharmacum & venenum significat; *πέτριος* & *πέλασσοι* (perperam *πέρσιος*) quia excessû interi-
mit: *ἐνόοργ*, & *ἄνυδοργ*, quia montibus & locis siccis delectatur. Species ejus *Stramoniū*, cui fructus spinosus,
quod

ῥομιλατοκίρρα, *Bella donna* Cæsalpini, & *Lycopersicū* gravissimè olens.

2. *Mandragora*, μανδραγόρας, quasi τῆς μάδρας τὸ γένος *stabulorum* honos, quia ad mandras pecorum provenit: Appellant & ἀτίμηλον *animatum*, quòd pòmo ad erietur, κερκίρα, seu *Circea* & *Circejum*, ἀ C irce venefica, quia radix inter Venerea. Quæ à Theophrasto describitur diversa est à Dioscoridis, quia illi ferulaceus caulis, huic nullus: *Bodens* illam *solanum* primum Dioscoridis, & *Belladonnæ* se putat. Hanc Pythagoras ἀθεωπεμορφος vocavit, quia radix hominis figuram repræsentat. *Nigra*, quæ σάμνα, θελδακίς, quia folia. Eucam referunt, mala forbis, ἔως, similia; sunt tamen, qui ὠϊς, ovis, legere malunt. *Candida*, quæ mas, μάειον (al. νόειον) quia fatuitatem inducit: Poma duplò quàm prioris majora, colore in crocum inclinante, jucundè cum gravitate quadam olentia. Quæ de media inter

ter utramque scribuntur, in vetustissimis Dioscoridis exemplaribus non extant. Qui in negotio dormitant, sub mandragora dormire dicuntur.

3. *Hyoscyamus*, seu *fabasilla* vel *porcina*, quia apriejus pastu resolvuntur, præsentaneò mortis periculò, nisi aquâ copiosâ statim foris & intus se polluant: Folia lata, hirsuta; florum secundùm caulem continua series, Punicæ cytinorum instar. Vocant & Διοσκύμωτος, *Jovis fabam*, quia dolores sopit; πνθάμιος, seu quia ab Apolline inventus, seu quia mentem quasi Apollinis æstu percellit: *Symphoniaca*, fortè quia mente (ab assumptione ejus) laborantes, variâ vocum flexione canunt; *Altercum* & *Alterchangenum*, quia mentem cum multa verborum altercatione abalienat; ἰμμανὲς, furem & insaniam inducens; ἀργαλικὸς, quia non sine periculo effoditur. *Nigro* semen nigrum, in foliis pedum

dum anserinorum divisiones; flores patentibus calathis similes, calyces ventricosi, superius aculeati & operculati. *Luteus* à fructus forma *Priapeum* Gesnero, fortè quia priapismum sedat. *Candido* mollissima & lanuginosa folia.

4. *Nicotiane* Nicotius Regis Galliae Consiliarius nomen indidit, cujus & operâ innotuit, quia primus seu semen seu plantam ex Lusitania in Galliam transmisit; Dicitur & *Tabacum* ab insula, in qua copiosè crescit; *Petum*, sed Brasilianorum *Petum* esse, negat Lerijs. *Sana Sancta* Indorum, *Herba panacea*, *Medicea*, *sancta*, *sanctae crucis*, ob admirandas virtutes, *Herba Reginae*, *Prioris*, *Buglossum*, *Antarcticum*, &c. Scripsit de ea integrum tractatum *Neander*.

5. *Papaver*, μήκων ὀξύτοις, haud ignota in hortis planta, & in tutela Veneris: Græcis μήκων, quia eò vescentes ad obeunda munia sunt tardi,

tardi, stupefactis membris; nisi mavis, caliginem inducere, ut *Cicuta*, quæ κώνειον. *Folium Theocriti* Scholiastes dixit τηλίφιλον, & πλαταγώνιον, *Athenæus* θείων, à sono quem collisum edit: *Caput* κώδεια, κώδια, quia sacculi repræsentat figuram; hinc κεβλήγιοιον, quia semina in capitulo. *Sativum* πη, θυλακίτις *Dioscoridi*, semine candido, utriculô parvô: *Erraticum*, μήκων ῥοιᾶς, *rhœa* *Plinio*, medium inter sativa & sylvestria genus; celeriter florem amittit; flos puniceus, rubens. πιθίτις, & quibusdam ῥοιᾶς, succum lacteum è scapo fundit: *Sylvestre* est, & nigrô semine. *Corniculatum* πη, κροφτίτις παράλιον, marinum, ἐπιτηλὶς, filiquam fert, corniculi in modum inflexam, ceu fœnu græci; capitulum dolii formâ. *Spumeum*, ἀφρώδες, totum album spumeum est, *Heraclæum* ῥ, vocatur, quòd humores morbum (quòd *Hercules* laborabat) producentes v. mitum tolleret. Est & *cristatum*, & *spinosum*, fortè

γλάνκιο, Dioscoridis, quod succus herbæ foliis ferè papaveris corniculati, quæ crocei coloris succo copiosô prædita sunt.

6. *Hypocistis*, ὑπήκοον, & ὑπόφρων, naturæ est cum papaveris succo ejusdem: Nascitur in triticeis segetibus arvisqve, foliô ceu rutæ, ramulis exilibus.

7. *Argemone*, ἀργεμόνη, oculorum ἀργεμα & nubeculas expurgat, in totum papaveri silvestri similis: Caput papaveri rhæadi simile, sed oblongius, & summis partibus latum. Est & altera, quam ἀστεράνην, ἀστελα, σαρκοκόλαν, Romani *Artemoniam* vocant, quæ viridis imposita oculorû inflammationem mitigat.

II. Classe secundâ sunt *Aconitum*, & *Doronicum*.

1. *Aconitum*, ἀκόνιτος, ab Aconis Maryandynorum pago, ubi copiosum, appellatur; vel quia in nudis campis, quas aconas vocant, provenit, nulla juxta ne pulvere quidem nutriente. Aliis nomen inditum placet.

cet, quòd vis eadem in morte esset, quæ cotibus ad ferri aciem deterendam, statimqve admota velocitas sentiretur. Quod foliis Cyclamini aut Cucumeris, *θηλυφόρον, & κάμμορον* (quasi *καμόμορον*, perniciosum, dicitur; in *σκιάδισι* nascitur, & *βήσσας* seu convallibus Idæ montis, sylvis opacis: Et quia tactis fœminei sexus animantium genitalibus eodem die mortem infert, nomine tale. *παροδολιαγχές*, quia pantheras interficit; *μυοκτόνον*, quia procul & ex longinquo mures; *θηροφόρον*, quia animalia impositâ verendis radice; *Scorpion*, quia radix Scorpionum modò incurvatur. Quod foliis est effigie platani, crebris divisuris, *κυτοκτόνον, & λυκοκτόνον* vocant.

2. *Doronici* vox Arabibus debetur, qui *Doronigi*, seu *Duringi* dicunt: Quidam *Scorpium* esse credunt, quia radix modò *Scorpium*, modò caudam ejus refert. Arabum à vulgo dicto diversum, & sine noxa usurpatur.

CAPUT XIX.

OLERA ET OLERACEÆ.

Olerum nomine veniunt herbe vescaſativæ, vel condimentis dicatæ, & hiſce ſimiles; Græcis λάχανα: Singulæ ferè conſtant radice; translatione meliora ſunt; aquas & fimû amant; & à beſtiolis infeſtantur. Sex ipſorum Clafſes.

I. In prima Claſſe ſunt, Rapa, Rapunculus & Campanula glabra, Trachelium ſeu Campanula hirsuta, Rapiſtrum, Napus, Raphanus, Lepidium, Iberis, Dracunculus eſculentus, Eruca, Sinapi, Reſeda, Luteola, Eryſimum, Hydropiper ſeu Perſicaria, & Caſſicum.

I. Rapis à rapiendo nomen; recentioribus Græcis ῥαπίς & ῥαφίς, veteribus γογγυλίδες, γογγύλας, à rotunda orbiculatâ; figura: Lacedæmoniis γαστήρες ſeu ventres, ſed apud Heſychium pro γαστήρ γαστοεὶς legitur; aliis Ζακύνθος, Ζακύνθῳ, quia inſignes flatus exci-

excitat, vel quia obliquis admodum constat nervis venisq; . *Rotunda* rapa masculini sexus sunt, & si densa ponantur, mascullescunt; si rara, effeminantur: Latiora & concava, foeminini. Biennio sata convertuntur in napum; semen trium annorum producit brassicam. Propè *Magnesium* olim inusitatae magnitudinis: Flores nolas imitantur, post vascula.

2. *Rapunculus*, γογγύλη ἀγρία Dioscoridis. seu *rapum sylvestre* quibusdam, sed perperam: Capitula in quibus semen, non sunt duplicia, appetitur vere in acetariis. Est & *spicatus* foliis in spica, modò maculis nigris ad umbilicum notatis, modò non; & *umbellatus*. Hortensis latiore foliò, *pyramidalis* dicitur; Creticus, *Petromarula*, seu *lactuca petrea Cretica* Belli. Affines *Erinus* Nicandri & Dioscoridis, qui aliquibus ὀκρυμοειδὴς ὀδονειδὴς. quali *herba aquatica*, & ὀκρυμὸν, folia & caules lacteò

succô turgent: *Erineon* Plinii. Huc spectat *Campanula*, quæ à floris forma ita nominatur.

3. *Trachelio* in colli affectibus commendatio; unde *Cervicaria* & *Uvularia* appellatur: *Campanula hirsuta*, à forma.

4. *Rapistro* magna cum *Rapæ* foliis similitudo; unde nonnullis *Rapa sylvestris* altera, aliis *Erysimum*, *Theophr.* Est & flore luteô, & albô, ubi cœruleô, siliquâ articulatâ, & albô lineis nigris depicto.

5. *Napus* si non est rapum longû, proximè tertè ad id accedit, & tenuè deorsum mittit radicem: Græcis *βασίλις*, quia facilè extuberat, & in rapum mutatur. *Nursina pile* apud Martialem sunt napi. Sunt qui *βένου* & *Εννιάδα* distinguunt: Plinius cum napo confundit. Medicina siliquas una serere: In horto tertio die erumpit.

6. *Raphanus*, παρὰ Dioscoridi, quasi radix perspicua, recentioribus

bus *ῥαφανός*, quia satum statim oritur: Latinis *radix* & *radicula*, quia cæteras amplitudine superat, seu paucis cedit. *Levifolius* dulcior est; *Corinthius* in amplitudinem adolefcit, nudâ ferè radice, solum enim hoc genus supernè tēdit: *Liothasius*, qvī & *Thracius*, frigorū patientissim⁹; *Bæotius*, Plin. *Syriacus* dulcis & rotunditate brevi notabilis: *Cleonæus* prælongus, *Algidenfis* fortè Plinio: Sylvæstris Italis olim *Armoracia*, nunc *raphanus rusticanus*. Est & aquaticus foliis in multas lacinias divisus.

7. *Lepidium*, *λεπιδιον*, acrimoniâ causticâ exulcerat, & sic vel notas feri ô fronti servorum inestas delet, nec non *λεπιδας* seu squamas & maculas faciei abstergit: Folium laurinum, in quo vis, radix tunditur. Est latifolium, glastifolium, & *Dentellaria* dictum, quod quibusdam *Molybdæna* Plinii, vel *Enneaphyllos*, *Sarcophago* Cretenfisibus, *Phocalida* in Lemno, *Mauironia* Lesbiis. 8. *Ibe-*

8. *Iberis*, ἰβερὶς ἢ κερδαμαντὶν Dioscoridis, foliô est nasturtii, odore in radice ejusdem, unde κερδαμὶν & ἀγροκάρδαμον: Flos æstate lacteus; semen tam parvum, ut aspici vix possit. Inventor Damocrates è primis medentium: A regione in qua medicus amicus sanatus est, nomen. Nascitur circa vetera monumenta parietinasq; , & inculta itinerum. Paulo cum Lepidio idem, sed malè.

9. *Dracunculus esculentus*, ad differentiam ejus qui in cibum non venit, ita dictus, Sethi *Tarchon*, Græcis & Mauris indictus: Aliqui ad *Dracum*, alii ad *Chrysocomen* Dioscoridis referunt. Hortensis *Tragum vulgare*, Clusio, cujus in acetariis usus: Foliis sapor acris aromaticus, radici amburens & aceti & salis gustû.

10. *Eruca* vellicando linguam quasi erodit. Tanta in condiendis obsoniis suavitas, ut Dioscorides ἐυζωμον appellaverit, quamvis ita dici potuerit, quòd semen generet &
Vene-

Venerem excitet: Siliqvata omnis. Luteam latifoliam *Barbaream*, s. *S. Barbara herbam*, & *scopam regiam* vocant. Maritima Italica siliqvâ hastæ cupidi simili, est *Cakile Serapionis*, ut quidâ volunt, seu *raphanus marinus* propter odorem, saporem & acrimoniam. *Cretica* siliqva articulata; *Monspeliacæ* quadrangula echinata.

II. *Sinapi* nota herba. Nullâ culturâ provenit, meliùs tamen plântâ translata. Quinè diverso vix est sato semel liberatæ locum, quoniam semen cadens protinùs viret. Græcis *σινάπι* quali oculos lædens, semen acerrimum sapore, ignei effectûs. Atheniensibus *νάπυ*, seu quasi *νάπυ*, quia sine natura non est, seu quasi *ἀπόρ*, quia ob pusillam molem non esse aut vix esse creditur. Tralliano *σινάπιδιον*, Nicandro *νάπυ*. Apii folio Plinius gracile vocat. Optimum *o-livæ* *Aegyptium*, aliàs *saurion*. Est & hirsutâ siliqvâ.

12. *Reseda* circa Ariminum olim nota herba, dolores fedat, dùm collectiones & inflammationes omnes discutit, sapor *Erucae*, *Luteæ Maximæ* siliquæ sunt Campanulaceæ.

13. *Luteolâ*, quæ Plin. *Lutea*, Vitruv. *Luteum*, Virgil. *Latum* panni elinci, & telæ lineæ candidæ quidem colore luteo, virēte verò, qui antè cæruleo tincti, inficiuntur: Cæruleo subtrita pro Chrysocolle inducebatur, vilissimò genere atq; fallacissimò. Est & salicis foliò & Cannabine.

14. *Erysimo*, quod Dioscoridi ἐρύσιμος, Romanis *Iris*, folia multipliciter secta, & summa ob caliditatem attrahendi facultas. Cauliculi in lori modum sequaces, siliquæ in cacumine corniculorum figurâ, semē fervidi gustûs. Similis huic lævis, laciniata, floribus luteis, quæ *Herba S. Alberti* vocatur.

15. *Hydropiper*, ὕδριον πικρον, aquaticum piper à locò & sapore nomen
acce-

accepit : Latinis *Persicaria*, à foliorum formâ, sed urens ; Angvillaræ *Crataegonon*.

16. *Capsicum*, seu *Piper Indicum*, *Piperitis*, saporem habet piperis, & vehementer comestum semen mordet, imò adurit. Dicitur & *Siliquastrum*, Indis *Axi*: Differentiæ variæ.

II. Classe secundâ exhibentur, *Nasturtium*, *Thlaspi*, *Bursa pastoris*, *Myagrum*, *Draba*, *Alliaria*, & *Cochlearia*.

1. *Nasturtium* nomen accepit à narium tormento, & indè vigoris significatione proverbium id vocabulum usurpavit, velut torporem excitantis. Græcis κάρδαμον & κάρδαμιν, seu quia oculorû pupillas cocuntibus simul palpebris abscondit, quod est κόρυς μύει : seu quia vescentes eò acumine mentis subtiliores evadere creduntur. Nicandro apud Athenæum καρδον, Hippocrati καρδίαν, nisi melius vel Iberis vel Thlaspi hoc vocabulum imponatur. Antiquissimi s

Perfis pro obfoniô. Optimum Babylonicum. In Arabia miræ magnitudinis; Aristophanes Milesium laudat. Recentioribus est hortense pratenſe aquaticum. montanum. Est & *crifpum* cui crispa folia.

2. *Thlaſpi*, θλάσπι, θλάσπυ, & θλάσπορις à ſemine (quod ἐν τε θλάσπιδι) nomen habet. Sunt qui θλασπιδιον quaſi fructû cypeatum, μυῖτην, μυνόπιςφυ, δέσμοφωι, βίτρυγν, ταυριδιον Hippocratis, σαύρη Nicandri à notiffimo infecto quod frequens in eo invenitur, *Capſellam*, *pedem gallinaceum*, *ſinapi agreſte*, &c. vocant. Vulgatius eſt foliis anguſtis; id quod latioribus, eſt Perſicû, *Sinapi Crateva*; fortè *raphanus ruſticanus*. Eſt arvenſe, montanum, *Alyſſon* dictum, *Umbellatum*, *Glycea-tum*, *biscutatum villoſum*. Thecæ aliquando in longam ſpicam diſponuntur, aliquando magis in ſummô compactæ.

3. *Burſapaſtoris*, quæ & *perapaſtoris*, ſpecies eſt *Thlaſpi*, & à marſupio

piolis compressis ita dicitur: Viget totâ æstate. Folia alteri sinuata. alteri integra, cum loculis oblongis. Minor *Paronychia vulgaris* Dodonæi. Dicitur & *Herba Cancris*, *Capsella*, *Crispula*, *Sanguinaria* seu *Sanguinalis*, quia sanguinis eruptiones sistit; nisi sagminalem vocare malis.

4. *Myagrûm*, *μυαγρόν*, glutine suô muscas prætervolantes captat, Ferulaceum est, foliis rubiæ simile, semine oleosô, tosto & torrefactô, virgæ oblinuntur, ut lucernarum vice sint. Nostrum quibusdam *Sesamum*, ob seminis similitudinem & olei ubertatem: Aliis *Erysimum* Theophrasti & Galeni.

5. *Draba*, quæ apud Oribasium *Braba*, quia inter plantas obsonio dicatas *βεβήβη*, aliis *Arabis*; virgulta & folia lepidii, sed molliora & candidiora, in cacumine sambuci umbella flores candidi. Cordus sub *Dryophontis* nomine à Plinio describi putat.

6. *Alliaria*, folia compressa vel comminuta, porri sectivi cum nasturtiô odorem profundunt: Nonnullis *Thlaspidium secundum Cratæ* aliis *Alectorolophos* Plinii.

7. *Cochlearia*, formam cochlearis parvi nec valdè profundi foliis refert, scorbuticorum levamen. Aliquibus *Telephium*, nonnullis *Britannica* Plinii, quæ scelerotyben & stomacacem curet.

III. *Classis tertia* solam *Brassicam* continet, oïus notissimum, Chrysippro, Pythagora & Catoni laudatum à scapo suo præsecatur, ut in cibum cedat. Græcis ῥάφανος, quia semen vetustioris raphanum producit; κρόμβη, quia κρόσος oculorum hebetat, humidioribus succurrit, νεῖ κρόσος adversatur; μέντις & ἱερὸν vates & sacra, quia per eam jurabatur. ξυλοκρόμβη *Pelagonio*. Coliculos, quos primâ germinatione producit κύματα quasi κνήματα, *Cymas* fœmininô genere, ἀρετοτόμβη; καύλη, à prima cœsura

fura & sectione, & *harpsofiles* caules
 nimirum ἀπαλὲς vocant. *Crispa* à si-
 militudine apii σελινοειδὲς, σεληνόσιμα, σε-
 λιὰς, à locis *Appiana*; Nicandro ἔλκω
 Theophrasto ἐλεφύκω dicitur: *Sa-
 bellica*, cui à Sabellis mediis inter
 Marfos & Sabinos populis nomen,
 in admirationem usq; *crispa*, quo-
 rum crassitudo caulem ipsum exte-
 nuat *Canlodes* est *Lea* ἐλέας, λειόφυκω,
 latis foliis è caule exeuntibus, *Cu-
 mane*, quæ specie felis le folium, ca-
 put patulum. Ex *Capitata* κεφυλάτοις
 est *Tritiana*, bis computabili impē-
 diō tædioq; , cui plurimum capitis
 viridis, & quia venter tumet, γαστήρ
 vocant. *Lacturria*, seu *lacturris*,
 tempore Plinii ex convalle Aricina,
 ubi quondam lacus & turris subiit,
 cui caput prægrande, folia candida
 innumera. *Pompejana* à Pompeja-
 nis populis Neapoli vicinis, seu Cy-
 pria, quæ procerior, caule à radice
 tenui inter folia crassescit, & diu
 hyemem in cellis tolerat, fortè *Can-
 liflo-*

lislora & *botrytis* semen Alepô defertur. *κρίμιν* Plinii minutis caulibus est, tenuioribus foliis, & omnium tenui succo vehementissima. Nunc habemus inter Capitatas *patulas*, capite oblongo, non penitus clauo, quæ *Sabanda* vulgò, *polycephalas*, quæ ex pluribus capitibus conglomerantur, *gongyloides* seu *raposas thyrsum* quibus brevis caulis, quæ foliorum comæ subest, in rapum esculentum extuberat: Hinc *Caulorapi*, & *rapitii colis* vocabula. Ex non capitatis est quædam spinosa; ex *crispis*. est alia *Asparagodes* seu *epiphyllos* quæ vel tota virescit, vel cæstæ & venæ rubent, alia *fimbriata*, pumila tota nivea, oris fimbriatis purpureis, maculis aspersis. Est & *perfoliata*.

IV. Classe quartâ continentur *Isatis* seu *Glastum*, *Lapathum*, *Acetosa*, *Spinachia*, *Rha*, *Centaureum majus*

I. *Isatis* lanarum in fœtoribus infervit, & tingit cœruleo; *fativa* nēpe cui *plantaginis* folia. Trufati-
libas

libus molis premunt, ut herbaceam
 saniem excludant, &c. Dicitur &
Glastum (quidam *Gvastum* legunt,
 quia & nunc *gvesdum* vocatur) quia
 firmis & nitidi coloris fundamen-
 tum præstat. *Vitrum* à colore hyali-
 no. *Indicum* in Officinis *Nil Ibenfi-*
næ. Hoc Britannorum conjuges nu-
 rusque totò corpore oblinebātur.
 In *Sylvestri* folliculi multi lingua-
 rum figurâ dependent.

2. *Lapathum*, λάπαθος, ventrem λα-
 πάζει, inanit, si folia in decocto ex-
 hibeantur. Latinis *Rumex*, quod ab
 eo succus, non aliter atque; mammarum
 (quā Rumam veteres dixere) à siti-
 entibus exugi soleat; nisi similitu-
 dinem nomen imposuisse malis.
 Macer *Paratellam* vocat: Galenus
Betam sylvestrem appellari posse
 scribit. Tota quippe formâ perfe-
 ctum betæ proximum conspicitur.
Oxylapathum ex sylvestribus, acuti-
 ora habet folia, & non nisi in palu-
 dosi nascitur; ὀξύλάπαθος Theophra-
 sti

fiti quibusdam, sed perperam, *Breve* ab Horatiô vocatum, est Plantagini proximum & parvum. *Hydrolapathum* quod & *Hippolapathum* & *Bulapathum* à magnitudine vocant, in aqua nasci traditur. Ex Latifoliis sylvestris est *Unctuosum*, quod *Bonus Henricus* vocatur, & *Tota bona*; est & *Rhabarbarum Monachorum*, quod isti *Rhabarbarum* esse credebant.

3. *Acetosa*, ὄξαλις, à sapore acido vocatur aliis ὡς αἰγυρίς ὄξυλάπυλες, si mendum non subest in scholiis ad *The-riacam Nicandri*; Græcis Barbaris ἀέμις, & ἀέμιον ὀνύειον; Latinis propriè *Rumex*. propter supra allatam causam. & *lapathum Cantherium*, quia fortè ea equi delectantur. Est *bulbosa*. tuberosa, rotundô foliô hortensis, quæ *Romana* & *Ovilla*, *Vesicaria*, βυκεφαλίφορα & *lanceolata*.

4. *Spinacha* est lapathum hortense. Nomen à seminibys duris & spinosis: Aliis *Scutolapathum*, quod mediæ inter lapathum & be-
tam

tam naturæ : alii *Sentlomalache* : Græcis recentioribus à raro in medicina usu *σπινάρια*, *Hispanicum* aliàs *Olus*, quia fortè prima indè origo. Est & semine non spinosô.

5. *Rha* (Dioscoridis intellige) quod aliquibus *Rheum*, *ῥῆ* vel *ῥῆον*, & *ῥῆιον* in iis, quæ supra Bosphorum regionibus provenit, & à *Rha* fluviô Tanai vicino, qui in Mæotidem paludem influit, nomen mutuatum est. Radix nigra, intus rubicunda, sine odore. Et hoc est *Rha Ponticum*, seu *Rheon Ponticum*, *Rheoponticum*, seu *Rheuponticû*. & fortè Plinii *Rhacomæa*, quod ex his, quæ supra Pontû sunt, Regionibus adfertur. Radix trita vini colorem ad crocum inclinantem, reddit. Rhabarbarum hodiernum nomine duntaxat veteribus cognitum, in sola enim Sinarû regione provenit; & indè per Usbecken in Turciam, hinc ad nos transportatur. Radici circulares Zonulæ, color croceus, cum crispô linea-

linearum rubentium discursu, & tuberum val'ecularumque inæqualitas. *Thracicum Alpini* est ruffô floris colore, lapathi majoris foliô eoque glabrô.

6. *Centaureum majus*, Chironi Cētauro appellationem debet, inde *Chironium*, & ex incertâ causâ *Narce*, folia juglandis nucis, oblonga, viridi brassicæ colore, in ramulorû fastigiis capitula squamosa, aliquantulum turbinata, in quibus lanosi pappi & semina splendentia.

V. In Classe quinta habentur, *Beta*, *Blitum*, *Atriplex*, *Halimus*, *Amaranthus*, *Parietaria*, *Mercurialis*, *Phyllon*.

1. *Beta*, figuram litteræ β dùm semine turgēt, referre videtur: Græcis τεύτλον & σίτυλον, quia faciliè excrefcit, Hortensiorum levissima. *Siccula*, quæ Officinis *Cicla*, candida est, pauciorumque seminum caulis carnosus. *Verna* & *Autumnalis* à temporibus sativis nomina sortitæ sunt.

Sylve

Sylvestris illa, quæ Plinio *Neuroides* & *Limonium*, undecim sæpè caulium, ignota Dioscoridi. Est & rubra tam vulgaris, quàm radice rapæ, quâ *Scustostaphylinum*, rubram Romanam, & *Erythroriton* vocant. *Cretica* semen aculeatum.

2. *Blitum* βλίτοι, βλήτοι, iners videtur ac sine sapore, aut acrimonia ulla. Undè convicium fœminis apud *Menandrum* faciunt mariti, idemq; recentiorib⁹ μούρον, hinc stolidi βλίτοι, & βλάξ piscis inutilis. Flosculi & semina latis membranis includuntur, in fastigiis ramorum racemosa, folium linguam refert. *Polyspermus* flos omnium florum minimus.

3. *Atriplex* olim *Atriplex* n̄, Græcis ἀνδράφαξις & ἀντράφαξις, Jonibus ἀνδράφαξις, quia ἀνδρως ἄνξις & octavo à satù die profilit, confestimq; incremento proficere conspicitur; & fidem celeris augmenti facit, ereptum in confinio cæteris herbis alimentum. *Hortensis* alba duplex gerit semen
infol-

in folliculis & absq; istis. Ex sylvestribus, latifolia pes anserinus audit; foetida *Garosmum* & *Vulvaria*: Est & mori fructû baccifera. *Maritima*, χερσελάχαιος, quia folia marcescentia è luteo vel flavô Xerampelino coruscant.

4. *Halimus*, ἅλιμον & ἑλιμον, olus maritimum salsum, & indè nomen; flos muscosus racematim in summis ramis cohæret. Aëtio vocatur ἅλιμον, recentioribus θαλασσίος κρέαρον, Cretensibus, *Halimaria*, *Gaza Aironem* vertit. Sativam Tholosani *herbam Colicam* vocant. Sylvestris in sepibus ibidem à nobis visa. Solino Alimos in Creta nascitur mirabili effectu, quod eâ ad morsâ interdium nulla fames sentiatur, ut ei indè nomen impositum sit, quòd famem arceat.

5. *Amaranthus*, ἀμάραντος spica purpurea veriùs quàm flos aliquis, & ipse sine odore. Mirum in eo gaudere decerpi & lætiùs renasci. Alexan-

xandrino palma qui decerptus as-
servatur; mirumque postquam de-
seruere cuncti flores, madefactus
aquis viviscit, & hybernas coronas
facit, summa ejus natura in nomine
est, appellata, quoniam non marce-
scat, Theophrasto $\phi\lambda\omicron\xi$, *Gazæ Flamma*. *Maculosus* rubro virente, & lu-
teo in foliis colore tingitur, & quia
psittacum æmulatur, *Herbam papagalli* seu Psittaci vocant; alii *Celosiam*. Vicina *Tneombrotiron* Plinii, pa-
vonis picturis simile, odore eximiò,
Persarum Regibus contra omnia
corporum incommoda in usu, &
ejusdem *Symphonia*, vel *Gromphena*,
de qua superius.

6. *Parietaria*, in parietinis exit,
unde *Muralis herba* Celso. Folia hir-
suta, semen in capitulis lappaceis,
Græcis $\epsilon\lambda\acute{\epsilon}\gamma\mu$, quia semen asperum te-
naciùs vestibis adhæret, $\omega\epsilon\epsilon\delta\iota\chi\iota\omicron\iota$ Ga-
leno, quia ea perdices delectantur,
Aliis *Sideritis*, ob aliquam cum sice-
rite similitudinem. *Heraclea* ab
Her-

Hercule; ἐλίτις quia convolutum & implicatum semen habet; *Vitraria* vel *Urceolaria*, quia detergendis vitreis urceolis inservit, ὀυρίη ἢ ἄγελαι, *sanitas agrestis*, quia ad plures morbos utilis, & passim in sepibus occurrit, sed melius ἰξίται ἄγελαι dices, quia semina visci instar vestes, quibus adhæserunt, ad se trahunt; κλυβάτις, κλυβάδιον, & κλυβιδιον, quia glutinosum (ceræ instar faccū) habet, & accedentem detinet.

7. *Mercurialis*, Mercurii inventum, hinc ἐρμου βοτάνιον & πόα. Vocatur & λιόζωσις & περθέιον, censeturque φύλλον Theophrasti esse. Sylvestrem marem κυνία & κυνοκράμβην dicit Dioscorides; folia hederæ similia, certis interstitiis candicant. Habetur nunc *Testiculata*, seu *Mas*, cui semen juxta folium ceu bini testiculi unà cohærentes; *Spicata* seu fœmina, cui flores muscosi in spicis racematim cohærent.

8. *Phyllon*, φύλλον, planta ad generationem

rationem apta, quæ in petris nascitur, foliis acidi & salis gustus, falsuginosis & semper binis: Aliis ἐλατόφυλλον, ad discrimen Mercurialis, quæ etiam *Phyllon* appellatur; & βενόια vel à foliorum eruptionis argumento, vel à musci similitudine. θηλυγόον musci modo in saxosis montibus provenit, foliò oleæ, sed magis herbaceò: Theophrastus *Arrhenogonon* vocat.) Ἀρρηνόγονον (Theophr. θηλυγόον) racemosum quiddam deflorescentibus oleis non dissimile habet. Huius potu mares, illius fœminas gigni produnt.

VI. Classe sextâ exhibentur *Lactuca*, *Sonchus*, *Lampsana*, *Endivia*, *Cichorium*, *Dens Leonis*, *Hieracium*, *Chondrilla*, *Senecio*, & *Jacobæa*.

1. *Lactuca*, notissimum olus quod lac fundit, caulis non nisi perfectis foliis emittitur, regerminatus suavior. Antiquis Græcis θείδαξ & θειδάκιον, quia folio est ficulneò, succò candidò turgente; recentioribus

μαγάλιον, vel ut alii μαγάλιον, & μαγῆλīs.
 Sylvestris, quæ τετρακίνη modernis,
 Hesychio τετρακίνη, multicaulior est,
 cui folium consummatū aculeatur,
 succus acris. Laticauli, tam ampli
 stipites apud Plinium, ut hostilia o-
 litoria ex his factitari prodiderint.
Laconica rectō & procerō thyrsō
 affargit, stolonibus caret. *Cecilia-*
na, à Cecilio Metello, purpureæ ma-
 ximæ radicis & crispī folii, hinc *cri-*
ssa. *Cappadocia* pallidō & pexō den-
 soq; foliō viret. *Batica*, quæ in fini-
 bus Gaditani municipiī, candida &
 crispissimi folii. *Sessilis* in latum po-
 tius & in planō se spargit: Phycō
 Pythagorico ἐνύχιος aliis ἄφυτις, quia
 Veneri refragatur, & ἄφυλις quia σὺλα
 seu caudice caret; nonnullis *Laco-*
nica & *Capitata*. Pessimum genus
 cum exprobratione amaritudinis
 appellavere *Pierida*, quæ succō so-
 poriferō abundat, atra, *Meconis*. *Ci-*
licia foliō, *Cappadociz*, nisi crispū
 lati-

latiusqve esset. Geoponicorum autor habet διπλόδιον duplicis cordis, quò nomine quod intus spissum & coactum venit; Φρυγιάτικόν, ἑριγίταιον, nuda nomina. Est & maculosa.

2. *Sonchus*, σόνχῳ, salubrem σάρον χέει, qui æstuosas stomachi lancinationes lenit, & nutricibus lac auget, Latinis *Cicerbita*, *Lactucella*, *Lacturon*, quòd caule dissecto lac copiosum defluat. *Hypocharis*, ὑποχαρίς Theophrasti, *Gaza* porcellina, quia minùs aspera & mitior: Est fortè tertium sonchi ejus à Dioscoride descriptum, tenerum, molle, arborescens. Est & hirsuta.

3. *Lampsana*, λαμψάνη, *lapsana* soncho affinis est, sylvestre olus (*Cyma sylvestris* Plinio) & quod plus quàm lapathum alit, Malè *Chara* seu *Cera*, cujus radix Cæsariano militi alimētum, creditur. Domestica quibusdam *Napium*, & in Prussia *Papillariu*.

4. *Intybus* seu *Endivia*, αἰεὶς, à caule tubæ specie cavo. (ταπεινὸς arbores cavo) & qui aquâ tacta quasi recenter facta foret, vi escit; flos stellatus. Dicitur & τρώγιον, quia eius olim in quotidiano cibo usus, quod vocabulum nunc in *Taraxacon* abijt: Ægineta tamen & Trallianus diversa faciunt. *Sativus* Erraticus est *Scariola*: radicibus multis & longis sub terra vagatur. *Ambegiam* vocavere, Celsus *Ambuberam*, Ægyptii *Cichoriam*, Brunfelsius *Soisequium* Sylvestris latiore foliō *Hedypnois*. Rusticus, *Gazæ Amarago* & *Ampulla*.

5. *Cichorium*, κικύρεον, Sylvestris feris est, *Pieris* quoque dicta, quia amara; *Panchreston*, quia frequenti in usu. Habes in hortis *spinosum*, quod non lactescit, semen theæ includitur: in pratis *vesicarium* caule hirsutō.

6. *Dens Leonius*, κικύρεον & *Caput Monachi* à specie, *Taraxacon* *Officinis*;

nis; Latiore folio effunditur, quia celeriter flore, ac florim qui pappo matre eicit, alio suonaſcente pappus perdit.

7. *Hieracium* quod dicitur, *Hieracia Accipitrina*, accipitrēs ſcalpēdo eam oculosq; ſucco tingendo, obſcuritatem eum ſeſere, diſcunt: Dicitur & *ovyzans*. Multum variat, ut in *Bauhino* videre eſt.

8. *Chondrilla*, herba Cichorio ſimilis, idēd *κχάριον* nā *κχάριον* vocant: Apud Plinium eſt *Condrollon* ſive *Condriſle*, & alibi *Condrylla*, quæ meliùs per jota ſcribitur. Continet grumos, *κχάριον*, in ramulis imis magnitudine fabæ, quos Maſtiche ſimiles ait Dioſcorides. Omnis ferè pappoſa; ex luteis alia *junceæ*, viſcoſa, *bulboſa*, verrucaria, tota hiriſuta, &c.

9. *Senecio*, *ἡνερῖον*, quaſi *vernus ſenex*, appellatur, quia flores capillorum ritu caneſcunt, & in pappos

abeunt. Diutiùs floret, dùm novos flores prioribus amissis, restituit. Dicitur & *Carduncellus*, & herba *Carderina*, quia ea cardueles aves delectantur.

10. *Jacoea* & formam & vires cum senetione easdem obtinet, floretqve circa S. Jacobi festum.

CAPUT XX.

HERBÆ MISCELLÆ.

HErbas miscellas eas voco, quæ non ita exactè & commodè præteritis classibus inscrip-
turi potuere, & quinque classi-
bus includuntur.

I. Primâ classe exhibentur *Lysimachia*, *Veronica*, *Teucrium*, *Scordium*, *Chamedrys*, *Alsine*, & *Anagallis*.

1. *Lysimachia* quæ Græcis λυσιμάχιος & λυσιμαχιο. *Lytimach*° *Agathoclis* F. Rex inventor, ipsa celebrata *Erastrato*

strato tantarum virium, ut jumentis discordantibus jugo imposito, asperitatem cohibeat, quod est λύσις τὰς μάχας; hinc λύτεις nomen. Quia folia Salici similia, vocatur *Salicaria*: Odor gravis suffitæ, adeò ut & muscas enecet. Species ejus *siliquosa*, quæ à siliquato & præcoci fortu, qui auctu & incremento florùm eruptioni antevertit, *Filius ante Patrem* vocitatur; à flore leucoio simili supra siliquam nato ἐπιλόβιον & χαμαιλόβιον, quia fructus siliquæ nerii seu rhododendri æmulus. Vix *Onagra* Dioscoridis, & *Oenothera* Plinii, seu *Onuris*, ut quibusdam placet.

2. *Veronica*, nec Græcis nec Latinis veteribus fortè nota erat, etsi sint, qui Teucrium vel Betonicam Pauli esse velint, vulgatissimam nempe & supinam: Floribus est spicatis subcæruleis aut candidis, semen loculamentis includitur.

3. *Teucrium*, τεικρίον Teucer Ajacis

frater invenit: vocatur & *Chamedrys*, ob similitudinem. *Hermion*, vel potius *Heminuntis* & *Hemionum*, de qua inter capillares, & quia lienem exinanit, *Splenion*, constat quæ sic inventam, cum exta super eam projecta essent Spargit juncos tenues, folia curva, asperis locis nascitur, aut rō sapore nunquam florent Plinio neque se ea gignit. *Peregrinum* folio sinuoso, *Paderota* fortè Pausania. Affinis *Chamarops* myrtis circa caulem geminis foliis, capitulis Græculæ rotæ: & *Scutellaria* quæ Teucrii facie.

4. *Scordium*, *σκόρδιον*, quod Plinio *Scorodotis*, sive *Scordion*, allium *σκόροδος* aliquanto redolet, eidemque similem acrimoniam obtinet. Dicitur & *αυτρίδιον* ab inventore Mithridate, *Theriaca agrestium* à viribus, & forte apud Nicolaum & Myreplum *ενοροδογία* *ραγον*, ut succus Cyrenai-

renaiscus *σκορδολιάσα* 2915 folia Chamædryos sed maiora, flos subruber. Est & lanuginosum, & quod *salvia sylvestris*, nec non *sphacelus* & *scorodonia* audit.

5. *Chamadrys*, χαμαίδρυς, χαμαίδρυς, quasi humilis quercus, folia ejus gerit, & respectu quercus quasi humi repit, hinc & *quercula minor* Plinio: vocatur & *Teucrium* propter similitudinem, & *serratula* & *serrata* à foliis ferratis, à qua ferram inventam dixere; item *Trissago* seu *Trixago*, quia est *θαμνίσκος*, *σπιθαμιά*; & *Lino-drys*. Sunt qui *ἰστιά βοτάνη* putant,

6. *Chamapitys*, χαμαπίτυς, quasi humilis picea, folia gerit, quæ piceam olent; hinc *πινύνη* & *χαμαίζηλη* *πίτυς*. Dicitur & *Ajuga* quandoque *Abiga*, propter abortus, *Jva Arthritica* quia ischiadicis doloribus opem ferr; *ὀλόκυρον* in Ponto; Atheniensibus mediæ ætatis *ῥονία*; Euboicis *Sideritis*. Apuleius vocavit

Orozelon, *Bryon agrion*, *spiculam*, *Mammalem*, alii *Cupressinam*. Lutea vulgaris, siue foliotrifido, est *Peristereon* *Crataevæ*, si *Angvillaræ* iudiciò standum: Est & *Moschata*.

7. *Alsine*, ἄλσιν, opaca & nemorosa loca, quæ Græcis ἄλσιν, incolit, & trita, odorem cucumeris reddit. Appellatur & ὠτὸ τοῦ αυρῆ, *auricula*, quia folia huic similia. Sunt & qui *Myoton*, *Anthyllion*, *Myortocoon*, *Myotessplenon* vocant. Scandens baccifera, fortè *cacubalum* Plinii. Vulgaris, *Marsus Gallinæ*, cui viticuli hirsuti, flores strobiliati, semen in pericarpis. Est & quædam, quam *spergulam* dicunt.

8. *Anagallis*, ἀνάγallis reprimi & æquè reponit sedem prociduam; γάλλος is cui amputata virilia. Marcello *Magia* (vulgò *Macia* legitur) quia reverè herba Magica in limine vestibuli suspensa, maleficia arcere creditur, Plinio *Corchorus*, quia eius succus

succus τὴ κόρη seu oculi pupillam purgat, & sic oculorum caliginem discutit. ἡυόεσσα dixit Nicander, quia semper in terram declinat. Aliis est τανυῖτις, quia τανύρα seu lacertæ inter anagallides frequentes; earumque morium apud veteres curabat: Vel quia vim extrahendi spicula obtineat; τανυωτὴς cuspis hastæ est Fœmina dicta est ἀνθήτις, quia floriceeruleus æëris color; hancque vitant pecora, ac si deceptâ similitudine degustavêre. statim eam in remedio quærunt, quæ *Asyla* vocatur, à Romanis *Ferus oculus*. Mas, cui flos phaniceus audit *Phanicion*, & *Corallium* Ægnetæ. Aquatica major foliô subrotundô est *Berula*, seu *Beccabunga*.

9. *Elatine*, ἐλατίνη, minor est *Helxine*, folia tamen hujus (cissampelon intellige) pusilla, pilosa rotunda; nascitur in segetibus. gustu amara: Νεφεριτικὴ in veteri codice, quasi calculis medeatur.

II. *Classi secundæ* debentur, *Perfoliata*, *Bupleurum*, *Centaureum minus*, *Gratiola*, *Hypericum*, *Coris*, *Symphytum petraeum*, *Polygonum*, & *Anthyllis*.

1. *Perfoliata*, quæ fortè Dioscoridi & aliis indicta, caulis singula folia penetrat & dissecat, hinc *Al-qumad* Schyvenckfeldio: Sunt qui *Cacaliam* Dioscoridis suspicantur; sunt & qui *Cotyledonem* dicerent, nisi radix obstaret. Quidam *Seseli Ethiopicum* esse censent.

2. *Bupleurum*, in sponte nascentium numero habuere Græci, capite Anethi, laudatur in cibis ab Hippocrate, in Medicina à Glaucone & Nicandro. Affinis *Buprestis*, *Béregensis*, si non eadem, Theophrasto inter olera, quæ primis imbribus post æquinoctium germinat. A Plinio confunditur cum *Bupresti animalculo*.

3. *Centaurium minus*, κεντάυριον τὸ μικρόν, ad majoris differentiam, de quo inter olera, appellatur. Quia minutiora folia illo habet, ideo λεπτόν audit; quia λιμένας seu palustria loca incolit, λιμένας; quia ad fontes provenit λιβάδιον; quoniam omnia mala medicamenta potum è corpore ἰξάνει exigit, Gallis *Exacon*; quia summè est amarum, *fel terra*, Theophrasto πῶσι καὶ λεπτιόφυλλον. Folia velutirutæ, flos lychnidis è puniceo colore in purpuram vergit. In hortos translatum eodem anno perit, nec unquam renascitur. Est & spicatum album.

4. *Gratiola* seu *Gratie Dei* nomen à recentioribus propter singulares in medendo vires impostum est; purgat & consolidat. Radicibus plurimæ fibræ, hinc *Centauris* quibusdam, & certè *Centaurii* minoris species est, inter cujus appellationes & *Multiradicis* titulus.

Alii

Alii *Papaver spumeum* Dioscoridis esse volunt: alii *Eupatorium Mesues*, sed falsò.

5. *Hypericum*, ὑπερικόν, frutex furculaceus, venustâ facie; folia foliobovata innumeris foraminibus scatere videntur, inde *perforata* & *porosa* nomen; Semen resinâ pineâ odore imitatur. inde *chama piyos*; flos digitis tritus, sanguineum succum emitrit inde ἁθροαίμυς. Dicitur & κόριο, forte quòd Coriandrum semen aliquo modo imitetur. Calyculi in quibus semen, quia nucis pineæ specie, καύρια, περάτια, vel θυλάκια; sunt in rotundo oblongi, hordei magnitudine. Præter vulgatum *hypericum* occurrit apud Dioscoridem ἄσχυρον, quasi minimè asperû, quod & ἀσχυροειδὲς & Ἀνδράσαιμον, cujus fructûs attritu digiti cruentantur; & Ἀνδράσαιμον, quod alii *Dionysiada*, alii etiam *Alcyron* appellant. ab Alcyro superiori differens. Folia trita

trita vino ô succô manant, triplo,
vel quadruplo majora quàm ru x.

6. *Coris*, κόρις, quam aliqui *hypericum* vocant, frutex est foliô ericæ sed minore, pinguiore & rubente, ori gratus, acris & odoratus. *Monspeliensis* semen oculi pupillæ, quæ κίερα, seu anteriori humori crystallino ambitu sphericô haud absumile fert.

7. *Symphytum petraeum*, in petris nascitur, nobis *Alum*, Veneris *Cotonea* seu *Cydonia*; capitula veluti Thymi: Totum lignosum odoratum, salivam ciens, idcô ἀδελφύον.

8. *Polygonum*, πολύγονον, multa γούνατα seu genicula habet, hinc *Centinodia*; quia sanguinem fluentem sistit, *sanguinalis* & *sanguinaria* vocatur: quia separata cogit, *Symphytum*; quia ossa fracta ferruminat, *osteocolla*; quia folia plura χιλιόφυλλον, *Millefolium*, & *Myriopetalum*, ut apud Absyrtum habetur. Mas
non

non attollitur à terra, ramuli graminis instar humi serpunt, folia rutæ, semen sub singulis foliis turgescit, inde *Calligonon* & *polycarpon* dixere. Alii *Polygonaton*, *Theudalida*, *Carcinethron*, *Clema* seu *Viticulam*, *Cynochalen*, *Heracleam*, *Asphaltion*, *Cnopodion*, &c. vocaverunt. Latissimum est herba proserpinaca Apulejo.

9. *Anthyllis*, Ἀνθύλλις, Dioscoridi duplex: Una lenticulæ foliis mollibus, subsalsa gustanti; hinc *Salsola* & *Salsago*. Altera *Chamæpityos* foliis, & ramusculis, sed brevior & hirsutior, odore gravi. Cordus constantis primum velut tritici granis cacumine sibi insertis meminit, quæ salis locis, non procul à lacu saliscullo Statfortina nascitur, Maritima Alfine folia est *Centumgrana* Cæsalpini. Huc *Paronychia* Dioscoridis pertinet, & *Gramen secundum* Plinii.

III. Ad classẽm tertiam refero
Fungos, Agaricum, Tubera.

1. *Fungi* sunt γυγιῆς seu ἀνοθεύατος
 nascuntur, terræ, arborum, ligno-
 rum putridorum &c humiditates
 superflue. Græci μυκήτης ab ensis ca-
 pulo, cui pediculus similis cum in-
 sidente pileo & ζυμάτης, quòd ex ter-
 rà quodam sui tumore enascantur,
 eiusque extuberant onem referant,
 appellavere. *Boleti*, βολήτης, colore
 sunt rubicæ, quâ pictores aurum
 operibus suis inducunt, omnium
 præstantissimi, *Volva* Plinio in qua
 ceu in ovo est luteum; *Elvela* Cice-
 roni; *Ammanita* quibusdã seu *suil-
 li* pileo lato, infra colore nigro vire-
 scente, quibus secundæ debentur;
Perizica, esculenta, dimidium fun-
 gum & orbem referunt & ad Fago-
 rum radices proveniunt. *Favagi-
 nosi*, porosi sunt & favis mellis simi-
 les. Λυγαῖται qui & *Turini* sub po-
 pulo nascuntur: ad quos *Galucci*
 refer-

referti debent. *Capreolinis* pileus
 latus orbicularis flavescent. *Lepo-*
rini seu *Gallinacei* angulofi, & vel-
 ut in lacinias fecti. *Piperitides*, in-
 star piperis linguam vellicant. *Di-*
gitati spectabili magnitudine, ut
 unus sufficiat, qui in castaneis re-
 periuntur. *Petrofi* è lapide fungo-
 fo Neapoli nascuntur, si aquâ irri-
 getur. Ex noxiis sunt *Sambucini*,
 auriculæ Judæ vulgò. *Igniarii* un-
 gvis eqvini figurâ, qui in caudici-
 bus nascuntur, quibus attrita sili-
 cis ignem excipiunt. *Prateoli*, pi-
 leô infernè subruffô aut nigrican-
 te. *Muscarii*, qui muscas interfi-
 ciunt. *Phalli*, qui foetidi & penis
 imaginem refetunt. *Lupi crepitus*,
 qui maturi contracti pulverulen-
 tum fumum effundunt: Sunt & *can-*
cellati.

2. *Agaricum*, ex Sarmatiæ pro-
 vincia olim Agaria dicta peteba-
 tur:

tur: Fungus candidus, qui in arboribus, larice imprimis, nascitur. Mas crispior & amarior: foemina praefertur, quæ quidem rectas intus habet pectinum venas, & quasi divifuras. Est & saxatilis, seu *lac lunare*.

3. *Tubera* radicibus adnumerari voluit Galenus, Græcis ὄβρις, ab imbribus, & ὄβρις à tumore: Undique terra circumdantur, nullis fibris nixa, aut saltem capillamentis, nec uique exuberante locò, in quo giganteuntur aut rimas agente. Frutetosus & sabulosus locis nascuntur, exceduntque sæpè magnitudinem mali cotonei, etiam librali pondere. Sed de his pluribus in *Historia Plantarum* si DEUS voluerit.

Gratia Tibi Domine
Jesu.

Index

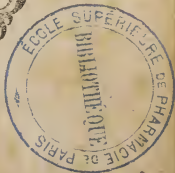
Index I. Capitulū.

Cap.	LIBRI PRIMĪ.	pag.
1.	Arbores pom-aciniferae - -	1
2.	arb. pom-ossifera. - - -	15
3.	arb. nucifera - - -	24
4.	arb. aromaticæ - - - -	34
5.	arb. glandifera - - - -	39
6.	arb. baccifera - - -	44
7.	arb. lachrymifera - - -	66
8.	arb. siiquata - - -	73
9.	arb. rhodoflora - - -	79
10.	arb. miscellæ. - - -	83

LIBRI SECUNDI.

1.	Herbæ bulbosæ - - -	90
2.	b. longicaulifolia frumentaceæ	99
3.	b. longicaulifolia, diversi à frumentaceis generis - -	107
4.	b. nervifolia, & similes -	124
5.	b. rotundifolia, cum cogn.	129
6.	b. crassifolia - - -	138
7.	asperifolia, cum affinibus -	143
	b. 8.	

8. *h. mollifolia*, & his congēer. 151
9. *Herba stellata*, cum aſſinibus 162
10. *h. capillares* - - - 165
1. *h. discicorymbifera*, cū aſtin. 174
2. *h. coronaria*, & ſimiles - 183
3. *h. umbellifera*, cum congēerib9
4. *h. capitata*, cum ſimilibus.
15. *h. Siliquata*, & his ſimiles.
6. *H. Lactaria* - - -
- 7- *h. Scandentes*, convolv. & ſim.
8. *h. noxia*, & his ſimiles -
9. *Olera*, & oleracea - - -

106

1#

